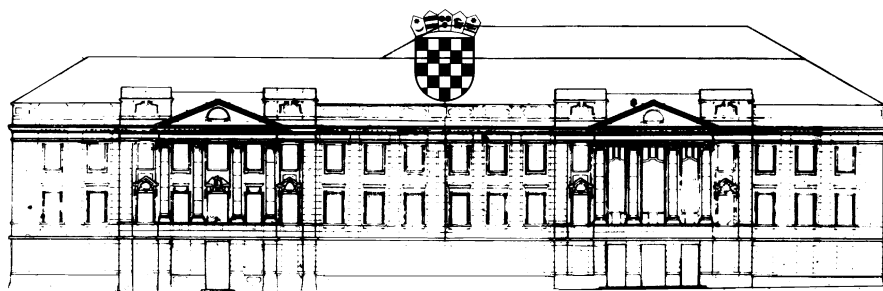

izvješća HRVATSKOGA SABORA

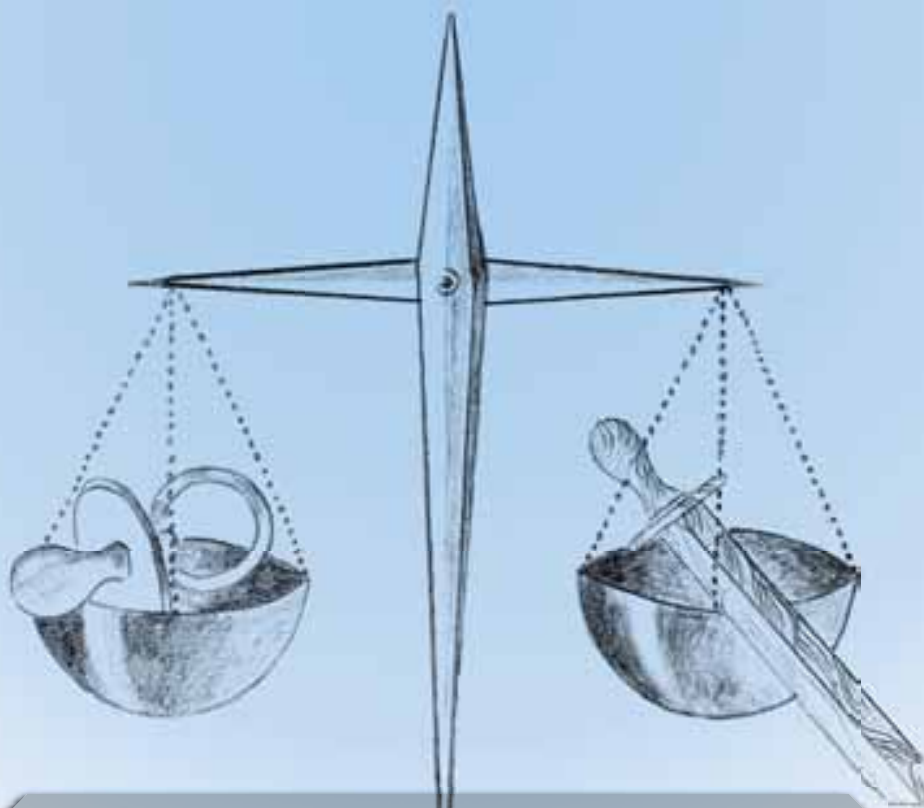

GODINA XIV.

BROJ 365

ZAGREB, 6. VI. 2003.

32. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

PRAVOBRANITELJ ZA
DJECU

Europski pristup

Zahtjev Vlade Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji te nekoliko upita proteklih dana, dodatno naglašavaju pitanje koje ovih dana mnogi postavljaju, a na njega se daju različiti odgovori - koliko smo daleko ili blizu obitelji europskih država? Različito u različitim segmentima - bila bi tvrdnja najbliža istini. U jednom smo nedvojbeno prilično daleko: teško i sporo ćemo se osloboditi navike da u svakoj prilici tražimo prečace i brza rješenja kako bi nam netko drugi svojim dodatnim trudom nadoknadio ono što smo sami propustili.

Primjera za to ima napretek, ali spomenimo nekoliko konkretnih s kakvima se svakodnevno susrećemo.

Posljednjih godina - svake godine sve više - Sabor godišnje posjeti po nekoliko tisuća građana. Među njima mnogi iz inozemstva. Ovi posljednji javljaju se radi dogovora i nekoliko mjeseci prije namjeravanog dolaska i uvijek navrijeme dostave tražene podatke. S domaćima je - čast izuzecima - obično drugačije. Prekasno se sjete što žele pa im je i minimalne zahtjeve teško ispuniti u zadanom roku. Tako jednaki zahtjevi postavljeni turistima iz Južnoafričke Republike, Amerike ili koje europske zemlje i našim građanima, za jedne su redovna procedura, a za druge gotovo nepremostiva prepreka. A dogodi se i da, nakon što se "prepreka" prijeđe (ili zaobiđe), grupa zakasni koji sat, bez ikakve obavijesti, ili jednostavno ne dođe.

Još je upečatljiviji primjer studenta koji se, bez najave, pojavi na saborskim vratima i pita može li s nekim razgovarati i dobiti podatke za svoj diplomski rad u vezi s Hrvatskim saborom. Odmah, naravno. Tog trenutka. Jer diplomski rad je važna stvar u životu. Malobrojni se, nažalost, sjete da je važna ponajprije njima i da oni trebaju navrijeme učiniti sve što mogu, a tek potom očekivati pomoć drugih - u primjerenom vremenu i uvjetima. Tek s takvim poimanjem bit ćemo dio europske obitelji.

M.K.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Prijedlog zakona o spomen-području grada Vukovara	3
- Prijedlog zakona o tržišnom natjecanju	11
- Prijedlog zakona o zaštiti prirode	15
- Konačni prijedlog zakona o zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda; Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o privremenoj zabrani uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda	24
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Latvije u borbi protiv terorizma, nedopuštene trgovine drogom i organiziranog kriminala	34
- Konačni prijedlog zakona o azilu	34
- Konačni prijedlog zakona o humanitarnoj pomoći	40
- Konačni prijedlog zakona o Leksikografskom zavodu "Miroslav Krleža"	42
- Konačni prijedlog zakona o pravobranitelju za djecu	43
- Konačni prijedlog zakona o nagradi za promicanje prava djeteta	49
- Prijedlog odluke o sudjelovanju hrvatskih vojnih promatrača u mirovnoj misiji UNMOGIP (Indija i Pakistan)	51
- Gradnja i održavanje javnih cesta u Republici Hrvatskoj; Plan građenja i održavanja državnih cesta u 2003. godini; Plan građenja, održavanja i sanacije autocesta u 2003. godini	53
- Interpelacija o radu Vlade Republike Hrvatske, posebno Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstva i Ministarstva pomorstva, prometa i veza	63

PRIKAZ RADA

- 32. SJEDNICE HRVATSKOG SABORA, ODRŽANE 7, 8, 9, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 27, 28. I 29. SVIBNJA 2003. GODINE

PRIJEDLOG ZAKONA O SPOMEN-PODRUČJU GRADA VUKOVARA

Čuvanje povijesne memorije

Zastupnici Hrvatskog sabora prihvatili su, u prvom čitanju, Prijedlog zakona o Spomen-području Grada Vukovara, kojeg je predložila zastupnica Vesna Škare-Ožbolt (DC). Predlagateljica je ujedno obvezana da u suradnji s Vladom Republike Hrvatske do drugog čitanja otkloni nedostatke, te uvaži primjedbe iznesene u mišljenju Vlade glede mogućnosti provedbe Zakona.

Svi sudionici u raspravi načelno su podržali ovu inicijativu, ukazujući prvenstveno na njenu moralnu dimenziju. Istovremeno je istaknuto da Hrvatska mora imati i centar koji bi se bavio svestranim proučavanjem uzroka i posljedica nastalih agresijom na Hrvatsku. U raspravi je ukazano i na razmjere stradanja koje su morali prihvatiti branitelji i stanovnici Vukovara, kao i na uništavanje gotovo cjelokupnog graditeljskog nasljeđa ovog baroknog hrvatskog grada na obali Dunava.

O PRIJEDLOGU

Ovaj zakonski prijedlog podnijela je zastupnica Vesna Škare-Ožbolt (DC) ocjenjujući da se time odaje priznanje i spomen svima onima koji su branili, stradali, zastupali i stvarali hrvatsku državu u obrambenom Domovinskom ratu. Hrvatska je u tom periodu pretrpjela strašna razaranja u kojem je jedna četvrtina zemlje bila potpuno razrušena. Istovremeno je poginulo 8882 ljudi, ranjeno 24.448, prisilno odvedenih i nestalih bilo je 2.836, a iz svojih je domova prognano 375.655 osoba. Ratne štete procjenjuju se na oko 236,4 milijarde kuna.

Dvanaest godina od početka najveće agresije i stradanja, Hrvatska još uvijek nema jedinstveno mjesto koje bi obilježilo sve strahote koje su se dogodile, ocijenila je zastupnica. Smatra da je grad Vukovar najsnažniji primjer izvršenog genocida, kulturocida i etnocida, ne samo u Hrvatskoj, već i u Europi od vremena Drugog svjetskog rata. Upravo zbog toga, ovaj grad možda na najbolji način može biti područje koje bi obilježilo posljednje hrvatsko stradanje. Područje bolnice u Vukovaru u kojoj je došlo do najvećeg kršenja humanitarnog prava, područje Veleprometa gdje su ljudi razdvajani, mučeni i ubijani, područje Novog groblja gdje počivaju poginuli branitelji i civili, područje Ovčare gdje je mjesto najveće masovne grobnice u Hrvatskoj, područje Mitnice, lokacije hrabre borbe Vukovarskih branitelja i Vodotoranj koji predstavlja simbol grada ali i destrukcije, možda su najbolji dijelovi koji simboliziraju odlučnost građana Hrvatske da brane svoju slobodu i pod cijenu gubitka vlastitog života. U sklopu Spomen-područja, navodi se u predloženom zakonskom tekstu, osnovao bi se i Centar za istraživanje ratnih zločina gdje bi se na sustavan i znanstven način vršilo istraživanje Domovinskog rata, s posebnim naglaskom na žrtve, uzroke i tijek sukoba, kao i demografske posljedice i promjene demografske strukture. Ocijenjeno je ujedno da Hrvatska nema jedinstveno mjesto gdje bi se pohranjivala i izučavala sva dokumentacija vezana za Domovinski rat i to za sva ratna djelovanja na području Hrvatske. U sklopu Spomen-područja predloženo je osnivanje i Centra za međureligijsku i međuetničku suradnju. Ocijenjeno je da Hrvatskoj treba tolerancija, međusobno uvažavanje i povjerenje

kao i razvijena zaštita ljudskih prava. Postignuta pobjeda, procijenila je predlagateljica, ne smije se potrošiti na diskriminaciju srpske nacionalne manjine kao hrvatskih državljana koji nisu zločinci i koji danas spremno žive u Hrvatskoj. Cilj osnivanja ovog Spomen-područja sa svim svojim sadržajima, jest da potiče buduće generacije u Hrvatskoj na produbljanje poštovanja prema svima koji su stvarali i branili Hrvatsku, kako bi se u njoj ostvarila sloboda i demokracija. Osim toga, očuvanjem trajne uspomene na stradanja tijekom Domovinskog rata, osigurava se i suživot i tolerancija svih građana RH, te trajno ukazuje na besmislenost rješavanja sporova oružjem i terorom. Iznad svega, Spomen-područje grada Vukovara treba biti simbolom nacionalnog jedinstva i vječni pokazatelj ogromne snage hrvatskih građana da se ostvari zajednički i pravedan cilj.

U nastavku podnijetog prijedloga, predlažu se granice Spomen-područja, te način osnivanja Savjeta i Upravnog vijeća navedenih institucija (Centra za istraživanje ratnih zločina i Centra za međuetničku i međureligijsku suradnju), koji utvrđuju prijedlog programa, statut i aktivnosti na rečenom prostoru.

RADNA TIJELA

O predloženom zakonskom tekstu očitovala su se i radna tijela Hrvatskog sabora. Odbor za ratne veterane proveo je raspravu u svojstvu zainteresiranog radnog tijela, a raspolagao je i mišljenjem Vlade Republike Hrvatske. Predstavnici Vlade podržali su intenciju predlagateljice, ali su iznijeli ozbiljne zamjerke na tekst Prijedloga zakona i sumnju u njegovu provedivost. U raspravi članovi

Odbora bili su jedinstveni u prihvaćanju i potpori samoj ideji, a većina članova bila je mišljenja da uočeni nedostaci i propusti u samom tekstu prijedloga zakona nisu prepreka njegovom prihvaćanju, uz obvezu da se iznijete primjedbe razmotre i ugrade u Konačni prijedlog zakona.

Nakon provedene rasprave Odbor je većinom glasova odlučio predložiti Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se:

1. Prihvaća prijedlog zakona o Spomen-području grada Vukovara.

2. Obvezuje se predlagateljica zakona da u suradnji s Vladom Republike Hrvatske do drugog čitanja ukloni nedostatke te uvaži primjedbe iznijete u mišljenju Vlade Republike Hrvatske glede mogućnosti provedbe Zakona.

3. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja iznijeti u raspravi uputit će se predlagateljici radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu raspravio je ovu točku dnevnog reda kao zainteresirano radno tijelo. U raspravi je istaknuto da je Vukovar simbol obrane, samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske, simbol stradanja građana Republike Hrvatske od velikosrpske agresije, te da iz tih postavki treba proizaći osjećaj odgovornosti Odbora koji podržava prijedlog zakona kao inicijativu. Predloženo je da u Spomen područje treba uključiti i Muzej grada Vukovara koji je uspješno djelovao u tijeku i nakon Domovinskog rata, te da s prijedlogom zakona treba upoznati Gradsko vijeće Grada Vukovara, te uključiti i njihove sugestije. Po završetku rasprave, Odbor je većinom glasova donio zaključak kojim se: prihvaća Prijedlog zakona o Spomen-području grada Vukovara, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi upućuju se predlagatelju da ih uzme u obzir pri izradi Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu raspravu je proveo kao zainteresirano radno tijelo. Pored članova Odbora i predlagatelja, sjednici su prisustvovali i predstavnik Vlade Republike Hrvatske i predstavnik Saveza gradova i općina. Članovi Odbora u raspravi su podržali ideju predmetnog zakona o Spomen-području grada Vukovara, međutim nisu suglasni oko predloženog teksta zakona, budući da isti sadrži niz nedostataka koji ga čine neprovedivim.

Članovi Odbora većinom su glasova predložili Hrvatskom saboru zaključak kojim se:

1. Prihvaća Prijedlog zakona o Spomen-području grada Vukovara.

2. Obvezuje se predlagatelj zakona da u suradnji s Vladom Republike Hrvatske, do drugog čitanja ukloni nedostatke koje sadrži Prijedlog zakona, a odnose se na usklađenost sa Zakonom o ustanovama i procjeni potrebnih sredstava za primjenu.

MIŠLJENJE VLADE

U svom mišljenju Vlada ne podržava Prijedlog zakona o Spomen području Grada Vukovara, kojega je predložila zastupnica Vesna Škare-Ožbolt. Vlada je poduprla njegovu intenciju, ali smatra da ga treba urediti u bitnim segmentima jer u protivnom neće biti provediv. Ujedno smatra da je Spomen-područje preširoko obuhvaćeno, te može biti i funkcionalna zapreka u organizaciji Grada. Iz predmetnog zakonskog prijedloga, dade se zaključiti da se radi očuvanja trajne uspomene na žrtve velikosrpske agresije kao i očuvanja vrijednosti obrambenog rata osniva javna ustanova. Prema tome, ako se predlaže da osnivač bude Republika Hrvatska, za što u smislu Zakona o ustanovama nema zapreka, onda ovim zakonskim prijedlogom mora biti izriječno propisano sve što je člankom 13. Zakona o ustanovama propisano da akt o osnivanju mora sadržavati.

Također, predmetnim zakonskim prijedlogom nisu jasno predviđeni ciljevi i zadaće koje bi Javna ustanova Spomen-područja grada Vukovara trebala ostvariti u odnosu na pojedina mjesta koja se u Gradu Vukovaru predlažu proglasiti spomen područjem. Također nije definiran niti pravni status Centra za istraživanje ratnih zločina i Centra za međuetničku i međureligijsku suradnju, odnosno nije vidljivo imaju li oni status samostalnih pravnih osoba ili djeluju u sastavu Javne ustanove. Pojedine zadaće koje bi obavljala predložena ustanova može obavljati i Muzej Grada Vukovara, s obzirom na njegovo uspješno djelovanje u tijeku i nakon Domovinskog rata, te bi doprinos ove ugledne institucije svakako trebalo ugraditi u realizaciju ovoga projekta.

Vlada Republike Hrvatske ističe da je predlagatelj zakona, budući da za provedbu ovoga Zakona treba osigurati dodatna

sredstva u državnom proračunu, trebao u skladu s Poslovníkom Hrvatskog sabora, procijeniti ukupno potrebna sredstva za njegovu provedbu, te način njihovog osiguranja. U mišljenju Vlade također je napomenuto da je na sjednici održanoj 9. ožujka 2001. godine, donijela Odluku o pokretanju znanstvenih istraživanja Domovinskog rata. Za nositelja projekta određen je Hrvatski institut za povijest, a također je osnovan i Znanstveni savjet za praćenje projekta Domovinskog rata. Temeljem poziva za podnošenje prijave u sklopu istraživačkog programa "Domovinski rat i ratne žrtve u Hrvatskoj u 20. stoljeću" došlo je dvadesetak projekata vezanih za Domovinski rat. Svi projekti predloženi za financiranje još jednom će se ocijeniti unutar Znanstvenog savjeta, te će se razmotriti uključivanje projekata vezanih uz problematiku Domovinskog rata u međuinstitutski program. U vezi s tim, predložit će se i modalitet eventualnog osnivanja i ustroja samostalnog centra ili instituta za istraživanja predmetne problematike, navodi se u mišljenju Vlade Republike Hrvatske.

RASPRAVA

O predloženom zakonskom tekstu uvodno je govorila predlagateljica, zastupnica **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**. Upozorila je da mlade generacije treba upoznati s događajima koji su se tijekom Domovinskog rata dogodili u Republici Hrvatskoj (opširnije u odjeljku "O Prijedlogu").

Simbol borbe za obranu Hrvatske

Veliki ljudski gubici i materijalne štete svjedoče o potrebi da se na području grada Vukovara, koji predstavlja simbol borbe za obranu Hrvatske utemelji Spomen područje. Njegovim bi radom upravljalo Upravno vijeće na čijem bi čelu bio gradonačelnik Vukovara, a u cilju osiguranja jedinstvene politike zaštite uređenja, korištenja i prezentiranja Spomen područja, osnovao bi se Savjet. Njega bi popunjavali predstavnici ministarstava, nevladinih udruga i nacionalnih manjina. Obrazložila je zatim i detalje vezane uz program i rad Centra za istraživanje ratnih zločina i Centra za međuetnički i međureligijsku suradnju. Nakon uvodnih obrazloženja riječ je u ime Odbora

za obrazovanje, znanost i kulturu dobio zastupnik **Želimir Janjić**.

On je rezimirao temeljne značajke predloženoga zakonskog prijedloga, ističući da podržava rečenu inicijativu. Izraženo je i mišljenje da se u doradi Prijedloga zakona koriste postojeća organizacijska, prostorna, kadrovska i druga rješenja na sličnim obilježjima u zemlji i inozemstvu, te u formiranju stručnih i drugih vijeća koja bi upravljala Spomen-područjem grada Vukovara. Predloženo je da u Spomen-područje treba uključiti i Muzej grada Vukovara koji je uspješno djelovao u tijeku i nakon Domovinskog rata, kao i gradske vlasti. Podsjetio je ujedno da je Odbor većinom glasova donio zaključak kojim se prihvaća prijedlog zakona, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi upućuju predlagatelju.

Vukovar i njegovi branitelji predstavljaju trajni i vječni simbol hrvatske neovisnosti.

Zastupnik **Đuro Dečak** govorio je u ime Odbora za ratne veterane. Podsjetio je da u Republici Hrvatskoj nema jednog mjesta koje bi simboliziralo otpor i žrtve hrvatskog naroda u stvaranju suverene i neovisne Republike Hrvatske. Napomenuo je ujedno, da su članovi Odbora bili jedinstveni u prihvaćanju i potpori samoj ideji osnivanja Javne ustanove kao mjesta očuvanja spomena na žrtve Domovinskog rata. Većina članova Odbora imala je mišljenje da nedostaci i propusti u samom tekstu Prijedloga zakona nisu prepreka njegovom prihvaćanju, uz obvezu predlagateljice da razmotri primjedbe koje je iznijela Vlada Republike Hrvatske, te da ih ugradi u Konačni prijedlog zakona. Odbor je većinom glasova predložio Saboru donošenje zaključaka kojim se:

1. Prihvaća Prijedlog zakona o Spomen-području grada Vukovara.
2. Obvezuje se predlagateljica zakona, da u suradnji s Vladom Republike Hrvatske do drugog čitanja otkloni nedostatke, te uvaži primjedbe iznijete u mišljenju Vlade Republike Hrvatske, glede mogućnosti provedbe zakona.
3. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja iznijeti u raspravi uputit će se predlagate-

ljici radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

Nakon predstavnika radnih tijela govorili su predstavnici klubova parlamentarnih stranaka. Prvi je u ime Hrvatskog bloka govorio zastupnik **Ivica Tafra**. Hrvatski blok će uz uvažavanje nekih primjedbi podržati ovaj prijedlog zakona, jer podržavamo njegovu namjenu i smisao. Vukovar i njegovi branitelji predstavljaju trajni i vječni simbol hrvatske neovisnosti, suverenosti i Domovinskog rata kao najveće pobjede u hrvatskoj povijesti. Njihova hrabrost i žrtve ne samo što ne smiju biti zaboravljeni već trebaju biti moralna vodilja svih nas u naporima da se našim građanima osigura sveukupni boljitak, naglasio je zastupnik Tafra. Dodao je da važnost formiranja Spomen-područja grada Vukovara ima dodatnu zadaću kada se od raznih domaćih i međunarodnih grupacija pokušavaju nametnuti različite verzije novije hrvatske povijesti u kojima se značaj Vukovara minimalizira. Njegova uloga i značenje ne mogu biti stvar pregovora i dogovora, pa i vrijednosnih rasprava raznih znanstvenika, a ova institucija trebala bi se utemeljiti prema iskustvima sličnih ustanova u svijetu. Podsjetio je zatim i na iskustva države poput SAD-a i Izraela, oko formiranja arhivskih i memorijalnih centara. Upozorio je istovremeno na teške gospodarske probleme koji opterećuju svakodnevni život stanovnika Vukovara, dodajući da Vlada još uvijek nije konkretizirala ni jednu od najavljenih oblika pomoći u vidu ulaganja. Ukazao je zatim i na određene nepreciznosti koje je uočio u predloženom zakonskom tekstu. Upozorio je da nije definiran pravni status Centra za međuetničku i međureligijsku suradnju, kao ni Centra za istraživanje ratnih zločina. Smatra ujedno, da odredbe koje su propisane u članku 2. navedenog prijedloga, treba proširiti i na Borovo naselje i Trpinsku cestu, odnosno cijelo područje grada. U članku 4, nije utvrđeno tko imenuje Savjet Spomen-područja, a nije jasno zašto i kako bi predstavnici manjina trebali sudjelovati u radu Vijeća. Smatra da ovo tijelo trebaju popunjavati stručne osobe raznih profila, a treba voditi računa i o svim aspektima predloženog rada i programa Spomen-područja kako bi se izbjegla preklapanja programa i nadležnosti.

Razmotriti lokacije Spomen-područja

Zastupnik **Juraj Njavro**, dr.med, govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Uvodno je podsjetio na poslove koji su vezani uz Zakon o obnovi Vukovara, čiji su učinci bili svojedobno iznijeti u okviru Vladinog izvješća. Klub zastupnika HDZ-a smatra da se ne vodi dovoljno računa o sveukupnom napretku i obnovi Vukovara, koji je ujedno pogranični grad i važno lučko i prometno čvorište. Podsjetio je zatim na temeljne značajke

Sve branitelje Vukovara trebalo bi proglasiti njegovim počasnim građanima.

Domovinskog rata u kojemu je Vukovar sigurno imao najznačajniju ulogu. Osvrnuo se i na pojedina novinarska izvješća o razmjerima njegovog stradanja, kada su uništeni svi gradski potencijali i usmrćeni veliki broj branitelja i civila. On je pak iznio procjene da je u periodu između 1991. i 1994. godine poginulo ili ubijeno čak 11.834 osoba, dok ih je nekoliko desetaka tisuća ranjeno. Na području Vukovarsko - srijemske županije bilo je 49 masovnih grobnica, a na području čitave države ukupno je do sada ekshumirano 3.356 tijela, a identificirano ih je 2.746. Podsjetio je zatim i na imena najpoznatijih Vukovarskih branitelja, te na ukupne žrtve koje je podnio ovaj grad.

Ukazao je zatim i na ratna zbivanja koja su se odigravala na znamenitim lokalitetima unutar grada, izdvajajući stradanja u krugu gradske bolnice i skladišta Veleprometa, te obranu Sajmišta i Mitnice. Podsjetio je i na razmjere razaranja brojnih spomenika kulture, te upozorio da spomen područja ne bi smjela dijeliti, već ujedinjavati Vukovarce. Procijenio je istovremeno, da se u Vukovaru nije dogodio međureligijski i međuetnički sukob, pa je onda upitna i sama svrha istoimenog Centra. Smatra da se bez detaljnijeg poznavanja ratnih strahota i razaranja, te masakra u Vukovaru, ne može napraviti kvalitetan Zakon Spomen-područja grada Vukovara. Na kraju je napomenuo da bi sve branitelje grada Vukovara, trebalo proglasiti počasnim građanima.

Pojedinačna odgovornost za učinjene zločine

Zastupnik **Damir Kajin** govorio je u ime Kluba zastupnika IDS-a. I on je podsjetio na velike žrtve i stradanja koje je ovaj grad podnio tijekom 1991. godine, kada je na njegovo područje palo oko 3 milijuna granata, a masovne grobnice još uvijek nisu do kraja istražene ni obilježene. Smatra ujedno da sadašnji stanovnici moraju prihvatiti jedni druge, te da nitko ne smije biti privilegirani, kao ni marginaliziran. Onaj tko je učinio zločin treba odgovarati bez obzira na nacionalni predznak, ali nema niti govora o tome da se izjednačava krivnja. I on je konstatirao da bez žrtve branitelja i stanovnika Vukovara, ne bi bilo ni Hrvatske pa bi ovom gradu i njegovim stanovnicima uistinu trebalo osigurati poseban status. Smatra ujedno da je predlagateljica rečenog zakona bila motivirana i potaknuta iskrenim namjerama, pa će usprkos pojedinim nedorečenostima glasovati za njegovo donošenje. Upozorio je zatim i na opasnost da se njime zapravo stvori još jedna paradržavna institucija koja bi se financirala iz državnog proračuna. Ukoliko dođe do proglašavanja Vukovara spomen područjem, ta činjenica ne bi trebala nikoga zasmetati ni iritirati. Ocijenio je ujedno da bi trebalo na neki način obešteti i obitelji neudžno stradalih srpskih građana u Pakračkoj Poljani, Lori, Gospiću i Sisku. Ovaj zakonski prijedlog treba usvojiti u vjeri suživota i nadanja da nikada neće biti zaboravljeno ono što se u Vukovaru događalo tijekom ratnih godina, zaključio je zastupnik Kajin.

Prioritet gospodarske revitalizacije

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorio je zastupnik **Branislav Tušek**. Dobrim smatra što se grad Vukovar iznova nalazi u fokusu pažnje Hrvatskog sabora i što se pokreću nove ideje i inicijative. Istovremeno se ulažu i maksimalni napori kako bi se što brže grad obnovio i gospodarski revitalizirao. Naznačio je zatim pojedine mjere koje se na tom području odvijaju. Uz mjere koje je donijela Vlada, a odnose se na poticaje za gospodarstvo, lokalnu samoupravu i brže zapošljavanje, utemeljen je i Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara. Poslovi vezani uz obnovu

grada izvire iz Zakona o gradu Vukovaru koji je donesen u ovom saborskom mandatu, podsjetio je zastupnik Tušek. Fond je ujedno osnovan kao koordinator svih aktivnosti na području grada Vukovara, a zajedničkim naporima s Ministarstvom za javne radove, obnovu i graditeljstvo i Ministarstvom gospodarstva radi na ukupnom gospodarskom razvoju i obnovi. Inače, Fond planira i osnivanje gospodarske zone na području Vukovara koja namjerava privući inozemne i domaće tvrtke, te male i srednje poduzetnike koji se bave proizvodnim djelatnostima.

Prioritetnu podršku trebali bi dobiti projekti oko revitalizacije grada i zapošljavanja nezaposlenih branitelja i ostalih građana.

Naveo je zatim i statističke pokazatelje o broju zaposlenih u gradu Vukovaru i cijeloj županiji, upozoravajući na prioritetnu potrebu obnavljanja ukupne infrastrukture. Podsjetio je zatim i na stanovitostu dozu zabrinutosti i strepnje kod građana, zbog nedavnih sukoba između dviju skupina mladih srednjoškolaca hrvatske i srpske nacionalnosti. I zbog ovakvih slučajeva, Klub socijaldemokrata ocjenjuje da na tom pitanju svi trebaju dati osobni doprinos i primjer kako bi se ovakve situacije zajednički prevladale. Kako bi se mladim ljudima dalo što više konkretnih sadržaja, predloženo je osnivanje višenamjenskog Centra za mlade osobe.

Osvrćući se na inicijativu zastupnice Vesne Škare-Ožbolt, ocijenio je da prije svega treba oslušnuti interes i mišljenje predstavničkih tijela lokalne uprave i samouprave. Treba ispitati zapravo što o svemu misle građani, odnosno da li im više treba određeni Centar za mlade osobe ili memorijalni centar. Podsjetio je ujedno da je na posljednjem skupu lokalne uprave rečeno da njima nisu potrebni nikakvi memorijalni spomenici, već programi za gospodarski razvoj. Međutim, ovu inicijativu treba podržati čim se stvore i osnaže one institucije koje su potrebne za gospodarski oporavak i pokrene brže zapošljavanje. U tom smislu, i Spomen područje može biti u funkciji ukupnog boljeg života, te pridonijeti rješavanju vitalnih problema grada Vukovara.

Govorio je zatim o pojedinim segmentima predloženoga zakonskog teksta, ocjenjujući da se predloženim rješenjima i lokalitetima zapravo parcelizira jedna zajednička organska cjelina. Određeni problemi uočavaju se i u člancima kojima se definira osnivanje Savjeta, kao i zadacima Spomen-područja grada Vukovara. Tu su otvorena brojna pitanja, počevši od nadležnosti i prihoda, do činjenice da se predlaže imenovanje čak tri direktora u navedenim tijelima Spomen područja.

Uvažavajući sve dobre namjere ove inicijative, mi u ovom trenutku ipak dajemo prioritet zapošljavanju i gospodarskoj obnovi, zaključio je zastupnik Tušek.

Zastupnik **Stjepan Živković** govorio je u ime Kluba zastupnika HSS-a. On je upozorio da Vukovar predstavlja metaforu stradanja i otpora prilikom stvaranja suverene i nezavisne Republike Hrvatske. Ova uspomena boli i patnje, nikada neće do kraja zacijeliti, pa grad sigurno zaslužuje osnivanje spomen područja jer predstavlja simbol genocida, etnocida i kulturocida. Predložio je da i Muzej Grada Vukovara bude uklapljen u sastavni dio Spomen područja, a ideju za osnivanjem Centra za istraživanje ratnih zločina, kao i Centra za međuetničku i međureligijsku suradnju, treba dodatno razraditi.

Predložene odredbe uskladiti sa Zakonom o ustanovama

Iako podupiremo ideju i inicijativu predlagateljice nastavio je zastupnik Živković, smatramo da bi zbog određenih manjkavosti moglo doći do poteškoća u samoj realizaciji. Pojedine odredbe treba svakako uskladiti sa Zakonom o ustanovama, a potrebno je i precizno utvrditi samu potrebu za dodatnim financijskim sredstvima. Klub zastupnika HSS-a stoga daje podršku inicijativi, odnosno Prijedlogu zakona u prvom čitanju, uz obvezu da se sve rečene primjedbe uvaži i uklone do drugog čitanja, zaključio je zastupnik Živković.

Zamjenik ministra znanosti i tehnologije, gospodin **Zdenko Franić** očitovao se zatim u ime Vlade Republike Hrvatske. Ukazao je, da je na temelju iskazanih potreba Vukovarsko-srijemske županije za obrazovanjem visoko stručnog kadra, Sveučilišni senat Sveučilišta "Josip Juraj Strossmayer" u Osijeku, donio odluku o ustroju i izvedbi dislociranih stručnih i

sveučilišnih diplomskih studija u slijedećoj akademskoj godini. Radi se o ustroju stručnih i dodiplomskih studija, a Ministarstvo znanosti i tehnologije u skladu sa Zakonom o obnovi grada Vukovara,

Određena je zadaća Hrvatskog instituta za povijest i Nacionalnog centra za istraživanje Domovinskog rata.

dodijelilo je i nekoliko stipendija hrvatskim braniteljima. U ovom je ministarstvu ujedno zaprimljeno nekoliko projekata koji se odnose na Vukovar, počevši od prapovijesnih istraživanja Vučedolskog lokaliteta. Podsjetio je zatim i na zadaću Hrvatskog instituta za povijest i uspostavu Nacionalnog centra za istraživanje Domovinskog rata. Taj je zaključak realiziran i provodi se u obližnjoj Opatičkoj ulici, a pri Ministarstvu znanosti i tehnologije djeluje i Znanstveni savjet za praćenje projekata vezanih uz Domovinski rat. Kada se zaprima izvješća o usvojenim projektima o ovim će se planovima izvijestiti i zastupnici Hrvatskog sabora, zaključio je predstavnik Vlade Republike Hrvatske.

Veliki broj ubijenih, ranjenih i nestalih branitelja

U ime Kluba zastupnika HSLS-a govorio je zatim i zastupnik **Želimir Janjić**. I on je uvodno podsjetio na pojedine detalje oko donošenja i provedbe odredbi koje su utvrđene Zakonom o obnovi i razvitku grada Vukovara. Taj se zakon počeo primjenjivati, ali na području obnove gospodarstva ima znatnih poteškoća. Obnova još uvijek nije do kraja obavljena, a brojni stanovnici Vukovara nisu se vratili svojim domovima. I zastupnik Janjić je zatim podsjetio na razmjere stradanja ljudi tijekom Domovinskog rata, ističući i brojčane pokazatelje o ubijenim, ranjenim, nestalim i raseljenim osobama. Podsjetio je i na značaj novinara Siniše Glavaševića i novinarku Alemke Mirković iz Vukovara, te osvijetlio ulogu i značaj Vukovarske bolnice, ranjenika i branitelja grada. Istovremeno, uz lokalitete koji su navedeni u predlo-

ženom tekstu, zastupnik je upozorio i na veliku simboliku mjesta poput; Veleprometa, vodotornja grada, Novog groblja i Trpinske ceste. Smatra da treba razmotriti Vladinu primjedbu o ulozi Hrvatskog instituta za povijest i Znanstvenog savjeta za praćenje projekata vezanih uz Domovinski rat. Ocjenjuje ujedno kako je potreban i rad predloženih centara, a trebalo bi ujedno i pojasniti pravni status kojega bi imale ove institucije.

Ujedno je potrebno izračunati i okvirnu cijenu projekta, odnosno, koliko bi sredstava trebalo izdvojiti u državnom proračunu za njihovo osnivanje kao i sam rad.

Klub zastupnika HSLS-a usprkos utemeljenim prijedlozima i primjedbama, smatra da treba pristupiti donošenju ovoga zakona i to u suglasju s predstavničkim tijelom grada Vukovara, a donošenje u Saboru ne smije biti poligonom za nikakvo preglasavanje. Bez obzira da li se ovaj prijedlog prihvaća ili odbija, odluka bi trebala biti donesena konsenzusom, ocijenio je zastupnik na kraju izlaganja.

Uz napomenu da je isteklo vrijeme predviđeno za 10-minutnu raspravu, predsjedavajući je dao riječ dr.sc. **Mati Graniću**, koji je izložio stavove Kluba zastupnika DC-a.

Potrebno je produbiti poštovanje prema svima koji su stvarali i branili Hrvatsku radi povijesne istine.

On je upozorio da je Vukovar predstavljao najveći primjer genocida, kulturocida i etnocida, ne samo u Hrvatskoj, već i u Europi nakon II. svjetskog rata. Iako je prošlo već 12 godina od agresije, Hrvatska još uvijek nema jedno mjesto koje bi obilježilo sve strahote koje su se događale u tim vremenima. Ovaj zakonski prijedlog ne želi određivati sva mjesta stradanja, već želi da Vukovar postane simbol svih stradanja u Hrvatskoj. Govorio je zatim i o potrebi osnivanja Centra za istraživanje ratnih zločina, te napomenuo organizacijsku strukturu centra Jad Vashem u Izraelu. Uz ostala istraživanja, bilo bi potrebno istražiti i ulogu međunarodnih posrednika tijekom ratnih zbivanja, napomenuo je zastupnik Granić

zamjerajući međunarodnoj zajednici što je odustala od preventivnih poteza koji bi osujetili ratne strahote u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Kosovu. Rad ovoga centra ne dovodi u pitanje stručnost i potrebu postojanja znanstvenih instituta i projekata, a suradnja na ovom projektu svakako je potrebna i poželjna. Ujedno je potrebno produbiti poštovanje prema svima onima koji su stvarali i branili Hrvatsku radi istine koja uključuje svijetle i tamne strane Domovinskog rata. Mora se osigurati budućnost Hrvatske kao demokratske države a Hrvatski sabor treba postati, uz lokalne strukture i nositeljem odgovornosti za postojanje Spomen-područja grada Vukovara.

Sačuvati dostojanstvenu uspomenu na ratna stradanja

U ime Kluba zastupnika LS-a govorio je zatim zastupnik dr.sc. **Zlatko Kramarić**. Upozorio je na zamke koje vrebaju nakon patetičnih govora koji nikoga ne obvezuju, nadajući se ujedno da će predmetna rasprava proizvesti određene učinke. Duboko vjeruje u plemenite namjere ove inicijative, ali upozorava da su u prošlosti rasprave o Vukovaru, često dovodile do stvaranja pogodnih temelja privatne i stranačke politike. Svi žele da se obnova i revitalizacija ovoga grada što bolje realizira, a Vukovaru su prijeko potrebne i vitalne gradske institucije poput bolnice, muzeja i obrazovnih institucija. Potrebno je ohrabriti i sve napore koji čuvaju uspomenu na ova zbivanja, upozorio je zastupnik, zamjerajući što film poput "Harisonova cvijeća" nije ušao u normalnu filmsku distribuciju u našoj zemlji.

Smatra ujedno da smo prerano zaboravili na sva ratna stradanja i pravedni rat kojega su u Vukovaru vodili branitelji. Zločini koji su izvršeni nakon osvajanja grada, moraju se individualizirati, jer je to najbolji način da se pristupi rješavanju međuetničkih i međureligijskih sukoba. Treba ujedno imati na umu da narodi moraju i u budućem periodu živjeti jedni uz druge, pa se problemi moraju rješavati na otvoren i korektan način.

Pojedina zbivanja vezana uz obilježavanje ovih događaja, ne bi trebala imati stranačka obilježja, upozorio je zastupnik Kramarić. Pri tome je spomenuo da se svojedobno, prilikom postrojanja bra-

nitelja događalo da pojedinci odbijaju sudjelovanje i imaju neku svoju akciju obilježavanja i sjećanja. Na kraju je podržao predloženi zakonski tekst sugerirajući da saborsko povjerenstvo do drugog čitanja ukloni i ispravi određene nejasnoće i manjkavosti, koje bi onda trebalo konsenzusom prihvatiti.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Juraj Njavro**, dr.med. Smatra da je Vukovar imao težu sudbinu od pojedinih gradova koji su teško stradali u ranijoj povijesti. Uz velika ratna razaranja tamo je bio osnovan i logor za preživjele branitelje.

Sačuvati nacionalne vrijednosti

U ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a govorio je zastupnik **Anto Đapić** koji je uvodno podržao donošenje predloženoga zakonskog teksta. Podsjetio je ujedno da je Klub zastupnika HSP-a još prije nekoliko godina predlagao sličan zakonski tekst. I on je imao sličnu sudbinu, jer je odbijen zbog proceduralnih i pragmatičkih obrazloženja, a ustvari odbijen je iz političkih razloga. Tadašnja je Vlada obećala da će uskoro na cjelovit način urediti ovo pitanje, napomenuo je zastupnik. Napomenuo je da gospodarska problematika uistinu ima prioritet, ali to ne znači da su ova pitanja manje važna i vrijedna. Naime, povijest je pokazala da svi narodi koji se odmaknu od vlastitih nacionalnih vrijednosti, teško mogu ostvariti gospodarski oporavak i napredak.

Zamjetne su intencije iz krugova međunarodne zajednice kojima je cilj izjednačavanje krivnje između žrtve i agresora.

Ovdje se govori o afirmaciji i vrednovanju sadržaja sa kojima smo prije 13 godina i krenuli u realizaciju temeljnih hrvatskih vrijednosti i stvaranja države. To je, dakle, bio oslonac na vlastite snage, uz istovremeno uvažavanje međunarodnog prava i poštivanja ljudskih prava. Ovakva jedna ustanova bit će osnovana prije ili poslije, a njena zadaća sastoji se u tome da se ove vrijednosti izvuku iz neopravdanog zaborava. Ona ne trpi odlaganja, jer svaki dan i svaka nova godina baca

sve više zaborava na sve žrtve velikosrpske agresije na Hrvatsku. Agresija na našu zemlju, nastavio je zastupnik **Đapić**, bila je višegodišnji planirani fašistoidni projekt s ciljem provođenja genocida uz prisutan kulturocid i ekocid na čitavom prostoru Hrvatske. Istovremeno smo i svjedoci nastojanja pojedinih krugova tzv. međunarodne zajednice koji imaju za cilj izjednačavanje krivnje, odnosno stvaranja slike građanskog rata koji se vodio u Hrvatskoj.

U samoj Hrvatskoj prisutan je pak trend zaborava svega što se zbivalo u tom razdoblju. Ovakva znanstvena institucija trebala bi se utemeljiti na tragu sličnih institucija u svijetu, poput Centra Jad Vashem u Izraelu, koji je posvećen stradanjima Židova tijekom II. svjetskog rata od strane fašističkih sila. Sve bi žrtve trebalo imenom i prezimenom popisati, a stručni zbornici trebali bi se učiniti dostupnima svim osobama ili institucijama koje proučavaju ove događaje. Podaci o žrtvama i arhivska građa o razaranju Hrvatske, trebali bi ujedno poslužiti i biti od posebne važnosti u svim budućim procesima velikosrpskim ratnim zločinima. Uspomeni na sve poginule pripadnike Hrvatskih oružanih snaga i civile, a pogotovo one koji su ekshumirani iz masovnih grobnica, nužno je posvetiti posebnu pozornost.

Osvrnuo se zatim i na medijski aspekt oko praćenja ovih pokopa, zalažući se za što korektniji i primjereniji tretman navedenih zbivanja koja pomalo padaju u nezasluženi medijski i politički zaborav. Smatra ujedno da svi zastupnici u Hrvatskom saboru osjećaju da je potrebno utemeljiti jednu ovakvu instituciju, kako se ne bi dogodio potpuni zaborav ovih važnih i dramatičnih zbivanja za hrvatski narod. Zbog ovih okolnosti Klub zastupnika HSP-HKDU-a u potpunosti podupire ovu ideju, a predloženi zakonski tekst trebalo bi do drugog čitanja učiniti još preciznijim i kvalitetnijim.

Spomenik treba sadržavati nacionalna, a ne vjerska obilježja

Zastupnik **Damir Jurić** koji je govorio u ime Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a, načelno je podržao temeljnu intenciju, odnosno da se Domovinski rat u Vukovaru obilježi na primjeren način.

Upozorio je istovremeno da zakonski prijedlog sadrži i puno stvari koje bi se mogle dopuniti i izmijeniti. Napomenuo je ujedno da se vijenci prilikom komemorativnih skupova polažu pod križem, iako je ovaj rat bio nacionalni, a ne vjerski. Drži da svakako treba pronaći pravu mjeru za navedena zbivanja, jer ne treba stvarati grobljansku atmosferu za jedan grad koji uporno nastoji živjeti. Istovremeno treba izbjegavati neprimjerena događanja, poput polaganja vijenaca ispod križa tijekom dočeka Nove godine, te se maksimalno posvetiti obnovi gospodarstva, infrastrukture, povratka i što bržeg zapošljavanja građana Vukovara.

U Vukovaru nije vođen nacionalni ni vjerski, već pravedni, obrambeni i osloboditeljski rat.

Ovaj je zadatak iznimno težak i važan, jer će u protivnom grad Vukovar uskoro postati grad umirovljenika i državnih službenika u kojemu nema vitalnog razvoja ni gospodarstva. Treba obnoviti njegove značajne gospodarske, lučke i poljoprivredne kapacitete, te izbjegavati kičerske i patetične govore koji nepotrebno i dodatno otežavaju situaciju. Umjesto ispraznih govora bolje bi bilo da se recimo neko ministarstvo iz Zagreba prebaci u Vukovar i na taj način pridonese njegovoj revitalizaciji.

Zastupnik **Jurić** na kraju je potvrdio da u Vukovaru treba izgraditi odgovarajuće komemorativno središte koje će podsjećati na stradanje grada, a taj lokalitet svakako treba imati svjetovna obilježja i odgovarajući zakonski status.

Za ispravak, odnosno poslovničku primjedbu javila se zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)**. Ona je procijenila da se uvredljivo govorilo o aktivnostima pojedinih udruga, prije svega o Udruzi branitelja i udovica Domovinskog rata iz Koprivnice, koji su inicirali polaganje vijenca za Novu godinu. To nije bila skupina čudaka, već su to bili branitelji, udovice i invalidi, istaknula je zastupnica. Neprimjereno je osim toga ljude koji govore o stradanjima Vukovara prozivati profesionalnim narikačama. Zastupnik **Damir Jurić** pojasnio je svoje stavove i potvrdio da je neprihvatljivo i degradirajuće obilje-

žavati sjećanja na poginule navedenim manifestacijama, a i sam gradonačelnik Vukovara prosvjedovao je zbog ovakvih situacija.

Zastupnica **Kosor** sada se javila zbog ispravka netočnog navoda, podsjećajući da je u Vukovaru podignut spomenik na temelju javnog natječaja i to je mjesto gdje se obavljaju komemoracije. Uz njega postoji i spomen - križ, gdje svi koji dolaze u Vukovar, zapale svijeću i polože cvijeće. Uz ove spomenike postoji i spomen obilježje na mjestu masovne grobnice na Ovčari.

Za ispravak netočnog navoda javio se i zastupnik **Juraj Njavro** navodeći da se nije dogodio nacionalni već pravedni obrambeni i osloboditeljski rat u Vukovaru. Spomenik koji je izrađen u Vukovaru, birala je ekipa vrhunskih hrvatskih stručnjaka, pa hrvatske udruge stradalnika iznijete ocjene smatraju neprihvatljivima i uvredljivima.

Spriječiti iskrivljavanje povijesnih činjenica

Predlagateljica zakona, zastupnica **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**, objasnila je da se ne radi o Zakonu o obnovi grada Vukovara koji već imamo, već se želi utvrditi jedinstveno mjesto za obilježavanje ratnih stradanja. To je bit ovoga zakona, a svaka zemlja koja je nastradala u ratu ima sličan centar. Generacije učenika i građana uče o stradanjima u Bleiburgu i Jasenovcu, ali nemaju mjesto kojega bi obilazili u slučaju Domovinskog rata. Smatra da se treba i zakonskim odlukama usprotiviti postupnom zaboravu na velike žrtve i materijalne gubitke koji su obilježile Domovinski rat. Rad znanstvenog Centra također smatra potrebnim jer bi se time spriječilo iskrivljavanje povijesnih činjenica i stvari koje se odnose na Haaški sud, a vjerske ustanove podržavaju i ideju o utemeljenju Centra za međuetničku i međureligijsku suradnju. Zahvalila je svim zastupnicima za upućene prijedloge i sugestije, te najavila da će do drugog čitanja doraditi predloženi zakonski tekst i surađivati s lokalnim strukturama vlasti, kako bi se usuglasila sva pitanja.

Ponovno se za riječ javio zastupnik **Juraj Njavro** zbog ispravka netočnog navoda i tražeći da se precizno utvrde lokaliteti spomen-područja.

Istražiti doprinos Vukovara u obrani Hrvatske

Zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** smatra da nije važno koliko se puta u Saboru govori o gradu Vukovaru, već je bitan konačni učinak u obnovi i revitalizaciji grada. Pri tome se trebaju izbjeći stranačka nadmetanja i prikupljanje bilo kakvih političkih bodova. Smatra ujedno da doprinosi Vukovara i njegovih branitelja nisu u dovoljnoj mjeri istraženi, te da njihova žrtva nije u punoj mjeri poznata. Ovi bi sadržaji ujedno trebali biti značajnije zastupljeni i u školskim programima, ocijenila je zastupnica navodeći statističke podatke o broju stradalih branitelja i civila. Pojedini spomenici moraju zadržati svoju izvornost i autentičnost, a ostali dio grada mora se obnoviti kako bi se život što prije vratio na njegove ulice i trgove. Upozorila je ujedno na nedavnu peticiju Vukovaraca, koji su zatražili odgovor na pitanje zašto imaju nepovoljnije uvjete prilikom otkupa stanova od svih ostalih građana Republike Hrvatske. Također je podsjetila, da je gradonačelnik Vukovara nedavno upozorio i na neprihvatljive pisane poruke i grafite koji su ispisani u srednjim školama u Vukovaru i Borovu naselju. Ujedno je korigirala pojedine brojke koje se odnose na stradale i prognane osobe tijekom Domovinskog rata.

Znanstveni pristup u izučavanju povijesti

Zastupnica **Dubravka Horvat (SDP)** napomenula je da je čitava Slavonija osjetila izravne napade i štete tijekom rata, a simbol stradanja i razaranja nesporno je bio grad Vukovar. Smatra da se usporedo moraju obnavljati kuće, ali i gospodarstvo, te potrebna infrastruktura. Ukoliko se ne otvore radna mjesta, ne može se očekivati brži povratak prognanika u vlastite domove. Podsjetila je zatim na pojedine odredbe koje su propisane Zakonom o gradu Vukovaru, a onda i temeljem odredbi Fonda za obnovu i razvoj grada Vukovara. Ove odredbe nisu ostale "mrtvo slovo na papiru", upozorila je zastupnica Horvat, jer se tijekom 2002. godine putem Fonda, u obnovu i izgradnju uložilo čak 135 milijuna kuna, a podjednak iznos osiguran je i ove godine.

Govorila je zatim i o izuzetno vrijednim projektima koje je na ovom području pokrenulo Ministarstvo znanosti i tehnologije, od povezivanja kulturnih vrijednosti do očuvanja i zaštite prirodnog okoliša. Upravo je u Vukovaru potrebno napraviti Centar za europsku pretpovijesnu arheologiju i učiniti sve da svijet Vučedolski lokalitet prepozna kao "hrvatsku Troju". Citirala je zatim pojedine segmente iz stručnog elaborata prof. Aleksandra Durmana koji je istražio i prezentirao sve kulturne slojeve na ovom području. Za sljedeća istraživanja, svoj su dolazak najavili brojni svjetski arheolozi, a uz ove aktivnosti, postupno se razvija i turizam. Na kraju je zapitala da li je ovakvo Spomen područje adekvatno definirano, jer postoji još niz naselja koja se mogu uvrstiti u njegove granice. Osobito je važno da se o inicijativi izjane stručnjaci i strukovne institucije jer je njihova ocjena ipak važnija od političkih inicijativa, zaključila je zastupnica Horvat.

Memorijalni centar potrebno je locirati upravo u Vukovaru.

Na povredu Poslovnika upozorio je zatim zastupnik **Branimir Glavaš (HDZ)**, ocjenjujući da se zastupnica Horvat u svom izlaganju nije držala teme. Nije spomenula Domovinski rat nego je govorila o stvarima koji nemaju veze s temom. Zastupnica Horvat upozorila je međutim, da su se ovom primjedbom prekršile poslovničke odredbe. Ponovila je da je u raspravi spomenula Domovinski rat, te iznijela i nešto šire vlastito mišljenje o rečenoj temi.

Zastupnik **Nenad Stazić (SDP)** pohvalio je spomenutu inicijativu smatrajući da Hrvatska uistinu treba imati sličan centar. Posve je jasno da lokalitet na Medvedgradu koji se nazvao "Oltar Domovine", nije najsretnije rješenje, pa bi Memorijalni centar trebalo svakako locirati u Vukovaru. On je ujedno i trajni simbol besprimjernog razaranja, te herojske obrane njegovih stanovnika. Upozorio je da je na Ovčari strijeljano točno 200 osoba koje su nasilno odvedene iz Vukovarske bolnice. Dobro je što se ova ideja ne zadržava na simboličkoj razini, već se teži i znanstvenoj obradi povijesnih podataka

koji su vezani uz Domovinski rat. Među slabosti je zatim naveo što nemamo precizne i jedinstvene podatke, čak ni kada se govori o broju poginulih osoba. Ovi podaci moraju se što prije utvrditi na pouzdan i znanstven način, a žrtve moraju biti individualizirane.

Podržao je i činjenicu što se predlaže osnivanje Centra za međureligijsku i međuetničku suradnju, čiji bi naziv trebao čuvati uspomenu na ime Reihla-Kira, koji je bio žrtva ovoga rata. Smatra, međutim, da treba preciznije utvrditi širinu spomen područja jer primjerice bolnica ne može zbog svoje namjene biti memorijalno mjesto niti muzej. Slični, specifični razlozi i problemi odnose se i na lokalitete Ovčaru, Mitnicu, a najspornija je ideja da se čitav grad proglasi spomen područjem. Trebalo bi možda Muzej grada Vukovara proširiti na još jedan centar koji bi istraživao navedeni period Domovinskog rata. Budući da za ovaj zakonski prijedlog treba izdvojiti značajna sredstva, zastupnik Stazić sugerirao je predlagatelju da svoju inicijativu predstavi i Vladi kako bi se realizacija ideje mogla što bolje ostvariti.

Za ispravak navoda javio se zastupnik Juraj Njavro, smatrajući da bolnica u Vukovaru može biti dijelom spomen područja.

Neprihvatljivo je izjednačavanje krivnje žrtve i agresora

Nakon iznijetog ispravka govorio je zastupnik dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)**. Upozorio je da u Hrvatskoj još uvijek ima grobova koji su prekriveni šutnjom i koji nemaju svoje spomenike. I u vlastito ime, kao i u ime stranke, pozdravio je predloženu zakonsku inicijativu. Smatra da su time pogođene i

poruke dr. Ante Starčevića koji je govoreći o Hrvatima izjavio: "Hrvate rese dvije mane, da brzo zaboravljaju i još brže praštaju". Smatra da se danas nastoji zaboraviti patnje i žrtve Vukovara, ali i Škabrnje, Čelija, Dalja i svih onih mjesta gdje je hrvatski narod stradao tijekom ratnih događanja. "Hrvatska u Vukovaru ujedno čeka svog Dantea, koji će opisati sav pakao kroz koji je prolazio hrvatski narod, svog Dostojevskog koji će opisati da je Vukovar bio ring gdje se srpski đavao borio protiv hrvatskog anđela, gdje se slamala kraljeznica velikosrpskog fašizma", figurativno je upozorio zastupnik Kovačević.

Smatra ujedno da treba oprostiti, ali se ne smiju zaboraviti ovi događaji, jer su napadači poput Mrkšića, Radića, Tadića i Šljivančanina rušili kompletnu kulturnu i povijesnu baštinu hrvatskog naroda u Vukovaru. Ove osobe nažalost još uvijek nisu u Haagu, ali tužiteljica Carla del Ponte, "traži glavu generala Ante Gotovine, kao preduvjet ulaska Hrvatske u Europsku uniju", upozorio je zastupnik. Usprotivio se izjednačavanju krivnje između agresora i njegove žrtve, podržavajući projekt o osnivanju Spomen-područja u Vukovaru. Smatra ujedno da ova ideja zaslužuje potporu svih hrvatskih stranaka bez obzira na stranačku opredijeljenost.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a zaključne poruke uputio je zastupnik **Juraj Njavro**. Zamjerio je što su tijekom rasprave iznijete i neke optužbe i vrijeđanja na račun grada Vukovara, te obitelji nestalih i poginulih branitelja. Zatražio je od predsjedatelja da zatraži ispriku od zastupnika koji su uputili neprikladne riječi, smatrajući ujedno da su požrtvovnost i hrabrost hrvatskih branitelja svi prepoznavali i uvažavali, uključujući i protivničku stranu. Postoje brojni rado-

vi u kojima su navedena imena žrtava i počinitelja, a Muzej grada Vukovara čuva i prikuplja ove podatke. Upozorio je da se ne smije zanemarivati važnost Trpinske ceste i ostalih lokaliteta koji su bili izuzetno značajni u obrani grada. Treba imati na umu da je žrtva Vukovara i njegovih branitelja i stanovnika bila značajna prilikom stvaranja Republike Hrvatske.

Upozorio je na kraju da iznosi mišljenje hrvatskih branitelja i vukovarskih građana, "da u Vukovaru nije vođen međuetnički i međureligijski rat, već je izvršena agresija od strane srbočetnika i JNA". Zastupnicima se zatim obratila i predlagateljica zakonskog teksta, zahvaljujući na potpori prilikom razmatranja rečenog prijedloga. Smatra da su zastupnici najvećim dijelom snažno podržali ovu inicijativu, najavljujući da će zajedno s Vladom, te s lokalnom zajednicom doraditi ovaj zakonski prijedlog. Tom će se prilikom ujedno utvrditi popis lokaliteta koje bi trebalo obilježiti unutar spomen-područja Vukovara.

Ovim je riječima zaključena rasprava, a predsjedavajući je najavio da će se glasovanje obaviti naknadno. U nastavku rada pristupilo se glasovanju. Većinom glasova, 64 "za", 3 "protiv" i 37 "suzdržanih", zastupnici su donijeli zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona o Spomen-području Grada Vukovara kojeg je podnijela zastupnica Vesna Škare-Ožbolt. Predlagateljica Zakona obvezuje se da, u suradnji s Vladom Republike Hrvatske do drugog čitanja otkloni nedostatke, te uvaži primjedbe iznesene u mišljenju Vlade Republike Hrvatske glede mogućnosti provedbe Zakona. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputit će se predlagateljici radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

V.Ž.

PRIJEDLOG ZAKONA O TRŽIŠNOM NATJECANJU

Zaštita tržišnog natjecanja na europski način

- Novim zakonom se uređuju pravila ponašanja i uvodi sustav mjera za zaštitu slobodnog tržišnog natjecanja sukladno europskim standardima.

Pozornost zastupnika na ovoj sjednici privukao je i zakonski prijedlog kojim se uređuju pravila i sustav mjera za zaštitu tržišnog natjecanja, sukladno europskim standardima. Naime, potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Hrvatska se obvezala i na prioritetno usklađivanje zakonodavstva na području prava tržišnog natjecanja s pravnom stečevinom EU. S druge strane, u primjeni postojećeg Zakona došli su do izražaja mnogi nedostaci i nedosljednosti, pa se Vlada odlučila ponuditi novi pravni okvir za reguliranje te problematike. Kako je rečeno u raspravi, krajnji cilj donošenja ovog zakona je zaštita domaće proizvodnje, stvaranjem jednakih uvjeta svim subjektima za tržišnu utakmicu, odnosno onemogućavanjem monopola.

Svi sudionici u raspravi - kako vladajući tako i oporbeni zastupnici - podržali su nastojanje da se zaštite poduzetničke i tržišne slobode te podupri Prijedlog zakona, uz određene primjedbe koje su prosljeđene predlagatelju. Najviše zamjerki izrečeno je na račun odredbe koja omogućava Vladi RH da svojim uredbama samostalno regulira pojedina pitanja iz ove oblasti. Zastupnici smatraju i da bi trebalo jasnije definirati kriterije za imenovanje i razrješenje predsjednika i članova Vijeća za tržišno natjecanje, a neki misle i da nije najsretnije rješenje da oni budu profesionalno angažirani.

O PRIJEDLOGU

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Republika Hrvatska se, među ostalim, obvezala i na prioritetno usklađivanje zakonodavstva na području

prava tržišnog natjecanja s pravnom stečevinom Europske unije, odnosno ranije Europske zajednice, uvodno je naglasio ministar gospodarstva dr. sc. **Ljubo Jurčić**. Osim toga, u primjeni postojećeg Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja uočeni su mnogi nedostaci i nedosljednosti, tako da tu materiju treba regulirati novim zakonom, u koji su uključeni temeljni propisi Europske zajednice s područja prava konkurencije.

Prijeko je potrebno osigurati pravnu zaštitu tržišnog natjecanja koja će se moći prilagođavati čestim promjenama prava i politike konkurencije u EU. Stoga će Vlada RH - samostalno ili na prijedlog Vijeća za tržišno natjecanje - pojedina pitanja urediti odgovarajućim uredbama.

Predloženi zakon predstavlja pravni okvir za zaštitu tržišnog natjecanja u Republici Hrvatskoj (dobio je pozitivnu ocjenu eksperata Europske komisije, što je vidljivo i iz priložene izjave o usklađenosti s propisima EU). Njime se uređuju pravila ponašanja i uvodi sustav mjera za zaštitu slobodnog tržišnog natjecanja, reguliraju ovlasti i zadaće te ustroj tijela nadležnog za provedbu Zakona, itd. Zakon se, inače, sastoji od devet cjelina. Započinje općim odredbama, na koje se nastavljaju odredbe o sporazumima (o zabranjenim sporazumima, o izuzećima od zabrane), zatim one kojima se utvrđuje vladajući položaj poduzetnika na mjerodavnom tržištu i ograničavajuća djelovanja

(npr. zloraba monopolskog položaja). Slijede odredbe kojima se definira pojam zabranjenih koncentracija poduzetnika, obveza prijave namjere koncentracije, itd. Posebno poglavlje zakona sadrži odredbe o ustroju Agencije za tržišno natjecanje, o djelokrugu Vijeća za tržišno natjecanje, o stručnoj službi Agencije te o sukobu interesa). U djelokrug Agencije, inače, spadaju ocjene sporazuma između poduzetnika, sprječavanje i otklanjanje zloraba vladajućeg ili monopolističkog položaja, kontrola koncentracija poduzetnika, itd. Predviđeno je da izdaje i stručna prethodna mišljenja o pitanjima vezanim uz provedbu Zakona, te o nacrtima prijedloga zakona i drugih propisa koji mogu značajno utjecati na tržišno natjecanje. Među ostalim, detaljno je reguliran postupak donošenja odluka pred Agencijom (način pokretanja i tijek postupka, kao i rokovi za donošenje rješenja). Predviđeno je da se ta rješenja objavljuju u "Narodnim novinama", čime se osigurava transparentnost u provedbi Zakona i radu Agencije.

Kaznenim odredbama iznos kazni utvrđen je na način uobičajen u zemljama EU i zemljama kandidatima, Drugim riječima, za svaki pojedini slučaj omogućeno je izricanje primjerene kazne. Osim toga, utvrđeni su i rokovi za relativnu te za apsolutnu zastaru, sukladno prijedlogu Visokog prekršajnog suda, što nije slučaj u sadašnjem zakonu.

Prijelaznim i završnim odredbama precizirani su rokovi za donošenje podzakonskih akata, prestanak mandata ravnatelja i članova Savjeta za zaštitu tržišnog natjecanja, odnosno imenovanje članova Vijeća te stupanje na snagu Zakona. Predviđeno je da odredbe koje uređuju status Agencije stupe na snagu osmog dana od objave u "Narodnim novinama", a ostale tek od 1. listopada 2003.

Predložene zakonske odredbe - kaže Jurčić - primjenjivale bi se na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja na području Republike Hrvatske ili izvan njenog područja, ako to ima učinak na naše tržište (osim ako posebnim propisom za pojedina tržišta nije uređeno drugačije).

Poduzetnička i tržišna sloboda su prema Ustavu temelj gospodarskog ustroja Republike Hrvatske, podsjeća Jurčić. To znači da država svim poduzetnicima treba osigurati jednak pravni položaj na tržištu. Stoga je predloženim zakonom razrađena ustavna kategorija poduzetničkih i tržišnih sloboda.

Sustav zaštite tržišnog natjecanja je, inače, u Republici Hrvatskoj prvi put reguliran 1995. godine Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja. Određena pitanja u tom području rješavaju se i odredbama nekih drugih propisa koji uređuju pojedine djelatnosti (npr. Zakon o telekomunikacijama, Zakon o bankama, Zakon o tržištu vrijednosnih papira te zakoni u području energetskih djelatnosti). Međutim, navedenim propisima ne uređuje se sveobuhvatno tržišno natjecanje u tim djelatnostima već se samo rješavaju određena pitanja u tom području. Međutim, postojeći Zakon je ujedno i glavni izvor prava tržišnog natjecanja za spomenute djelatnosti. Za njegovu provedbu, kao i za provođenje podzakonskih akata, nadležna je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja.

Novim zakonskim prijedlogom predlaže se promjena naziva postojećeg Zakona i Agencije. Naime, iz njihova naziva je ispuštena riječ "zaštita", kao suvišna, s obzirom na to da se podrazumijeva da zakon štiti tržišno natjecanje. Prijeko je potrebno, kaže ministar Jurčić, osigurati pravnu zaštitu tržišnog natjecanja koja će se moći prilagođavati čestim promjenama prava i politike konkurencije u Europskoj uniji. U zemljama kandidatima za punopravno članstvo u EU uvriježena je praksa da se dijelovi ove materije reguliraju podzakonskim aktima, kako bi se osigurala što veća fleksibilnost u prilagodbi zakonodavstva te izbjegle dugotrajne procedure izmjene zakona. Propisano je, stoga, da će Vlada RH - samostalno, odnosno na prijedlog Vijeća za tržišno natjecanje - donijeti odgovarajuće uredbe kojima će se detaljno urediti pojedina pitanja (primjerice, razraditi kriteriji za određivanje pojma mjerodavnog trži-

šta, regulirati skupna izuzeća za pojedine vrste sporazuma, odnosno način prijave koncentracija poduzetnika, itd.)

Među ostalim, predlaže se novi ustroj Agencije za tržišno natjecanje koja bi imala status neprofitne pravne osobe i upisivala bi se u sudski registar. Umjesto dosadašnjeg Savjeta, uvodi se sedmeročlano Vijeće za tržišno natjecanje. Predsjednika i članove tog tijela imenovao bi i razrješavao dužnosti Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade RH i to na razdoblje od 5 godina. Sredstva za obavljanje poslova iz djelokruga Agencije osiguravat će se iz Državnog proračuna. Budući da se predloženim predviđa uspostava novog tijela koje će upravljati radom Agencije, čiji bi članovi obavljali dužnost profesionalno, trebat će osigurati i dodatna proračunska sredstva za tu namjenu.

Prema novom ustroju Agencija za tržišno natjecanje imala bi status neprofitne pravne osobe, a umjesto dosadašnjeg savjetodavnog tijela uvodi se Vijeće za tržišno natjecanje čiji bi članovi bili profesionalno angažirani.

Donošenjem ovog zakona, kao i odgovarajućih uredbi Vlade RH, stvorit će se temelj za kontinuirano i promptno prilagođavanje našeg zakonodavstva u području prava tržišnog natjecanja svim propisima EU. To bi trebalo omogućiti kvalitetnu, transparentnu i učinkovitu primjenu prava konkurencije, zaključio je ministar Jurčić.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovog Zakona, uz sugestiju predlagatelju da za drugo čitanje pravno-tehnički dotjera njegov tekst.

Podržao ga je i **Odbor za europske integracije**, uz zahtjev da Konačni prijedlog zakona bude popraćen detaljnim pregledom usklađenosti ovog propisa s pravnom stečevinom EU.

U raspravi na sjednici matičnog **Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu**, iznesene su brojne primjedbe i prijedlozi na ponudena rješenja. Primjerice, dio čla-

nova toga radnog tijela stoji na stajalištu da bi se taj propis trebao zvati: "Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja". Sudionici u raspravi založili su se za to da se u članku 23. Prijedloga zakona utvrdi točan naziv akta Hrvatske narodne banke na temelju kojeg će se utvrđivati ukupan prihod za banke i druge financijske institucije, kao sudionike koncentracija poduzetnika u predmetima kontrole koncentracije, budući da ne postoji akt Hrvatske narodne banke pod nazivom "Odluka HNB-a o statističkom izvješću za banke". Smatraju, nadalje, da je u stavku 1. članka 25. suvišna riječ "potpune" dokumentacije. To obrazlažu činjenicom da će Agencija pokrenuti postupak ispitivanja prijave koncentracije odmah nakon njena primitka, a danom primitka smatra se dan kad je primila sve propisane podatke i isprave.

Po mišljenju članova Odbora iz obrazloženja članka 30. nije razvidno zbog čega se predlažu promjene u pogledu tijela koje upravlja radom Agencije (umjesto savjetodavnog tijela pri Agenciji, predlaže se uspostava Vijeća za tržišno natjecanje).

Sugeriraju, nadalje, da u stavku 1. članka 32. valja jasnije definirati uvjete koje mora ispunjavati osoba koja može biti imenovana predsjednikom i članom Vijeća. Spomenimo i njihovu sugestiju da se razmotri mogućnost uvođenja ograničenja broja mandata na koje mogu biti imenovani članovi Vijeća, te preispita opravdanost predloženog rješenja prema kojem oni obnašaju dužnost profesionalno.

Zahtijevaju i preciziranje odredbi članka 33, na način da se taksativno navedu kaznena djela radi kojih predsjednik ili član Vijeća može biti razriješen dužnosti prije isteka mandata, te da se jasnije definira što znači trajni gubitak sposobnosti za obavljanje dužnosti. Trebalo bi precizirati i koje razdoblje se u smislu predloženog rješenja smatra duljim vremenom u kojem predsjednik ili član Vijeća bez opravdanog razloga ne obavlja dužnost.

Spomenimo i njihovu sugestiju da se u stavku 2. članka 36. utvrdi da Agencija, a ne Vijeće za tržišno natjecanje, izdaje službeni glasnik Agencije. Po mišljenju članova Odbora trebalo bi razmotriti i mogućnost skraćivanja roka u kojem će Vlada RH predložiti Hrvatskom saboru imenovanje predsjednika i članova Vijeća (u članku 69. predviđen je rok od 90 dana od stupanja Zakona na snagu).

U raspravi je izraženo i mišljenje da bi Zakonom trebalo obvezati Vladu da podzakonske akte donosi isključivo na prijedlog Vijeća za tržišno natjecanje, a ne samostalno. Predloženo je, također, da se termin "vladajući položaj" koji se koristi u zakonskom tekstu zamijeni uobičajenim terminom "monopol".

Nakon provedene rasprave Odbor je predložio Hrvatskom saboru da prihvati Prijedlog zakona o tržišnom natjecanju, a navedene primjedbe prosljedi predlagatelju.

RASPRAVA

Nakon što su zastupnici saslušali uvodno izlaganje ministra gospodarstva dr. **Ljube Jurčića**, predsjednika Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu **Dragica Zgrebec** izvijestila ih je o stavovima tog radnog tijela.

Precizirati kriterije za imenovanje članova Vijeća

Govoreći, potom, u ime Kluba zastupnika SDP-a, konstatirala je da je područje zaštite tržišnog natjecanja jedno od prioriteta u procesu usklađivanja našeg zakonodavstva s europskim, a definirano je Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. Budući da predloženi Zakon nije u svim svojim segmentima usklađen s Ugovorom o osnivanju Europske zajednice te smjernicama EU kojima je definirana primjena pravila o tržišnom natjecanju, morat ćemo ga, kaže, postupno mijenjati do ulaska u tu asocijaciju.

Poseban naglasak predlagatelj stavlja na zlorabu vladajućeg ili monopolskog položaja jednog ili više poduzetnika, te na državne potpore koje prijete narušavanju tržišnog natjecanja u vidu davanja prioriteta nekim poduzetnicima.

S obzirom na to da će se dio materije koju regulira pobliže uređivati podzakonskim aktima, zastupnici SDP-a smatraju da bi u obrazloženju Prijedloga zakona

trebalo priložiti barem one bez kojih se ovaj zakon ne može primijeniti (npr. definiranje mjerodavnog tržišta, zabranjenih ili sporazuma male vrijednosti). Mišljenja su da bi u prijelaznim odredbama trebalo nabrojiti i koje podzakonske akte donosi Vlada samostalno, a koje na prijedlog Vijeća za tržišno natjecanje.

Po riječima zastupnice, ovaj zakonski prijedlog je daleko opširniji od postojećeg. Naime, njime se ne uređuje samo sustav mjera za zaštitu tržišnog natjecanja, nego i oblici sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tog natjecanja, ovlasti i zadaće te ustrojstvo tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i postupanje u svezi s provedbom Zakona. Novina je to da se kontrola tržišnog natjecanja proteže i na druge subjekte, osim pravnih osoba (trgovačka društva, trgovce pojedince, obrtnike, pravne i fizičke osobe). To se odnosi i na osnivače, imatelje udjela i dionice, odnosno jedinice lokalne i područne samouprave.

Kako reče, njeni stranački kolege sugeriraju, da se u glavi 3. termin "vladajući položaj" zamijeni riječju "monopol" (taj je izraz udomačen u našoj praksi). S obzirom na to da se ovim zakonom područje koncentracije definira šire nego u postojećem, trebat će eventualno posegnuti i za izmjenama drugih propisa koji reguliraju to pitanje (npr. Zakona o trgovačkim društvima i sl.) napominje zastupnica. Osvrnula se i na članak 26. kojim je predviđeno da Agencija za tržišno natjecanje izdaje rješenja o (ne)dopuštenoj koncentraciji poduzetnika. Zanimalo ju je ima li rješenje o nedopuštenoj koncentraciji snagu zabrane. Kako reče, njeni stranački kolege podržavaju predloženu transformaciju Agencije za tržišno natjecanje, pa i zamjenu Savjeta Vijećem za tržišno natjecanje čiji bi članovi bili profesionalno angažirani. Mišljenja su, međutim, da bi u člancima 32. i 33. trebalo jasnije definirati uvjete za imenovanje i razrješenje predsjednika i članova Vijeća. Logično je, kaže, da je djelokrug tog tijela, u odnosu na raniji Savjet, bitno promijenjen, budući da Agencija po novome dobiva značajne ovlasti na području kontrole tržišnog natjecanja (novina je i to da se Zakonom regulira sukob interesa zaposlenih). Zastupnike SDP-a zanima i snosi li Agencija, odnosno Vijeće za tržišno natjecanje, odgovornost u slučaju da njeno rješenje bude osporeno kroz upravni spor, a stranka koja je pokrenu-

la i dobila spor snosi značajne poslovne posljedice jednog takvog postupka.

Sugeriraju, među ostalim, da se u prijelaznim i završnim odredbama Prijedloga zakona prestanak važenja postojećeg i stupanje na snagu novog Zakona regulira opisno, a ne nabrojanjem određenih članaka, jer to otežava razumijevanje materije, a kasnije i primjenu. Isto vrijedi i za odredbe kojima se regulira okončanje postupaka koji su u tijeku, prestanak mandata ravnatelja Agencije i članova Savjeta za zaštitu tržišnog natjecanja, imenovanih temeljem postojećeg zakona.

Jedino stvaranjem jednakih uvjeta svim subjektima za tržišnu utakmicu omogućuje se zdrava konkurencija.

Na kraju je napomenula da će njeni stranački kolege glasovati za prihvaćanje Prijedloga zakona, u nadi da će predlagatelj uvažiti njihove primjedbe.

Zakonu prolazna ocjena

Po riječima **Luke Roića**, u Klubu zastupnika HSS-a smatraju da uz primjedbe izrečene u raspravi predloženi propis može dobiti prolaznu ocjenu. Kako reče, kod nas već dugo postoji potreba za promjenom postojećeg Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja iz 1995. godine, budući da su u njegovoj primjeni došli do izražaja mnogi nedostaci i nedosljednosti. Dakako, novi Zakon valja uskladiti s propisima i pravnim normama Europske zajednice. Osim njega, za tržišno natjecanje važne su i odredbe nekih drugih propisa, poput Zakona o telekomunikacijama, Zakona o bankama, Zakona o tržištu vrijednosnih papira te zakona iz područja energetskih djelatnosti.

Kako reče, haesesovci pozdravljaju donošenje jednog ovakvog propisa koji će se primjenjivati na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja na svim tržištima na području Republike Hrvatske. Poseban naglasak predlagatelj stavlja na zlorabu vladajućeg ili monopolskog položaja jednog ili više poduzetnika, te na državne potpore koje prijete narušavanju tržišnog natjecanja u vidu davanja

prioriteta nekim poduzetnicima. Pogodovanje pojedinim tvrtkama i određenim lobijima nije nepoznata praksa u Hrvatskoj, tvrdi zastupnik (nije tajna da takvih pojava ima i kod pravnih i kod fizičkih osoba, i to u gotovo svim segmentima, od telekomunikacija do brodogradnje).

Zakonodavac bi trebao obvezati Vladu na donošenje podzakonskih propisa isključivo na prijedlog Agencije.

To nije slučaj samo na državnoj razini, nego i na lokalnim razinama i to ne samo u gospodarstvu. Svaki monopol vuče gospodarstvo jedne zemlje natrag, jer mnogima omogućava da bez prave kvalitete zauzmu mjesto koje im u ravnopravnoj tržišnoj utakmici ne bi pripalo, napominje zastupnik. Zbog toga se članom 18. ovog Zakona zabranjuje koncentracija kojom se stvara monopol jednog ili više poduzetnika. U poglavlju u kojem se govori o nedopuštenoj koncentraciji trebalo bi precizirati elemente zabrane, kako bi se moglo učinkovitije intervenirati, jedna je od primjedbi njegovih stranačkih kolega.

Zastupnici HSS-a, inače, pozdravljaju i nov način upravljanja Agencijom te se nadaju da će za drugo čitanje predlagatelj ponuditi doista kvalitetan propis.

Omogućiti zdravu konkurenciju

Nikica Valentić, glasnogovornik Kluba zastupnika HDZ-a, podsjetio je na činjenicu da je od donošenja postojećeg Zakona, 1995. godine do danas došlo do nagle dinamizacije hrvatskog tržišta, sa svim dobrim, ali i lošim posljedicama. Stoga njegovi stranački kolege podupiru donošenje novog Zakona i predložena rješenja, uz određene primjedbe i ograde. Kako reče, njegovo donošenje nije važno samo radi usklađivanja našeg zakonodavstva s europskim, nego i radi zaštite domaće proizvodnje onemogućavanjem monopola, odnosno stvaranjem jednakih uvjeta svim subjektima za tržišnu utakmicu (jedino to omogućuje zdravu konkurenciju).

Iz predloženog zakonskog teksta, međutim, nije jasno kako Vlada kani podzakonskim aktima regulirati ovu problematiku, kaže zastupnik. Nabrojajući niz zakona koji reguliraju potencijalna monopolistička područja (o bankama, o vrijednosnim papirima, o telekomunikacijama, o tržištu nafte i naftnih derivata, o tržištu plina i dr.) posebno je upozorio na opasnost od potencijalnih koncentracija u financijskom sektoru. Naime, preko banaka se najlakše kontrolira svako gospodarstvo, pa tako i hrvatsko. Današnje okrupnjavanje banaka, bez obzira na to što je dalo i neke pozitivne rezultate (npr. smanjivanje kamata, sređivanje stanja na financijskom tržištu) potencijalno prijeto da dođe do nekoliko velikih koncentracija koje mogu monopolistički djelovati na hrvatskom tržištu, kaže zastupnik. Zbog toga se njegovi stranački kolege priklanjaju mišljenju matičnog Odbora da u članku 23. Prijedloga zakona treba utvrditi točan naziv akta Hrvatske narodne banke na temelju kojeg će se utvrđivati ukupan prihod banaka i drugih financijskih institucija, kao sudionika koncentracija u predmetima njihove kontrole. Prijeko je potrebno proširiti ovlasti nove Agencije za tržišno natjecanje jer je ona najvažniji i gotovo jedini kontrolni organ, kaže Valentić. Svoje izlaganje završio je napomenom da Klub zastupnika HDZ-a podržava predloženi Zakon u prvom čitanju. Kod izjašnjavanja o konačnom prijedlogu zakona presudna će biti činjenica je li predlagatelj uvažio njihove primjedbe i amandmane.

Agencija mora imati pune ovlasti u borbi protiv monopolista.

Privremenim sporazumom o trgovinskim i s njima povezanim pitanjima između Republike Hrvatske i Europske zajednice Hrvatska je preuzela brojne obveze u uređenju pravila tržišnog natjecanja, državnih potpora te državnih monopola tržišne naravi, konstatala je **Ljerka Mintas-Hodak (nezavisna)**. Stoga je ovo jedno od prioritarnih područja koje valja uskladiti s pravnom stečevinom Europske zajednice. Dakako, problem se javlja onoga trenutka kad te međunarodno preuzete obveze treba prenijeti u domaće propise.

Vlada se ne smije uplitati u rad Agencije

U nastavku je izjavila da načelno podržava predložena rješenja, ali je ipak ukazala na neke propuste koje bi do drugog čitanja predlagatelj trebao otkloniti, kako bi zakon doista bio u potpunosti usklađen s europskim standardima. Primjerice, neprihvatljivo je da Vlada donosi podzakonske propise potpuno samostalno, ili volunzaristički, na prijedlog Agencije. U prvom redu ona nije specijalizirana za područje tržišnog natjecanja. Osim toga, sporne odredbe joj omogućavaju da svojim uredbama izuzima određene zabranjene sporazume i koncentracije poduzetnika, čime se direktno upliće u rad Agencije (time se dovodi u pitanje i neovisnost te institucije). Takvu vrstu propisa u Europskoj zajednici donosi Europska komisija, koja ujedno samostalno djeluje kao čuvar unutarnjeg tržišta i njegov regulator, napominje zastupnica. Mišljenja je da bi zakonodavac trebao obvezati Vladu na donošenje podzakonskih propisa isključivo na prijedlog Agencije.

Kontrola tržišnog natjecanja protezala bi se i na druge subjekte, osim pravnih osoba (trgovačka društva, trgovce pojedince, obrtnike, imatelje udjela i dionica, te jedinice lokalne i područne samouprave).

Do drugog čitanja valjalo bi, kaže, promijeniti i formulaciju "Agencija je neprofitna pravna osoba koja se upisuje u sudski registar", budući da se u taj registar zasad upisuju samo trgovačka društva. Ni novopredloženi ustroj Agencije za tržišno natjecanje ne smatra najsretnijim rješenjem te upozorava da bi mogao dovesti do paradoksalne situacije. S jedne strane, postojala bi stručna služba koja bi obavljala sve poslove, odnosno vodila postupke, a s druge Vijeće tzv. sedmorice koje bi samo formalno donosilo odluke (dosad je to obavljao ravnatelj Agencije, uz mišljenje Savjeta). Osim toga, članovi Vijeća kao stalni zaposlenici Agencije, zatvoreni u njena četiri zida, teže će oslušivati bilo hrvatskog tržišta, njegovo

kretanje i gospodarske prilike, nego što to mogu vanjski stručnjaci okupljeni u radu savjeta. Budući da je nedavno donesenim Zakonom o državnim potporama propisano da je u stručnog djelokrugu Savjeta Agencije i vođenje brige o državnim potporama, u slučaju usvajanja Vladinog prijedloga trebalo bi već sada mijenjati taj zakon. Druga je solucija da se u okviru Agencije osnuje posebni odjel koji bi se bavio samo državnim potporama.

Po mišljenju zastupnice nije najsretnije ni rješenje da kazne za povrede odredaba ovog Zakona izriču svi prekršajni sudovi u Hrvatskoj (mali sudovi nemaju dovoljno kapaciteta niti potreba za tako specijaliziranim znanjima kao što je pravo tržišne utakmice). Ako predlagatelj već ne želi stvoriti specijaliziranu ekipu sudaca za to područje samo na Prekršajnom sudu u Zagrebu, kako je bilo predviđeno nacrtom ovog zakona, može odrediti nadležnost prekršajnih sudova u većim gradovima.

U nastavku je predložila dopunu članka 60. koji predviđa da Agencija podnosi prekršajnom sudu zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv poduzetnika i odgovorne osobe poduzetnika zbog utvrđene povrede odredaba ovog Zakona. Smatra da bi uz taj zahtjev Agencija

trebala dostaviti i obrazloženje o stupnju i težini povrede, njenom vremenskom trajanju, tržišnom položaju stranaka koje su počinile povredu te o tome kako se to odrazilo na druge poduzetnike i potrošače. Mišljenja je, također, da su iz zakona nepotrebno izbačene odredbe koje reguliraju slučajeve kad počinitelj, jedan od sudionika u zabranjenim sporazumima ili u zabranjenom ponašanju, surađuje s Agencijom. Naime, u pravu Europske zajednice izričito je predviđena mogućnost ublažavanja kazne ili čak nepodnošenja zahtjeva za pokretanje postupka protiv počinitelja koji je aktivno surađivao na otkrivanju zabranjenog sporazuma, odnosno koncentracije ili na uklanjanju negativnih učinaka na konkurenciju.

Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja je ključan za razvoj tržišnog gospodarstva u svakoj zemlji, kaže **Tonči Tadić**. Stoga su i agencije koje štite tržišno natjecanje obično vrlo dobro ekipirane i financirane te za monopoliste vrlo opasna tijela. Nažalost, u Hrvatskoj to dosad nije bio slučaj, budući da je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja bila tek privid da štitimo slobodu tržišnog natjecanja. Izrazio je bojazan da bi tako moglo biti i ubuduće. Naime, Agencija se ne može

petljati u pitanje bankarstva jer ovdje ima ključnu ulogu Hrvatska narodna banka. Na području telekomunikacija ključno je Vijeće za telekomunikacijske usluge, a na području energetike Vijeće za regulaciju energetske djelatnosti, itd. Budemo li tu instituciju kljaštrili od njezinih nadležnosti, i dovodili u poziciju da služi samo kao formalni dokaz da se borimo protiv stvaranja monopola, onda ona ne treba ni postojati, bio je kategoričan zastupnik. Podsjetivši na to se prihvaćanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Hrvatska obvezala do 2006. godine demonopolizirati većinu djelatnosti, založio se za to da Agencija za tržišno natjecanje ima pune ovlasti u borbi protiv monopolista.

Dr. **Ljubo Jurčić** je na kraju zahvalio sudionicima u raspravi na korisnim prijedlozima i sugestijama koji će, kao i primjedbe odbora, poslužiti Vladi u kreiranju Konačnog prijedloga zakona. **Nakon toga je uslijedilo glasovanje. Ishod - Hrvatski sabor je jednoglasno prihvatio Prijedlog zakona o tržišnom natjecanju, a primjedbe i prijedlozi iz rasprave prosljednjeni su predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.**

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O ZAŠTITI PRIRODE

U središtu pozornosti genetski modificirani organizmi

Hrvatski sabor je prihvatio ovaj zakonski prijedlog nakon opsežnije rasprave, prosljednjeni predlagatelju primjedbe zastupnika radi pripreme Konačnog prijedloga. Prethodno je odbijen prijedlog Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša te dijela klubova oporbe, a i zastupnika, da se ova rasprava tretira tek kao prethodna.

U raspravi je Prijedlogu zamjereno da je preopširan, nepregledan, kon-

tradiktoran, nedorečen i nomotehnički neuređen te da nadilazi ovlaštenja ovoga i zadire u područje drugih zakona. Jedna od središnjih tema rasprave bili su genetski modificirani organizmi. S jedne strane, čulo se upozorenje kako bi trebalo zakonski zabraniti GMO proizvode kako bi se stvorio svojevrsan moratorij (time out) do donošenja jasnog nacionalnog zakonodavstva jer je riječ o pitanju od naci-

onalnog interesa. Njihovo uvođenje i uporaba, premda ograničena, ulijevaju - rečeno je - strah od mogućih štetnih posljedica po zdravlje ljudi i drugih organizama, a još više od mogućeg poremećaja i narušavanja postojeće biološke raznolikosti. Mora se, naglašeno je, otkloniti i najmanju prijetnju uništenju sela i poljoprivrede kao posljedicu uvoza genetski modificiranih organizama (tko će snositi poslje-

dice za eventualne štete u ekopoljoprivredi i ekoturizmu?).

S druge strane, pak, odgovoreno je kako nedovoljno zauzimanje relevantnih znanstvenika da javnosti i političarima objasne detalje o GMO-u i selektivnost informacija u Europi nema presedana te da je posljedica, prije svega, političke manipulacije radi zaštite od konkurentne američke hrane i zaštite europskih farmera, te da opasnosti od GMO nema.

O PRIJEDLOGU

Dopuštenje za uvoz GMO-a tek po donošenju provedbenih propisa i nakon što se ustroji laboratorij

Govoreći o Prijedlogu, zamjenik ministra zaštite okoliša i prostornog uređenja **Mladen Ružman** je najprije rekao da je Prijedlog izrađen temeljem obveze iz Nacionalne strategije i Akcijskog plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti (Parlament donio 1999). Razlozi za izradu novog zakona su, osim manjkavosti važećeg, sve veći raskorak između njega i obveza preuzetih međunarodnim konvencijama te potreba za usklađivanje s novim sustavom i standardima zaštite prirode u europskom okruženju. I što je, možda, najvažnije - riječ je o nužnom potrebnom odgovoru na izražen trend gubitka biološke i krajobrazne raznolikosti te na sve veće pritiske u iskorištavanju bioloških i drugih prirodnih dobara.

Predloženi sustav zaštite prirodne vrijednosti, za razliku od važećeg zakona, jednako uključuje zaštićene životinjske i biljne vrste, geološku baštinu, fosile i minerale, zaštićena područja i održivo korištenje prirodnih dobara.

Zamjenik ministra je izvijestio zastupnike da su uz stručnjake i znanstvenike značajan doprinos u izradi zakona dale nevladine udruge, stručne institucije i pojedinci, da je Ministarstvo za europske

integracije izjavom potvrdilo usklađenost normativnih rješenja iz Prijedloga s propisima Europske unije, da je konceptijski utemeljen na međunarodnim propisima te da je otuda primjetna opsežnost i složenost zakona.

Vlada uvijek može zabraniti uvoz genetski modificiranih organizama i proizvoda u slučaju nedostatka znanstvenih informacija i znanja o mogućim razmjerima negativnih posljedica na ljudsko zdravlje, okoliš i biološku raznolikost. Predviđeno je i osnivanje posebnog laboratorija za ispitivanje, kontrolu i praćenje genetski modificiranih organizama i proizvoda sukladno međunarodnim standardima.

Predloženi sustav zaštite prirodne vrijednosti, za razliku od važećeg zakona, jednako uključuje zaštićene životinjske i biljne vrste, geološku baštinu, fosile i minerale, zaštićena područja i održivo korištenje prirodnih dobara.

Predloženi zakon sastoji se od tri cjeline - općih načela postupanja; pitanja prekograničnog prijenosa, ograničene uporabe, unošenja u okoliš i stavljanja na tržište genetski modificiranih organizama i proizvoda (posebna se pozornost pridaje principu predostrožnosti propisanim Protokolom o biološkoj sigurnosti, potvrđenom u Hrvatskom saboru, kako bi se otklonile moguće štetne posljedice za ljudsko zdravlje, okoliš i biološku raznolikost); pitanja proglašavanja i zaštite prirodnih vrijednosti te pitanja planiranja i upravljanja zaštićenim područjima odnosno obavljanja stručnih poslova, provođenja nadzora i kaznene odgovornosti u svezi s nepoštovanjem materijalnih odredbi zakona.

Ukazujući na najvažnije novine, zamjenik ministra Ružman je rekao kako Vlada uvijek može zabraniti uvoz genetski modificiranih organizama i proizvoda u slučaju nedostatka znanstvenih informacija i znanja o mogućim razmjerima negativnih posljedica na ljudsko zdravlje,

okoliš i biološku raznolikost. Predviđeno je i osnivanje posebnog laboratorija za ispitivanje, kontrolu i praćenje genetski modificiranih organizama i proizvoda sukladno međunarodnim standardima. Dio materije o genetski modificiranim organizmima uredit će se Zakonom o hrani i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće uporabe.

Dopuštenje za uvoz genetski modificiranih organizama neće se izdavati dok se ne donesu odgovarajući provedbeni propisi i ne ustroji laboratorij - napomenuo je ministar.

On je u nastavku izlaganja zastupnicima skrenuo pozornost na: uvođenje nove kategorije prostorne zaštite (regionalnog parka) i uspostavljanje prekograničnih zaštićenih područja, donošenje 10-godišnjeg operativnog programa rada uprave zaštićenog područja, prenošenje određenih upravnih i stručnih poslova iz nadležnosti tijela državne uprave na jedinice lokalne uprave i samouprave te na osnivanje Državnog zavoda za zaštitu prirode.

Zamjenik ministra Ružman još je izvijestio zastupnike da se intenzivno radilo i na pripremi stručnih podloga za provedbu zakona - izrađen je prvi nacrt nacionalne ekološke mreže, pred dovršenjem je projekt kartiranja staništa s informacijskim sustavom, napravljene su revizije popisa ugroženih vrsta, a započela je i provedba očuvanja krških ekosustava, s donacijom Globalnog fonda za okoliš - oko 5 mln dolara).

Predloženi bi zakon, zaključio je predstavnik predlagatelja, osim uspostave sustava zaštite sukladno europskim zakonima, standardima i praksi prvenstveno trebao osigurati održavanje i jačanje imidža Hrvatske kao zemlje vrlo očuvane prirode i zdravog okoliša, kao važnog uporišta, ali i komparativne prednosti za većinu djelatnosti koje su strateško opredjeljenje Hrvatske.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovog zakona bez primjedbi i podržavši hitni postupak.

Ovo - tek prethodna rasprava

Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša predložio je da ovo bude tek

prethodna rasprava. Uvodno je raspravljao 2. travnja 2003. te zaključio da se o novom konceptu ovog zakona nastavi rasprava na posebnoj, proširenoj tematskoj sjednici, organiziranjem svojevrstne javne rasprave, koja je održana 13. svibnja 2003.

Upravo radi toga, koristeći poslovničku mogućnost, na sjednicu su pored predstavnika predlagatelja, a radi pribavljanja mišljenja, pozvane znanstvene institucije, gospodarski subjekti koji iskorištavaju prirodna dobra te udruge, predstavnici civilnoga društva.

Novi zakon - mehanizam provedbe obveza iz međunarodnih konvencija.

Uvodno su predstavnici predlagatelja dodatno obrazložili predložena zakonska rješenja naglasivši, pri tome, da zakon cjelovito regulira problematiku zaštite prirode te da je u potpunosti usklađen s propisima Europske unije. Uvodno je obrazložen i koncept Vlade RH o zakonskom reguliranju genetski modificiranih organizama u okviru tri sektorska zakona o zaštiti prirode, o hrani te o zdravstvenoj ispravnosti namirnica.

U općoj raspravi iznesena su sljedeća mišljenja i prijedlozi:

- Predloženi zakon je suvremen, a u odnosu na sada važeći, znatno je proširen jer osim zaštićenih dijelova prirode pravno regulira i područje biološke raznolikosti i genetski modificiranih organizama. Novi zakon u cijelosti predstavlja mehanizam za provedbu brojnih obveza koje proizlaze iz međunarodnih konvencija, koje je ratificirao Hrvatski sabor;

- Prijedlog zakona je previše opširan, nerazumljiv sa nizom nelogičnosti, pa čak je kontradiktoran i nomotehnički loš, te nadilazi ovlaštenja Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja jer zadire u druga pravna područja te je prethodno trebalo zakonski redefinirati nadležnosti pojedinih ministarstava;

- Upitna je usuglašenost novih zakonskih rješenja s odredbama više od desetak važećih zakona iz drugih područja, čime ih derogira te uvjetuje njihovu izmjenu;

- Područje genetski modificiranih organizama potrebno je temeljito pravno regulirati. Međutim, izražena su različita

stajališta o tome je li to pitanje urediti jednim posebnim zakonom ili u okviru nekoliko sektorskih zakona.

- I u odnosu na pitanje uvoza genetski modificiranih organizama mišljenja su bila različita. Zatražena je potpuna zabrana uvoza ali je izraženo i stajalište da, umjesto zabrane, treba propisati obvezno označavanje takvih proizvoda. Naglašeno je da je Hrvatska vrlo izložena opasnostima od GMO-a pa je ocijenjeno da je predloženi zakon u tom dijelu previše liberalan. Pitanje uvoza i upotrebe GMO-a je nacionalno pitanje te je potrebno uvesti moratorij za uvoz i sjetvu GMO sjemena;

- Podržava se regionalni park kao nova kategorija zaštićenog područja prirode;

- U predloženom zakonu nema zabrana ali je propisano previše iznimaka;

- Za provedbu predloženog zakona, lokalnoj samoupravi se propisuju financijske obveze, posebno zbog potrebe usklađivanja već donesenih dokumenata prostornog uređenja, što će izazvati dodatne probleme;

- Predloženi zakon ne rješava pitanje postojećih gospodarskih subjekata koji djeluju na području nacionalnih parkova i prije proglašavanja zaštićenog područja, te je neizvjestan nastavak njihova rada, što zakonom treba propisati;

- Predloženim zakonom se i nadalje, bez opravdanja, uskraćuje pravo općinama i gradovima na upravljanje zaštićenim područjima koja se u cijelosti nalaze na njihovom području. Zbog toga je predloženo da se, bez odgađanja, prihvati predložena dopuna Zakona o zaštiti prirode koju su, po hitnom postupku predložili zastupnici Vesna Podlipec i Marin Jurjević.

Tu su i primjedbe i prijedlozi u svezi s pojedinim člancima:

- članak 8 - S obzirom na opsežnost zakonodavne materije i velikog broja pojmova bilo bi primjerenije da se svaki pojam definira, te odredi njegovo značenje, na mjestu gdje se prvi puta pojavljuje;

- članak 11 - Izostaviti zabranu vožnje biciklom jer se time, zasigurno, ne nanosi šteta prirodi;

- članak 21 - Propisivanjem novog instituta, ocjene prihvatljivosti za prirodu koja sadrži uvjete zaštite prirode i prijedlog kompenzacijskih uvjeta, uvodi se dodatni postupak i obveza za investitore. Nije razvidno tko će je raditi, što je to u odnosu na procjenu utjecaja na okoliš;

- članak 24 - Nije jasno na temelju kojih podloga i dokumentacije će Ministarstvo, odnosno nadležan ured državne uprave županije i Grada Zagreba izdavati uvjete zaštite prirode, u slučajevima kada mjere zaštite prirode nisu sadržane u dokumentima prostornog uređenja;

- članak 48. i 49 - Nedostatne su odredbe o zaštiti mora, i unatoč tvrdnji naznačenoj u ocjeni stanja da je biološka raznolikost Jadrana sve ugroženija. S tim u vezi upozoreno je na nove rizike za očuvanje morskih staništa zbog realizacije projekta integracije naftovoda "Družba" i "Adria"

- članak 64 - Odredbe kojima se daje ovlaštenje ministru zaštite okoliša i prostornog uređenja da pravilnikom propiše mjere zaštite, obveznike zaštite i način održavanja prijelaza koji se grade preko prometnica radi nesmetane migracije divljih životinja bilo bi uputno dopuniti na način da se naznačeni provedbeni propis donosi uz suglasnost ministra nadležnog za javne radove, obnovu i graditeljstvo;

- članak 160 - Preispitati odredbu kojom se daje mogućnost posjećivanja i razgledavanja strogog rezervata, zaštićenog dijela prirode u najstrožoj kategoriji;

- članak 161 - Obavljanje ugostiteljsko-turističkih i rekreacijskih djelatnosti na području nacionalnog parka ne može biti samo iznimno, kao što je to utvrđeno stavkom 5. Predloženo je, stoga, da se propiše koje su vrste ugostiteljskih, turističkih i rekreacijskih djelatnosti dopuštene i pod kojim uvjetima.

- članak 179 - Propisati mogućnost jedinicama lokalne samouprave da upravljaju zaštićenim područjima na svom području, dakako uz obvezu osiguranja sredstava za te namjene;

- članak 189 - Nije prihvatljivo da je donošenje plana upravljanja za desetogodišnje razdoblje u isključivoj nadležnosti javne ustanove bez obveze pribavljanja suglasnosti nadležnog ministarstva;

- članak 214 - U dijelu predloženog zakona koji regulira koncesije i koncesijska odobrenja na zaštićenim dijelovima prirode, nedostaje određenje tko može steći pravo gospodarskog korištenja prirodnih dobara na tim područjima. Na područjima nacionalnih parkova i parkova prirode ne bi bilo uputno strancima omogućiti pravo na koncesiju;

- članak 233 - Stručni poslovi zaštite prirode u potpunosti bi trebali biti u nadležnosti Ministarstva, te bi već osnovan Državni zavod za zaštitu prirode, svoju djelatnost trebao obavljati u okviru Ministarstva, a ne kao zasebna javna ustanova;

- članak 292 - Preispitati odredbu koja obvezuje usklađivanje važećih dokumenata prostornog uređenja s ovim zakonom jer se županijama, gradovima i općinama nameće nova obveza provedbe dugotrajne procedure, za što je potrebno izdvojiti dodatna, ne mala, sredstva. U stavku 2. potrebno je, za prijelazno razdoblje, odrediti na temelju kojih će se stručnih podloga izdavati uvjeti zaštite prirode za gradnju građevina i izvođenje drugih radova.

Voznja biciklima ne nanosi štetu u prirodi, a dio je i rekreacijskih aktivnosti koje su inače dopuštene u nacionalnim parkovima odnosno parkovima prirode.

Odbor za turizam raspravljao je kao zainteresirano radno tijelo, ukazavši na činjenicu da hrvatski turizam svoju privlačnost u prvome redu temelji na očuvanosti i atraktivnosti prostora, te da je kao veliki korisnik toga prostora, svojom djelatnošću ujedno i čimbenik njegovoga očuvanja.

U općoj raspravi Odbor je naročito naglasio važnost donošenja ovog zakona, jer će se na taj način očuvati i zaštititi prirodne vrijednosti i rijetkosti koje su jedan od najvažnijih čimbenika u oblikovanju naše turističke ponude.

U raspravi o pojedinostima i tekstu predloženoga zakona iznijete su slijedeće primjedbe i prijedlozi:

- Ne bi trebalo uvesti zabranu - radi sprečavanja nanošenja šteta na prirodi - vožnje biciklima, s obzirom na to da se vožnja biciklima ne nanosi, a dio je to i rekreacijskih aktivnosti koje su inače dopuštene u nacionalnim parkovima odnosno parkovima prirode. Mišljenje je Odbora da bi, što više, trebalo poticati ovaj oblik rekreacije, čime bi se ujedno smanjila uporaba vozila na drugi pogon u razgledavanju zaštićenih prirodnih krajobrazu,

- Mišljenje je Odbora da bi u svakom nacionalnom parku, a ne iznimno, trebalo omogućiti turistima razgledavanje prirodnih atrakcija, te osmisliti odgovarajuću ugostiteljsku ponudu u funkciji toga razgledavanja /sanitarni čvorovi, ugostiteljski objekti za pružanje usluga hrane i napitaka/. Prihode od ulaznica za razgledavanje nacionalnih parkova, a isto tako i dio poreza na usluge u području ugostiteljstva trebalo bi zakonom usmjeravati na ulaganja za održavanje tih nacionalnih parkova. Isto tako je predloženo da se u tim parkovima, ili parkovima prirode omogući izgradnja skijališta /Primjer Gorskoga kotara/, a koja u niti kojem pogledu ne mogu ograničiti očuvanje izvornosti prirode nacionalnog parka, dapače, takve rekreacijske aktivnosti mogu doprinosti oživljavanju rubnih područja tih parkova i na taj način omogućiti dodatno zapošljavanje i stvaranje financijskih pretpostavki za ulaganja u još učinkovitiju zaštitu tih područja.

- Posebno razmotriti prijedlog da se na pomorskomu dobru i posebnom rezervatu može dodijeliti koncesija samo za luku nautičkog turizma /sidrište, privezište/, ali ne i suha marina i marina, jer je nemoguće zamisliti luku nautičkoga turizma koja ne bi mogla imati prostor za izvlačenje jahte na obalu zbog popravka ili drugih okolnosti.

Odbor za poljoprivredu i šumarstvo podržao je Prijedlog, ukazavši na određene dvojbe u svezi s provedbom, ponajprije kaznenih odredbi. Je li baš nužno, čulo se pitanje, propisati prekršaje za svako kretanje prirodom i odrediti tako visoke kazne. U raspravi se čula i ocjena kako je predloženi zakon "preslobodan" u dijelu koji se odnosi na namjerno uvođenje genetski modificiranih organizama u okoliš. Ne postoji, naime, obveza glede sanacije štete koja bi uvođenjem GMO-a mogla nastati za zdravlje ljudi i okoliš.

RASPRAVA

Nakon predstavnika predlagatelja, **Mladena Ružmana** (odjeljak "O Prijedlogu"), izlagali su predstavnici radnih tijela - dr. **Zlatko Kramarić** u ime matičnog Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša te **Željko Pavlic** u ime Odbora za turizam.

Prethodna rasprava

Da Klub zastupnika Hrvatskog bloka podržava smisao i namjeru zakona ali da bi ovo trebala biti samo prethodna rasprava zastupnike je izvijestila dr. **Zdravka Bušić**, rekavši da kad je riječ o genetskom inženjeringu pristup mora biti temeljit i sveobuhvatan, s tim da se - s obzirom na to da se važeći zakon nedostatno odredio o nizu pitanja - mora voditi računa o cjelini nacionalnih i državnih interesa i razvoja Republike u njenim komparativnim prednostima. Zastupnica je, nadalje, ustvrdila da se u različitim državnim projektima i odlukama mora voditi računa o cjelini interesa i potrebi razumnog, održivog korištenja prostora i prirodnih dobara, ali da se novim zakonom ne smiju blokirati drugi projekti od velikog značaja ili da unosimo kaotičnost u primjeni zakona i propisa.

Mora se otkloniti i najmanja prijetnja uništenju sela i poljoprivrede kao posljedica uvoza genetski modificiranih organizama. Njihovo uvođenje i uporaba, premda ograničena, ulijevaju strah od mogućih štetnih posljedica po zdravlje ljudi i drugih organizama, a još više od mogućeg poremećaja i narušavanja postojeće biološke raznolikosti.

Predstavnica ovog kluba je, nadalje, upozorila da se mora otkloniti i najmanja prijetnja uništenju sela i poljoprivrede kao posljedica uvoza genetski modificiranih organizama; njihovo uvođenje i uporaba, premda ograničena, ulijevaju strah od mogućih štetnih posljedica po zdravlje ljudi i drugih organizama, a još više od mogućeg poremećaja i narušavanja postojeće biološke raznolikosti.

Tu je i zahtjev - izbaciti predviđenu mogućnost dodjele koncesija strancima na nekretnine u zaštićenim područjima bez obzira na kategoriju zaštite; sva područja koja su Prostornim planom predviđena za neku kategoriju zaštite čim prije zaštititi donošenjem zakona ili donošenjem odluke na razini županije.

Decentralizirati

Klub zastupnika SDP-a je podržao Prijedlog, a s njegovim je primjedbama zastupnike upoznala **Vesna Podlipec**. Uvodno je ukazala na ono što Hrvatsku bitno razlikuje od ostalih europskih zemalja - nisu dominantna antropogena staništa nastala djelovanjem čovjeka, čija se struktura i sastav razlikuju od prirodnih, i na tome bi trebalo ustrajavati i u budućnosti jer je to vrijednost i prednost.

Rekla je zatim kako se nameće nužnost da se osigura i primjena mjera za očuvanje i unapređenje sveukupne biološke raznolikosti i u svim gospodarskim djelatnostima koje koriste prirodu, uz obveznu primjenu načela održivog razvoja.

Prijedlog Klub zamjera prenorniranost i ukazuje da bi trebalo što hitnije donijeti niz posebnih propisa kojima će se pobliže urediti pitanje zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti koja je predmet zakona o vodama, poljoprivrednom zemljištu, šumarstvu i sl.

Ljudski životi su iznad bilo kakve zaštite prirode i njihovo spašavanje ne može biti uvjetovano "oštećivanjem prirode u manjoj mjeri".

Klub zastupnika SDP-je, među ostalim, posebno pohvalio: to što je novim zakonom predviđena izrada stručnih studija o ocjeni prihvatljivosti prirodnih zahvata koji mogu narušiti ekološku ravnotežu na području (zaštićenih) prirodnih vrijednosti; što se zaštita proširuje na domaće životinjske pasmine i biljne sorte koje su rezultat tradicijskog uzgoja i čine dio hrvatske kulturne baštine; što se pravne i fizičke osobe obvezuju na osiguranje pročišćavanja gradskih industrijskih otpadnih voda i u lukama međunarodnog karaktera mora osigurati uređaj za prihvat zauljenih i kaljužnih voda s brodova; što je obvezna gradnja migracijskih puteva za divlje životinje iznad cesta te što se osnivaju čak četiri institucije nadležne za genetski modificirane organizme.

Ukazujući na neprihvatljiva rješenja taj klub je ukazao: da su ljudski životi iznad bilo kakve zaštite prirode te da njihovo spašavanje ne može biti uvje-

tovano "oštećivanjem prirode u manjoj mjeri"; da se ne može stavljati apsolutna zabrana korištenja prirodnih dobara već se mora inzistirati na primjeni mjera sanacije područja u kojima zbog gospodarske djelatnosti dolazi do smanjenja biološke i krajobrazne raznolikosti; da se ne može "iznimno" dopustiti obavljanje ugostiteljskih, turističkih ili rekreacijskih djelatnosti i sl. na tradicionalan način već propišu uvjeti pod kojima se oni mogu obavljati. Također treba jasnije definirati odnose prostornog plana, plana upravljanja godišnjim programom i pravilnika o unutarnjem redu.

Tu su još: upozorenje kako zakon nije dovoljno decentraliziran niti je dovoljno prenio ovlasti na jedinice lokalne samouprave, gradove i općine; prijedlog da se gradovima i općinama omogući da osnuju svoje javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode koji su u cijelosti na njihovu području; ocjena kako je neprimjereno da su gradovi potpuno bili isključeni iz upravljanja zaštićenim područjima - Split (formalno) nije upravljao svojim gradskim parkom ni Marjanom, a Komiža Modrom Špiljom, iako za to izdvajaju.

Protiv

Dorica Nikolić je izvijestila zastupnike da Klub zastupnika HSL-a ne podržava predloženo i zahtijeva da se o tome provede javna odnosno prethodna rasprava. Prijedlog je, po njihovoj ocjeni, preopširan, nepregledan, kontradiktoran, nedorečen, nomotehnički neuređen, nadilazi ovlaštenja ovoga i zadire u područje drugih zakona. Ustvrdila je zatim kako su svima "puna usta" zaštite prirode, a naftne bušotine se, primjerice, žele puniti koštanim brašnom, a tu je i vrlo diskutabilni projekt "Adria", a i ne zna se što će biti s nuklearnim otpadom.

Zastupnica je rekla da HSL ne prihvaća predloženo prvenstveno jer je tekst pravno nezadovoljavajući, zamjerila predlagatelju što se u tekstu koriste strani izrazi, a hrvatski su u zagradama, rekla da je riječ o velikom nemaru i nestručnosti koji nameće pitanje odgovornosti i Ureda za zakonodavstvo koji dopušta da se ovakav tekst upućuje Parlamentu.

U nastavku izlaganja ona je: upozorila da je Prijedlog i predugačak (311 članaka, a važeći ima 60); da je pojam "procjena utjecaja na prirodu" nepoznat u među-

narodnom zakonodavstvu (ono poznaje samo "procjene utjecaja zahvata na okoliš", "procjenu rizika na okoliš od neželjenog događaja" i "procjenu rizika kod ispuštanja genetski modificiranih organizama u okoliš"); ukazala na nepotrebna preklapanja i paralelizme - čemu izvješće kad je ono sastavni dio Izvješća o stanju okoliša, čemu Akcijski plan kad je to već u Nacionalnoj strategiji zaštite okoliša.

Predstavnica HSL-a je, nadalje, podsjetila kako je lani nadležno ministarstvo, kako reče, cijelu Hrvatsku oblijepilo plakatima "Hrvatska bez GMO-a", a danas prema vrlo liberalnom Prijedlogu "može skoro sve i sva"; založila se da problematika genetski modificiranih organizama ne bude u tri zakona ("što više zakona to više rupa, što više rupa više izigravanja").

Prijedlog je preopširan, nepregledan, kontradiktoran, nedorečen, nomotehnički neuređen, nadilazi ovlaštenja ovoga i zadire u područje drugih zakona.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: upit što znači obilježavanje riba, školjki i sl. zahtjev da se preispita opravdanost osnivanja Zavoda za zaštitu prirode (izdvajanje iz nadležnosti Ministarstva u nadležnost Zavoda odnosno Vlade RH); zahtjev da se iz Prijedloga izdvoji dio o genetski modificiranim organizmima jer je zasebna cjelina i uredi posebnim zakonom.

Zaštita prirodnih vrijednosti nije jasno definirana

Klub zastupnika HDZ-a je predložio da ovo bude samo prethodna rasprava, uz ocjenu da je ovaj zakonski prijedlog trebao utvrditi samo temeljene odrednice, a drugim zakonima prepuštiti detaljno određenje prema djelatnostima - izvijestila je zastupnicu **Marina Matulović-Dropulić**. Zaštita prirodnih vrijednosti nije, po njihovoj ocjeni, dovoljno jasno definirana, iako je Prijedlog, s druge strane, u nekim segmentima previše detaljan.

Genetski modificirane organizme bilo bi uputnije, ocjenjuju, pokriti posebnim

zakonom, a ne razbijati na tri (od kojih je jedan ovaj). Taj dio zakonskog prijedloga je, ukazuju, previše liberalan, za razliku od drugih koji su previše restriktivni.

Najveću zamjerku ovaj klub ima prema prevelikim ovlastima Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja. Izdavanje raznih suglasnosti, rješenja i odobrenja (njih oko 37) postat će usko grlo prilikom bilo kakve intervencije u prostoru.

Prevelike ovlasti Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja pa će izdavanje suglasnosti postati usko grlo prilikom svake intervencije u prostoru.

Predstavnica Kluba zastupnika HDZ-a je, nadalje: upozorila da nije predviđeno tko izrađuje "ocjenu prihvatljivosti za prirodu", upitala koliko bi stručnih ljudi moralo imati Ministarstvo da bi izdalo sve suglasnosti, rješenja o uvjetima zaštite prirode te tko će određivati može li se i koliko proširiti građevinsko područje na zaštićenim prirodnim vrijednostima "samo ako su iskorištene sve mogućnosti racionalnog korištenja postojećeg građevinskog zemljišta i postojeći infrastrukturni koridori"; zatražila da se inzistira na saniranju i uređenju uništenoga a ne da se to zamjenjuje kompenzacijskim uvjetima.

Predloženim se ne ostvaruju zacrtani ciljevi

Sa stavovima Kluba zastupnika LIBRE zastupnike je upoznao dr.sc. **Vilim Herman**. On je najprije ustvrdio da predloženo ne ostvaruje u dovoljnoj mjeri ciljeve predloženog zakona. Ponajprije, znatno se usporava proglašavanje novih zaštićenih područja jer se veže na izjavu o osiguranim sredstvima za njihovu zaštitu. A niti jedno tijelo - upozorio je - ne može planirati sredstva u budžetu za zaštitu lokaliteta čiji pravni status nije definiran, ako lokalitet nije zaštićen. Riječ je, naglasio je zastupnik, o pravnoj kvaki. Područje se ne može zaštititi jer nisu osigurana sredstva, a ona se pak ne mogu osigurati jer ono nije zaštićeno. Postupak se, dakle, može beskonačno otežati, to više što pro-

glašavanje zaštićenih područja uzrokuje sukob interesa (protivnici toga su oni koji gube privilegije). Dobar primjer toga jest Kopački rit, čiji se postupak zaštite bez pravog valjanog razloga blokira duže vrijeme - dometnuo je zastupnik.

Usljedile su sljedeće primjedbe, ocjene i prijedlozi: predlagatelj nije predvidio niti jedan stvarni mehanizam kojim bi predloženo područje ostvarilo status privremene zaštite niti mehanizam kojim bi se postupak ocjene prijedloga za zaštitu vremenski ograničio na razumnu mjeru; upravljanje i korištenje postojećim zaštićenim područjima znatno se liberalizira na štetu prirodnih vrijednosti; očito je da su javne ustanove posljednja linija obrane zaštićenih područja (unatoč tome predloženim se otežava njihov rad, a i gotovo potpuno onemogućuje), dok su nadležni uredi državne uprave, nerijetko, izvori nestručnosti pa i lobiranja za interese korisnika.

Vezivanje na izjavu o osiguranim sredstvima za proglašavanje zaštićenog područja i njihovu zaštitu pravna je kvaka. Područje se ne može zaštititi jer nisu osigurana sredstva, a ona se pak ne mogu osigurati jer ono nije zaštićeno.

Dr.sc. Vilim Herman je ustvrdio da bi ovaj zakonski prijedlog trebao biti moćni pravni instrument za otvoreno sukobljavanje s "prestrašnim monopolima", osobito "Hrvatskih šuma", a ne treba izostaviti, dometnuo je, ni "Hrvatske vode".

Tvrđnju kako uvjete zaštite prirode pišu počesto državni činovnici bez stvarnog uvida u stanje na terenu pa su nerijetko "mrtvo slovo na papiru", zastupnik LIBRE je potkrijepio primjerima. Šumsko-gospodarske osnove Parka prirode Kopački rit izrađene su, upozorio je, suprotno odredbama zakona o zaštiti prirode i o šumama te "predviđaju" daljnju devastaciju šuma, a lovno gospodarenje provodi se na temelju nekvalitetnih lovno-gospodarskih osnova.

Javna ustanova nije izdala dopuštenje za obavljanje djelatnosti i već drugu godinu zaredom ovlaštenik prava lova "Hrvatske šume" nelegalno lovi (i dovo-

di, dometnuo je zastupnik, ugledne političke goste). Oduzimanjem prava izdavanja dopuštenja za obavljanje djelatnosti javnim ustanovama otvara se daljnji prostor za dugoročnu (legaliziranu) devastaciju zaštićenih područja, a predlagatelj nije predvidio nijedan dovoljno čvrst mehanizam trenutačne uskrate dopuštenja za obavljanje poslova u slučaju kršenja uvjeta ili neodrživog korištenja prirodnih dobara.

Hrvatska ne bi smjela ponoviti promašeni mađarski model privatizacije prirodnih vrijednosti - da najprije zaštićena područja proda stranim i domaćim pravnim osobama, a zatim ih otkupljuje po višoj cijeni kako bi ih zaštitila.

Zastupnik je upozorio da Hrvatska ne bi smjela ponoviti promašeni mađarski model privatizacije prirodnih vrijednosti - da najprije zaštićena područja proda kako stranim tako i domaćim pravnim osobama, a zatim ih otkupljuje po višoj cijeni kako bi ih zaštitila.

Usljedile su sugestije i prijedlozi: javnim ustanovama potpune ovlasti integralnog upravljanja zaštićenim područjem, uključujući izdavanja i ukiđanje (raskid) dopuštenja i koncesija za dozvoljene djelatnosti i to uz suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja u slučaju kršenja odredbi Zakona o zaštiti prirode i uvjeta zaštite prirode; upravljanje - na temelju fleksibilnog plana upravljanja (revizija prema stvarnim potrebama); gospodarsko korištenje - samo na temelju gospodarskih osnova usklađenih s dugoročnim ciljevima zaštićenog područja; ostaviti mogućnost da država otkupljuje prirodno vrijedna područja; u potpunosti isključiti mogućnost prodaje zaštićenih područja i njihovih dijelova drugim osobama.

Nema opasnosti

Klub zastupnika nacionalnih manjina, čiji je stav obrazložila mr.sc. **Zdenka Čuhnil**, zalaže se za ograničenu upotrebu genetski modificiranih organizama (tu bi materiju trebalo urediti posebnim

zakonom), namijenjenu prije svega istraživačkom radu, uporabi lijekova te za prometovanje hranom na kojoj je deklaracija koja će kupcu omogućiti da sam odluči što će konzumirati. O tome će, rečeno je, ovisiti njihova podrška predloženom zakonu.

Nedovoljno zauzimanje relevantnih znanstvenika da javnosti i političarima objasne detalje o GMO-u i selektivnost informacija u Europi nema presedana i posljedica je, prije svega, političke manipulacije radi zaštite od konkurentne američke hrane i zaštite europskih farmera.

Njihova predstavnicu se osvrnula na dva segmenta zakona - spomenutu te na uporabu sredstava za zaštitu bilja. Nije, rekla je, definirano tko će provjeriti stanje ugroženih vrsta, ali je odlučeno rečeno da ministar zaštite okoliša i prostornog uređenja može predložiti privremenu ili trajnu zabranu korištenja sredstava za zaštitu bilja kojima se ugrožava biološka ili krajobrazna raznolikost. A takva se odluka, upozorila je zastupnica, svugdje u svijetu donosi na temelju procjene rizika. Ne može, naglasila je, Ministarstvo okoliša donositi prijedlog bez saslušanja strane koja saggledava korist od tog sredstva zaštite (Ministarstva poljoprivrede i šumarstva).

Rekavši kako u povijesti nije zabilježen niti jedan slučaj takvog temeljnog nerazumijevanja neke problematike od strane javnosti, mr.sc. Zdenka Čuhnil je izjavila da je, prije svega, riječ o negativnoj filtraciji informacija premda se radi o revolucionarnom otkriću koje se može mjeriti s otkrićem kompjutera. Komentirajući tvrdnje, i u parlamentu, o "rajčici s mirisom ribe" rekla je kako nije prenesen gen za miris s ribe već za čvrstoću (opne rajčice). Što se, pak, tiče ukazivanja na opasnosti od GMO, zastupnica je rekla kako opasnosti nema jer kao što, primjerice, postoji način sjetve takve soje postoji i način njena uništenja te naglasila kako je proizvodnja genetski modificiranih organizama započela upravo zato da bi se smanjila količina pesticida.

Nedovoljno zauzimanje relevantnih znanstvenika da javnosti i političarima objasne detalje i selektivnost informacija u Europi nema presedana i posljedica je, - prije svega političke manipulacije radi zaštite od konkurentne američke hrane i radi zaštite europskih farmera ustvrdila je predstavnicu Kluba zastupnika manjina, naglasivši kako se većina molekularnih genetičara nedvosmisleno slaže da proizvodnja genetski modificirane hrane ne sadrži u sebi veće opasnosti od postojeće konvencionalne proizvodnje hrane, koja zbog korištenja velikih količina pesticida može biti daleko štetnija.

Iz ovog izlaganja izdvajamo još dvije napomene: Hrvatska zbog asocijacija u kojima se nalazi i u koje želi ući neće moći zabraniti prometovanje genetski modificiranom hranom: uz to, od toga se nećemo niti moći obraniti usvoje li susjedi takvu proizvodnju (insekti i vjetar ne poznaju granice) i u dvije godine GMO će biti u Hrvatskoj.

GMO regulirati posebnim zakonom

Zabrinutost Kluba zastupnika DC-a, čiji je stav obrazložila **Vesna Škare-Ožbolt**, vezana je u prvom redu uz sadnju genetski modificiranih poljoprivrednih kultura i njihov učinak na okoliš. Upravo to bi, rečeno je, trebao regulirati predloženi zakon, ali ne i zadirati u promet genetski modificiranih organizama (to bi trebalo regulirati Zakonom o zaštiti potrošača, Zakonom o ispravnosti živih namirnica, propisom o obilježavanju i deklariranju proizvoda na bazi GMO-a i sl.) Zbog toga, a i brojnih nedorečenosti i kontradiktornosti, ovo bi trebala biti tek prethodna rasprava, smatraju.

Razvoj ne smije uništavati prirodu i okoliš, ali niti zaštita prirode ne smije biti kočnica napretku.

Predstavnicu Kluba je izlaganje započela napomenom o potrebi postojanja suptilne usklađenosti jasnih mjera zaštite prirode i gospodarskog razvoja. Jer, razvoj ne smije uništavati prirodu i okoliš, ali niti zaštita prirode ne smije biti kočnica napretku države.

Ukazala je zatim: na prenormiranost zakona; na to da se Ministarstvo zaštite okoliša praktički stavlja u poziciju "nadministarstva"; da Prijedlog vrvi čudnim definicijama - "izvođenje nužnih aktivnosti obrane RH uz uvjet da se poduzetim radnjama priroda oštećuje u manjoj mjeri" (možda bi i agresorska strana trebala zatražiti suglasnost našeg ministarstva!).

Klub zastupnika DC-a je, nadalje: upozorio da bi, umjesto predloženog, bilo pametnije zakonom nametnuti trajnu obvezu stručnog i znanstvenog monitoringa sredstava za zaštitu bilja u tlu, vodi i zraku na cijelom prostoru države; da bi zbog predložene mogućnosti da ministar, iznimno i privremeno, zabrani prijevoz opasnih tvari na kraškom području, ta područja mogla ostati bez, primjerice, naftnih derivata; ocijenio da bi umjesto odredbe o provjeri balastnih voda prije ispuštanja u more trebala stajati odredba o njihovoj izmjeni prije uplovljavanja u Jadran, odnosno Mediteran, uz postojanje financijskog osiguranja i strogih mjera kontrole takvih tankera.

Iz izlaganja još izdvajamo: prijedlog da se zabrani izgradnja raznoraznih uskočnica i hvataljki, odnosno jednosmjernih ulaznih vrata na ograđenim prostorima u kojima se uzgajaju divlje životinje (koje hvataju kada tuda prolaze na svojim prirodnim migracijskim putevima); izraženu sumnju u to da strana ulaganja u poljoprivredu potiče odredba kako nitko ne može postati patentni vlasnik genetskog materijala stvorenog temeljem genetskog materijala divljih svojti; napomenu kako je javnost više zabrinuta za mogućnost negativnog utjecaja GMO-a na okoliš i prirodu, a manje na štetnost tih proizvoda po ljudsko zdravlje.

Neke stvari previše razrađene, druge nedovoljno

Da će Klub zastupnika LS-a podržati Prijedlog iako ima ozbiljnih zamjerki zastupnike je izvijestio dr.med. **Tibor Santo**, apelirajući na nadležno ministarstvo da vodi računa o svim upućenim mu primjedbama, uz napomenu da su očito dobronamjerne i da im cilj nije politizacija niti prikupljanje jeftinih poena. Ne uvaži li opravdane primjedbe ne može, dometnuo je, računati na bezrezervnu podršku LS-a, iako smatraju da ovo ne treba biti prethodna rasprava.

Taj se klub založio za to da se iz odlučivanja u svezi sa zaštitom prirode ne isključi lokalna zajednica, upozorivši da to ne znači automatski da se na nju mora prebaciti i financijski teret. Ne treba, nadalje, primjerice Kopačevu onemogućiti tradicionalne aktivnosti jer su tamošnji stanovnici dokazali da najbolje znaju postupati s područjem na kojem žive. Ulogu lokalnim tijelima ne treba oduzeti niti preveliko diskrecijsko pravo dati državnim tijelima, naročito ne ministru.

Predstavnik Kluba zastupnika LS-a je protiv zabrane vožnje biciklom na zaštićenim područjima, jer se njime ne može izazvati takva šteta da bi zabrana bila nužna.

Iz odlučivanja u svezi sa zaštitom prirode ne isključiti lokalnu zajednicu, ali to ne znači automatski da se na nju mora prebaciti i financijski teret.

Daljnji su prijedlozi, sugestije i ocjene LS-a: pitanja genetski modificiranih organizama prepustiti posebnom zakonu (predloženi bi i bez te materije ispunio svoje ciljeve); nije nužno tako detaljno prenositi sadržaj međunarodnih konvencija (Prijedlog je preopširan); tekst je nekonzistentan (neke stvari previše razrađene, druge nedovoljno).

Tko će snositi posljedice?

Prvo upozorenje Kluba zastupnika HSS-a (predstavica - **Marijana Petir**) - koji je podržao Prijedlog - bilo je da će ovako opsežan zakon biti teško provesti, posebice ako se ne poveća broj inspektora zaštite prirode. Unatoč tome tu je i ocjena da je bolje da zakon sam rješava problematiku nego da se dio problematike prepusti podzakonskim aktima. Pozitivnim ocjenjuju to što je predlagatelju cilj bio - omogućiti suživot lokalnoj zajednici, uglavnom ruralnom stanovništvu, s prirodom, a ne "zaštita radi zaštite".

Klub je ocijenio da je biološka raznolikost dobro obrađena, u skladu s europskim direktivama, ali da će prava provedba ovisiti o odredbama Kaznenog zakona i o brojnosti inspektora prirode. Zaključio je, nadalje, da je jasnije trebalo

razraditi postupanje u zaštićenim područjima (koje su djelatnosti u kojim kategorijama dozvoljene) jer bi to smanjilo utjecaj lobističkih grupa (ovako se čini da je riječ o kompromisu), a cilj države nije ograničavati razvoj gospodarstva, no svaka država određuje kriterije održivog razvitka. Valjda Hrvatska, naglasila je zastupnica HSS-a ne teži razvoju tipa Nizozemske, gdje, kažu njihovi ministri, nema prirode, ostao je samo okoliš.

Iako se HSS zalagao za jedinstven zakona o modificiranim organizmima ne protive se odluci Vlade da to područje regulira u tri zakona. Ocjenjuju, ipak, da Zakon o zaštiti prirode previše liberalno rješava pitanje genetski modificiranih organizama. Otud i njihov prijedlog o zakonskoj zabrani GMO proizvoda kako bi se stvorio svojevrsan moratorij (time out) do donošenja jasnog nacionalnog zakonodavstva. Pitanje zabrane GMO-a je pitanje nacionalnog interesa, kažu, i zalažu se da Hrvatska, kako je rekla njihova predstavica, bude GMO free country. U suprotnom, pitaju, tko će snositi posljedice za eventualne štete u ekopoljoprivredi i ekoturizmu.

Tu su, među ostalim, i ove konkretne primjedbe i ocjene: preciznije definirati ciljeve; kontraproduktivno je zakonom zabraniti vožnju biciklima u zaštićenom području; bez kriterija se daje mogućnost proširenja građevinskog zemljišta na zaštićena područja (paziti da se ne ponovi Vransko jezero!); nije razrađen mehanizam obeštećenja (može netko namjerno - da bi ga država obeštetila - ugroziti prirodu nakon prosudbe da će mu eksploatacija prirodnih dobara donijeti više gubitaka nego dobitaka); uvođenje novoga upravnog postupka (ako bi to podrazumijevala "ocjena prihvatljivosti") dodatno bi otežalo izdavanje građevinske dozvole; razraditi mehanizme za utvrđivanje javnog interesa.

Iz HSS su se čule još i ove ocjene i prijedlozi: dok se zakonom ne predvidi izrada kvalitetnih osnova gospodarenja mineralnim sirovinama neće biti ispravne politike prema toj djelatnosti (a posebno bi trebalo definirati eksploataciju u zaštićenom području); propisati obvezu ugradnje uvjeta zaštite prirode u vodnogospodarske osnove; predvidjeti izdavanje dopuštenja za uvoz-izvoz križanaca između dviju zaštićenih vrsta; neka Hrvatska bude zemlja ekopoljoprivrede i ekoturizma, znanstvena istraživanja neka

se provode u zatvorenim sustavima na odgovoran način; preispitati odredbu da vlasništvo na nekretninama u zaštićenim područjima mogu stjecati i domaće i strane pravne osobe; nadzorniku i značku i službenu odoru; s ovim zakonom uskladiti nove a ne postojeće protorne planove.

Uz poseban pozdrav uvođenju kategorije regionalnog parka, Marijana Petir je ustvrdila kako bi taj status zasigurno trebale dobiti Una i Mura te poručila - onima koji su mislili da će Trgovska gora biti odlagalište nuklearnog otpada - da je zatražena revizija Programa prostornog uređenja i brisanje te lokacije kao potencijalnog odlagališta nuklearnog otpada.

Zakonski zabraniti GMO proizvode kako bi se stvorio svojevrsan moratorij (time out) do donošenja jasnog nacionalnog zakonodavstva. Pitanje zabrane GMO-a je pitanje od nacionalnog interesa. U suprotnom, tko će snositi posljedice za eventualne štete u ekopoljoprivredi i ekoturizmu?

U pojedinačnoj raspravi koja je uslijedila za riječ se najprije javio **Marijan Maršić (HSS)** koji je ustvrdio da bi ovim zakonom trebalo utvrditi samo odrednice, a drugima urediti sve ostalo pa zatim zastupnike upoznao s primjedbama i prijedlozima Hrvatskog šumarskog društva. Oni ukazuju na nesuglasje točke 5. članka 206. sa Zakonom o šumama odnosno, time, i s Ustavom. Naime, tom se odredbom predviđa da pravna osoba koja je u vlasništvu Republike Hrvatske nema pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnuta u upravljanju nekretninom, dok prema članku 58. Zakona o šumama postoji pravo na naknadu, a sredstva se mogu koristiti samo u svrhu biološke reprodukcije šuma ili za kupnju šume ili šumskog zemljišta najkasnije u roku dvije godine. Tu je, podsjetio je, i članak 25, koji govori o ublažavanju štetnih posljedica na prirodu.

Gradnjom autoceste Zagreb-Split bit će, upozorio je zastupnik, bespovratno izgubljeno 16 tisuća hektara šume ili šumskog zemljišta i premda šumarstvo ne traži naknade zahtijeva da se utvrdi

o kojoj je vrijednosti riječ i predlaže da se to pokuša vratiti ulaganjem kroz obnavljanje onih dijelova prirode gdje je to najpotrebnije.

Zastupnik Maršić je, također, imao primjedbu na članak 189, prema kojem plan upravljanja prostornim planom Nacionalnog parka i Parka prirode donosi javna ustanova koja upravlja zaštićenim područjem. Člankom 188. (točka 2) predviđeno je - upozorio je - da prostorni plan donosi Sabor.

Ma koja Europa?

Petar Žitnik (HSS) je izjavio kako ozbiljna potreba donošenja ovog zakona ne daje pravo predlagatelju da predlaže ovakav zakon kako bi se udovoljilo Europi, a u primjeni zakona napravile velike teškoće. Zamjerio mu je također to što je predvidio da, bez obzira na opširnost zakona, Vlada ili ministarstva pravilnicima reguliraju ovu pravnu materiju.

Posebni bi zakonom trebalo regulirati upotrebu genetski modificiranih organizama, rekao je zastupnik, prigovorivši Vladi što nije imala više sluha za dva postojeća zakonska prijedloga - iako oba idu za potpunom zabranom upotrebe GMO-a ponuđena su previše tolerantna rješenja.

Rekavši kako se velikim koracima ide u propast, zastupnik je ustvrdio kako čovječanstvo neće propasti od atomskog rata već će se, bez pitke vode i zraka, ugušiti u vlastitom smeću. "Civilizirani dometi" su legalizacija lakih droga, istospolni brakovi, AIDS, kravlje ludilo, SARS, GMO. Ne pomažu nikakvi zakoni ako se u akciji čišćenja dva kamiona smeća napune na kilometar cesta, ako nesavjesni Hrvat za šaku lira omogući talijanskom ekozločincu da poubija nekoliko stotina ptica pjeвица - treba mijenjati ljude i navike - rekao je.

U nastavku izlaganja on je: upitao što traži engleska riječ *rendžer* u hrvatskom zakonu; izjavio kako nema napretka ako se ruše bespravno sagrađene sirotinjske kuće, a ostavljaju velebne vile, dok se ilegalnim šljunčarama "rauba" desna strana Save a Mađari svoju istovremeno proglašavaju zaštićenim rezervatom.

Petar Žitnik je rekao kako ga osobno smeta što se mnogo zakona mora uskladiti s europskom legislativom jer to traži Europa. Ma koja, upitao je, zar ona koja je uništila svoje rijeke i šume, koja je od svoga poljoprivrednog zemljišta napravila beton, u kojoj rijetke rijeke imaju ribe, a žabu ne možete naći ni da je zlatom plaćate. Zar ona Europa koja je, uništila svoju pitku vodu, a i zrak će?

Rekavši kako Europi nije stalo do nas iz altruističkih razloga, već da za svoju korist pokušavaju spasiti što se spasiti da, zastupnik HSS-a je rekao da se valja ponašati razumno radi sebe, djece, unučadi, učeći na tuđim greškama.

A ako Europa želi biti efikasna neka prisili Ameriku da potpiše Sporazum iz Kiota - rekao je zastupnik, ustvrdivši kako je vrijeme da se osnuje međunarodni sud za ekozločince.

Prvi cilj - očuvanje ljudskog roda

Mr. Marin Jurjević (SDP) je rekao kako bi među prvim ciljevima zaštite prirode trebalo biti očuvanje ljudskog roda, odnosno vrste (nerijetko čovjek doživljava prirodu kao nešto što nije on) i zatim upozorio da s donošenjem zakona ne bi trebalo otežati bez obzira na razlike i nezadovoljstva.

Objašnjavajući svoje nezadovoljstvo predloženim, izrazio je bojazan da bi se uprošćenim pristupom, tobože u interesu zaštite prirode i zdravog života, mogao ugroziti sam život, odnosno ona vrsta znanstvene intervencije koja osigurava kvalitetniji život pa i njegovo produžavanje, odnosno očuvanje.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: upozorenje kako nije dobro isključivati lokalne zajednice iz upravljanja zaštićenim prirodnim vrijednostima, kako je apsurd da Split, primjerice, ne upravlja Marjanom ili splitskom rivom iako njegova uprava jedina za to izdvaja sredstva.

Dragutin Vrus (SDP) uvodno je napomenuo kako bi predlagatelj svakako trebao uzeti u obzir primjedbe Hrvatskoga šumarskog društva, a zatim neshvatljivom nazvao zabranu vožnje biciklom

(kojom se ne nanosi nikakva šteta) u zaštićenom području. naglasivši kako, primjerice, u (njegovu) Gorskom kotaru turistički radnici baš rade na obilježavanju turističkih biciklističkih staza ne bi li se proširila ta vrsta turizma.

U svezi s predviđenim iznimnim dopuštanjem za bavljenje ugostiteljsko-turističkim i rekreacijskim djelatnostima u nacionalnom parku, zastupnik je rekao da bi turistima trebalo omogućiti da što više posjećuju prirodne ljepote. Ugostiteljsko-turistički objekti bi trebali biti promotori zdrave hrane i promidžbe određenog kraja (prihode od ulaznica, porezne i sl. usmjeravati u održavanje objekata unutar nacionalnih parkova). Objekti unutar Nacionalnog parka Risnjak, primjerice, ne izgledaju bog zna kako, i dodatnim sadržajima osiguralo bi se više posjetitelja te sredstava za održavanje.

U nastavku izlaganja, zastupnik je još rekao da bi objekt MORH-a na sjevernoj padini Snježnika (Gusnica) trebalo pripasti Nacionalnom parku te da bi na sjevernoj padini Snježnika trebalo omogućiti izgradnju skijališta, što je zabranjeno Prostornim planom Nacionalnog parka Risnjak.

Snježana Biga-Friganović (SDP) je skrenula zastupnicima pozornost na to da ministarstva poljoprivrede i zaštite okoliša nisu ispunila svoju obvezu dostave 300 tisuća kuna za laboratorij koji će ispitivati genetski modificirane organizme i hranu. A prostorije su uređene i krenulo se u nabavku opreme.

Mladen Rožman, zamjenik ministra zaštite okoliša i prostornog uređenja rekao je zaključno kako su kritike (mahom na tragu razmišljanja predlagatelja) dobrodošle, ali da se u ovom zakonu sudaraju brojni interesi te da se u nekim segmentima neće moći postići kompromis s interesnim grupacijama.

Hrvatski sabor je prihvatio Prijedlog zakona većinom glasova (60 glasova "za", 10 "protiv" i 26 "suzdržano"). Odbijen je prijedlog Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša s 33 glasa "za", 59 "protiv" i jednim "suzdržano" da ovo bude tek prethodna rasprava.

J.R.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O ZABRANI GENETSKI MODIFICIRANIH ORGANIZAMA I PROIZVODA; PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRIVREMENOJ ZABRANI UVOZA, STAVLJANJA NA TRŽIŠTE, UPORABE I PROIZVODNJE GENETSKI MODIFICIRANIH ORGANIZAMA I PROIZVODA

Umjesto zabrane pojačati mjere zaštite

Na ovoj sjednici pred zastupnicima su se našla dva slična zakonska prijedloga kojima se regulira postupanje s genetski modificiranim organizmima i proizvodima (provedena je objedinjena rasprava). Naime, Konačnim prijedlogom zakona što su ga predložili zastupnici HSP-a (Anto Đapić, mr. Miroslav Rožić, dr. Tonči Tadić i Vlado Jukić) predviđa se potpuna zabrana korištenja tih proizvoda, a zakonskim prijedlogom Kluba zastupnika HSS-a predlaže se privremena zabrana njihova uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje.

Sudionici u raspravi složili su se s tim da treba zakonski regulirati ovu problematiku, radi očuvanja zdravlja ljudi i zaštite okoliša, ali su bili podijeljeni u mišljenju oko toga treba li uvesti trajnu zabranu genetski modificiranih proizvoda ili moratorij. S tim u svezi zamjeraju Vladi što nije ranije predložila poseban zakon na što Hrvatsku, inače, obvezuje Konvencija o biološkoj raznolikosti, koju je ratificirala još 1996. godine, ali i zaključci Hrvatskog sabora iz 98. Uostalom, i postojeći Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda zabranjuje uporabu genetski modificiranih organizama u proizvodnji hrane, rečeno je u raspravi. Hrvatska je premala zemlja da bi u njoj istodobno mogle egzistirati i ekološka, odnosno proizvodnja tzv. zdrave hrane i proizvodnja iz genetski modificiranih organizama, upozoravaju zastupnici koji zagovaraju njihovu potpunu zabranu (smatraju da proizvodnju i tržišnu distribuciju tih proizvoda treba dozvoliti jedino u znanstvenoistraživačke svrhe).

Dio sudionika u raspravi je mišljenja da bi, umjesto izričite zabrane, trebalo uvesti strogu kontrolu uvoza i stavljanja

na tržište genetski modificiranih proizvoda te obvezu njihova označavanja, tako da se potrošače upozori na moguću štetnost takve hrane. Većina ih se, ipak, priklonila prijedlogu HSS-a, koji predviđa prijelazno razdoblje, čime bi se dobilo na vremenu za kreiranje kvalitetne zakonske regulative. Zalažu se, međutim, za donošenje jedinstvenog zakona o genetski modificiranim organizmima i proizvodima, za razliku od Vlade koja predlaže da se ta problematika uredi s tri različita propisa - Zakonom o zaštiti prirode, o hrani te izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće upotrebe.

Ishod rasprave - zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade RH nije prihvaćen Konačni prijedlog zakona o zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda.

Prijedlog zakona o privremenoj zabrani njihova uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje prošao je prvo čitanje, a primjedbe i prijedlozi iz rasprave upućeni su predlagatelju, Klubu zastupnika HSS-a, radi pripreme konačnog prijedloga zakona. Na sugestiju Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo preporučeno je Vladi RH, da u što kraćem roku uputi u saborsku proceduru zakonske propise koji će sustavno i cjelovito urediti ovu materiju.

O PRIJEDLOZIMA

Prijedlog HSP-a

Objasnujući zakonski prijedlog Kluba zastupnika HSP-HKDU-a, mr. **Miroslav Rožić** je pojasnio da ova tema, koja izuzetno zanima hrvatsku javnost, obuhvaća nekoliko razina problema. Riječ je,

ponajprije, o etičko-zdravstvenim problemima koje sa sobom donosi jedna nova tehnologija. Riječ je o dizajniranju posve novih organizama koji nastaju unošenjem gena različitih životinja i biljaka, pomoću virusa i bakterija, u druge organizme, najčešće biljne, koji se onda koriste za proizvodnju hrane. To pitanje treba razmotriti i sa stanovišta zaštite okoliša, za što su se plebiscitom opredijelile sve razvijene zemlje svijeta, odnosno očuvanja tzv. održivog razvoja. Osim toga, ono je od izuzetne važnosti s gospodarsko-ekonomskog aspekta, budući da sijanje i upotreba genetski modificiranih biljaka za proizvodnju hrane može uništiti svaku prirodnu proizvodnju u Hrvatskoj. A to bi za našu zemlju, relativno male površine, bilo katastrofalno, pogotovo stoga što je, zahvaljujući statusu nerazvijene zemlje, uspjela sačuvati svoj okoliš i u najvećoj mjeri prirodnu proizvodnju.

Problematika genetski modificiranih organizama obuhvaća nekoliko razina problema (od etičko-zdravstvenih, gospodarsko-ekonomskih, do zaštite okoliša, itd.).

Unatoč tome što Konvencija o biološkoj raznolikosti, koju je Hrvatska ratificirala još 96. godine, nalaže svakoj stranici da donese propise kojima će urediti pitanja u svezi s genetski modificiranim organizmima i proizvodima, Republika Hrvatska dosad nije regulirala uvoz, stavljanje na tržište, uporabu i proizvodnju genetski modificiranih organizama i proizvoda od tih organizama, napominje Rožić. Hrvatski sabor je, doduše, u stu-

denome 98. godine obvezao Vladu RH na osnivanje Bioetičkog povjerenstva. To je tijelo osnovano, ali nije izvršilo svoj zadatak, budući da su mnogi članovi, zbog pritiska kojima su bili izloženi, dali ostavke. Posljedice - pravna regulacija ove problematike u potpunosti je izostala, kaže zastupnik.

Uz zabranu uvoza, stavljanja na tržište, upotrebe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda, predloženim se regulira i upravni i inspekcijski nadzor, određuje pravna osoba koja će obavljati stručne (laboratorijske) poslove u svezi s utvrđivanjem tih proizvoda te propisuje postupak njihova uništenja.

U nastavku je napomenuo da Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske, koju je Sabor donio 99. godine, obvezuje na donošenje posebnog zakona o genetski modificiranim organizmima (sve razvijene europske zemlje su već uvele moratorij na uvoz i stavljanje u promet takvih organizama). Iz tih razloga, a posebno imajući u vidu obvezu očuvanja i zaštite prirode i okoliša te zdravlja ljudi, predlagatelji smatraju da to pitanje treba riješiti zabranom uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda. Osim te zabrane, predloženim Zakonom regulira se i upravni i inspekcijski nadzor, određuje pravna osoba koja će obavljati stručne (laboratorijske) poslove u svezi s utvrđivanjem genetski modificiranih organizama te propisuje postupak uništenja tih organizama i proizvoda. Procjenjuje se da će za uređenje i opremanje spomenutog laboratorija trebati osigurati oko 2 mln. kuna iz Državnog proračuna, u okviru odgovarajućih stavki Ministarstva zdravstva, Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, Ministarstva poljoprivrede i šumarstva te Zavoda za javno zdravstvo Republike Hrvatske, kaže Rožić.

Izrazio je zadovoljstvo što su se i kolege iz HSS-a, nakon prvog čitanja ovog

zakonskog prijedloga složili s ponuđenim rješenjima, ali su to učinili podnošenjem vlastitog prijedloga zakona. Jedina bitna razlika je u tome što oni predlažu privremenu zabranu uvoza, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda. Za razliku od njih, zastupnici HSP-a i HKDU-a smatraju da treba uvesti zabranu koja bi vrijedila tako dugo, dok se na primjeren način ne uredi postupak oko unošenja genetski modificiranih organizama u Hrvatsku (u nas se već sije takvo sjeme), odnosno regulira upravni i inspekcijski nadzor, opreme odgovarajućih laboratoriji i odrede pravne osobe koje će obavljati taj stručni nadzor.

Kako reče, Klub zastupnika HSP-a i HKDU-a polazi od pretpostavke da našoj zemlji nitko nije nikakvim međunarodnim ugovorom zabranio da brani svoje interese. Spomenuo je da i odredbe Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, iz svibnja 2000. godine, već govore o ovoj materiji. Naime, člankom 14. stavak 2. tog propisa, koji je još uvijek na snazi, zabranjena je uporaba genetski modificiranih organizama u proizvodnji hrane. Hrvatska je premalena zemlja da bi u njoj istodobno mogle egzistirati i ekološka i

Hrvatska je premala zemlja da bi u njoj istodobno mogle egzistirati i ekološka, odnosno proizvodnja tzv. zdrave hrane i proizvodnja iz genetski modificiranih organizama.

proizvodnja hrane iz genetski modificiranih organizama, napominje zastupnik. Razlog - genetski modificirani organizmi su tako dizajnirani da budu agresivni, te da se nekontrolirano šire, tako da ih se ne može iskorijeniti (na taj način uništavaju i proizvodnju zdrave hrane). Spomenuo je primjer Grčke, koja troši ogromna sredstva za spaljivanje i uništavanje usjeva od takvih organizama, ali s malim izgledima za uspjeh. Novi Zeland, Brazil, pa i članice EU uveli su moratorij i strogu kontrolu unosa i manipuliranja genetski modificiranim organizmima. Čak i zemlje koje su suočene s problemom nedostatka hrane, poput Kine ili Zambije, odlučno su odbile mogućnost

proizvodnje hrane od genetski modificiranih organizama. Prema tome, želimo li u Hrvatskoj proizvoditi ekološki zdravu hranu - a to su jedini poljoprivredni proizvodi s kojima možemo biti konkurentni na europskom i svjetskom tržištu, moramo zaštititi tu našu prirodnu proizvodnju, apelira Rožić.

Prijedlog HSS-a

Sa zakonskim prijedlogom Kluba zastupnika HSS-a zastupnike je upoznala **Marijana Petir**. Naglasila je da su njeni stranački kolege predložili uvođenje moratorija, dakle privremene zabrane uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda, radi zaštite naših nacionalnih interesa. Taj bi moratorij trebao biti na snazi do donošenja zakona kojim bi se ovo pitanje cjelovito reguliralo. Kako reče, haesesovci se ne protive tome da se ova problematika riješi i kroz zakone o zaštiti prirode, o hrani i o zdravstvenoj ispravnosti namirnica, za što se opredijelila Vlada, ali smatraju da će proći još izvjesno vrijeme dok se takva zakonska regulativa ne donese (posebno dok ne stupe na snagu pravilnici, kao provedbeni akti koji bi trebali regulirati pitanje genetski modificiranih organizama u svim njihovim segmentima). Osim toga, Hrvatska je kao potpisnica brojnih međunarodnih konvencija, koje su ratificirane u ovom Parlamentu, obvezna zakonski regulirati pitanje genetski modificiranih organizama. Obvezuje nas i Zaključak Sabora iz 1998. godine (donesen upravo na inicijativu Kluba zastupnika HSS-a) kojim se zabranjuje uvoz i sjetva genetski modificiranog sjemena, pa i u pukušne svrhe, a svi oni proizvodi koji sadrže te organizme moraju se označiti. Na njihov je prijedlog, kaže, osnovano i Bioetičko povjerenstvo zaduženo za praćenje ove problematike, ali nisu zadovoljni načinom njegova funkcioniranja.

Spomenula je, među ostalim, i to da je kampanja Ministarstva zaštite okoliša, koja promovira Hrvatsku kao zemlju gdje se ne proizvode genetski modificirani organizmi i hrana, dobila podršku svih drugih resornih ministarstava, posebice Ministarstva turizma i Ministarstva poljoprivrede i šumarstva. Navela je, također, da su zastupnici HSS-a, u suradnji sa Zelenom akcijom, nevladinom udruhom koja se bavi zaštitom okoliša,

i Hrvatskim seljačkim savezom, doveli u Hrvatsku američke farmere koji su svjedočili o svojim lošim iskustvima prijenosa genetski modificirane peludi na njihove usjeve.

Radi zaštite naših nacionalnih interesa valja privremeno zabraniti uvoz, stavljanje na tržište, uporabu i proizvodnju genetski modificiranih organizama i proizvoda.

Napomenula je, među ostalim, da su njeni stranački kolege uputili u proceduru ovaj zakonski prijedlog, nakon što je Vlada odustala od predlaganja zakona o privremenoj zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda (dok se ne donesu spomenuti sektorski zakoni). Naglasila je da nisu zadovoljni inertnošću Vlade u rješavanju ovog pitanja (trebala je barem zatražiti mišljenje WTO-a o rješenju koje predlažu, a ne tvrditi kako bi ovakav zakonski prijedlog mogao izazvati sukobe sa Svjetskom trgovinskom organizacijom). Uostalom, to demantira i primjer Novog Zelanda koji je na svoj zahtjev dobio dvogodišnji moratorij od WTO-a.

Predlagatelji nemaju namjeru ograničiti znanstvena istraživanja, već žele stvoriti prijelazno razdoblje u kojem bi se provela široka javna rasprava o pitanju proizvodnje genetski modificirane hrane.

Po riječima zastupnice, ovim Zakonom predlagatelji nemaju namjeru ograničiti znanstvena istraživanja, samo žele stvoriti prijelazno razdoblje u kojem bi se provela široka javna rasprava o pitanju proizvodnje genetski modificirane hrane (u dosadašnjim anketama građani su se uglavnom izjasnili protiv) te stvoriti prostor da se doista donese kvalitetna zakonodavna regulativa u toj oblasti. Nema sumnje, kaže, da sve proizvode

koji sadrže genetski modificirane organizme valja označiti, ali HSS nikako ne može pristati na uvoz i sjetvu genetski modificiranog sjemena, pa ni u pokusne svrhe. Mišljenja su, naime, da bi jednom takvom dozvolom Hrvatska izgubila svoju komparativnu prednost - razvojnu šansu kroz eko-poljoprivredu i turizam. U prilog svom prijedlogu navode da slična praksa postoji i u drugim zemljama. U Austriji je, primjerice 97. proveden referendum koji je rezultirao zabranom sadnje odnosno sjetve genetski modificiranih organizama, a 2002. je donesena parlamentarna rezolucija kojom je zatraženo da moratorij na genetski modificirane organizme ostane na snazi, dok se ne donesu najstroži zakoni u Europi i zemlja službeno proglasi slobodnom od tih proizvoda. Kako reče, u HSS-u zadnjih godina promiču ideju stvaranja regije slobodne od genetski modificiranih organizama (Alpe-Adria zone bez GMO-a), s visokim stupnjem organske proizvodnje hrane, eko-turizma i održivog razvoja. S tim u vezi već su obavili niz razgovora i s nevladinim udrugama koje se bave zaštitom okoliša, i to ne samo u Hrvatskoj nego i u susjednim zemljama.

Predlažući ovaj zakon, haesesovci niti u jednom trenutku ne žele dovesti u pitanje međunarodne obveze Hrvatske, napominje zastupnica. Smatraju, međutim, da je Zakonom o zaštiti prirode, za razliku od zakona o hrani, te o zdravstvenoj ispravnosti namirnica, samo djelomično regulirano pitanje živih genetski modificiranih organizama, i to na previše liberalan način. Mišljenja su, također, da treba posebno voditi računa o označavanju prehrambenih proizvoda i odobravanju stočne hrane, izradi upisnika, itd. kako bi naši ljudi znali kakvu hranu kupuju.

RADNA TIJELA

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O ZABRANI GENETSKI MODIFICIRANIH PROIZVODA

Odbor za zakonodavstvo sugerirao je zastupnicima da odgode raspravu o Konačnom prijedlogu zakona o zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda, dok Vlada RH ne obrazloži zbog čega u dogovorenom roku od šest mjeseci

(sukladno Zaključku Hrvatskog sabora) nije ponudila zakonske prijedloge kojima bi se uredilo pitanje uvoza, proizvodnje i uporabe genetski modificiranih organizama ili proizvoda. Radi cjelovitog uređivanja ove materije i objedinjavanja rasprave bilo bi svrsishodno, napominje Odbor, da se zakonski prijedlog HSP-a raspravi istodobno s prijedlozima zakona o zaštiti prirode, odnosno o hrani.

Članovi **Odbora za poljoprivredu i šumarstvo** ocijenili su da proizvodnju, uporabu i promet genetski modificiranih organizama i proizvoda valja cjelovito regulirati, prvenstveno zbog važnosti ove materije, ali i zbog negativnog utjecaja koji bi uporaba tih proizvoda mogla imati na razvoj hrvatske konvencionalne i ekološke poljoprivredne proizvodnje (proizvodnja sjemena i sadnog materijala). Očekuju, stoga, da Vlada RH što žurnije uputi u saborsku proceduru već nekoliko puta najavljivane zakone o hrani i o zaštiti prirode.

U raspravi na sjednici tog radnog tijela je, među ostalim, izneseno mišljenje da se predloženi Zakon temelji samo na zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda, bez znanstveno utemeljenih podataka o njihovoj štetnosti. Postavljeno je pitanje, također, zbog čega predlagatelj izuzima od primjene ovog Zakona lijekove i medicinske proizvode. Dio članova Odbora založio se za detaljno označavanje i deklariranje genetski modificiranih organizama i proizvoda, ali ne i za njihovu izričitu zabranu, sukladno propisima EU.

Naglašeno je da se radi o hvalevrijednom projektu o kojem bi trebalo provesti raspravu u drugom čitanju, bez obzira na to što ne nudi cjelovita i do kraja razrađena rješenja. Nakon očekivane rasprave o Vladinim zakonskim prijedlozima predlagatelj bi trebao izraditi Konačni prijedlog zakona kojega bi, zbog specifičnosti materije koju uređuje, trebalo proslijediti u treće čitanje. Budući da su mišljenja članova Odbora o ovom zaključku ostala podijeljena, to radno tijelo nije utvrdilo definitivno stajalište o zakonskom prijedlogu zastupnika HSP-a.

I većina članova **Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** odlučila se za odgodu rasprave i izjašnjavanja o Konačnom prijedlogu zakona o zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda, do upućivanja u zakonodavnu proceduru Zakona o hrani i Zakona o zaštiti priro-

de. Naime, prilikom razmatranja ovog zakonskog propisa raspolagali su mišljenjem Vlade RH koja ga nije podržala.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH sugerira Hrvatskom saboru da ne prihvati ovaj zakonski prijedlog, uz obrazloženje da ne osigurava dosljednu provedbu direktiva i drugih propisa EU, niti Konvencije o biološkoj raznolikosti i Protokola o biološkoj sigurnosti u okviru te Konvencije. Napominje, također, da nije u skladu ni s propisima WTO-a.

U svom Mišljenju navodi da direktive i drugi propisi EU, te Protokol o biološkoj sigurnosti ne zabranjuju prekogranični prijenos, stavljanje na tržište, uporabu i proizvodnju genetski modificiranih organizama i proizvoda, već upućuju na odgovarajuće mjere predostrožnosti radi zaštite zdravlja ljudi, te prirode i okoliša. Jedna od zaštitnih mjera jest i odbijanje uvoza genetski modificiranih organizama, kad ne postoje čvrsti znanstveni dokazi o njihovim utjecajima i rizicima.

Direktive i drugi propisi na koje se pozivaju predlagatelji Zakona ne zabranjuju prekogranični prijenos, ograničenu uporabu i stavljanje na tržište genetski modificiranih organizama i proizvoda, već upućuju na postupak predostrožnosti, kako bi se spriječili, ili na najmanju mjeru sveli rizici za zdravlje ljudi i biološku raznolikost, stoji u Mišljenju Vlade. Napominje se, također, da je njenim programom zakonodavnih aktivnosti predviđeno donošenje Zakona o zaštiti prirode i Zakona o hrani (već su u proceduri) kojima će se u cijelosti urediti sva pitanja u vezi s uvozom, stavljanjem na tržište, uporabom i proizvodnjom genetski modificiranih organizama i proizvoda u Hrvatskoj, sukladno propisima EU.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRIVREMENOJ ZABRANI

U Izvješću Odbora za zakonodavstvo navodi se da to radno tijelo podupire potrebu donošenja zakona kojim bi se uredila pitanja iz ovog područja, no protivni se prijedlogu predlagatelja da se ovaj zakon donese hitnim postupkom. Sugerirao je, stoga, zastupnicima da o zakonskom prijedlogu Kluba zastupnika HSS-a provedu raspravu u prvom čitanju, te da

obvežu Vladu RH da žurno podnese prijedlog zakona kojim bi se uredila privremena zabrana uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda. Po mišljenju Odbora o navedenim zakonskim prijedlozima, kao i o prijedlogu zastupnika HSP-a, trebalo bi provesti objedinjenu raspravu jer obuhvaćaju ista pitanja.

Članovi Odbora za poljoprivredu i šumarstvo smatraju da predloženi Zakon treba prihvatiti kao dobar poticaj koji će požuriti normativno uređenje ove materije (očito je da ovdje postoji pravna praznina), ali ne slažu se s tim da ga se donese hitnim postupkom. Napominju da zbog važnosti ove problematike, ali i mogućih nepovoljnih posljedica za ljudsko zdravlje, ova materija zahtijeva cjelovitije normativno reguliranje.

U raspravi na sjednici tog radnog tijela rečeno je, među ostalim, da je ovo područje, sukladno zaključcima Hrvatskog sabora, trebalo već ranije regulirati. Izneseno je i mišljenje da je primjena genetski modificiranih proizvoda i organizama u proizvodnji sjemena i sadnog materijala upitna, te da takve proizvode treba posebno obilježavati. Upozoreno je, također, da kod odlučivanja o postupanju s takvim proizvodima treba voditi računa i o tome da ekološka i proizvodnja tzv. "zdrave hrane" promiču Republiku Hrvatsku kao poželjnu turističku destinaciju.

Na temelju provedene rasprave Odbor je izrazio svoju podršku predloženom Zakonu te sugerirao Hrvatskom saboru da o njemu provede prvo čitanje.

Isto stajalište zauzeo je i Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo. U kraćoj raspravi na sjednici tog radnog tijela naglašeno je da radi očuvanja i zaštite prirode i okoliša, kao i zdravlja ljudi, postupanje s genetski modificiranim organizmima i proizvodima valja regulirati privremenom zabranom njihova uvoza, stavljanja na tržište, uporabe ili proizvodnje, dok se to pitanje ne riješi cjelovitim zakonima, sukladno međunarodnim konvencijama i europskoj praksi. S tim u svezi preporučeno je Vladi RH da što prije uputi u sadorsku proceduru zakonske propise koji će sustavno i cjelovito urediti ovu materiju.

Spomenimo i prijedlog Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša da se odlučivanje o oba zakonska prijedloga odgodi (ocijenio je da se najvećim dijelom podudaraju), do zaključivanja

rasprave o Prijedlogu zakona o zaštiti prirode koji, među ostalim uređuje i pitanja prekograničnog prijenosa, ograničene upotrebe, stavljanja na tržište i proizvodnje genetski modificiranih organizama.

Na sjednici tog radnog tijela izraženo je mišljenje kako nije realno u potpunosti zabraniti uvoz genetski modificiranih organizama i proizvoda, jer to ne rješava problem. Predloženo je da se, umjesto toga, propiše zabrana proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda na cijelom području Republike Hrvatske te obveza nadzora uvoza i označavanja takvih proizvoda.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH sugerira Hrvatskom saboru da ne prihvati Prijedlog zakona o privremenoj zabrani uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda, s Konačnim prijedlogom zakona, što ga je predložio za donošenje Klub zastupnika HSS-a. U svom mišljenju navodi da u potpunosti podržava zakonsko reguliranje ove problematike te da je svojim programom predvidjela njeno sustavno i cjelovito uređivanje s više zakonskih propisa. Napominje da je u sadorskoj proceduri Prijedlog zakona o zaštiti prirode kojim će se regulirati opća pitanja proizvodnje, uporabe i stavljanja na tržište genetski modificiranih organizama i proizvoda (taj je zakon kompatibilan s propisima EU i WTO-a). Do donošenja cjelovitih propisa iz područja upotrebe rekombinantne DNA tehnologije i genetski modificiranih organizama, ovo područje će se, kaže, privremeno regulirati Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe.

Vlada, nadalje, obećava da će u roku od 30 dana uputiti u sadorsku proceduru Prijedlog zakona o hrani. Njime će se regulirati pitanja stavljanja na tržište hrane i stočne hrane koja sadrži genetski modificirane organizme, način deklariranja odnosno označavanja takve hrane te pitanja vezana uz analizu rizika u odnosu na njenu zdravstvenu ispravnost.

U nastavku upozorava i na osjetljivost ovog pitanja, prije svega u kontekstu međunarodno preuzetih obveza Republike Hrvatske, i to prvenstveno onih koje proizlaze iz članstva u Svjetskoj trgovin-

skoj organizaciji. Budući da direktive EU i propisi u zemljama članicama uređuju kontroliranu primjenu, te obvezno označavanje proizvoda koji sadrže genetski-modificirane organizme, Vlada RH je mišljenja da zakonska regulativa kojom bi se uredilo ovo područje ne treba ići iznad standarda koji su prihvaćeni u zemljama EU, kako bi se izbjegli mogući problemi pred međunarodnim tijelima.

RASPRAVA

Prije prelaska na raspravu javili su se za riječ izvjestitelji radnih tijela. **Drago Krpina**, obrazložio je stavove Odbora za poljoprivredu i šumarstvo, a **Snježana Biga-Friganović** mišljenje Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo.

Direktive i drugi propisi EU ne zabranjuju ni proizvodnju ni upotrebu genetski modificiranih organizama, niti njihovo stavljanje na tržište, ali obvezuju na mjere zaštite zdravlja ljudi, prirode i okoliša.

Obrazlažući stajalište Vlade o predloženim zakonima, **Tomislav Ledić**, zamjenik ministra poljoprivrede i šumarstva napomenuo je da je Hrvatska dužna pridržavati se preuzetih međunarodnih obveza (zbog kašnjenja s izdavanjem pojedinih rješenja za uvoz nekih osobito osjetljivih poljoprivrednih proizvoda, već smo dobili velike kritike u Brusellesu.). Naime, Sabor je u vidu međunarodnog ugovora najprije sankcionirao Konvenciju o biološkoj raznolikosti (zakon o njenom potvrđivanju usvojen je 1996. godine), a 2002. donio zakon o potvrđivanju Protokola o biološkoj sigurnosti. Naglasio je da direktive i drugi propisi EU ne zabranjuju ni proizvodnju, ni upotrebu niti stavljanje na tržište genetski modificiranih organizama, ali obvezuju na mjere zaštite zdravlja ljudi, prirode i okoliša.

Vlada je, umjesto jednog, odlučila predložiti Saboru tri zakonska propisa, kojima se tretira pitanje genetski modificiranih organizama. Prijedlogom zakona o zaštiti prirode, koji je već u saborskoj

proceduri uređuju se pitanja prekograničnog prijenosa, ograničene uporabe, provoza, namjernog uvođenja u okoliš i stavljanja genetski modificiranih organizama ili proizvoda na tržište. Čak 49 članaka tog zakona posvećeno je toj problematici.

Na zasjedanju Sabora u lipnju pred zastupnicima će se naći i Prijedlog zakona o hrani koji propisuje opće zahtjeve sigurnosti hrane, te obveze pravnih i fizičkih osoba s tim u svezi, zatim deklariranje i označavanje hrane koja sadrži genetski modificirane organizme i njihove sastojke, itd. Izmjene i dopune Zakona o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće upotrebe već su prošle prvo čitanje. Navedenim zakonima će se u cijelosti urediti sva pitanja u vezi s uvozom, stavljanjem na tržište, upotrebom i proizvodnjom genetski modificiranih organizama, kaže Ledić. Napomenuo je da sva tri propisa predviđaju prijelazno razdoblje od najmanje godinu dana u kojem bi trebali biti doneseni provedbeni akti (u tom vremenu vrijedila bi zabrana uporabe genetski modificiranih organizama i proizvoda, što svjedoči o tome da se vodi računa o zdravlju hrvatskih građana. To je, na neki način, na tragu djelomičnog prihvaćanja Prijedloga zakona Kluba zastupnika HSS-a, konstatira doministar.

Ministarstvo ne izdaje dozvolu za uvoz sjemena ili bilo kojeg drugog proizvoda koji nema certifikat u kojem piše da nije genetski modificiran.

Po njegovim riječima Ministarstvo ne izdaje dozvolu za uvoz sjemena ili bilo kojeg drugog proizvoda koji nema certifikat u kojem piše da nije genetski modificiran. Kako reče, ne osporava ozbiljnost problema genetski modificiranih organizama kao potencijalne opasnosti za zdravlje ljudi. Nema sumnje - kaže - da se može špekulirati s nekim partikularnim interesima ili s lobiranjem, ali posve je sigurno da i ovdje ima dilema i neizvjesnosti. Primjerice, jedan od sudionika nedavno održanog simpozija u Zagrebu o biotehnoškoj proizvodnji hrane, inače vrhunski američki stručnjak, tvrdi da je

genetski modificirana hrana isto toliko rizična kao i komercijalna hrana.

Neprihvatljiv nekritički pristup

Govoreći u ime Kluba zastupnika LIBRE dr. **Hrvoje Kraljević** je konstatirao da od Kluba zastupnika HSP-HKDU-a u zadnje vrijeme dolaze prilično kvalitetni i argumentirani prijedlozi. Stoga ih čudi, kaže, da ponuđeni zakonski prijedlog nije znanstveno utemeljen, to više što je jedan od predlagatelja započeo svoju znanstvenu karijeru u području biologije. Naime, zastupnici LIBRE ne prihvaćaju nekritični pristup, na način apsolutne zabrane svega što ima veze s genetski modificiranim organizmima. U prilog tome spomenuo je mišljenje poznatog genetičara profesora Radmana, da i takav pristup može štetno djelovati na zdravlje. Primjerice, u mnogim europskim zemljama zabranjivali su uvoz genetski modificirane soje s kojom se nerijetko hrane goveda na američkom kontinentu. Umjesto toga, radije su ih hranili prirodno proizvedenim koštanim brašnom, a posljedica je bila pojava kraljleg ludila, kojeg u Americi nema. Profesor Radman stoji na stajalištu da ni genetski modificirani krumpir (riječ je o krumpiru u koji se unosi gen ječma kako ga ne bi napadala krumpirova zlatica) ne može biti štetan za zdravlje ljudi. To argumentira tvrdnjom da čovjek ionako unosi u svoj organizam spomenuti gen, kad troši tu žitaricu.

Želimo li i dalje biti članica Svjetske trgovinske organizacije (već se uočavaju blagotvorni učinci velike liberalizacije trgovine) ne bi bilo dobro da donesemo neki propis koji bi nas isključio iz tog kruga, upozorava Kraljević. Napominje, također, da zemlje koje se obično navode kao primjer nisu uvele zabranu genetski modificiranih organizama, nego imaju izuzetno kvalitetno reguliranu kontrolu uvoza tih organizama i proizvoda te ograničenja u određenim situacijama. Budući da se teško možemo uspoređivati s Novim Zelandom, koji je otočna zemlja, trebali bismo nastojati preuzeti rješenja koja primjenjuje Češka, kaže zastupnik. Na kraju je ponovio da se njegovi stranački kolege zalažu za to da se, kad je riječ o genetski modificiranim organizmima, primijene najkvalitetnija rješenja poznata u svijetu, a to zasigurno nije opća i nekritička zabrana, bilo pri vremena, bilo trajna.

Mr. **Miroslav Rožić** zamjerio je Kraljeviću na primjedbi da njihov zakonski prijedlog nije znanstveno utemeljen. Kako reče, to vrijeda brojne znanstvenike i stručnjake, sudionike I. hrvatskog simpozija za ekološku poljoprivredu, koji su u studenome 2000. potpisali peticiju upućenu Hrvatskom saboru za potpunu zabranu oslobađanja genetički preoblikovanih organizama u okoliš. U nastavku je citirao mišljenja renomiranih britanskih i američkih znanstvenika koji upozoravaju na to da znanstvene spoznaje na području genetičkog inženjerstva nisu dovoljne, da bi se mogle predvidjeti posljedice genetičke modifikacije.

Nije prihvatljiv nekritični pristup predlagatelja, na način apsolutne zabrane svega što ima veze s genetski modificiranim organizmima.

Iako multinacionalne korporacije tvrde da je hrana od genetski modificiranih organizama bezopasna po zdravlje ne može im se vjerovati, kaže zastupnik. Naime, iza toga, očito, stoji materijalni interes i niska etičnost, a nema ni dovoljno iskustava na tom planu. U prilog svom stajalištu spomenuo je činjenicu da je zbog konzumiranja prehrambenih proizvoda s dodatkom aminokiseline triptofana, dobivenog genetskom modifikacijom, 1988. godine umrlo 37 ljudi, a brojnim je potrošačima zdravlje trajno oštećeno. Kod ljudi koji konzumiraju mlijeko krava tretiranih goveđim hormonom rasta povećana je učestalost raka debelog crijeva, prostate i dojke. Genetski modificirana soja koju je patentirala firma "Pioneer" (ta je firma već prodavala sjeme na području Hrvatske) reklamirana je kao najbolje ispitan proizvod. Međutim, u roku dvije godine nakon puštanja u upotrebu morala je biti povučena s tržišta jer je izazivala masovne alergijske reakcije, itd.

Za ispravak netočnog navoda javio se dr. **Hrvoje Kraljević**. Primijetio je da se jednom peticijom ne može dokazati znanstvena utemeljenost nekog prijedloga. Osim toga, ne znači da je sve što neki znanstvenik izjavi automatski znanstveno utemeljeno, kaže zastupnik.

Moramo se izboriti za zabranu

Ivan Kolar, glasnogovornik Kluba zastupnika HSS-a, izrazio je zadovoljstvo što je ova tema uvrštena u dnevni red (osobno je, inače, protivnik proizvodnje ili stavljanja u promet genetski modificiranih proizvoda). Kako reče, zasad se još ne može na strogo znanstvenoj osnovi dokazati (ne)pouzdanost takvih proizvoda.

U nastavku je spomenuo da je nedavno imao priliku boraviti u Americi, gdje su ga nastojali uvjeriti u to da je proizvodnja genetski modificirane hrane isto toliko neizvjesna kao i konvencionalna proizvodnja. Posjetivši jedan njihov supermarket u kojem se nude sve vrste hrane - ekološka, konvencionalna i genetski modificirana (posebno su označene) saznao je da ovu posljednju kupuje manje od 2,3 posto potrošača. Smatra da bismo tu praksu trebali preuzeti i u Hrvatskoj, odnosno prepustiti svijesti svakog potrošača da sam odlučuje o vrsti hrane koju će konzumirati.

Prepustiti savjesti svakog potrošača da odlučuje o vrsti hrane koju će konzumirati.

Jedno je, međutim, sigurno - Hrvatska nema nikakve šanse dozvoli li unošenje genetski modificiranog sjemena, jer se takvo sjeme ponaša kao korov (na tlu zaraženom tim organizmima više ne dolazi u obzir konvencionalna proizvodnja). Ne zaštitimo li se od toga, proizvođači će postati ovisni o multinacionalnoj kompaniji koja im, pod geslom jeftinije proizvodnje hrane, prodaje svoju tehnologiju. Zbog toga se moramo izboriti za zabranu genetski modificiranih organizama i proizvoda (totalnu ili privremenu) te kvalitetnu kontrolu hrane, zaključuje Kolar.

Zatražiti time out

Kako reče, ne dijeli mišljenje da ne postoji mogućnost privremene zabrane. Moramo zatražiti time out, odnosno zahtijevati da se odredi prijelazno razdoblje u kojem se na nas neće primjenjivati sankcije zbog navedene zabrane. Smognemo li hrabrosti da privremeno

zabranimo unos, korištenje i proizvodnju genetski modificirane hrane napraviti ćemo veliki iskorak, naglašava zastupnik (ako Vlada u međuvremenu izađe sa svojim zakonskim prijedlozima ta se zabrana lako može skinuti). Uostalom, Amerika je već prepolovila proizvodnju genetski modificirane soje, jer je druge zemlje

Hrvatska nema nikakve šanse dozvoli li unošenje genetski modificiranog sjemena, jer takvo sjeme uništava konvencionalnu proizvodnju.

ne žele kupovati. Povukli su iz prodaje i genetski modificirani krumpir, jer ga potrošači nisu htjeli konzumirati. Stoga se i mi moramo oduprijeti toj vrsti proizvodnje, a ne dozvoliti da budemo nekakvi pokusni kunići, napominje zastupnik (HSS apelira na sve one kojima je domaća proizvodnja na srcu da preuzmu na sebe taj izazov). Na kraju je naglasio da jedino proizvodnja prirodne hrane seljaku pruža šansu da opstane, pa i da izvozi svoje proizvode u Europu, nakon što podmirimo domaće potrebe. Zbog toga se moramo osigurati od neželjenih posljedica genetski modificiranih organizama za zdravlje ljudi i okoliš.

Zakon u treće čitanje

Predstavnica Kluba zastupnika HSLSa, **Dorica Nikolić**, osvrnula se na zakonski prijedlog što ga je predložio Klub zastupnika HSP-HKDU-a. Napomenula je da njeni stranački kolege pozdravljaju namjeru predlagatelja da se u Hrvatskoj zabrani korištenje genetski modificiranih organizama i proizvoda te regulira postupanje s tim proizvodima. Nema sumnje, kaže, da je jedan od najjednostavnijih načina zabrana njihova uvoza. Međutim, s obzirom na međunarodne obveze Republike Hrvatske i njene težnje pristupanju europskim integracijama, predloženi Zakon ne može se prihvatiti u ovakvom obliku, nego ga treba prosljediti u treće čitanje (ili bi predlagatelji trebali izvršiti amandmanske korekcije). Naime, nesporno je da valja zabraniti proizvodnju genetski modificiranih organizama, ali treba omogućiti znanstvena istraživa-

nja tih proizvoda, i to pod brižnim nadzorom nadležnih tijela. To znači da nadzor nad postupanjem s njima treba zakonski regulirati, opremiti odgovarajuće laboratorije te osposobiti stručnjake za analizu na prisutnost genetski modificiranih

Nesporno je da treba zabraniti proizvodnju genetski modificiranih organizama, s tim da se omogućuje znanstvena istraživanja, ali pod strogim nadzorom.

organizama, te za inspekcijski nadzor. U ime svojih stranačkih kolega zastupnica je upitala zbog čega još nije oformljen analitički laboratorij za GMO, budući da su još prije više od godinu dana bila osigurana sredstva za tu namjenu, te kada će to biti realizirano. Zastupnici HSLS-a, inače, zamjeraju Vladi što dosad još nije predložila zakon o postupanju s genetski modificiranim organizmima i proizvodima od tih organizama.

Pričekati Vladin prijedlog

Nadovezujući se na njene riječi **Marko Baričević (HSLS)** je podsjetio na činjenicu da je Vlada još 2000. godine naložila Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva da sačini taj zakon. Prilikom prvog čitanja zakonskog prijedloga HSP-a, u svibnju prošle godine, rečeno je da Vlada ne prihvaća njihov prijedlog, te da će se, u suradnji s pet ministarstava, angažirati na izradi novog zakonskog propisa kojim bi se regulirala problematika o kojoj je riječ. Budući da od toga nije bilo ništa, logično je - kaže - da su kolege iz HSP-a ponudili svoja rješenja. Nije u redu, međutim, a ni poslovnički ispravno, to što su zastupnici HSS-a prepisali njihov zakon, dodavši samo jednu riječ - "privremena" zabrana. Kako reče, njegovi stranački kolege su mišljenja da ipak treba pričekati Vladin prijedlog. Izrazio je uvjerenje da će taj zakon u razumnom roku biti upućen u saborsku proceduru.

Upitao je, među ostalim, na što su utrošeni novci u kampanji Ministarstva za zaštitu okoliša, pod motom "Hrvatska - zemlja koja ne proizvodi hranu s genetski modificiranim organizmima", budući da u Prijedlogu zakona o zaštiti prirode

piše da će se ti organizmi moći namjerno uvoditi u okoliš, te da će se čak izdavati dozvole skraćenim postupkom.

U zaključnom dijelu izlaganja naglasio je da je HSLS apsolutno protiv proizvodnje genetski modificiranih organizama u Hrvatskoj (premala smo zemlja da bismo si mogli dozvoliti takav luksuz). Ujedno je prenio zastupnicima upozorenja njihova Odbora za okoliš, da građane treba informirati i o pozitivnim i o negativnim stranama tih proizvoda te uvesti zakonsku obvezu njihova obilježavanja, kako bi mogli sami odlučiti o tome hoće li ih koristiti. Zakonskom regulativom valja precizirati i način uporabe te postupanja s genetski modificiranim organizmima, kao i način njihova uništavanja. Po mišljenju HSLS-ovaca tijela koja procjenjuju dobrobit i opasnost od takvog proizvoda trebaju voditi računa o stavovima stručnih osoba iz tog područja, i to ne samo zagovornika nego i protivnika tog načina proizvodnje. Smatraju da tu problematiku treba regulirati jedinstvenim zakonom, a ne s više propisa, kao što predlaže Vlada.

Kako to da gospodinu Baričeviću smeta činjenica "da se netko drznuo napisati sličan zakon kao i kolege iz HSP-a", ako to ne smeta njima, upitao je **Petar Žitnik (HSS)**. Spočitnuo mu je da je povrijedio odredbe Poslovnika, govoreći o svemu i svačemu, samo ne o predloženim zakonima (na taj način, očito, hvata političke poene). Prigovorio mu je i da se koristio neprijemnom terminologijom, optužujući zastupnike HSS-a za nemoralnost.

Marko Baričević je, pak, predbacio Žitniku da uvijek posegne za onim članicima Poslovnika koji njemu odgovaraju.

Snježana Biga-Friganović (SDP) je konstatala da se zastupnici HSP-a ne bune zbog toga što su i sami doslovno prepisali zakonski tekst iz nacrtu jednog ministarstva. Riječ je, kaže, o zakonu koji nije mogao ići u saborsku proceduru jer nije bio usklađen s međunarodnim konvencijama.

Mr. **Miroslav Rožić** je opovrgnuo njenu tvrdnju, uz napomenu da HSP nema nikakve veze ni s jednim ministarstvom. Izjavio je da ovakvi ispravci netočnog navoda nemaju nikakvog smisla, te da je kolegica time povrijedila Poslovnik. **Snježana Biga-Friganović** je, pak, zamjerila predsjedatelju, dr. **Ivici Kostoviću**, što je kolegi **Rožiću** dozvolio da replicira, umjesto da obrazlaže povredu

Poslovnika. Za ispravak netočnog navoda javio se i **Ivan Kolar**. Negirao je navode zastupnika Baričevića da u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva ima najviše članova HSS, te da su njegovi stranački kolege prepisali zakonski prijedlog i da su nedosljedni.

Podržati trajnu zabranu

Zdravka Bušić prenijela je stajalište Kluba zastupnika HB-a, da treba podržati trajnu zabranu uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda. To bi trebalo proizlaziti iz Zakona o zaštiti prirode, kao temeljnog zakona koji regulira očuvanje biološke raznolikosti i korištenje prirodnih dobara (taj je zakon trebao biti na dnevnom redu prije zakonskih prijedloga HSP-a i HSS-a).

Puštanje genetski modificiranih organizama u okoliš može biti opasnije od radioaktivnog zračenja i ispuštanja otrovnih kemikalija, jer se ti organizmi ne mogu ukloniti.

Zastupnica je podsjetila na činjenicu da je još prije tri godine hrvatskoj javnosti prezentiran izvještaj dugogodišnje aktivistice Green Peace-a, gospođe Kruševske, o genetski preinačenoj hrani i usjevima u Hrvatskoj. U tom su izvješću iznesene uznemirujuće tvrdnje o dvije velike prijetnje za ljudski okoliš i zdravlje, u vidu provođenja pokusa s GMO, korištenja, konzumacije i uvoza genetski preinačene hrane te transgenih usjeva. Napominje, naime, da puštanje genetski modificiranih organizama u okoliš može biti opasnije od radioaktivnog zračenja i ispuštanja otrovnih kemikalija, jer se ti organizmi ne mogu ukloniti (razmnožavat će se na štetu ostalih živih bića). To mišljenje - kaže - dijeli i poznati specijalist za genetiku pšenice, **Marijan Jošt** a zdravstveni stručnjaci i epidemiolozi upozoravaju na to da postoji veza između genetski modificiranih organizama i novih atipičnih virusnih oboljenja, imunih na danas poznate antibiotike. Po riječima zastupnice u knjizi prof. Georgea Walda "Argumenti protiv genetskog

inženjeringa" navodi se da se prijenosom gena između dviju potpuno nesrodnih vrsti živih organizama u prehranu ljudi unose nove bjelančevine koje mogu imati alergijski ili čak otrovan učinak (pretpostavlja se, čak, da takve namirnice povećavaju rizik od nastajanja raka). U prilog tome spomenula je i podatak da je danas u svijetu registrirano već oko 0,5 posto odraslih alergičnih na bjelančevine. Još su crnje prognoze za ljudski okoliš, pogotovo zbog nedostatka pravne regulacije nadzora i kontrole, te nedostupnosti informacija o genetski modificiranim organizmima i hrani, koji su već velikim dijelom zastupljeni i na našem tržištu (i to bez potrebne deklaracije).

S tim u svezi u spomenutom izvješću se naglašava tendencija da se Hrvatsku pretvori u ciljanu metu svjetskih izvoznika genetski modificiranih proizvoda koji našu zemlju doživljavaju kao tlo za genetski modificirano sjeme i hranu nepoželjnu na zapadu. Međutim, zaštita hrvatskih potrošača nije jedini izazov za Hrvatsku, napominje zastupnica. Ovdje se otvara pitanje utjecaja na naše gospodarstvo i prioritete ciljeve, a posebice na projekte proizvodnje zdrave hrane. Naime, Međunarodna organizacija za organsku poljoprivredu ne dopušta niti jednoj zemlji istovremeni uzgoj genetski modificiranih usjeva i primjenu ekološke poljoprivrede. Zbog toga Klub zastupnika HB-a podržava svaki prijedlog kojim bi se zabranila uporaba i uvoz genetski modificiranih proizvoda ili organizama ili uvela stroga kontrola. To znači da zastupnici HB-a načelno podupiru oba ponuđena prijedloga. Mišljenja su, međutim, da ovakav djelomičan pristup, uz izostanak Vladine inicijative i zajedničkih radnih skupina, ne može dati željeni učinak.

Korištenje isključivo za znanstvena istraživanja

Smatraju da Hrvatska treba zabraniti konvencionalnu tržišnu proizvodnju genetski modificirane hrane, kako bi se osigurala buduća ekološka proizvodnja, koja, uz određene investicije, može postati originalna izvozna konkurentna hrvatska djelatnost. Proizvodnju i tržišnu distribuciju genetski modificiranih proizvoda i organizama treba dozvoliti isključivo u znanstvenoistraživačke svrhe (dozvola se može izdati samo fakultetima, institu-

tima i drugim istraživačkim organizacijama, uz doradeni pravilnik koji postavlja određene standarde za korištenje genetski modificiranih organizama i proizvoda.

U zaključnom dijelu izlaganja zastupnica je podsjetila na to da je još 1998. godine Hrvatski sabor, na prijedlog Kluba zastupnika HSS-a obvezao Vladu RH da osnuje bioetičko povjerenstvo. Međutim, od njegova osnivanja u travnju 99. godine, to Ministarstvo nije napravilo ništa (kasnije je osnovano posebno nacionalno bioetičko povjerenstvo pri Ministarstvu zdravstva) a oglušilo se i o Vladine zaključke iz prosinca 2000. godine kojima je bilo zaduženo za izradu Nacrta prijedloga zakona o genetski modificiranim organizmima. Interesantno je - kaže - da danas zastupnici HSS-a, čiji je čovjek na čelu tog istog Ministarstva, zahtijevaju da se njihov zakon donese hitnim postupkom. Za razliku od njih u Klubu zastupnika HB-a stoje na stajalištu da ovaj problematiki treba pristupiti ozbiljno, u interesu zaštite okoliša i zdravlja naših građana, zaključila je.

Umjesto triju jedinstveni zakon

U svom ponovnom javljanju Miroslav Rožić je ponovio da problem genetski modificiranih organizama zadire u najmanje četiri područja. Naime, u njemu su sadržani etičko-zdravstveni i gospodarsko-ekonomski aspekti, a zadire i u područje očuvanja okoliša i biološke raznolikosti. Zbog toga predlagatelji stoje

Postojeći Zakon o ekološkoj poljoprivredi zabranjuje upotrebu genetski modificiranog sjemena, odnosno organizama za proizvodnju hrane.

na stajalištu da tu problematiku, napose upotrebu sjemena genetski modificiranih organizama i biljaka za proizvodnju hrane, treba regulirati jedinstvenim zakonom, a ne je razbijati u 3 ili 4 zakona, za čiju bi provedbu bila nadležna različita ministarstva. Ne slažu se ni s tim da se ova materija rješava samo krovnim Zakonom o zaštiti prirode. Kako reče, inzistiraju i na zabrani upotrebe, puštanja u okoliš i uvoza GMO tako dugo dok se

naše institucije i laboratoriji ne osposobe za provođenje strogih kontrolnih normi kakve prakticira EU, koja je uvela moratorij za to.

Na kraju je spomenuo da postojeći Zakon o ekološkoj poljoprivredi zabranjuje upotrebu genetski modificiranog sjemena, odnosno organizama za proizvodnju hrane (ekološka proizvodnja hrane i proizvodnja genetski modificiranih proizvoda ne mogu u Hrvatskoj egzistirati paralelno).

Za konvencionalnu proizvodnju hrane

Nikola Ivaniš je rekao da Klub zastupnika HNS-PGS-SBHS-a cijeni nastojanje HSP-a, da ova tema dođe na dnevni red Hrvatskog sabora, jer je problem genetski modificiranih organizama i hrane koja se proizvodi posredstvom tih organizama jedno od važnijih pitanja svakog modernog društva. Po njihovu mišljenju ta je hrana najvjerojatnije štetna, ali to ne mora uvijek biti 100 posto točno. Činjenica je - kaže - da potrošači na američkom kontinentu i u europskim zemljama u kojima se ona slobodno prodaje, ali s posebnom oznakom, zbog brojnih dilema koje se oko toga javljaju, izbjegavaju konzumaciju takve hrane.

Naglasio je da njihov klub podržava konvencionalnu proizvodnju hrane jer ne vidi razloga da Hrvatska, kao mala zemlja s ograničenim prostornim resursima, unosi genetski modificirano sjeme i ide u dodatno onečišćenje prostora. Za našu poljoprivrednu proizvodnju prihvatljivija je - kaže - ideja o tzv. ekološkim mini regijama. Zbog toga im se i sviđa prijedlog da iz Hrvatske potekne ideja o ekološkoj makroregiji Alpe Adria, jer to može biti izrazito razvojna komparativna prednost šireg područja. Kako reče, izuzetan uspjeh istarskog eko-turizma, odnosno agro-turističkih posjeda u središnjoj Istri zadnjih godina, jamči da će naše ekološke proizvode Europljani itekako kupovati.

U nastavku izlaganja Ivaniš je naglasio da njihov Klub, cijeneći napore HSP-a, ipak podržava zakonski prijedlog HSS-a. Razlog - njime se predviđa time out u kojem bismo, prije svega, trebali zaštititi svoj prostor i poljoprivrednu proizvodnju. Osim toga, dobilo bi se na vremenu da Vlada agilnije poradi i na Zakonu o

zaštiti prirode i na još nekim zakonskim propisima koji će biti potrebni da bi se ovaj problem cjelovito riješio.

Nekontrolirana liberalizacija opasnija od potpune zabrane

Po riječima **dr. Zlatka Kramarića**, glasnogovornika Kluba zastupnika LS-a, ponuđeni zakonski prijedlozi ukazuju na ozbiljne propuste Vlade RH u definiranju prioriteta (zbog neodlučnosti o načinu reguliranja ove problematike kasni se s predlaganjem sustavnog zakonskog rješenja). Kako reče, zastupnici LS-a su svjesni činjenice da članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji Hrvatsku obvezuje, ali ako smo se opredijelili za to da je ekološka ili konvencionalna proizvodnja hrane jedan od naših strateških interesa onda bi na tome trebalo inzistirati (a ne da naše zemljište pretvorimo u eksperimentalni poligon za ono što ne prolazi u nekim velikim zemljama).

Po riječima zastupnika njegovi stranački kolege podržavaju što skorije sustavno i cjelovito zakonsko reguliranje problematike genetski modificiranih organizama i proizvoda, jer se sada, u nedostatku takve zakonske regulative, u Hrvatskoj može posaditi, ali i prodati, bilo što. Naime, osim zaključka Sabora iz davne 98. godine, o zabrani uvoza genetski modificiranog sjemena i eksperimentiranja s njim, nema nikakvih drugih ograničenja ili kontrole (ne postoji čak ni laboratorij za ispitivanje na prisutnost genetski modificiranih organizama u prehrambenim proizvodima). Upravo to je omogućilo američkom "Pioneeru" da na našim tzv. pokusnim poljima, koja bi ubrzo mogla zaraziti cijelu Hrvatsku, prije nekoliko godina zasije genetski modificirano sjeme kukuruza. Spomenuo je i primjer "Agrocora" koji je 1999. godine u zadarsku luku uveo soju sumnjiva podrijetla, koja nije bila deklarirana (tek pod pritiskom javnosti objavljeno je da ta soja potječe iz Brazila).

Po riječima zastupnika na našem su tržištu najzastupljeniji derivati soje koji se koriste u oko 60 posto proizvoda i, nažalost, mogu se naći i u našim trgovinama (dakako, bez odgovarajućih deklaracija). Smatra da i na tržištima treba uvesti reda (sumnja se na genetski modificirane jagode, rajčice i paprike). Izgleda da zagovornici genetski modifi-

ciranih organizama u svijetu gube tlo pod nogama, pa ono što kod njih ne prolazi pokušavaju transferirati drugima, čemu se svakako moramo suprotstaviti, kaže zastupnik (pa i kad je riječ o donacijama). Političari moraju biti svjesni svoje odgovornosti i eventualnih negativnih implikacija koje može proizvesti nekontrolirana liberalizacija tih proizvoda, koja je još opasnija od nekritičke zabrane. Napomenuo je da zastupnici LS-a ne žele da se ograniče znanstvena istraživanja, ali upozoravaju na to da ona moraju biti strogo kontrolirana. Podupiru zakonsku zabranu uvoza genetski modificiranih organizama, koja bi potrajala do donošenja jednog cjelovitog zakona kojim bi se striktno propisala obveza nadzora uvoza i označavanja takvih proizvoda (na taj bi se način u provedbi izbjegla preklapanja nadležnosti i odgovornosti). Smatraju, međutim, da radi zaštite zdravlja ljudi i prirodnog okoliša treba zabraniti proizvodnju genetski modificiranih organizama i proizvoda na području Hrvatske.

Riječ predlagatelja

Uključivši se u raspravu, **Marijana Petir** je potvrdila da se Klub zastupnika HSS-a zalaže za uvođenje privremenog moratorija na sva postupanja s genetski modificiranim organizmima, kako bi se dobilo na vremenu za donošenje precizne nacionalne zakonske regulative, te omogućilo hrvatskoj javnosti da dade svoj sud o ovoj problematici. Napomenula je da se njihovim zakonom predviđa i uspostava laboratorija u kojem bi se kontrolirali takvi proizvodi (pripreme radnje za to su već obavljene). Kako reče, i haesesovci žele da se obećani zakoni što prije donesu i implementiraju (Prijedlog zakona o zaštiti prirode je trenutno u saborskoj proceduri, a zakoni o hrani i o zdravstvenoj ispravnosti namirnica na dnevnom su redu Vladinih tijela). Međutim, kako je riječ o opsežnim propisima koji reguliraju vrlo složenu problematiku, o tome bi trebalo provesti raspravu na svim razinama, od stručnih tijela do nevladinih organizacija.

S obzirom na sporost Vlade, u Klubu zastupnika osjećali su, kaže, i moralnu obvezu da predlože ovakav zakon. Smatraju da je reguliranje tog pitanja od nacionalnog interesa, budući da razvojnu šansu Hrvatske vide u ekološkoj poljoprivredi i eko-turizmu. Naime, naša kompa-

rativna prednost je to što smo na 5. mjestu u svijetu po biološkoj raznolikosti, što je 10 posto površine Hrvatske zaštićeno područje, što je Jadran najčišće more na Mediteranu, itd., naglašava zastupnica.

Na kraju je napomenula da njihov zakon uvažava sve europske direktive tako da nema opasnosti da Hrvatska zbog njega uđe u sukob sa Svjetskom trgovinskom organizacijom.

U pojedinačnoj raspravi **Jadranka Kosor (HDZ)** se založila za potpunu zabranu uvoza i proizvodnje genetski modificiranih organizama. Slaže se, naime, s ocjenama da je ekološka proizvodnja i zaštita biološke raznolikosti hrvatski nacionalni interes. Podsjetivši na izjavu ministra Kovačevića iz siječnja 2002. kako će se zabraniti uporaba genetski izmijenjene hrane, upitala je zbog čega Vlada dosad nije predložila zakon kojim bi se to pitanje skinulo s dnevnog reda. U prilog tome, spomenula je izjavu poznatog genetičara Joršta da su se od pojave genetski modificirane hrane nove bolesti udese-torostručile.

Kako reče, zabrinjavaju je tvrdnje da takve hrane već ima i na našem tržištu. Zanima je je li to točno (pitanje je uputila predstavniku Vlade) i ako jest, zašto ti proizvodi nisu obilježeni. U svakom slučaju, protivi se tome da se manipulira različitim svojstvima organizama jer je to potpuno u neskladu s prirodom a posljedice su neizvjesne.

Umjesto zabrane pojačati kontrolu

Nenad Stazić (SDP) ne vjeruje da se potpunom i nekritičnom zabranom mogu polučiti željeni rezultati, odnosno obraniti naši nacionalni interesi (na taj način se ne može spriječiti ni razvoj i primjena znanosti). Stoga, umjesto izričite zabrane treba staviti pod kontrolu svu trgovinu genetski modificiranom hranom, i te proizvode jasno označiti, tako da se potrošače upozori na njihovu eventualnu štetnost.

U svom ponovnom javljanju **Marijana Petir** je naglasila da treba voditi računa o zaštiti naših potrošača, koji prilikom kupnje nekog proizvoda moraju znati njegovo porijeklo i sastojke koje sadrži (genetskim manipulacijama nastaju proizvodi koji mogu iza-

zvati razne alergije). Naglasila je da će zastupnici HSS-a i dalje raditi na konceptu Hrvatske kao zemlje u kojoj se ne proizvodi genetski modificirana hrana (na tome su angažirani još od 98. godine) te na stvaranju zone Alpe Adria, slobodne od genetski modificiranih organizama. Donošenjem ovog zakona steći će se uvjeti i za to da napokon profunkcionira laboratorij za analizu na prisutnost tih organizama, a Vlada će imati dovoljno vremena da pripremi kvalitetne zakone kojima će regulirati postupanje s njima.

Voditi računa o zaštiti potrošača, budući da genetskim manipulacijama nastaju proizvodi koji mogu izazvati razne alergije.

Budući da se Hrvatska odlučila biti turistička zemlja, prijeko je potrebno poduzeti odgovarajuće mjere, kako bi se i u našim hotelima na Jadranu mogli naći autohtoni hrvatski proizvodi, zaključila je.

Prijelazno razdoblje trajat će najmanje godinu dana

Po riječima **Tomislava Ledića**, zamjenika ministra poljoprivrede i šumarstva, preuzete međunarodne obveze Hrvatske (npr. prema WTO-u, EU, itd.) nisu fiktivne, već stvarne. To, međutim, ne znači da nemamo manipulativnog prostora da neke stvari odlazimo, kako bismo se bolje pripremili i smanjili rizik. Napomenuo je da će i nakon prihvaćanja triju spomenutih zakona, ili jedinstvenog zakona uslijediti prijelazno razdoblje od najmanje godinu dana u kojem će biti zabranjen uvoz genetskih manipuliranih organizama (to je na tragu prijedloga Kluba zastupnika HSS-a).

U nastavku je spomenuo da je njegovo Ministarstvo, sukladno zaključku Sabora, izradilo jedan preliminarni zakonski tekst i prosljedilo ga Vladi. Međutim, ona predlaže Saboru donošenje triju zakona, od kojih bi svaki sa svojih pozicija trebao tretirati ovu materiju. To smatra racionalnijim rješenjem, jer

bi u tom slučaju svatko iz svoje domene odgovarao za ono što pojedini zakon regulira (dva su zakona već u saborskoj proceduri, a treći je najavljen za lipanj-sku sjednicu).

Odgovarajući na primjedbe iz rasprave Ledić je rekao da su ugovori za izgradnju spomenutog laboratorija već potpisani, te da je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva osiguralo dio sredstava za tu namjenu (ostalo trebaju osigurati druga ministarstva). Izričito je naglasio da njegovo Ministarstvo nikada i nikome nije izdalo dozvolu ni za uvoz niti za proizvodnju genetski modificirane hrane (druga je stvar ako se radi o švercu ili drugim špekulacijama). Svaku robu koja se uvozi u našu zemlju prati certifikat koji dokazuje da ne sadrži genetski modificirane organizme. Nema sumnje, kaže, da u ovaj posao moramo ići s velikim oprezom. Međutim, i u hrani proizvedenoj na konvencionalan način mogu se naći sastojci koji mogu uzrokovati velike zdravstvene probleme (npr. silni insekticidi, fungicidi, herbicidi, itd. koji sadrže veliku koncentraciju otrova). Zbog toga je - kaže - i donesen Zakon o ekološkoj proizvodnji u kojoj se ti preparati ne smiju koristiti (čak niti umjetna gnojiva).

Na kraju je napomenuo da veliki broj djelatnika i funkcionara u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva nisu članovi HSS-a, tako da se taj argument ne može koristiti u raspravi.

Na prvom su mjestu zaštita zdravlja i poljoprivredne proizvodnje

U završnoj riječi, u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a, **Tonči Tadić** je rekao da su predlagatelji pisali svoj zakonski prijedlog u nadi da će se o njemu raspravljati paralelno s čitanjem Vladinih prijedloga zakona o hrani i o zaštiti prirode. Naglasio je da Hrvatska do danas nije riješila ovu problematiku na pravi način, a zastupnici HSP-a smatraju da bi je trebalo regulirati posebnim Zakonom o zabrani uporabe genetski modificiranih organizama. Kada bi se ta materija uredila s nekoliko različitih zakona, doveli bismo se u situaciju da su svi nadležni a nitko nije odgovoran. Napomenuo je da njihov zakonski prijedlog dopušta upora-

bu genetski modificiranih organizama i proizvoda u medicinske svrhe, kao i za znanstvena istraživanja. U oba slučaja korisnici su svjesni poznatih nuspojava i obvezni su neškodljivo uništiti ostatak GMO ili proizvoda, kako ne bi predstavljali opasnost za okoliš u Republici Hrvatskoj.

Po riječima zastupnika njegovi stranački kolege predlažu potpunu zabranu genetski modificiranih organizama i proizvoda u Hrvatskoj, i to iz više razloga. Na prvom su mjestu zaštita zdravlja građana te poljoprivredne proizvodnje. Naime, poznato je da Hrvatska može ostvariti veliku korist od izvoza ekološki proizvedene hrane, a ne može biti uvjerljivi proizvođač zdrave hrane ako se u zemlji istodobno proizvodi i genetski modificirana hrana. Drugim riječima, Hrvatska ima šanse da se probije na strano tržište jedino ako postane oaza slobodna od genetski modificiranih organizama (GMO Free Country).

U nastavku sjednice uslijedilo je izjašnjavanje. Ishod - Većinom glasova nazočnih zastupnika (53 glasa "za", 44 "protiv" i 4 suzdržana) odbijen je Konačni prijedlog zakona o zabrani genetski modificiranih organizama i proizvoda koji su predlagali zastupnici HSP-a.

Sukladno prijedlozima radnih tijela donesen je zaključak o tome da je **Prijedlog zakona Kluba zastupnika HSS-a o privremenoj zabrani uvoza, stavljanja na tržište, uporabe i proizvodnje genetski modificiranih organizama i proizvoda (predlagatelj: Klub zastupnika HSS-a) prošao prvo čitanje. Za taj je zaključak glasovao 91 zastupnik, dok su trojica bili protiv a osmorica suzdržani. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja iz rasprave prosljedeni su predlagatelju, radi pripreme konačnog prijedloga zakona.**

S obzirom na važnost ove problematike za zaštitu zdravlja ljudi te očuvanje prirode i okoliša, na inicijativu Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, preporučeno je Vladi RH, da što prije uputi u saborsku proceduru zakonske propise kojima će se sustavno i cjelovito urediti postupanje s genetski modificiranim organizmima i proizvodima.

M.Ko.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU UGOVORA O SURADNJI IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I VLADE REPUBLIKE LATVIJE U BORBI PROTIV TERORIZMA, NEDOPUŠTENE TRGOVINE DROGOM I ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Hrvatski sabor jednoglasno je sa 104 glasa "za", hitnim postupkom, izglasao ovaj zakon u tekstu predlagatelja kojim se potvrđuje navedeni Ugovor. Ugovorom se uređuju pitanja međusobnih odnosa u borbi protiv terorizma, nedopuštene trgovine drogama i organiziranog kriminala, te određuju načini i uvjeti međusobnog izvješćivanja i razmjene informacija koje su relevantne u

borbi protiv terorizma i organiziranog kriminala.

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga Zakona i nije se protivio prijedlogu predlagatelja (Vlade RH) da se Zakon donese po hitnom postupku, a na tekst Konačnog prijedloga nije imao primjedaba. **Odbor za obitelj, mladež i šport** proveo je raspravu bez nazočnosti predlagatelja u kojoj je iznijeto mišlje-

nje o potrebi donošenja ovoga Zakona. Razlog - to je u interesu Republike Hrvatske zbog potrebe za zajedničkom suradnjom između država u cilju što uspješnije borbe protiv terorizma, krijumčarenja, zlorabe droga te organiziranog kriminala, a napose što efikasnijom primjenom svih mehanizama predviđenih ugovorom o odnosima dviju država.

J.Š.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O AZILU

Sustav azila u skladu s međunarodnim dokumentima

Hrvatski je sabor raspravljao ali glasovanje nije provedeno - o Konačnom prijedlogu zakona o azilu, prema kojem je azil utočište koje u Republici Hrvatskoj dobiva izbjeglica temeljem akta Ministarstva unutarnjih poslova kojim se udovoljava njegovom zahtjevu za priznavanje azila, a iz razloga predviđenih ovim zakonom.

Zakon, predlagatelja Vlade RH, trebao bi stupiti na snagu 1. siječnja 2004. godine i ujedno bi trebale prestati važiti odredbe Zakona o kretanju i boravku stranaca u dijelu koji se odnosi na status izbjeglice.

O Prijedlogu zakona i raspravi u prvom čitanju pisali smo u "Izvješćima", broj 343 od 14. listopada 2002. na str. 42, pod naslovom: "Europski standardi i mogućnosti države".

Stoga ćemo se u ovom prikazu zadržati na razlikama između Konačnog prijedloga zakona i onog u prvom čitanju.

O PRIJEDLOGU

Ovim zakonom uređuju se načela, uvjeti i postupak za priznavanje azila u RH strancima koji su progonjeni zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog svog političkog mišljenja. Uređuje se i status prava i obveze osoba koje u RH traže azil kao i osoba kojima je azil priznat. Osigurava poštivanje načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja izbjeglica u zemlju u kojoj bi njihov život ili sloboda mogli biti ugroženi kao i u državu u kojoj bi mogle biti podvrgnute mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni. Uređuju se i načela, uvjeti i postupak odobravanja privremene zaštite strancima koji zbog određenih razloga napuštaju zemlju podrijetla i kojima je potrebna međunarodna zaštita kao i njihov status, prava i obveze, ukoliko im je odobrena privremena zaštita u RH.

Donošenjem ovog zakona sustav azila u RH bit će uređen cjelovito i u skladu

s relevantnim međunarodnim dokumentima, prvenstveno s Konvencijom i Protokolom o statusu izbjeglica te konvencijom o zaštiti ljudskih prava a i temeljnih sloboda, stoji uz predloženi zakon.

Potrebna sredstva

Budući da se ovim zakonom sustav azila u RH prvi put cjelovito i sustavno uređuje njegovo provođenje zahtijevat će izdvajanje znatnih dodatnih sredstava iz državnog proračuna. Prije svega bit će potrebno, navodi predlagatelj, osigurati sredstva za povećanje broja službenika u sjedištu MUP-a (još najmanje 20 djelatnika) i to najmanje 1,5 milijuna kuna godišnje, zatim, za ustroj nove evidencije na informacijskom sustavu, informatičku opremu, namještaj i drugu opremu za prihvatilište najmanje 3,5 milijuna kuna, te, među ostalim, prije početka provedbe zakona bit će potrebno iz proračuna RH za ustrojavanje i uređenje prihvatilišta za tražitelje azila za 150 do 200 traži-

telja) dodatnih četiri milijuna kuna, dok će Europska komisija kroz CARDS projekt financirati uređenje prihvatilišta s 800.000 eura. Proizlazi da će za početak provedbe ovog zakona trebati oko 13,3 milijuna kuna pod uvjetom da do tada sredstva iz CARDS programa budu doznačena RH. Osim toga moguće je i povećanje troškova za rad Povjerenstva Vlade RH a trebat će i osigurati sredstva za realizaciju prava koja su zajamčena tražiteljima azila (primarna zdravstvena zaštita, pravo na osnovno školovanje, novčanu pomoć, pravnu pomoć) i azilantima (pravo na rad, zdravstvenu zaštitu, školovanje, novčanu pomoć, pomoći pri uključivanju u društveni život te prava na spajanje obitelji kao i za prava koje će imati osobe kojima je odobrena privremena zaštita (osnovni uvjeti za život i smještaj, zdravstvenu zaštitu, školovanja i pravnu pomoć).

Razlike u odnosu na prvo čitanje

O razlikama rješenja iz ovog Konačnog prijedloga zakona u odnosu na Prijedlog zakona govorio je na sjednici Hrvatskog sabora u ime predlagatelja zamjenik ministra unutarnjih poslova Josip Vresk. Tražitelj azila podnosi zahtjev za azil u prihvatilištu a namjeru za podnošenje tog zahtjeva stranac može izraziti prilikom obavljanja granične kontrole ili u policijskoj upravi, postaji kao i kod drugog državnog tijela. Uvodi se Povjerenstvo Vlade RH kao tijelo drugog stupnja u postupku odlučivanja povodom zahtjeva za azil, čijeg predsjednika i članove imenuje Vlada RH.

Sudsku zaštitu tražitelj azila moći će ostvarivati podnošenjem tužbe Upravnom sudu RH protiv odluke Povjerenstva i predviđeno je da tužba nema suspenzivni učinak. Ovakvo zakonsko rješenje smanjit će troškove boravka tražitelja azila u RH budući da će po odluci Povjerenstva morati napustiti teritorij RH. Zakonom je također predviđeno da se postupak za priznavanje azila provodi u sjedištu MUP-a, za vrijeme trajanja postupka tražitelji azila imaju pravo na boravak, osiguranje osnovnih uvjeta za život, smještaj, zdravstvenu zaštitu, osnovno školovanje, novčanu, pravnu i humanitarnu pomoć te slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja njihove djece. Azilanti

su izbjeglice kojima je temeljem odredbi ovog zakona priznat azil, a temeljem toga azilanti imaju pravo na boravak, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, školovanje itd, a smještaj im se osigurava prema mogućnostima RH ali najdulje šest mjeseci

Vidljivo je da predviđena sredstva ni izdaleka neće dostajati za primjenu ovog zakona, da predlagatelj nije uzeo u obzir mnoge (ne)željene učinke na domaću populaciju, da se ne kaže čiji se ciljevi želje zadovoljiti ovim zakonom, da li domaćeg pučanstva, imigranata ili pak zemalja Europske zajednice, koje traže podizanje tzv. prihvatnih tranzitnih regionalnih centara u Rumunjskoj, Hrvatskoj, Rusiji, Albaniji i Ukrajini kako bi i fizički potencijalne useljenike i azilante držali izvan granica Europske zajednice.

od pravomoćnosti rješenja kojim se tražitelju azila priznaje pravo na azil. Pravo na osiguranje smještaja azilant gubi ako odbije dodijeljeni smještaj a i novčanu pomoć ako dobije ponudeni posao. Azilanti su obvezni poštovati Ustav, zakone i druge propise RH te u roku od osam dana prijaviti MUP promjenu adrese stanovanja. Konačni prijedlog zakona predviđa da Vlada RH donosi ocjenu stanja o potrebi pružanja međunarodne zaštite strancima koji masovno dolaze u RH iz zemlje u kojoj je radi rata i njemu sličnog stanja općeg nasilja ili unutarnjih sukoba došlo do kršenja ljudskih prava, zemlja njihovog podrijetla nije ih u mogućnosti zaštititi. Vlada RH će uzimajući u obzir gospodarske i druge mogućnosti RH te razloge nacionalne sigurnosti, javnog reda i mira odrediti broj osoba kojima će biti pružena privremena zaštita. Privremenu zaštitu odobrat će MUP na vrijeme do šest mjeseci koja bi se mogla produžiti ako za to postoje opravdani razlozi ali ne bi mogla trajati sveukupno dulje od tri godine, rekao je, među ostalim zamjenik ministra unutarnjih poslova Josip Vresk.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav u raspravi o ovom zakonskom prijedlogu konstatirao je da je predlagatelj u Konačni prijedlog ugradio većinu primjedbi iz rasprave o Prijedlogu zakona ali također drži da bi ovaj tekst trebalo doraditi. Tako je predložio pet amandmana kojima se, među ostalim, na odgovarajući način uređuje izričaj članka 2. (značenje pojedinih izraza u zakonu) jer da i Povjerenstvo Vlade RH može donijeti akt kojim se udovoljava zahtjevu za azil, zatim, da se na odgovarajući način uređuje odlučivanje o zahtjevu za azil (članak 3.) te da tražitelji azila imaju pravo pristupa sudovima i pravo na pravnu pomoć kao azilanti a i pojašnjava se koje humanitarne organizacije mogu djelovati u prihvatilištu (Hrvatski crveni križ, Caritas, UNHCR i organizacije koje se bave zaštitom izbjeglica).

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovog zakona i na predloženi tekst nije imao primjedbi.

Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost nije imao primjedbi na Konačni prijedlog ovog zakona s obzirom na to da je predlagatelj uvažio njegove sve bitne primjedbe iz prvog čitanja. Većinom glasova predložio je Hrvatskom saboru donošenje Zakona o azilu.

Jesmo za zaštitu ljudskih prava, jesmo za zakon o azilu, dapače, HSLŠ je svjestan, da su mnogi ljudi u Hrvatskoj trpjeli zbog nedostatka ljudskih prava, počevši od predsjednika HSLŠ-a, da su bili izloženi svemu onome što se navodi u obrazloženju za azil, ali ne može se nuditi nešto za što nema financijske podloge.

I Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo dao je takav prijedlog Hrvatskom saboru kao i **Odbor za useljeništvu**, koji je objedinio raspravu o Konačnom prijedlogu zakona o azilu i zakona o strancima. U raspravi članovi Odbora iznijeli su pitanja na koja predloženi zakon ne daje odgovor. Primjerice, vidljivi

vo je da predviđena sredstva ni izdaleka neće dostajati za primjenu ovog zakona, da predlagatelj nije uzeo u obzir mnoge (ne)željene učinke na domaću populaciju, da se ne kaže čiji se ciljevi želje zadovoljiti ovim zakonom, da li domaćeg pučanstva, imigranata ili pak zemalja Europske zajednice, koje traže podizanje tzv. prihvatnih tranzitnih regionalnih centara u Rumunjskoj, Hrvatskoj, Rusiji, Albaniji i Ukrajini kako bi i fizički potencijalne useljenike i azilante držali izvan granica Europske zajednice, rečeno je. Uočeno je i da Hrvatska nema useljeničku politiku a ni zemlje Europske zajednice. Postavlja se stoga pitanje kako je moguće tvrditi da je ovaj zakonski prijedlog (kao i onaj o strancima) usklađen s pravnom regulativom Europske zajednice kad se njene članice ne ravnaju po istim mjerilima i imaju različite standarde za prihvat azilanata i stranaca. Na kraju je Odbor predložio da se o ovom zakonu, kao i onom o strancima provede treće čitanje ali i objedinjena rasprava.

Odbor za europske integracije jedno-glasno je utvrdio da je ovaj Konačni prijedlog usklađen s pravnom stečevinom EU.

AMANDMANI

Klub zastupnika LIBRE podnio je sedam amandmana kojima se, među ostalim, nadopunjuje značenje izraza "sigurna treća zemlja" (članak 2.), riječ "izbjeglica" zamjenjuje s riječju "osoba" (članak 2 - zabrana prisilnog udaljenja ili vraćanja) te da se (članak 22. - prihvatilište za tražitelje azila) izostavi pojam "humanitarne i druge organizacije" koje se u prihvatilištu mogu baviti zaštitom prava izbjeglica itd. na način da se upotrijebi samo izraz "organizacije".

Tu je i amandman ovog Kluba, potpisnika mr.sc. **Ive Škrabala**, da se mijenjaju odredbe o pravu na azil (članak 4.) na način da će se to pravo priznati i strancu koji se zbog spola, spolne orijentacije ne može ili se zbog straha ne želi vratiti u zemlju svog porijekla. U suvremenom svijetu ima zemalja gdje su osobe izložene progonu zbog svog spola npr. kamenovanje žena - preljubnica ili svoje spolne orijentacije (homoseksualnost se smatra kaznenim djelom) pa bi i te slučajeve trebalo uključiti u razloge za davanje azila jer predstavljaju kršenje ljudskih prava, stojeći u obrazloženju tog amandmana.

Klub zastupnika HDZ-a tražio je svojim amandmanom da se (članak 11. (Suradnja s Uredom UNHCR-a o pitanjima koja se odnose na tražitelje azila i azilante) briše jer da se suradnja s međunarodnim organizacijama i udrugama rješava (način i sadržaj rada) rješava međunarodnim konvencijama i međunarodnim ugovorima a nikako hrvatskim zakonima.

RASPRAVA

Cjelovito uređen sustav azila

Na sjednici Hrvatskog sabora uvodno o ovom predloženom zakonu govorio je u ime predlagatelja zamjenik ministra unutarnjih poslova **Josip Vresk**. Ovo je doista važan zakon koji moramo donijeti zbog usklađivanja našeg zakonodavstva sa zakonodavstvom zemalja EU a vezano uz ovaj zakon Vlada će vrlo brzo uputiti u proceduru i zakon o nadzoru državne granice, rekao je zamjenik ministra. Donošenjem ovog zakona sustav azila u RH bit će cjelovito uređen u skladu s relevantnim međunarodnim dokumentima, rekao je, među ostalim, naglašavajući i razlike iz Konačnog prijedloga u odnosu na prvo čitanje.

Nakon toga riječ su dobili izvjestitelji radnih tijela - **Milan Kovač (HB)** za Odbor za useljeničtvo i **Snježana Biga-Frganović (SDP)** za Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo - i uslijedila je rasprava.

Dorica Nikolić (HSLs) govorila je u ime Kluba zastupnika HSLs-a i odmah naglasila da se o ovakvom ozbiljnom zakonu u svim parlamentima raspravljalo od godine do tri godine i da tako rade ozbiljne zemlje i ozbiljni parlamenti i ozbiljne zemlje koje znaju kakvu imaju useljeničku politiku i da li su useljeničke zemlje. Dakle, da bi se raspravljalo adekvatno o ovom zakonu, kao i o zakonu o strancima mora se točno znati koliko (donošenje) primjena takvog zakona košta građane naše zemlje. Zbog toga se mora ustanoviti hoćemo li imati zakon samo na papiru da bismo zadovoljili uvjete usuglašavanja sa zakonodavstvom Europe ili ćemo imati zakon koji je ostvariv.

Zastupnica je podsjetila da je Klub zastupnika HSLs-a i u raspravi o Prijedlogu zakona upozorio da nije moguće

ostvariti sve zapisane želje u ovom zakonu zbog nedostatnih sredstava a ni sada se u Konačnom prijedlogu nije ništa promijenilo, rekla je. Cijeli zakon, i izgradnja prihvatilišta za azilante i sva prava koja će im se dati, bazira se na brojci od 150 azilanata (izgradnju prihvatilišta RH će financirati s četiri milijuna kuna), a Slovenija već danas ih ima 450. Ne navodi se od kuda će se namaknuti novac potreban za realizaciju prava koja su zajamčena tražiteljima azila počevši od primarne zdravstvene zaštite, prava na osnovno školovanje do pravne i novčane pomoći, pa će se dogoditi da ćemo građanima svijeta obećati nešto a onda to nećemo moći ispuniti ili ćemo morati to iz poreza i prireza namaknuti pa će opet naši građani biti nezadovoljni. Ne možete nuditi azilantima i tražiteljima azila više nego u tom trenutku mogu ostvariti građani i građanke RH a ukoliko to činite onda ćete učiniti istu pogrešku koju je činilo pola Europe a to je da se navukao bijes na azilante i tražitelje azila zato što su u jednom trenutku došli u recesiju i njihovi građani se osjećaju ugroženi od azilanata i smatraju da ih oni financiraju a sami su ugroženi.

Zbog toga je i useljenička politika u EU različita pa Velika Britanija traži da se azilanti smjeste u zemlje na rubu EU kako ne bi ulazili u Veliku Britaniju ili dok čekaju na postupni ulazak. Na taj način se stvaraju dvije kategorije zemalja u Europi, jedna, koja će reći stop i druga kojoj će se reći izvolite ih vi primiti pa ćemo vas možda onda mi u tome financirati, a Sunday Telegraph lijepo piše da se o tome želi razgovarati s Hrvatskom, navela je zastupnica. Dakle, Hrvatska će isto ući u te zemlje koje će biti za prihvat azilanata zato što je useljenička politika u EU, kojoj mi težimo, takva kakva jest. A koja je tu politika RH, pita zastupnica dodajući da s jedne strane jurimo i činimo sve da uđemo u tu Europu a s druge ćemo zapravo prihvaćati azilante odnosno prihvaćati one kojima će Velika Britanija i druge zemlje reći stop. Rečeno je da sve to što se osigurava azilantima (na više mjesta se govori o različitim školovanju, negdje samo o osnovnom a u nekim člancima i o visokom) usklađuje se s europskim standardima no zakoni o azilantima u mnogim zemljama EU su se promijenili i ima vrlo malo zemalja koje prihvaćaju spajanje uže obitelji azilanata a RH taj najširi pojam spajanja obitelji prihvaća

ovim zakonom. Pa jesmo li mi jedna od najbogatijih zemalja, pitala je i ponovila najveću primjedbu ovog Kluba zastupnika da su ove želje nerealne prema mogućnostima Hrvatske a da predlagatelj ni u drugom čitanju nije objasnio od kuda će se namaći potrebna sredstva i koliki je to iznos.

HSLŠ traži treće čitanje

HSLŠ traži treće čitanje ovog zakona, nastavila je zastupnica Nikolić, do kojeg treba dati točnu financijsku konstrukciju koliko ovaj zakon košta građane RH i bit će protiv usvajanja ovog zakona na ovakav način. Mi jesmo za zaštitu ljudskih prava, jesmo za zakon o azilu, dapače, HSLŠ je svjestan, da su mnogi ljudi u Hrvatskoj trpjeli zbog nedostataka ljudskih prava, počevši od predsjednika HSLŠ-a, da su bili izloženi svemu onome što se navodi u obrazloženju za azil, ali ne može se nuditi nešto za što nema financijske podloge. U protivnom doći će do onih pojava do kojih dolazi i do kojih je već došlo u EU da su građani i građanke alergični na azilante i one koji traže azil. Ako Hrvatska ima mogućnosti ovu ispuniti ali ne na štetu građana i građanki RH mi se slažemo, ali tražimo treće čitanje i točne pokazatelje koliko sve to košta i ne na bazi 150 azilanata, rekla je zastupnica na kraju.

Bilo bi dobro da je uz ovaj zakon u proceduri i zakon o sigurnosti granica jer je to osnovni preduvjet da nam se zaista ne dogodi da sutra budemo zemlja preplavljena ljudima iz azila.

Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** rekao je da je netočan i uvredljiv navod za zemlje EU da su alergične na azilante i da stoga traže područja gdje bi oni bili smješteni.

Josip Leko (SDP) govorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a i najprije naglasio da je tema ove rasprave zakon o azilu a da njegov sadržaj nisu izbjeglice i useljenska politika. Ponovio je definiciju za azil iz Konačnog prijedloga ovog zakona te naglasio da hrvatski narod i građani RH zaista imaju povijesno iskustvo o značenju azila. Tim više je naša obveza

da donesemo ovaj zakon ne samo iz formalnih razloga jer treba udovoljiti uvjetima EU nego i suštinskih, jer razumijemo potrebu za davanjem prava na azil. Konačni prijedlog ovog zakona ustrojava postupak za dobivanje azila u dva stupnja i mišljenje je ovog Kluba da je dobro rješenje da je drugi stupanj povjeren Povjerenstvu Vlade RH. Što se tiče sredstava za provođenje ovog zakona ona su predviđena prema objektivnim procjenama a ako se pokažu nedostatnim reagirat će se na odgovarajući način prateći primjenu Zakona, rekao je. Klub zastupnika SDP-a glasovat će za ovaj zakon i smatra da treba prihvatiti i amandmane Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Ozbiljan pristup predlagatelja

I Klub zastupnika LIBRE podržat će predloženi zakon, izvijestio je **Mladen Godek (LIBRA)**. I dalje smo zadovoljni s njegovim mototehničkim dorečenostima, naglasio je zastupnik podsjećajući na amandmane ovog Kluba koji bi predložena rješenja poboljšali. Što se tiče potrebnih sredstava za provođenje zakona zastupnik je naglasio da se ne sjeća, a u Saboru je već gotovo osam godina, ni jednog zakonskog prijedloga koji je imao toliko objašnjenja kao ovaj o izvorima potrebnih financijskih sredstava. To nesumnjivo pokazuje da je predlagatelj zakona ovoj problematici pristupio vrlo ozbiljno, ali i da primjena zakona neće biti jeftina no to nije ni demokracija. No dobro je da će uz to biti osjećaj zadovoljstva, barem kod članova LIBRE, da će se omogućiti da se u ovom društvu nađu nesretni ljudi koji su izbačeni iz svoje sredine. To nikako ne znači da se zalažemo da Hrvatska postane, slikovito rečeno, nekakva zemlja azilnog otpada, već da bude jedna demokratska, slobodoumna zemlja i da kao takva bude prepoznata u svijetu i funkcionira, za što smo spremni platiti i određena sredstva, kazao je.

Ljubo Ćesić-Rojs (HDZ) ispravio je predgovornika jer da se ponašamo potpuno suprotno od iznesenog. Imamo hrvatski narod koji je istjeran iz BiH i ovih dana te Hrvate iseljavamo iz Knina da u trećim zemljama traže azil, rekao je ("neka nas je sramota svih") pitajući ujedno zar nemamo dovoljno tih homoseksualaca pa ćemo ih još uvoziti iz arapskih zemalja i davati im utočište.

Doraditi zakon

O stajalištu Kluba zastupnika HDZ-a izvijestio je **Ivan Jarnjak (HDZ)** i rekao da ovaj Klub predloženom zakonu daje veliku pozornost te da je odlučio da će u ovom trenutku biti suzdržan. I to ne iz razloga što smatra da ti nesretni ljudi ne bi trebali utočište nego što smatra da zakon treba doraditi jer da u ovakvom obliku ne rješava konkretno i do kraja ovo pitanje. Sigurno da Hrvatska ima veliko razumijevanje kad su u pitanju azilanti jer vjerojatno smo s najvećim brojem traženih azila od 1945, 1971. pa naovamo i sigurno da znamo što to znači i što znači biti nesretni i stjeran iz svoje zemlje i tražiti pravdu i drugu domaju, rekao je.

Ovim se zakonom doista mora vrlo precizno regulirati koji stranac i zašto može dobiti azil u RH i to se ne može paušalno procijeniti nego na temelju instituta koji su ugrađeni u ovom zakonu i u svakom konkretnom slučaju utvrditi jesu li tražene pretpostavke ispunjene.

Osvrnuo se i šire na problem azila u svijetu te podsjetio da su još 1993. godine ministri unutarnjih poslova na sastanku u Budimpešti zauzeli jasan stav da se jedna zemlja sama ne može boriti protiv ilegalne migracije, a azilanti su u najvećem dijelu pripadnici takve ilegalne migracije, nego da se sve zemlje Europe trebaju jednako zauzeti ako se želi spriječiti tu ilegalnu migraciju, a posebnu socijalnu da krene prema razvijenijih zemalja. Na tom tragu je očito i pisanje Sunday Telegrapha da je u 2002. godini u Velikoj Britaniji bilo 110.000 političkih azilanata i tražilo utočište i na osnovi toga je i pisanje da bi trebalo stvoriti tzv. tranzitne centre najvjerojatnije u Albaniji, Hrvatskoj, Rumunjskoj i još nekim zemljama. Pitanje je, naveo je, znači li to da nam netko šalje poruku da ćemo dugo vremena biti izvan EU pa ćemo na taj način biti rubno područje EU i da se šengenska granica praktički pretvara u željeznu zavjesu. Sigurno je da se nad tim moramo zamisliti jer mi

smo zemlja koja ima najveću granicu na svijetu u odnosu na broj stanovnika, a koja je već bila proglašena kao rizična kad je riječ o ilegalnoj migraciji. Zato bi bilo dobro da je uz ovaj zakon u proceduri i zakon o sigurnosti granica jer je to osnovni preduvjet da nam se zaista ne dogodi da sutra budemo zemlja preplavljena ljudima iz azila, rekao je zastupnik. Podsjetio je i da Ministarstvo vanjskih poslova (u odgovoru na zastupničko pitanje) priznaje da taj problem i takvi planovi u Velikoj Britaniji postoje te da se spominje i Hrvatska kao moguća zemlja u kojoj bi bili tranzitni centri iz kojih bi se selektivno prihvaćali odgovarajući azilanti, a za druge bi se reklo hvala lijepo, ostanite tamo gdje jeste. A to nije mali trošak a pri tome se ne može zaobići demografsko stanje u RH, rekao je među ostalim. Ovo je vrlo kompleksan zakon koji zadire u niz bitnih odrednica za RH i stoga mu treba dati veću pozornost, naglasio je upozoravajući ujedno na presedan u hrvatskom zakonodavstvu jer se u ovaj zakon pokušava staviti jedna međunarodna organizacija (amandman Kluba) te da je stav Kluba zastupnika HDZ-a da Hrvatski sabor to ne može ni u kojem slučaju prihvatiti.

Troškovi su veliki upitnik

Klub zastupnika Hrvatskog bloka smatra da bi ovaj zakon trebao ići u treće čitanje tim više što će pitanje reforme međunarodnog sustava azila biti detaljno razmotreno sljedećeg mjeseca na sastanku EU, izvijestila je **Zdravka Bušić (HB)**. Jasno je da smo obvezni donijeti ovaj zakon no troškovi koji slijede za RH velik su upitnik. Nikome nije namjera poslati poruku domaćoj a ni međunarodnoj javnosti da smo zemlja neosjetljiva na prava i zaštitu ljudi u potrazi za slobodom i boljim uvjetima života. Naprotiv, hrvatski je narod kroz svoju povijest zbog političkih i gospodarskih nedaća često tražio svoje mjesto pod suncem i zato je i danas rasijan po svim kontinentima, istaknula je zastupnica ponukana i nedavnom izjavom direktorice Amnesty International Hrvatske da dvoji o motivima zastupnice Nikolić "koja se usudila postaviti pitanje o izgradnji azilantskih centara u Hrvatskoj". Nije korektno da nam bilo koje organizacije dijele lekcije i prejudiciraju naše namjere kad se

postavljaju pitanja ili izražavaju dvojbe glede mogućnosti provedbe zakona (je li gospođa direktorica možda slušala rasprave u nekim drugim parlamentima o ovoj temi i kako ih ocjenjuje) a na koncu zar to i nije dužnost zastupnika, pitala je naglašavajući među ostalim da mi žurimo s ovim zakonom a da se u nekim državama o takvom zakonu raspravlja godinama.

Tek kad vidimo kako izgleda spomenuta reforma bit će nam lakše donijeti ovaj zakon, rekla je na kraju.

Pronaći pravu mjeru

Vesna Škare-Ožbolt (DC) javila se u ime Kluba zastupnika DC-a te rekla da je zakon o azilu obveza svake demokratske, pravne države pa tako i Hrvatske. Međutim, između demokratskih i pravnih država uvijek postoje razlike uvjetovane specifičnostima jer neke su demokratske zemlje razvijene i vrlo bogate pa mogu biti izrazito useljeničke, kao što su SAD, Njemačka, Kanada i druge, a druge su nerazvijene, u tranziciji ili su siromašne pa ne mogu voditi aktivnu useljeničku politiku. Uz to, naša zemlja ima i vrlo specifičan geopolitički položaj i legalne i ilegalne migracije uvijek su se kretale od Istoka prema Zapadu.

Iz Konačnog prijedloga ovog zakona nije jasno da li Vlada želi stimulirati i destimulirati izbjeglice da u našoj zemlji ili prema tome ima jedan neutralan stav, rekla je zastupnica te podsjetila na primjedbe ovog Kluba zastupnika koje nisu uvažene iz prvog čitanja (sada u obliku amandmana - u članku 4. priznavanje azila jasnije uvjetovati kako ne bi bilo zloporabe, članak 5. - neće se priznati azil strancu koji je počinio teško kažnjivo djelo izvan RH koje je prema hrvatskom pravnom sustavu teško kažnjivo djelo itd.).

Cijeli svijet, a posebno EU suočen je s globalnim problemom ilegalnih migracija a broj ilegalnih ulazaka u našu zemlju stalno raste pa je u posljednje dvije godine u Hrvatsku ilegalno ušlo ukupno 41.218 stranaca i to je u velikom porastu, rekla je zastupnica navodeći brojke. U porastu su ilegalni ulasci iz država poput Tunisa, Moldavije, Iraka, Kine, iz kojih se prije nije dolazilo. Čini se da se o ovim specifičnostima nije vodilo računa kod pripreme ovog zakona i postavlja se pitanje je li doista dovoljno da svi stranci

koji su ilegalno ušli u našu zemlju samo podnesu zahtjev za odobrenje azila. Zar na ovoj razini gospodarske razvijenosti, nezaposlenosti, s ovako lošim prosječnim standardom naših ljudi možemo olako prihvatiti obvezu da baš svakom tražitelju azila osiguramo smještaj, posao i život dostojan čovjeka, pitala je zastupnica. Strancima progonjenim zbog nacionalne, rasne, vjerske ili društvene pripadnosti i političkih uvjerenja treba dati utočište, treba podržati donošenje zakona o azilu ali ipak u tome treba pronaći pravu mjeru i mislimo, rekla je na kraju, da zakon treba u treće čitanje.

Ne brkati obvezu i prioritet

Luka Trconić (HSS) naglasio je da je Klub zastupnika HSS-a već u prvom čitanju jasno rekao kakva stajališta zastupa o ovom zakonu te da je predlagatelj dosta toga i ugradio u ovaj Konačni prijedlog. To je jedan od zakona koji nosi oznaku "E" i to je jedan od razloga da ga se razmotri s posebnom pozornošću jer je očigledno itekako bitan za naš legitimitet prema Europi.

Hrvatska je i prije, a pogotovo u novijoj povijesti, pokazala da ima veliko srce, da prima svakoga. Sigurno je da ovog trenutka ne treba brkati obvezu i dužnost i prioritet, a potonje je da Hrvatska učini sve da nesretne naše ljude, izbjeglice, prognanike vrati na njihova ognjišta. No isto tako je prioritet, naglasio je zastupnik, da se nađe prava mjera kako regulirati u ovom zakonu naš pristup na pravi način, da budemo doista jedna otvorena demokratska zemlja koja zna što hoće i koja se uklapa u veliku međunarodnu zajednicu koja štiti ljudska prava. Ovim se zakonom doista mora vrlo precizno regulirati koji stranac i zašto može dobiti azil u RH i to se ne može paušalno procijeniti nego na temelju instituta koji su ugrađeni u ovom zakonu i u svakom konkretnom slučaju utvrditi jesu li tražene pretpostavke ispunjene. Jer, ako toga ne bude sve ovo se može izroditi u suprotnost, kako je već izražena bojazan u raspravi, naglasio je zastupnik. HSS će podržati ovaj zakon i amandmane koji su na tragu spomenutog jer ne smijemo dopustiti da dodemo u bilo kakav podređeni položaj u odnosu na druge zemlje Europe.

Zatim se prešlo na pojedinačnu raspravu.

Poticaž za pomoć izbjeglim Hrvatima iz BiH

Jadranka Kosor (HDZ) najprije je podsjetila da je Hrvatska jasno 1991/1992. godine pokazala da zna što znači dati utočište kada je u Hrvatsku došlo nekoliko desetaka tisuća ljudi iz BiH. Iz tog vremena ostalo je veliko zaduženje za zdravstvenu zaštitu koja je pružena tim ljudima i zbog toga smatra da rasprava o ovom zakonu mora biti ozbiljna i mudra. Drži da sredstva za provođenje ovog zakona nisu realno planirana (četiri milijuna kuna). Govori se i o pravu na boravak azilanta, osiguranju osnovnih uvjeta za život i smještaj itd., no s obzirom na oko dvije tisuća Hrvata iz BiH koji nisu u Hrvatskoj uspjeli riješiti svoj status (o tome tv-emisija) zastupnica je predložila da ova rasprava bude poticaj da hrvatska Vlada istraži o čemu se radi i da pomogne tim ljudima koji su u nevolji.

U zakonu treba jasno precizirati o količini se novčanoj pomoći radi (nejasno je o kojem se iznosu radi no treba ga staviti u odnos na pomoć koju danas dobivaju povratnici), a trebalo bi dopuniti i odredbe s razlozima za ukidanje statusa azilanata i to u slučaju ako azilant vrijeda hrvatsku državu odnosno institucije hrvatske države. Također smatra da predlagatelj ne bi trebao prihvatiti amandman Kluba zastupnika LIBRE o spolnoj orijentaciji jer smo ionako suočeni s velikim demografskim problemima.

U svijetu reforma azila

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) najprije je rekla da bi joj bilo draže da je sabornica puna za vrijeme rasprave o ovoj temi, kao što je i uobičajeno u parlamentima Europe. Kod nas se ovaj zakon donosi s jednom neodgovornošću pa će se dogoditi, što se već počelo događati, da se zakoni donose a da se ne mogu primjenjivati. Svi ti ljudi koji traže zaštitu i utočište u RH neće imati ono što će biti ozakonjeno, upozorila je te podsjetila na Povelju UN i Opću deklaraciju o pravima čovjeka. Isto tako ne smijemo zaboraviti da su Hrvati u određenim razdobljima imali najviše podnositelja zahtjeva u Europi za azil, od Bleiburga, 1971. sve do 1990, i zato se o ovom zakonu mora govoriti s velikom odgovornošću.

No zakoni o azilu doživljavaju u cijelom svijetu reformu, Njemačka je taj i

zakon o strancima donosila tri godine, a nismo ni u gospodarskoj ni političkoj moći da učinimo u ovome sve što se učiniti može i zato u tome treba biti dostojanstven pa ako nekog primimo u našu zemlju onda moramo ostati dostojni sebe. Ne smije se zaboraviti ni na nacionalni interes i nacionalnu sigurnost RH, upozorila je zastupnica. Zatražila je i da se prihvati njezin amandman - da se Hrvati sa stranim državljanstvom ili bez državljanstva ne smatraju strancima u smislu odredbi ovog zakona - jer bi u protivnom ovaj zakon bio protuustavan. Ne smije se zaboraviti da ima Hrvata u zemljama gdje bi se mogle promijeniti okolnosti i žele doći u Hrvatsku, matičnu zemlju (primjerice iz Latinske Amerike) a da ne mora podnositi zahtjev za azil, rekla je, među ostalim, ponovivši neke od primjedbi (suradnja s UNHCR-om, spajanje uže obitelji azilanata itd.) koje su već iznesene u raspravi.

Ovo nije zakon kojeg moramo donijeti zbog EU već mora biti u hrvatskom duhu, mogućnosti i nacionalnih interesa RH, rekla je na kraju.

Potrebna program demografskog razvitka

Ivan Škarić (HSL) također smatra da je ovo izuzetno važan zakon za RH. U sljedećem razdoblju zbog promjena koje se događaju u bliskim i ne tako bliskim zemljama bit će sve više ljudi koji će dolaziti u Hrvatsku i tu tražiti svoje utočište. Zbog toga se moramo pripremiti i znati što hoćemo a ovaj zakon ne možemo donijeti a da se prije ne donese program demografskog razvitka Hrvatske. Sam zakon je dosta dobro urađen, nomotehnički obrađen i pravno utemeljen, međutim, zbog određenih pitanja, smatra zastupnik, treba ići u treće čitanje. Prije svega tu je pitanje osiguranja potrebnih sredstva (jesu li predviđena u proračunu za ovu godinu) i konkretnog iznosa jer se ne zna broj tzv. azilanata a nisu dobro razrađeni uvjeti boravka u prihvatilištu i izvan njega, rekao je, među ostalim. Podržava naročito stav Kluba zastupnika HSL-a da se osnovne odredbe ovog zakona prihvate ali da ide u treće čitanje, naglasio je.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) ispravio je kao netočan navod predgovornika da su Hrvati morali bježati (samo) iz bivše

Jugoslavije jer, nažalost, Hrvati i danas moraju bježati jer su im ugrožena njihova temeljna i ljudska prava i Hrvati prognani iz BiH ne mogu se tamo vratiti jer im se ne jamči sigurnost i bježe u treće zemlje. No, ne samo oni već i hrvatski branitelji čija su prava danas ugrožena, Gotovinu progone kao zvižer zbog toga što je napravio dobra djela a zahvaljujući takvim braniteljima mi danas ovdje sjedimo, rekao je, među ostalim.

Zakon o azilu mi trebamo ali kako će on izgledati ovisi o ovom parlamentu kao što u svugdje u Europi parlamenti odlučuju o zakonima, a ne da nam to netko uvjetuje.

Dorica Nikolić (HSL) još je jedanput dala pojašnjenje za stajalište Kluba zastupnika HSL-a a u vezi sa svojim izričajem o alergičnosti na azilante podsjetila je na odgovor ministra vanjskih poslova Picule da se pojavljuje princip fizičkog zadržavanja azilanata izvan granica EU i da se spominju potencijalni centri u Rumunjskoj, Ukrajini, Hrvatskoj, Rusiji i Albaniji odnosno na uobičajenim rutama ilegalnih imigranata a da bi azilanti koji zadovoljavaju kriterije EU nastavili put u zemlje koje će ih primiti. Pa da li je to alergičnost ili zemlje EU brinu o svojim nacionalnim interesima i građanima jer znaju da sve to košta. Iste takve uvjete traži HSL i za građane RH jer kao njihovi predstavnici nemamo pravo ugrožavati im egzistencijalni status. Zakon o azilu mi trebamo ali kako će on izgledati ovisi o ovom parlamentu kao što u svugdje u Europi parlamenti odlučuju o zakonima, a ne da nam to netko uvjetuje.

Jedna dogma, komunistička, socijalistička je prestala, počinje dogma Europe, no nema dogme, rekla je na kraju.

Kako se za raspravu više nitko nije javio riječ je dobio u ime predlagatelja zakona zamjenik ministra unutarnjih poslova **Josip Vresk**. Najprije je pojasnio da su nelegalna, socijalna i ekonomska migracija tri kategorije koje nemaju veze jedna s drugom i da ih treba jasno razgraničavati. Dakle, azil nije nelegalna migracija, azil nije socijalna migracija, azil nije ekonomska migracija, naglasio je. U raspravi je bilo pitanja tko daje

pomoć azilantima. To su nadležna državna tijela čija je nadležnost regulirana drugim zakonima i ovim zakonom nismo propisivali ili prepisivali još jedanput ustroj državne uprave jer se zna koja su to tijela nadležna za pružanje socijalne, novčane ili bilo kakve druge pomoći.

I na kraju, u izradi ovog zakona sudjelovalo je niz domaćih i stranih stručnjaka i to upravo iz tranzicijskih zemalja koji su nas upozoravali da ovaj zakon mora biti restriktivniji nego što je bio u prvom čitanju. I on jest restriktivniji, uveden je drugostu-

panjski postupak dobivanja azila, traženje azila provodi se na razini upravne, izvršne vlasti, postoji drugostupanjsko tijelo na razini Vlade a tek upravni sud sudi u upravnom sporu protiv odluke takvog tijela ali da tužba nema suspenzivni karakter. Na taj smo način željeli ubrzati sam postupak a i rasteretiti upravni sud, objasnio je zamjenik ministra Vresk. Upozorio je također da u ovom zakonu treba razlikovati tražitelje azila i azilante kao dvije različite kategorije, dodajući ujedno (jedan od zahtjeva iz rasprave) da je u Konačnom prijedlo-

gu napisano da su oni dužni poštivati i Ustav i sve zakone RH. O amandmanima Vlada će se očitovati i dostaviti očitovanje Hrvatskom saboru, rekao je na kraju.

Dorica Nikolić objasnila je da je ona govorila o azilantima koji su navedeni u konceptu paperu.

Rasprava je time bila završena o ovom zakonskom prijedlogu.

O ovom zakonskom prijedlogu Hrvatski sabor će glasovati na narednoj sjednici.

D.K.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O HUMANITARNOJ POMOĆI

Novi oblici humanitarne pomoći

Većinom glasova Hrvatski sabor izglasao je ovaj zakon. Dosad važeći Zakon o humanitarnoj pomoći u praksi se pokazao kao preuzak okvir za sve razvijeniju i stručniju humanitarnu djelatnost nevladinih organizacija. Novim Zakonom o humanitarnoj pomoći uvode se novi oblici humanitarne pomoći kao što su laička i stručna psihosocijalna pomoć, kao i socijalni servisi koje humanitarne organizacije pružaju socijalno ranjivim skupinama pučanstva.

O PRIJEDLOGU

U prikazu zakonskog prijedloga poslužili smo se izlaganjem predstavnika predlagatelja, zamjenika ministra rada i socijalne skrbi, dr.sc. Bože Borka Žaje. U kraćem istupu Vladin je predstavnik podsjetio zastupnike da je važeći Zakon o humanitarnoj pomoći donesen još davne 1992. godine u uvjetima agresije na Republiku Hrvatsku, ali se u suvremenim okolnostima pokazao kao preuzak okvir za sve razvijeniju i stručniju humanitarnu djelatnost nevladinih organizacija u pruža-

nju raznovrsnih socijalnih usluga. Glavni razlog predlaganja novoga zakona proizlazi iz posebnog interesa države da prikladnije uredi djelatnost koja je usmjerena zadovoljavanju osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih

Nema više toliko potrebe za zbrinjavanjem ratnih stradalnika i ovog trenutka djelatnost humanitarnih organizacija usmjerena je prema pomoći socijalno isključenim osobama, udrugama, a napose prema osobama koje zahtijevaju socijalnu rehabilitaciju.

pojedinaца, obitelji i skupina kao i osoba koje se nalaze u stanju potreba za psihosocijalnom pomoći te kojima se pružaju određene usluge zbog položaja u kojem se nalaze. Temeljem svoje djelatnosti takve organizacije uživaju i poseban pravni položaj u vidu carinskih, poreznih i drugih olakšica.

U odnosu na rješenja iz Prijedloga zakona Konačnim prijedlogom zakona o humanitarnoj pomoći uvode se novi oblici humanitarne pomoći kao što su laička i stručna psihosocijalna pomoć (psihološka pomoć u socijalnoj prilagodbi), kao i socijalni servisi koje humanitarne organizacije pružaju socijalno ranjivim skupinama pučanstva. Humanitarne organizacije se zbog naravi djelatnosti koju obavljaju definiraju kao organizacije koje djeluju za opće dobro, a da tu pomoć ne uvjetuju članstvom. Zakonom se propisuju carinske, porezne i druge povlastice za humanitarne organizacije, građane i pravne osobe koji daruju humanitarne organizacije, uvodi javni registar humanitarnih organizacija, ali i program pomoći koje one pružaju, a nadzor nad radom humanitarnih organizacija spušta na lokalnu razinu čime se omogućava bolje upoznavanje s njihovim radom i djelovanjem.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga zakona i nije imao primjedbi na tekst Konačnog prijedloga zakona.

AMANDMAN

Prema članku 1. Konačnog prijedloga zakona pod humanitarnom pomoći, u smislu ovoga Zakona, razumijevaju se prikupljena materijalna i financijska dobra, stručna i laička psihosocijalna pomoć te usluge namijenjene socijalno ugroženim osobama prema posebnim propisima, žrtvama prirodnih i drugih katastrofa kao i osobama čiji prihod ne prelazi razinu nacionalnog praga siromaštva. U ime Kluba zastupnika HDZ-zastupnica **Jadranka Kosor** amandmanski je intervenirala tražeći da se krugu nabrojanih osoba kojima su namijenjene spomenute usluge pridodaju još i stradalnici iz Domovinskog rata. Zastupnica drži da će takva pomoć još dugo biti potrebna prognanicima, povratnicima, invalidima, djeci hrvatskih branitelja i drugim stradalnicima iz Domovinskog rata.

RASPRAVA

Nakon uvodničara riječ je dobila glasnogovornica Kluba zastupnika SDP-a **Snežana Biga-Friganović**. Ukratko se osvrnula na smisao do sada važećeg Zakona o humanitarnoj pomoći naglašavajući da je on nastao u posebnim uvjetima, i predstavljao izraz težnji zakonodavca da pravno uredi područje pružanja humanitarne pomoći određenim socijalno ugroženim skupinama pučanstva, odnosno definira javni interes koji se ostvaruje kroz djelatnost humanitarnih organizacija. Cilj je bio, prije svega, ostvariti uvid u opseg i količinu prikupljene humanitarne pomoći radi boljeg sinhroniziranja i uravnoteženja pomoći koju su korisnici ostvarivali iz državnih i privatnih izvora. Također, jedan od razloga za donošenje Zakona bio je i omogućavanje nadzora nad radom humanitarnih organizacija radi sprječavanja zloporabe humanitarne pomoći. U međuvremenu prilike su se promijenile. Nema, naime, više toliko potrebe za zbrinjavanjem ratnih stradal-

nika, a ovog trenutka djelatnost humanitarnih organizacija usmjerena je prema pomoći socijalno isključenima skupinama, a napose udrugama i osobama koje zahtijevaju socijalnu rehabilitaciju, nastavila je zastupnica Biga-Friganović. U Zakonu se navode carinske, porezne i druge povlastice za humanitarne organizacije, građane i pravne osobe koji daruju humanitarne organizacije, a nadzor se veže za lokalnu sredinu (uvođenjem upravnih tijela jedinica lokalne samouprave nadležnih za poslove socijalne skrbi) jer se rad nevladinih organizacija najbolje može organizirati u sklopu lokalne zajednice. Ovaj zakonski prijedlog ide u smjeru uređenja jednog potpuno novog humanitarnog sustava kod nas, i stoga će ga Klub zastupnika SDP-a podržati, zaključila je zastupnica Biga-Friganović.

I Klub zastupnika HSS-a podržava predloženi zakon, podvukao je **Ivan Kolar**. Veseli, kaže, činjenica našeg okretanja prema civilnom društvu u kojem će broj volontera i status civilnog društva biti mjerilo stupnja demokracije. Posebno je društveno korisno i za zajednicu dobro svako okupljanje mladeži jer ima pored njihovog dragocjenog društvenog angažmana i vrijednost preveniranja od različitih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja. Poratno je vrijeme iza nas, a sada se moramo okretati drugim vidovima pomoći, odnosno na drugi način pomagati one slojeve društva koji su stjecajem okolnosti bili hendikepom ugroženi. Klub podržava sve predložene aktivnosti vezane za prikupljanje i raspodjeljivanje humanitarne pomoći, a napose nadzor nad radom humanitarnih udruga kako bi se spriječila eventualna zloporaba humanitarne pomoći.

Jadranka Kosor je istupajući u ime Kluba zastupnika HDZ-a dala punu potporu radu humanitarnih udruga naglašavajući da su one u Hrvatskoj odigrale veliku ulogu u zbrinjavanju prognanika, izbjeglica, ali i svih stradalnika iz Domovinskog rata. Klub se također slaže da

treba ustanoviti dobar i učinkovit nadzor nad radom humanitarnih udruga. U nastavku zastupnica Kosor je potanko obrazložila amandman što ga je podnijela u ime Kluba te podvukla kako će zastupnici HDZ-a, ako se prihvate njihove primjedbe i prijedlozi pretočeni u amandman, poduprijeti ovaj zakon.

Zamjenik ministra rada i socijalne skrbi, gospodin **Žaja** nije prihvatio amandman što ga je podnijela zastupnica Kosor uz obrazloženje da je materijalni status stradalnika Domovinskog rata riješen posebnim propisima. Ukoliko, pak, u nekom segmentu nije tako pa se ti stradalnici nalaze u stanju socijalne ugroženosti tada su, upozorava Vladin predstavnik, oni obuhvaćeni formulacijom iz članka 1. stavka 1. Zakona o humanitarnoj pomoći. Podsjeća da se korisnici humanitarne pomoći definiraju prema mjerilima sustava socijalne skrbi, a to jesu prije svega zbog stanja potreba, a ne zbog činjenice da pripadaju određenoj skupini, i da su članovi neke udruge. Dakle, materijalni status stradalnika Domovinskog rata rješava se prvenstveno kroz posebne propise, i ne bi bilo primjereno ga rješavati kroz Zakon o humanitarnoj pomoći, zaključio je gospodin Božo Borko Žaja.

Zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** inzistirala je na amandmanu te zamolila zastupnike da ga podupru jer i dalje smatra da stradalnike Domovinskog rata valja izrijeckom svrstati u krug onih koji moraju biti predviđeni kao mogući primatelji humanitarne pomoći. Ukoliko zakonodavac ne prihvati predloženi amandman zastupnici HDZ-a glasovat će protiv predloženog zakona, zaključila je zastupnica Kosor.

Za predloženi amandman glasovalo je 37 zastupnika, osam je bilo protiv, a 58 ih se suzdržalo. Amandman, dakle, nije prihvaćen. Predloženi Zakon donesen je u tekstu kako ga je predložila Vlada (73 glasa "za", 28 "protiv" i dva "suzdržana").

J.Š.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O LEKSIKOGRAFSKOM ZAVODU "MIROSLAV KRLEŽA"

Zakonski uređen status, rad i ustroj

Hrvatski sabor je ovaj zakon izglasao jednoglasno, u tekstu predlagatelja, nakon kraće rasprave. Bez primjedbi je prethodno podržan u Odboru za zakonodavstvo, a u Odboru za obrazovanje, znanost i kulturu s jednim amandmanom, kojim je zatraženo da Parlament, a ne Vlada daju suglasnost na Statut Zavoda i njegove izmjene i dopune. Obrazloženje - na taj način bi se način bolje istakla važnost institucije.

O konačnom prijedlogu je najprije govorio dr.sc. **Zdenko Franić**, zamjenik ministra znanosti i tehnologije, koji je podsjetio da je jedini propis koji je regulirao rad i ustroj Leksikografskog zavoda bila uredba iz 1991. i da se zakon donosi kako bi se bolje regulirali status, rad i ustroj Zavoda te upravljanje njime, njegova prava i obveze i odnos s osnivačem - Republikom Hrvatskom, a i način stjecanja sredstava.

Predlagatelj je usvojio sve primjedbe iz prvog čitanja osim zahtjeva (amandmana) Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, uz obrazloženje da je zbog operativnosti bolje da suglasnost na Statut Zavoda daje Vlada, a ne Parlament.

Stav Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu obrazložio je **Želimir Janjić**.

U ime Kluba zastupnika HSS-a, **Petar Žitnik** je podržao konačni prijedlog uz jedno upozorenje - naziv "glavni ravnatelj" ne odgovara njegovu osjetno suženom djelokrugu rada (odgovara isključivo za znanstveno-strukovni rad Zavoda). Uvodno je izrazio zadovoljstvo što može govoriti o ovom zakonu koji, napomenuo je, ne traži Europa (mnoge države i nemaju leksikografske zavode) te ustvrdio kako Miroslav Krleža nije dobio Nobelovu nagradu za književnost samo zbog politikantstva onih koji je predla-

žu i dodjeljuju. Izrazio je zatim žaljenje zbog toga što su Hrvatsku prestigli neki koji su iza nje bili desetke godine i zbog ponašanja Europe prema njoj. Umjesto prvi časnici na europskom brodu (koji, međutim, ima pukotine) mi smo mali od kužine koji nastoji zadovoljiti svaki hit Europe - ustvrdio je Žitnik, rekavši još kako osobno smatra da bi bilo dobro da Statut Leksikografskog zavoda potvrđuje Parlament, a ne Vlada.

Podržavši zakonski prijedlog u ime Kluba zastupnika HDZ-a, akademik **Vlatko Pavletić** je rekao da se ovim prijeko potrebnim zakonom stabilizira položaj Leksikografskog zavoda. Napominje to, objasnio je, zbog, s vremena na vrijeme rušilačkih valova koji zapljuskuju javnost nekoliko godina dovodeći, primjerice, u pitanje njegov opstanak u ovom obliku te Matice Hrvatske i ovakve Hrvatske akademije (izmišljotine, lažne tvrdnje te kampanja da se Zavod može baviti samo trgovačkom djelatnošću i da ne treba raditi na prikupljanju dokumentacije).

Predloženim se, rekao je, Zavodu otvara područje koje mu je donekle bilo zatvoreno i osigurava upotreba nagomilane dokumentacije, koja se skuplja pola stoljeća i na kojoj je radilo oko 3000 znanstvenika, zahvaljujući kojima Hrvatska ima neke leksikone bolje od stranih. Naglašava to, rekao je, kako bi ušutkao one koji će i dalje prigovarati zbog izdvajanja većih sredstava.

Podržavši predloženi zakon u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a, dr. **Anto Kovačević** je podsjetio da je od 1950. do kraja 20. stoljeća Leksikografski zavod, čije su temelje udarili Miroslav Krleža i Bogoljub Mate Ujević, proizveo više od 200 enciklopedijskih i leksikografskih izdanja, sa čime se, kako je naglasio, nije mogao podičiti

ni sovjetski ni američki imperij. Veliko razumijevanje za njega pokazivao je, dometnuo je, čak i Josip Broz, kojega se neki sve ljepše sjećaju, a neki nikako da zaborave zlo koje im je nanio. Izdanja Zavoda koristili su brojni korisnici iz Slovenije, BiH, Srbije te Makedonije, podsjetio je Kovačević. Ustvrdio je zatim kako se danas u vrijeme obnovljene hrvatske države na modernim, demokratskim i globalističkim načelima javljaju inicijative, čak i od nekih ljudi na najvišim mjestima koji bi komadali, umanjivali, dezavuirali Krležin Leksikografski zavod. Iza toga bi se, po njegovim riječima, mogli skrivati i posve prizemni i neokapitalistički interesi, pa čak i među ljudima koji se zaklinju u kulturu i mašu međunarodnim socijalnim stjecovima.

Zastupnik je još podsjetio da je Hrvatska enciklopedija ključni proizvod Zavoda - kulturna legitimacija cjelokupne države i njezine povijesti te da ćemo bez takve iskaznice teško u Europsku uniju.

U ime Kluba zastupnika SDP-a, akademik **Ivo Šlaus** pohvalio je Ministarstvo znanosti zbog zakonskog prijedloga, uz ocjenu da je efikasnije da Statut podrži Vlada.

Prije glasovanja predsjednik Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu obrazložio je amandman toga radnog tijela. Prirodno je bilo da Vlada potvrđuje Statut Zavoda dok je uredbom osnivala Zavod, ali sada bi to trebao činiti Hrvatski sabor, čime bi se bolje istakla i važnost institucije.

Budući da Odbor nije odustajao od amandmana o njemu se glasovalo. Odbijen je jer je za njega glasovao 41 zastupnik, dok ih je 47 bilo protiv, a tri suzdržana. Zakon je izglasan jednoglasno (91 glas "za").

J.R.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

Zaštitu dječjih prava podići na europsku razinu

Zaštita i promicanje dječjih prava bila je jedna od središnjih tema rasprave na sjednici Hrvatskog sabora u svibnju. O tome najbolje svjedoči činjenica da su donesena dva zakonska propisa iz ove oblasti - Zakon o pravobranitelju za djecu te Zakon o nagradi za promicanje prava djeteta.

Podsjetimo, još prije tri godine, prilikom rasprave o izvješću o radu pučkog pravobranitelja, Sabor je preporučio Vladi RH da, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i Preporukom Vijeća Europe, pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije dječjeg pravobranitelja. Svrha - koordiniranje aktivnosti na promicanju i zaštiti ljudskih prava djece, odnosno osiguravanje učinkovite zaštite djece u slučaju ugrožavanja njihovih prava. Kako je rečeno u raspravi, dječji pravobranitelj imat će pune ruke posla jer se prava djece često krše, a veliki broj zlostavljane djece nema se kome obratiti.

Novim zakonom predviđa se suvremeni pristup u zaštiti prava, interesa i dobrobiti djece, uz uvažavanje svjetskih i europskih standarda na tom području.

Svi klubovi zastupnika i pojedini sudionici u raspravi podržali su donošenje ovog zakona, odnosno ustanovljenje institucije dječjeg pravobranitelja, što bi trebalo osigurati da djeci u svakom trenutku budu dostupni mehanizmi prigovora i pomoći. Međutim, kao i prilikom prvog čitanja ovog zakonskog prijedloga, dio zastupnika nije bio za to da pravobranitelj za djecu bude samostalna institucija, a polemiziralo se i oko toga gdje bi trebalo biti njeno sjedište. Rečeno je, među

ostalim, da se prijedlog predlagatelja koji predviđa da će taj Ured biti lociran u Zagrebu, protivi načelu decentralizacije (navedene primjedbe pretočene su u amandmane).

Nakon izjašnjenja o podnesenim amandmanima, zakon je ipak donesen u predloženom tekstu, uz određene amandmanske korekcije samog predlagatelja i ostalih podnositelja. Zastupnici su, uz to, obvezali Vladu RH da do 1. srpnja ove godine, sukladno preporuci Vijeća Europe 1286 o Europskoj strategiji za djecu, Hrvatskom saboru podnese izvještaj o mogućnostima osnivanja Dječjeg foruma.

Uvodno još podsjetimo da smo raspravu o Prijedlogu zakona prikazali u našem listu br. 344 od 21. siječnja 2002. godine na strani 15-21 pod naslovom: "Od iduće godine i pravobranitelj za djecu".

O PRIJEDLOGU

Predstavnik predlagatelja dr. **Bože Borko Žaja**, zamjenik ministra rada i socijalne skrbi, uvodno je podsjetio zastupnike na činjenicu da je još u travnju 2000. prilikom rasprave o godišnjem izvješću o radu Pučkog pravobranitelja, Hrvatski sabor, na prijedlog Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, preporučio Vladi RH da pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije dječjeg pravobranitelja (u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i odgovarajućom preporukom Vijeća Europe).

Po riječima doministra pravobranitelja za djecu su u posljednjih dvadesetak godina postali dio šireg pokreta za priznavanje prava djece i bolju primjenu međunarodnih konvencija iz ovog područja. Stoga je 1997. godine uspostavljena i Europska mreža dječjih pravobranitelja, radi poticanja potpune provedbe Konvencije o pravima djeteta, razmjene informacija, te pristupa i strategija u korist djece.

Konačnim prijedlogom zakona o pravobranitelju za djecu predviđa se, kaže, suvremeni pristup u zaštiti prava, interesa i dobrobiti djece, kao temelja za razvoj humanog i civiliziranog društva, uvažavajući sve zahtjevnije svjetske i europske standarde na tom području. Njime se uređuju osnovna načela postupanja dječjeg pravobranitelja, djelokrug i način njegova rada, te ovlasti, zatim obveze tijela državne uprave, lokalne i područne (regionalne) samouprave te drugih pravnih i fizičkih osoba u postupanju prema njegovim zahtjevima. Reguliran je i način na koji se građani mogu obraćati Uredu pravobranitelja za djecu, način osiguravanja sredstava te postupak imenovanja i razrješenja pravobranitelja i njegovih zamjenika. Uz prihvaćene primjedbe, prijedloge i mišljenja iznesena u raspravi o Prijedlogu zakona, u tekstu Konačnog prijedloga zakona predlagatelj je precizirao pojedine formulacije i nomotehnički dotjerao zakonske odredbe.

Po riječima dr. Žaje odrednicama ovog zakonskog prijedloga Republika Hrvatska se nedvosmisleno određuje kao društvo senzibilizirano za dobrobit djece. Očekuje se da će amandmanske korekcije što su ih predložila nadležna radna tijela te prijedlozi koji budu izneseni u današnjoj raspravi na plenarnoj sjednici, zacijski dodatno poboljšati njegov tekst.

RADNA TIJELA

Nadležna radna tijela sugerirala su zastupnicima da donese predloženi Zakon, uz određene amandmanske korekcije.

Matični Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav podržali su ga bez primjedbi (budući da je predlagatelj uvažio većinu njihovih prijedloga iznesenih u raspravi u prvom čitanju), uz napomenu da su djeca najvažnija i najugroženija skupina pučanstva o kojoj treba voditi osobitu brigu.

Odbor za obitelj, mladež i šport podsjeća u svom izvješću da je, predlagatelj, među ostalim i na njegovu sugestiju, člancima 10-13. Konačnog prijedloga zakona razradio način postupanja dječjeg pravobranitelja u slučaju nereagirana tijela državne uprave, kao i lokalne samouprave te pravnih i fizičkih osoba na njegova upozorenja, preporuke i zahtjeve. Predloženim se, također, određuju obveze te institucije u pogledu nadzora nad svim ustanovama i tijelima državne uprave, te pravnih i fizičkih osoba koje su prema posebnim propisima određene za brigu o djeci, kao i vjerskih zajednica u kojima djeca borave ili su privremeno, odnosno trajno smještene. Konkretizirani su i rokovi za obavljanje naloženih mjera i izvještavanje o učinjenom, u povodu njegovih primjedbi. U slučaju da tijelo koje obavlja nadzor nad radom spomenutih institucija u određenom roku ne izvijesti o utvrđenim činjenicama i poduzetim mjerama, dječji pravobranitelj bi o tome trebao obavijestiti Vladu RH. Po mišljenju članova Odbora trebalo bi predvidjeti i mogućnost obraćanja sredstvima javnog priopćavanja, radi stvaranja boljih uvjeta za djelotvoran rad na dobrobit djece (dopuniti stavak 4. u članku 13.).

Odbor je, nadalje, zauzeo stajalište da bi mandat dječjeg pravobranitelja trebao trajati 8 godina, kao i mandat pučkog pravobranitelja. Budući da je predlagatelj predvidio trajanje mandata od 6 godina, i taj svoj prijedlog Odbor je pretočio u amandman, na članak 4.st.3.

I **Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** sugerirao je Hrvatskom saboru da usvoji ponuđeni zakonski tekst. Na sjednici tog radnog tijela konstatirano je, među ostalim, da je Odbor od 2000. kontinuirano upozoravao na potrebu uspostave instituta dječjeg pravobranitelja, čija bi prvenstvena zadaća trebalo biti koordiniranje aktivnosti na promociji i zaštiti ljudskih prava djece, na način da ona postanu značajan politički i društveni prioritet. U promicanju tih prava i sam je dao svoj doprinos, rečeno je u raspravi, organiziranjem od sada drugog susreta predstavnika Dječjeg foruma i zastupnika (ti bi susreti trebali postati tradicionalni u Hrvatskom saboru).

U Izvješću tog radnog tijela naglašava se da djeci mora biti dostupna učinkovita zaštita u slučaju ugroženosti njihovih prava. Stoga je upravo uloga dječjeg pravobranitelja da osigura postojanje takvih

mehanizama, usklađenih s preuzetim međunarodnim konvencijama i međunarodnim standardima, koji su postali sastavni dio hrvatskog zakonodavstva. Prisutnost te institucije u životima dječje bitan je korak u promicanju njihovih prava, ističu članovi Odbora. Posebno značajnim smatraju odredbe o dostupnosti Ureda pravobranitelja djeci, njegovu obvezu da ih upozna sa sadržajem i rezultatima svog rada, itd.

Na kraju spomenimo amandmane što ih je **Odbor za zakonodavstvo** uložio na tekst Konačnog prijedloga zakona (to radno tijelo se, inače, ne protivi donošenju ovog Zakona). Spomenimo, najprije, njegov prijedlog da se u članku 8. na razvidan način utvrdi da dječji pravobranitelj može sudjelovati u postupku "izrade nacrt prijedloga" propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu.

Sugerira, nadalje, dopunu točke 1. u članku 25. Konačnog prijedloga zakona, kojom se predviđa da će pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici biti razriješeni dužnosti prije isteka vremena na koje su imenovani u slučaju ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru (budući da je ostavka jednostrani akt, treba dodati: "na vlastiti zahtjev").

Daljnji je njegov prijedlog da se iz zakonskog teksta brišu odredbe stavka 2. u članku 26. te stavka 2. u članku 27, kao suvišne. Obrazloženje - neprihvatljivo je da zakonodavac sam sebe obvezuje na određeno ponašanje, budući da u svakom trenutku može izmijeniti zakon kojim je ta obveza utvrđena.

Pored navedenih amandmana, Odbor je sugerirao predlagatelju da do okončanja rasprave o ovom Zakonu svojim amandmanskim korekcijama ukloni određene manjkavosti u ponuđenom tekstu.

Po mišljenju tog radnog tijela iz predloženog nije jasno može li dijete samo podnijeti zahtjev dječjem pravobranitelju za zaštitu svojih prava i interesa i tko ga ima pravo zastupati u ovom postupku. Predlaže, nadalje, da se odredba članka 5. u kojoj je definirano da se djetetom, u smislu ovog Zakona, smatra svaka osoba mlađa od 18 godina, dopuni u odnosu na osobe nad kojima je produljena roditeljska skrb, dakle do 21. godine života. Po ocjeni Odbora u članku 13. nije razvidno o kakvim se pregledima radi, budući da su pitanje nadzora zakonitosti rada ustanova, tijela državne uprave i dr. te inspe-

kcijki nadzor regulirani posebnim propisima. Ne slaže se ni s tim da se fizičke osobe i vjerske zajednice, poput pravnih osoba, nazivaju istim zajedničkim nazivom- institucije.

Neprihvatljivo je, smatra to radno tijelo, da pravobranitelj po svojoj diskrecijskoj ocjeni, odlučuje koji će od prijedloga za zaštitu prava i interesa djeteta uzeti u razmatranje a koji ne (posebno imajući u vidu članak 46. Ustava RH). Iz članka 18. Konačnog prijedloga zakona nije razvidno što se podrazumijeva pod "većim stupnjem ugroženosti prava i interesa djece", daljnja je zamjerka Odbora. Prijeko je potrebno, kaže, precizno utvrditi položaj Ureda odnosno stručne službe dječjeg pravobranitelja (članci 19. i 22.).

Spomenimo i prijedlog da se dopune uvjeti koje mora ispunjavati kandidat za tu funkciju. Primjerice, kao jedan od uvjeta trebalo bi predvidjeti da nije pravomoćno osuđen za kaznena djela, posebno za zlostavljanje odnosno nasilje protiv djece i obitelji. To iz razloga što je osuda za kazneno djelo razlogom za razrješenje. Tu je i sugestija da predlagatelj preispita rješenja iz točke 5. članka 25. prema kojem bi pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici bili razriješeni dužnosti prije isteka mandata, u slučaju neprihvatanja njihova godišnjeg izvješća o radu ili nezakonitog, nepravodobnog ili nestručnog obavljanja dužnosti.

RASPRAVA

Nakon što su zastupnici saslušali uvodno izlaganje dr. Bože Borka Žaje, zamjenika ministra rada i socijalne skrbi, **Snježana Biga-Friganović** prenijela im je stajališta Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo. Nakon toga je predsjedatelj, dr. sc. **Ivica Kostović**, potpredsjednik Hrvatskog sabora, dao riječ predstavnicima klubova zastupnika.

Djeca moraju postati politički i društveni prioritet

Po riječima **Marijane Petir**, glasnogovornice Kluba zastupnika HSS-a, njeni stranački kolege podupiru nastojanje predlagatelja da se zaštite prava i interesi djece (to nalažu ne samo Konvencija o pravima djeteta i preporuke Vijeća Europe, nego i Ustav RH). Interesi

djeteta moraju biti obveza za sve koji su odgovorni za njegov odgoj i usmjerenje, naglašava zastupnica (tu odgovornost prije svega imaju roditelji ali i javne ustanove). Budući da djeca nemaju pravo glasa i ne mogu utjecati na donošenje odluka vlasti, haesesovci podupiru prijedlog da se o zaštiti njihovih prava brine dječji pravobranitelj. Naime, uvođenje te institucije trebalo bi utjecati na to da djeca postanu značajniji politički i društveni prioritet, odnosno da vlast postane svjesnija djece, da vodi računa o njihovim interesima, promiče i uvažava njihova mišljenja i stavove, te da svakom djetetu osigura mehanizme prigovora i pomoći, ako su povrijeđena njegova prava.

Uvođenje institucije dječjeg pravobranitelja trebalo bi utjecati na to da djeca postanu značajniji politički i društveni prioritet.

Kako reče, zastupnici HSS-a su mišljenja da dječji pravobranitelj mora uzeti u razmatranje svaki prijedlog značajan za zaštitu prava i interesa djece (zalažu se, stoga, za doradu članka 16).

Po riječima zastupnice specijalizirane institucije za prava djeteta osiguravaju da se zaposleni u njima usredotoče na pitanja važna za djecu i neposredno komuniciraju s njima, što je presudno za uspješno obavljanje tog posla (to ne bi bilo moguće kada bi dječji pravobranitelj bio lociran u sklopu neke druge institucije). S obzirom na učestalost konflikata između prava djece i prava odraslih, što posebno dolazi do izražaja u brakorazvodnim parnicama, u takvim situacijama specijalizirana institucija ima jasnu ulogu promoviranja i zaštite prava djece, napominje zastupnica.

Javnost i žrtve potaknuti na suradnju

U nastavku je spomenula činjenicu da žrtve nasilja, posebice djeca, rijetko prosvjeduju jer obično ne poznaju svoja prava ili se prepuštaju svojoj sudbini, ili ovisnosti. Čak i osobe koje se bave djecom, npr. liječnici, izbjegavaju izvještavati o poja-

vama nasilja za koje imaju saznanja, sve dok ne interveniraju socijalne službe. Još su uvijek prisutne zablude da je nasilje u obitelji, posebno ono ekstremnog oblika, rijetka pojava te da se uglavnom događa u problematičnim obiteljima (obično se povezuje s lošim ekonomskim prilikama, poremećajima ponašanja ili alkoholizmom). Nažalost, statistike pokazuju da nema pravila. Nasilnici mogu biti bilo koje profesije i razine obrazovanja, problematični, ali i vrlo poštovani u društvu, itd. Nasilje među supružnicima također utječe na stradavanje djece, koja zbog svoje ranjive dobi postaju najugroženiji subjekti, upozorava zastupnica. Naime, prema podacima iz anketa, svaka četvrta djevojčica i svaki šesti dječak do 18. godine dožive neki oblik seksualnog zlostavljanja. Fizičko zlostavljanje najčešći je oblik nasilja nad djecom, a opravdava se odgojnom mjerom (osim nanošenja fizičke boli i tjelesnih ozljeda, to djeluje vrlo ponižavajuće na dijete). Zbog navedenih razloga prijeko je potrebno uspostaviti instituciju dječjeg pravobranitelja, te potaknuti javnost i žrtve na suradnju i pojačati profesionalnu edukaciju svih koji dolaze u kontakt sa žrtvama i počiniteljima. Naime, iz svega navedenog očigledno je da djeca trebaju posrednika u rješavanju svojih sukoba s odraslima (da smo ranije imali pravobranitelja za djecu HIV pozitivna djevojčica Ela zasigurno ne bi imala toliko problema kod uključivanja u školu) - konstatirala je zastupnica.

Sve dok postoji nasilje u obitelji, djeca s ratnim traumama i posebnim potrebama, dječji pravobranitelj koji će znati raditi svoj posao itekako je potreban.

Na kraju je spomenula da je ovaj zakon proaktivan, jer daje široke ovlasti dječjem pravobranitelju (njegov Ured osniva se aktom parlamenta i neovisan je o Vladi). Sve dok imamo situacije da oni koji bi trebali brinuti o djeci, a tuku ih, nesmetano nastavljaju raditi svoj posao, sve dok postoji nasilje u obitelji, djeca s ratnim traumama i posebnim potrebama, pravobranitelj za djecu, koji će znati raditi svoj posao itekako je potreban, zaključila je.

Dječji pravobranitelj ne bi trebao biti posebna institucija

Klub zastupnika HSLS-a pozdravlja namjeru za ustanovljenjem dječjeg pravobranitelja, ali ne kao posebne institucije (to se od Hrvatske niti ne traži), rekla je njihova predstavnica Dorica Nikolić. Naime, u nas se osniva previše institucija koje kasnije imaju problema s nedostatkom sredstava za rad, tako da mnoge nikada ne profunkcioniraju (i Pučki pravobranitelj se suočava s tim problemom).

Prijedlog da sjedište Ureda dječjeg pravobranitelja bude u Zagrebu protivi se načelu decentralizacije i smanjenju državnog aparata.

Po mišljenju haeselesovaca predviđeni iznos od 3,2 mln. kuna nije dovoljan za realizaciju svega što se ovim zakonom predviđa, tako da ni ured dječjeg pravobranitelja, bude li osnovan, neće profunkcionirati tako skoro. U svakom slučaju, zastupnici HSLS-a se ne slažu s tim da sjedište tog ureda bude u Zagrebu, jer se to protivi načelu decentralizacije i smanjenju državnog aparata, za što se inače zalažu. Bilo bi im draže da država, umjesto trošenja novca na nove urede, pokaže spremnost da se u Hrvatskoj stvori takvo ozračje, da briga za djecu ubuduće bude sve veća i sve bolja. To, među ostalim, podrazumijeva i osiguranje boljih uvjeta mladim roditeljima, kako bi se mogli odlučiti na veći broj djece. Ne učini li se nešto na tom planu, dječji pravobranitelj uskoro neće imati koga štiti, jer neće biti djece, upozorava zastupnica.

Djeci moraju biti dostupni mehanizmi učinkovite zaštite

Govoreći u ime Kluba zastupnika LIBRE, dr.sc. **Vilim Herman** je informirao zastupnike da su uredi pravobranitelja za djecu do danas osnovani u većini europskih zemalja, u Izraelu, u nekim zemljama sjeverne i južne Amerike, u Australiji i Novom Zelandu. Osim toga, 1997. je uspostavljena i Europska mreža ombudsmana za djecu radi poticanja

potpune provedbe Konvencije o pravima djeteta, razmjene informacija, komparativnih studija, davanja potpore lobiranju za prava djeteta i interese djece pri europskim i međunarodnim tijelima, kao i kolektivnog djelovanja radi osiguranja pozitivnih nacionalnih politika za djecu, te praćenja stanja djece i utjecaja političkih i gospodarskih promjena na njih.

Djeci moraju biti dostupni mehanizmi učinkovite zaštite u slučaju ugroženosti njihovih prava.

Djeci moraju biti dostupni mehanizmi učinkovite zaštite u slučaju ugroženosti njihovih prava, naglašava zastupnik. Stoga će jedna od najznačajnijih funkcija dječjeg pravobranitelja biti upravo oživotvorenje takvih mehanizama. U tu svrhu ta institucija treba posebno pratiti učinkovitost postojeće procedure zaštite djeteta, te utvrditi jesu li djeca uistinu zaštićena u ustanovama za skrb, školama, obitelji, te pravosuđnom i sustavu zdravstva. Budući da se Konvencija o pravima djeteta odnosi na civilna, politička, ekonomska i kulturna prava djeteta, zaštita svih tih prava mora biti sastavni dio rada pravobranitelja za djecu. Jedna od njegovih zadaća je i informiranje djece i odraslih o postojanju prava djeteta, te poučavanje o načinima na koja se ta prava mogu poštovati i primjenjivati. Odgovoran je i za promociju i dosljednu primjenu članka 12. Konvencije, kojim se državama potpisnicama izrijekom nalaže da djetetu osiguraju pravo na slobodu izražavanja svojih stajališta u svim pitanjima koja se na njih odnose. To, dakako, podrazumijeva da dječji pravobranitelj bude dostupan djeci te da ih upozna sa sadržajem svog rada.

Još jedan korak prema europskim integracijama

Dobro je, kaže zastupnik, da se Konačnim prijedlogom zakona ta institucija definiira kao samostalna i specijalizirana, jer se na taj način osigurava suvremen i efikasan pristup u zaštiti prava, interesa i dobrobiti djece, kao temelja za razvoj humanog i civiliziranog društva (pri tome se uvažavaju svjetski i nadasve europski

standardi na tom području). Primjenom preporuka Vijeća Europe koje su izravno inkorporirane u Konačni prijedlog zakona o pravobranitelju za djecu, napravljen je još jedan korak, prije svega plemeniti, u smjeru europskih integracija.

Primjenom preporuka Vijeća Europe koje su izravno inkorporirane u Konačni prijedlog zakona napravljen je još jedan, prije svega plemeniti, korak u smjeru europskih integracija.

Napomenuvši da će djelovanje ove institucije bitno pripomoći promoviranju ljudskih prava, i načelno i pojedinačno, Herman je najavio da će njegovi stranački kolege prihvatiti predloženi Zakon, te predložiti amandmansku korekciju članka 6. Predlažu, naime, da se u djelokrugu rada dječjeg pravobranitelja, među ostalim, navede i da se "zalaže za zaštitu i promicanje prava i interesa djece s posebnim potrebama". Prenio je i njihovu sugestiju da Sabor obveže Vladu RH da mu do 1. srpnja ove godine, sukladno Preporuci Vijeća Europe 1286 o Europskoj strategiji za djecu, podnese izvještaj o mogućnostima osnivanja dječjeg foruma. U prilog tome spomenuo je da je takvo vijeće već osnovano u Sloveniji, te da oni imaju pozitivna iskustva s primjenom tog instituta.

Sjedište Ureda - u Slavskom Brodu

Jadranka Kosor izjavila je da Klub zastupnika HDZ-a načelno podupire donošenje ovog Zakona, iako smatra da se zaštita prava djece i dosad ostvarivala kroz rad Pučkog pravobranitelja (primjerice, gospodin Klarić se javno zauzeo za vraćanje roditeljskih naknada na prijašnju razinu, te za ponovno uvođenje trogodišnjeg roditeljskog dopusta za majke s troje i više djece). Iskoristila je svoje javljanje da bi ponovno upozorila na drastičan pad broja rođene djece u Hrvatskoj (lani je prvi put taj broj bio manji od 40 tisuća, što je alarmantno).

U nastavku je iznijela konkretne primjedbe svojih stranačkih kolega na

pojedine zakonske odredbe. Najprije je predložila preformulaciju članka 2, u kojem se navodi da dječji pravobranitelj štiti, prati i promiče prava i interese djece (treba stajati prati ostvarivanje prava djece). Upozorila je na određenje u članku 3, prema kojem toj instituciji nitko ne smije davati upute i naloge za rad. Budući da je zakonom predviđeno da dječjeg pravobranitelja, jednako kao i Pučkog, imenuje i razrješava Hrvatski sabor kojem će podnositi i izvješća o svom radu, logično je, kaže, da zastupnici u svojim raspravama i zaključcima na izvjestan način daju i upute i naloge toj instituciji. Po mišljenju njenih stranačkih kolega iznos od 3,2 predviđen za provedbu ovog Zakona je proizvoljno određen pa bi predlagatelj trebao predložiti odgovarajuće simulacije. Usporedbe radi, spomenula je da cijeli Ured pučkog pravobranitelja godišnje dobiva iz Državnog proračuna svega nešto više od 2 mln. kuna.

Upozorila je, nadalje, da je odredba članka 7. kojom se predviđa da "dječji pravobranitelj predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu" neprovediva, te da je treba izostaviti iz zakonskog teksta. Spomenula je i amandmanski zahtjev svojih stranačkih kolega da sjedište Ureda pravobranitelja za djecu bude u Slavskom Brodu. Naime, u tom je gradu za vrijeme Domovinskog rata poginuo cijeli razred male djece (28) tako da je ovdje podignut i jedinstveni spomenik poginulom djetetu. Svake godine u svibnju kod tog su se spomenika okupljali roditelji i rodbina poginule djece iz cijele zemlje (u agresiji na Hrvatsku poginulo je 306 djevojčica i dječaka) a ove godine se taj susret ne može organizirati jer njihova udruga nije dobila potrebna sredstva od Vlade (riječ je o iznosu od oko 50 tisuća kuna). Iako to nije u nadležnosti ovog Ministarstva, zastupnica je u ime svojih stranačkih kolega zatražila da Hrvatski sabor svojim zaključkom obveže Vladu da nedostajuća sredstva osigura iz državne pričuve.

O dječjim pravima se još uvijek govori deklarativno

Po riječima Milanke Opačić i u Klubu zastupnika SDP-a stoje na stajalištu da je potrebna posebna institucija dječjeg pravobranitelja, ne samo zbog toga što smatraju da dosadašnje institucije koje su

štitile ljudska prava nisu vodile dovoljno računa o specifičnim pravima djece, nego zbog toga što se o tim pravima u Hrvatskoj prvenstveno govori na deklaratornoj razini. U stvarnosti se ta prava često krše, a zlostavljana djeca nemaju se kome obratiti (mnogi se svakodnevno javljaju Hrabrom telefonu). U nastavku je spomenula činjenicu da je u prvoj poliklinici za zaštitu zlostavljane djece, nedavno otvorenoj u Zagrebu, od početka godine do danas u tretmanu oko 350 djece (u oko 90 posto slučajeva riječ je o djeci koja su seksualno zlostavljana u vlastitoj obitelji). U porastu je, kaže, i nasilje u školama, na koje nastavnici, dobrim dijelom, neadekvatno reagiraju. Po mišljenju zastupnika SDP-a Ministarstvo prosvjete je trebalo poduzeti odgovarajuće mjere, te barem u onim školama gdje su uočeni najveći poremećaji u ponašanju učenika, zaposliti psihologe i pedagoge.

U Hrvatskoj dječja prava još uvijek nisu dovedena na europsku razinu ni u zakonodavnoj sferi, a još je gore stanje u praksi.

Budući da djeca, dobrim dijelom, nisu upoznata sa svojim pravima i ne znaju kome se mogu obratiti kada su ona ugrožena, moraju imati jednu instituciju koja će se baviti samo tom problematikom i na primjeren način komunicirati s njima, te obavljati određenu edukativnu funkciju, napominje zastupnica.

Što se, pak, tiče predviđenog broja zaposlenih u Uredu dječjeg pravobranitelja, esdepeovci su mišljenja da bi bilo dovoljno da se zakonom regulira da se tim poslovima bavi šest djelatnika. Usporedbe radi, njihova glasnogovornica je spomenula da ni tim norveškog dječjeg pravobranitelja nije ništa veći (sastoji se od psihologa, pravnika, politologa, socijalnog radnika, osobe zadužene za odnose s medijima te one koja izrađuje internet stranicu), iako je Norveška financijski daleko snažnija od Hrvatske.

Dobro je, kaže, da je konačnim prijedlogom zakona predviđena mogućnost da dječji pravobranitelj ima uvid u stanje djece koja su smještena u udomiteljskim obiteljima, budući da u tom sektoru ima dosta zloraba. Naime, mnoge obite-

lji udomile su po 12-ero ili čak 15-ero djece, na kojima ostvaruju svojevrsnu mjesečnu zaradu, iako vrlo loše skrbe za njih. Među njima ima i teško bolesne djece koja nemaju primjerenu dovoljnu skrb niti zdravstvenu zaštitu. Zbog toga je zastupnica, kako reče, i osobno zahtijevala da se izvrši nadzor nad udomiteljskim obiteljima u Vrbovečkoj Dubravi na koje je bilo najviše pritužbi.

U nastavku se, u ime Kluba zastupnika SDP-a, založila za smanjenje broja godina radnog staža koje su u zakonu navedene kao uvjet da bi netko bio imenovan za dječjeg pravobranitelja (s 15 na 10 godina). Kad je riječ o njegovu zamjeniku, predlaže se smanjenje s 10 na 5 godina potrebnog radnog staža. Po mišljenju njenih stranačkih kolega to bi povećalo mogućnost da se na tu funkciju izaberu najkvalitetniji kadrovi. Naime, u pojedinim zemljama, npr. u Norveškoj, pritom ne igraju nikakvu ulogu godine staža ili stručna sprema kandidata, nego to koliko su motivirani da se bore za dječja prava.

Na kraju je najavila da će zastupnici SDP-a podržati ovaj zakon u drugom čitanju, te izrazila uvjerenje da će vrlo brzo biti izabran dječji pravobranitelj, koji će zacijelo imati pune ruke posla. Naime, u Hrvatskoj ni u zakonodavnoj sferi dječja prava još uvijek nisu dovedena na europsku razinu, a još je gore stanje u praksi.

Budući da djeca obično nisu upoznata sa svojim pravima i ne znaju kome se mogu obratiti kad su ona ugrožena, moraju imati jednu instituciju koja će se baviti samo tom problematikom.

U pojedinačnoj raspravi najprije se javila za riječ **Sonja Borovčak (SDP)**. Napomenula je da se pridružuje onima koji podržavaju donošenje ovog zakona te izrazila zadovoljstvo što je upućen u proceduru na poticaj matičnog Odbora, čiji je član. Budući da je i sama uključena u rad s djecom kroz jednu nevladinu udruhu, spomenula je da su dječji forumi imali već dva susreta sa zainteresiranim zastupnicima u Saboru. Nakon tog razgovora čak je štampana i posebna knjižica s porukama djece koja su, među ostalim

izrazila želju da Hrvatski sabor što prije donese zakon o dječjem pravobranitelju.

Zastupnica, kako reče, ni jednog časa nije bila u dilemi da to mora biti posebna institucija, te da dječji pravobranitelj mora biti osoba koja ima senzibilitet prema djeci i kojoj su poznati problemi s kojima se ona susreću. Smatra da nije bitno gdje će biti sjedište njegova ureda jer će on ionako morati putovati diljem Hrvatske, nastojeći uspostaviti kontakt s djecom čija su prava ugrožena. Izrazila je uvjerenje da će se nakon nekog vremena pokazati da je inicijativa za uvođenje te institucije bila opravdana, jer bi njeno djelovanje svakako trebalo pridonijeti promicanju i zaštiti dječjih prava (o tome valja voditi računa kod svih zakona koji se donose).

Djelovanjem njihova pravobranitelja ojačala bi građanska prava djece

Uredi dječjih pravobranitelja su u zadnjih 40 godina postali prepoznatljiva i jaka institucija koja djeluje u velikom broju zemalja, kaže **Marijan Maršić (HSS)**. Dječja prava su jednako važna kao i sva druga ljudska prava zajamčena Ustavom, napominje zastupnik. Iako u Hrvatskoj već duže djeluje niz tijela državne uprave i dr. koja se bave i pravima djeteta (ministarstva prosvjete i športa te rada i socijalne skrbi; Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži; Pučki pravobranitelj; sudovi za mladeži te razne nevladine udruge), to ne umanjuje potrebu za osnivanjem institucije o kojoj je riječ. Naime, njeno djelovanje zamišljeno je daleko šire. Osim što mora reagirati na pritužbe zbog povreda prava djece, njihov pravobranitelj bi trebao utjecati i na zakonodavstvo i na praksu, medijski širiti informacije o svom radu, kontinuirano proučavati rad vladinih i nevladinih organizacija koje se bave ovom problematikom i, što je najvažnije, uspostavljati dijalog s djecom (mora im biti dostupan a svi materijali koji nastaju u njegovom uredu trebaju biti prilagođeni djeci svih dobi, te onima s posebnim potrebama). Svrha osnivanja te institucije je nastojanje da djeca postanu značajan politički i društveni prioritet, budući da osobe mlade od 18 godina nemaju pravo glasa i često su zaboravljene u političkim raspravama, te ne mogu utjecati na dono-

šenje odluka. Djelovanjem te institucije ojačala bi građanska prava djece, a svakome od njih bio bi dostupan mehanizam prigovora i pomoći, u slučaju da su povrijeđena njegova prava. Danas, kad su djeca informatički pismena i prije polaska u školu, ne bi bio problem uspostaviti telefonske linije i internet stranice Ureda na kojima bi se djeca mogla informirati o svojim pravima, kaže zastupnik. Tvrdi da zabrinutost protivnika uspostave takve institucije (upozoravaju da bi se time stvorio novi sloj birokracije i još više opteretio državni proračun), pada u vodu pred potrebom koordinacije aktivnosti na promicanju i zaštiti prava djeteta koje bi pružao ovaj Ured. Najvažnije je, kaže, da to bude neovisna institucija što se postiže dobrim zakonom, funkcionalnom autonomijom (takav ured mora biti u stanju sam kreirati i realizirati zadatke, neovisno o drugim institucijama ili autoritetima), biranje osoblja mora biti maksimalno transparentno i neovisno o Vladi, a potrebna je i financijska autonomija.

Djelovanjem dječjeg pravobranitelja ojačala bi građanska prava djece, a svakom djetetu bio bi dostupan mehanizam prigovora i pomoći.

S tim u vezi spomenuo je ocjenu gospodina Tronda Veda, osnivača Europske mreže dječjih pravobranitelja, kako je hrvatski zakonski prijedlog najbolji u Europi. Predviđa, naime, da se Ured dječjeg pravobranitelja osniva aktom parlamenta te da je neovisan o Vladi, a daje i široke ovlasti toj instituciji.

Na kraju je izrazio uvjerenje da bi pravobranitelj za djecu, na temelju raspoloživih informacija, mogao sugerirati prioritete u radu Vijeća za djecu, koje bi, pak, s druge strane, moglo davati povratne informacije o aktivnostima koje se poduzimaju u pojedinim institucijama radi unapređivanja provođenja odredbi Konvencije o pravima djeteta.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) je izjavila da bi voljela da danas, kao zastupnica u Hrvatskom saboru, može govoriti o većem standardu zaštite prava djeteta u Hrvatskoj, no izgleda da se ta prava više zagovaraju na papiru, nego što se ušlo u

srž problema (nažalost, na tom se planu još uvijek ne možemo poistovjetiti sa zemljama EU).

Naglasila je, među ostalim, da dijete ima pravo uživati sve pogodnosti socijalne zaštite, te da dijete i majka imaju pravo na posebnu njegu i zaštitu. Međutim, sve dok je standard majki u nas na sadašnjem nivou, odnosno dok se smanjuju porodiljni dopusti i visina roditeljske naknade, i na taj način su ugrožena prava djeteta.

Osim toga, "ako se u Hrvatskoj nešto za nekoga učini, onda to moraju znati svi sredstva javnog priopćavanja", prigovorila je. Primjera radi spomenula je slučaj dviju HIV pozitivnih djevojčica iz Kaštele o kojima se naširoko pisalo u novinama i u Saboru, a išlo se tako daleko da su se prvi ljudi u državi čak fotografirali s njima. Zastupnica, kako reče, zamjera svima koji su odgovorni za njih, a zaboravili su da ta djeca imaju pravo na zaštitu osobnih podataka (izgleda da je nekima važniji publicitet od prava na privatnost jednog djeteta). Izrazila je uvjerenje da će se ubuduće o tome voditi računa, kako se nešto slično ne bi dogodilo nekoj drugoj djeci.

IZJAŠNJAVANJE

U nastavku je uslijedilo izjašnjavanje o amandmanima. Zastupnici su najprije glasovali o tome hoće li raspravljati o amandmanima koje je Vlada naknadno utvrdila na vlastiti tekst. Budući da su se svi s tim složili, predstavnik predlagatelja dr. sc. **Bože Borko Žaja** obrazložio je o čemu se radi. Pojasnio je da je Vlada pribjegla naknadnim amandmanskim korekcijama Konačnog prijedloga zakona (članci 13, 16, st.2, 18, st.2, 22, st.4 i 25.točka 4.) uvaživši primjedbe Odbora za zakonodavstvo, Odbora za obitelj, mladež i šport te Kluba zastupnika HSS-a. Riječ je, kaže, o nomotehničkim ili sadržajnim poboljšanjima te preciziranju pojedinih zakonskih odredbi. Zastupnici su, većinom glasova, prihvatili navedene amandmane koji su postali sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona.

Nakon toga se glasovalo o amandmanima radnih tijela te pojedinih zastupnika.

Predstavnik predlagatelja izvijestio je zastupnike da je Vlada prihvatila amandman Odbora za obitelj, mladež i šport na čl. 4. To znači da će mandat dječjeg pra-

vobranitelja i njegovih zamjenika trajati 8 a ne 6 godina, kako je prvobitno bilo predloženo. Pojasnio je, među ostalim, da nije prihvaćen amandman Kluba zastupnika LIBRE na čl. 6, jer Vlada stoji na stajalištu da u zakonu ne treba posebno izdvajati niti jednu skupinu djece, pa ni onu s posebnim potrebama. Naglasio je da se podrazumijeva aktivni pristup dječjeg pravobranitelja u stvaranju jednakih mogućnosti za djecu s posebnim potrebama, kako bi se osiguralo njihovo puno sudjelovanje i ravnopravnost u svim segmentima društva, kao što je to predviđeno Konvencijom o pravima djeteta i Ustavom RH.

Predstavnica Kluba zastupnika LIBRE **Zrinjka Glovacki-Bernardi** apelirala je na kolege da podupru njihov amandman, budući da se osobe s posebnim potrebama, osobito djeca, susreću s brojnim teškoćama u svakodnevnom životu, pogotovo kad je riječ o školovanju i mogućnostima zapošljavanja. U prilog tome spomenula je i to da je 2003. godina proglašena međunarodnom godinom osoba s posebnim potrebama.

Zahvaljujući podršci većine zastupnika (55 ih je glasovalo "za" a 49 suzdržano) taj je amandman dobio "zeleno svjetlo".

Budući da je predlagatelj uvažio amandman Odbora za zakonodavstvo na članak 8. (korekcija pravno-tehničke naravi) te amandmanske zahtjeve **Marije Lugačić (SDP)** za dopunu članaka 11, st.1 i 12, (iza riječi "pravne" dodaju se riječi "i fizičke" osobe) o njima se nije posebno glasovalo.

Odbor za obitelj, mladež i šport povukao je svoj amandman na članak 13, st.4., budući da je Vlada, na njegovu inicijativu, vlastitim amandmanom dopunila tu odredbu. Zahvaljujući tome predviđeno je da će dječji pravobranitelj obavještavati ne samo Vladu, nego i sredstva javnog priopćavanja, ako mu nadležna tijela u propisanom roku ne dostave izvješće o poduzetim mjerama u povodu njegovog upozorenja ili preporuke.

Dr. **Žaja** je potom pojasnio da Vlada nije prihvatila amandmanski zahtjev **Jadranke Kosor** da sjedište ureda dječjeg pravobranitelja bude u Slavonskom Brodu. To argumentira činjenicom da bi, s obzirom na postojeći ustroj i organizaciju, djelovanje te institucije bilo znatno otežano u dijelu stručnih, analitičkih i administrativno-tehničkih poslova koji su vezani uz sjedišta drugih tijela koja su

uglavnom u Zagrebu". Dodatno obrazlažući svoj amandman zastupnica je napomenula da bi lociranje Ureda dječjeg pravobranitelja u Slavonskom Brodu bio svojevrsan spomenik djeci koja su tamo poginula tijekom agresije na Hrvatsku, ali i doprinos decentralizaciji za koju se svi zalažu. Apelirala je na ostale zastupnike da podrže ovaj amandman, uz napomenu da, u protivnom, Klub zastupnika HDZ-a neće poduprijeti predloženi Zakon. Uslijedilo je glasovanje, ali njen amandman nije dobio "zeleno svjetlo" (38 glasova "za", 1 protiv i 63 suzdržana).

U nastavku je predstavnik predlagatelja izvijestio da Vlada ne može prihvatiti amandman Marije Lugarić na članak 22.

Konačnog prijedloga zakona, budući da je uvažila sličan amandman **Milanke Opačić** na isti članak. To znači da će jedan od uvjeta za imenovanje dječjeg pravobranitelja biti desetogodišnje radno iskustvo (Vlada je predlagala 15 godina radnog staža), dok će kandidati za zamjenike morati imati najmanje 5 godina radnog staža.

O amandmanima Odbora za zakonodavstvo na članke 25, (dopuna točke 1.), 26, st.2 i 27, st.2. (brisanje suvišnih odredbi) nije se glasovalo, jer ih je predlagatelj uvažio.

Ishod rasprave - Većinom glasova nazočnih zastupnika donesen je Zakon o pravobranitelju za djecu, u predloženo-

nom tekstu korigiranom prihvaćenim amandmanima. Potom se glasovalo o prijedlogu Kluba zastupnika HDZ-a, da Sabor obveže Vladu na osiguranje potrebnih sredstava iz Proračuna za održavanje susreta roditelja djece poginule tijekom agresije na Hrvatsku. Budući da je većina zastupnika bila suzdržana, taj prijedlog nije prihvaćen.

Na sugestiju Kluba zastupnika LIBRE, zastupnici su obvezali Vladu RH da do 1. srpnja ove godine, sukladno Preporuci Vijeća Europe 1286 o Europskoj strategiji za djecu, Hrvatskom saboru podnese izvještaj o mogućnostima osnivanja Dječjeg foruma.

M.Ko.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O NAGRADI ZA PROMICANJE PRAVA DJETETA

Dodjela nagrade kao poticaj u promicanju prava djece

- Ustanovljenje posebne nagrade za iznimna postignuća u zaštiti dobrobiti, prava i interesa djece jedan je od načina afirmacije područja zaštite djeteta.

Na ovoj sjednici Hrvatski sabor je, nakon kraće rasprave, donio Zakon o Nagradi za promicanje prava djeteta. Kako je uvodno naglasio predstavnik predlagatelja, ova se nagrada ustanovljuje kao poticaj za unapređivanje zaštite prava i interesa djece. To je, naime, jedan od načina populariziranja područja zaštite djeteta te senzibiliziranja javnosti za oživotvorenje ustavnih i načela Konvencije o pravima djeteta.

Zakonom je predviđeno da će se svake godine, na dan 20. studenoga (obljetnica prihvaćanja spomenute Konvencije na sjednici Opće skupštine UN-a) dodjeljivati po jedna nagrada za životno djelo i do tri godišnje nagrade za iznimna postignuća u zaštiti dobrobiti, prava i interesa djece. Osnivač i financijski pokrovitelj ove nagrade je Republika Hrvatska, što znači da će se sredstva za tu namjenu osiguravati u Državnom proračunu.

O PRIJEDLOGU

Nagrada za promicanje prava djeteta ustanovljuje se radi poticanja pojedinaca ili skupine pojedinaca na unapređivanje zaštite prava i interesa djeteta, stoji u obrazloženju zakonskog prijedloga (to je u skladu sa suvremenim europskim i svjetskim iskustvima). S obzirom na važnost tog područja, te potrebu osiguranja kontinuiteta, predloženo je da osnivač i financijski pokrovitelj spomenute nagrade bude Republika Hrvatska.

Predviđeno je da se svake godine može dodijeliti po jedna nagrada za životno djelo (za iznimna postignuća u zaštiti dobrobiti, prava i interesa djece) i do tri godišnje nagrade. Dodjeljivale bi se u obliku posebnog priznanja i u novcu, i to na dan 20. studenoga, kada je obljetnica prihvaćanja Konvencije o pravima djeteta na sjednici Opće skupštine UN-a.

Prema predloženom, poslove dodjele nagrade obavljao bi poseban Odbor kojega osniva Hrvatski sabor na vrijeme

od dvije godine (sačinjavalo bi ga pet članova iz redova poznatih javnih djelatnika koji se bave pitanjima vezanim uz prava djeteta). Propisano je da Odbor donosi i Poslovnik o radu, uz prethodnu suglasnost matičnog odbora, dok bi ministar nadležan za poslove socijalne skrbi, u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovog Zakona, trebao donijeti pravilnik kojim bi se detaljnije uredio način raspisivanja natječaja, postupak predlaganja kandidata, kriteriji za dodjelu Nagrade i opis medalje-povelje.

Predviđeno je, nadalje, da se natječaj za dodjelu Nagrade za promicanje prava djeteta objavljuje u "Narodnim novinama" i drugim sredstvima javnog priopćavanja, te da se sredstva za provedbu ovog Zakona (oko 135.000,00 kuna godišnje) osiguravaju u Državnom proračunu (ove godine namaknula bi se unutarnjom raspodjelom sredstava Ministarstva rada i socijalne skrbi). Propisano je još da stručne i administrativne poslove vezane uz rad Odbora i postupak dodjele Nagra-

de obavlja Ministarstvo rada i socijalne skrbi.

RADNA TIJELA

Prije rasprave na sjednici Hrvatskog sabora, predloženi Zakon poduprla su nadležna radna tijela. **Odbori za zakonodavstvo, za Ustav, Poslovník i politički sustav, te za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** nisu imali primjedbi na njegov tekst. U kraćoj raspravi na sjednici tih radnih tijela istaknuto je da je ova nagrada jedan od načina populariziranja područja zaštite djeteta, kao i senzibiliziranja javnosti za oživotvorenje načela Konvencije o pravima djeteta.

Odbor za obitelj, mladež i šport sugerirao je zastupnicima da donesu predloženi Zakon u ponuđenom tekstu, uz amandmansku korekciju članka 6. Riječ je o dopuni odredbe koja propisuje da Odbor za dodjelu Nagrade za promicanje prava djeteta donosi Poslovník o radu, uz prethodnu suglasnost matičnog saborskog odbora. Predlagatelj se nije suglasio s prijedlogom tog radnog tijela da bi spomenuti odbor trebao odlučivati i o dodjeli Nagrade (na prijedlog resornog ministarstva), uz obrazloženje da njegov sastav ne zadovoljava ideju da o tome odlučuju stručnjaci i javni djelatnici koji se bave pitanjima vezanim uz prava djeteta.

RASPRAVA

Uvodno izlaganje

O osnovnim intencijama predloženog Zakona zastupnicima je uvodno govorio dr. sc. **Bože Borko Žaja**, zamjenik ministra rada i socijalne skrbi. Naglasio je da je ustanovljenje Nagrade za promicanje prava djeteta također jedan od načina afirmacije područja zaštite djeteta te senzibiliziranja javnosti za oživotvorenje načela i odrednica ne samo hrvatskog Ustava i Konvencije o pravima djeteta, nego i niza dokumenata koji postoje u ovoj oblasti. Podsjetio je na činjenicu da je u srpnju 2001. godine Republika Hrvatska ratificirala Konvenciju međunarodne organizacije rada o ukidanju najgorih oblika dječjeg rada, a prošle godine usvojeni su i zakoni o potvrđivanju fakultativnih protokola uz Konvenciju o pravima djeteta - o sudjelovanju djece u oru-

žanim sukobima, o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji.

Napomenuo je da promicanje prava djeteta nije vezano samo za neke laičke elementarne prizore sretnog djeteta, nego, nažalost, podrazumijeva i jednu vrstu konflikta s patologijom koju nosi moderni život i moderno društvo. No, unatoč kvalitetnim i suvremenim zakonskim i drugim rješenjima, bez jednoznačnog određenja društva prema zaštiti interesa djece neće se moći u dovoljnoj mjeri zaštititi njihova prava. Zbog toga je općim odrednicama provedbe Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj predloženo uvođenje posebne novinarske nagrade za najbolje praćenje ostvarivanja Programa i promicanje prava djeteta uopće.

Zaštita dječjih prava - prioritet

Na početku svog izlaganja, u ime Kluba zastupnika HSLs-a, **Zelimir Janjić** je naglasio da se ovim Zakonom žele zaštititi dobrobit, prava i interesi djece, odnosno njihova ljudska prava u cjelini, što je temelj slobode, pravde i mira u svijetu. Po riječima zastupnika Ustav RH štiti majku i dijete, obitelj i nemoćne osobe. Kvalitetne uvjete za razvoj djeteta prvenstveno moraju osigurati roditelji, a onda društvo u cjelini, a ovo je jedan od pokušaja da se to učini, kaže zastupnik.

U nastavku je podsjetio na to da je Opća skupština UN 1989. godine usvojila Konvenciju o pravima djeteta, te ustrojila posebno tijelo za nadzor njene provedbe - Odbor UN-a za prava djeteta. Za Republiku Hrvatsku Konvencija je stupila na snagu 8. listopada 91, a odlukom Vlade RH od 26. rujna 96. osnovan je Nacionalni odbor za izradu Nacionalnog programa djelovanja za djecu, radi izrade i sustavnog praćenja Programa i prava djeteta.

Po riječima zastupnika prioritet je hrvatskog društva borba protiv svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja djece, protiv siromaštva, te protiv svih oblika diskriminacije, zatim osiguravanje jednakih mogućnosti svoj djeci bez obzira na spol, nacionalnu i vjersku pripadnost, itd. S tim u svezi podsjetio je na činjenicu da je u Hrvatskoj stopa uključenosti djece u osnovnoškolsko obrazovanje dosta velika. Međutim, kad je riječ o srednjoškolskom obrazovanju, nešto je manja nego u drugim zemlja-

ma u okruženju. Pored Ministarstva rada i socijalne skrbi, posebnu brigu o primjeni Konvencije o pravima djeteta vodi Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, pri kojem djeluje Vijeće za djecu. Napomenuo je, među ostalim, da Hrvatska ima više od 4 milijuna stanovnika te da su demografski trendovi nepovoljni (prevladava starije stanovništvo).

U nastavku je izjavio da njegovi stranački kolege nemaju bitnih primjedbi na ovaj zakonski prijedlog (slične nagrade dodjeljuju se i u drugim europskim zemljama). Upozoravaju samo da bi trebalo voditi računa o tome da se članovi Odbora za dodjelu Nagrade za promicanje prava djeteta ne bi trebali kandidirati za tu nagradu. U nadi da će ova nagrada biti poticajna za sve koji promiču prava djece, zastupnici HSLs-a će, kaže, glasovati za predloženi Zakon.

Dr.sc. **Ivica Kostović** prenio je podršku Kluba zastupnika HSS-a, uz napomenu da je njihova temeljna programska odrednica obitelj i posebna zaštita djece. Unatoč tome što Ustav i svi naši zakoni promiču posebnu skrb o djeci, u praksi smo svjedoci demografskog propadanja društva, kaže zastupnik. Da se taj negativni trend ne bi nastavio, zastupnici HSS-a podupiru akciju Ministarstva. Naime, dodjela nagrade za iznimna postignuća u zaštiti dobrobiti, prava i interesa djece trebala bi također pridonijeti promicanju dječjih prava i njihovoj zaštiti, a možda i potaći interes za demografskom obnovom, odnosno povećanjem populacije. Kako reče, svi u HSS-u vjeruju u mlade ljude jer oni nose napredak društva. Međutim, nije dosta samo propagirati, nego treba pokazati i vlastitim primjerom da se zalažemo za demografsku obnovu i zaštitu prava djece, zaključio je zastupnik.

Nakon toga je predsjedatelj zaključio raspravu i uslijedilo je izjašnjavaње. Predstavnik predlagatelja izvijestio je da je **Vlada uvažila amandman matičnog Odbora na članak 6. tako da se o njemu nije glasovalo (postao je sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona). Zahvaljujući podršci većine zastupnika (100 glasova "za" i 2 "suzdržana") donesen je Zakon o nagradi za promicanje prava djeteta u predloženom tekstu korigiranom spomenutim amandmanom.**

M.Ko.

PRIJEDLOG ODLUKE O SUDJELOVANJU HRVATSKIH VOJNIH PROMATRAČA U MIROVNOJ MISIJI UNMOGIP (Indija i Pakistan)

Odluku donosi Vlada RH

Hrvatski je sabor nakon kraće rasprave donio zaključak kojim se predlaže Vladi RH da donese Odluku o sudjelovanju hrvatskih vojnih promatrača u mirovnoj misiji UNMOGIP (Indija i Pakistan).

O PRIJEDLOGU ODLUKE

U Prijedlogu ove odluke, predlagatelj Vlade RH, a za koju je bilo predviđeno da je donosi Hrvatski sabor, stoji da se u mirovnu misiju UN-a u Indiju i Pakistan (UNMOGIP) upućuje pet pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske u statusu vojnih promatrača.

U mirovnoj misiji UNMOGIP (Indija i Pakistan) Republika Hrvatska ima dvojicu vojnih promatrača o čijem je upućivanju Hrvatski sabor odlučio 31. srpnja 2002. U kolovozu 2003. istječe mandat dvojici pripadnika Oružanih snaga RH u statusu vojnih promatrača u toj misiji. Prema Prijedlogu ove odluke u mirovnu misiju UN-a u Indiju i Pakistan upućuje se pet pripadnika Oružanih snaga RH radi sudjelovanja u statusu vojnih promatrača.

Izvršavanje ove Odluke odvijat će se na teret fondova UN- a i državnog proračuna RH, stavka Ministarstva obrane, u sklopu godišnjeg plana aktivnosti, stoji uz Prijedlog ove odluke.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav u raspravi je utvrdio da je članom 7. stavkom 2. Ustava RH propisano da Oružane snage RH mogu prijeći njezine granice i djelovati preko njezinih granica samo na temelju prethodne odluke Hrvatskog sabora. Odbor je također utvrdio da je stavkom 3. istog članka Ustava propisano da Oružane snage RH mogu preći granice RH i bez prethodne odluke Hrvatskog sabora u slučaju da to čine u sklopu vježbi u okviru međuna-

rodnih obrambenih organizacija kojima je RH pristupila ili pristupa na temelju međunarodnih ugovora te radi pružanja humanitarne pomoći. Iz Prijedloga odluke je vidljivo da se njome predlaže sudjelovanje hrvatskih vojnih promatrača u mirovnoj misiji u Indiji i Pakistanu sa zadaćom održavanja mira pa s tim u vezi Odbor drži da se tu treba primijeniti odredba članka 7. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske. Stoga je predložio Hrvatskom saboru da donese zaključak da ne postoje ustavnopravne zapreke da se primijeni odredba članka 7. stavka 3. Ustava RH u slučaju sudjelovanja hrvatskih vojnih promatrača u mirovnoj misiji UNMOGIP te da se predlaže Vladi RH da donese odluku o sudjelovanju hrvatskih vojnih promatrača u toj mirovnoj misiji.

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ove Odluke a na predloženi tekst nema primjedbi.

U mirovnu misiju UN-a u Indiju i Pakistan upućuje se pet pripadnika Oružanih snaga RH radi sudjelovanja u statusu vojnih promatrača.

Odbor za unutarnju i nacionalnu sigurnost jednoglasno je odlučio Hrvatskom saboru predložiti donošenje ove Odluke. U raspravi je utvrđeno da je naše sudjelovanje u mirovnim misijama od osobitog interesa za RH (razlozi navedeni uz Prijedlog odluke).

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskog sabora o predloženoj odluci uvodno je govorio zamjenik ministrice obrane **Zlatko Garelić**. Hrvatski sabor je već donio jednu Odluku o uključivanju pripadnika Oružanih snaga

RH u misiju u Indiji i Pakistanu a ovom se novom Odlukom samo povećava broj naših promatrača u toj, jednoj od najstarijih mirovnih misija UN-a s dva na pet (dva promatrača bila bi upućena tijekom ovog mjeseca, dva kao zamjena u kolovozu a jedan u prosincu ove godine).

Uključiti se u napore UN

U raspravi koja je uslijedila prvi je riječ dobio **Damir Kajin (IDS)** kao predstavnik Kluba zastupnika IDS-a. O tome treba li Hrvatska sudjelovati u ovim misijama ne bi uopće trebali raspravljati. Jer, svi se sjećamo 1991/1992. godine kada smo i sami zazivali međunarodne snage kako bi se zaustavilo razaranje RH. Mirovnu ulogu UN Republika Hrvatska itekako mora cijeniti a i ulogu onih zemalja koje su na ove prostore slale svoje mladiće, od kojih su neki tu ostavili svoje živote. Stoga se može pretpostaviti da je tako i drugim zemljama potrebna pomoć UN i u tu aktivnost se Republika Hrvatska mora uključiti. No, Republika Hrvatska se mora uključiti u napore Ujedinjenih naroda kako bi u ovom trenutku pomogla i samim UN, rekao je zastupnik podsjećajući kako je rat u Iraku definitivno narušio poziciju Ujedinjenih naroda koje sve više postaju "drugorazredno političko tijelo" koje, nažalost, velikim silama nije u stanju nametnuti volju većine članica UN. - A kada je interes velikih posrijedi, pogotovo SAD-a, onda je iluzorno i očekivati da će UN išta učiniti, mogu samo podviti rep i praviti se da ništa ne vide, ne čuju, rekao je zastupnik. Osvrnuo se i na zahtjev SAD-a prema Hrvatskoj da potpiše ugovor o neizručivanju američkih državljana Međunarodnom sudu u Haagu te naglasio da je suradnja RH s tim Sudom *conditio sine quo* i ne može se dovoditi u pitanje no da je upitno što SAD za sebe traže izuzetak čime se definitivno stavljaju iznad međunarodnog poretka. Interesantno je i kako se o tom

pitanju pozicioniraju stranke na hrvatskoj političkoj sceni, komentirao je, među ostalim, zastupnik.

Po njegovom sudu Hrvatska je relativno dobro regulirala status svojih sudionika u misijama u slučaju povrede, ranjavanja ili smrti hrvatskih mladića. U tome su izjednačeni s braniteljima Domo-vinskog rata jedino sudionici u misiji u Afganistanu, koja naš proračun košta 6 milijuna američkih dolara imaju drugačiji status, nešto niži, a u skladu sa Zakonom o vojnim i civilnim invalidima rata, i to bi trebalo izjednačiti jer postoji materijalna razlika u ostvarivanju tih prava.

U pojedinačnoj raspravi **Dorica Nikolić (HSL)** također je govorila o statusu naših vojnih policajaca u misiji u Afganistanu. Zastupnike se prilikom njihovog odlaska u Afganistan uvjeralo da idu dragovoljno u tu misiju (visokog rizika) i, kao da je to njihova volja pa eto, idu malo u Afganistan, i da imaju status kao i sudionici iz drugih zemalja, da su osigurani, da su u logoru s Nijemcima, da je sve idealno i da o tome ne treba brinuti. Međutim, nakon nekoliko mjeseci kad se o tome više ne govori niti piše zastupnici dobivaju pozive i pisma od rodbine u kojima se tvrdi da situacija uopće nije takva kakva se zastupnicima predstavljala, da plaća kasni dva do tri mjeseca, da nemaju potrebnu pomoć te da čak oskudijevaju u novcu i hrani.

Kad se ovakve odluke o misijama dobivaju na usvajanje hitnim postupkom, "na tanjuru" (ako bi se tko suprotstavio onda se počinje s tim da je Hrvatska bila u ratu, Hrvatska ovo ono, no te priče trenutačno nikog ne zanimaju) zastupnicu osobno zanima, rekla je, u kojem statusu građanin Hrvatske odlazi u takvu misiju, je li zaštićen i ima li ista prava kao i svi drugi građani koji u tome sudjeluju ili je možda sasvim različito kao što je to različito kad smo slali ljude u Afganistan, rekla je zastupnica, među ostalim, također naglašavajući da će naši vojni policajci u toj misiji imati prava, u slučaju ako im se nešto dogodi, prema Zakonu o vojnim i civilnim žrtvama a ne kao hrvatski branitelji. To nije logično, istaknula je. Jer, ako tvrdite, kaže, da smo mi dio svijeta koji brani demokraciju onda su oni hrvatski branitelji koji su samo trenutačno na misiji koju je odredio vojni zapovjednik, predsjednik države i Sabor kao zakonodavno tijelo.

S obzirom na to da sve to košta poreznike obveznike Republike Hrvatske (šest milijuna dolara) a ti naši građani u misiji u Afganistanu nisu osigurani na odgovarajući način i nemaju odgovarajuću zaštitu, dakle, trpe građani koji su tamo u misiji a s druge strane i svi ostali građani koji to plaćaju. Prema tome, naglasila je zastupnica, kod svakog ovakvog odlaska želimo da hrvatski građani budu jednaki sa svim drugima. Kao što odlazi Nijemac, Englezi ili Amerikanac neka odlazi i Hrvat a ako takav ne odlazi bolje da ostane doma.

Jednak status za sve

Anto Đapić (HSP) podržao je raspravu predgovornice i zatražio od predlagatelja Odluke da pojasni tko traži da hrvatski vojnici idu u Indiju, Pakistan te jesu li to međunarodne obveze Hrvatske i iz čega proizlaze i kakav je položaj drugih država u vezi s tim. Jer, slanje pripadnika Hrvatske vojske u druge države uvijek mora biti jedan vrlo senzibiliziran politički događaj i on ne spada samo u domenu vojske jer tu nema dragovoljnog odlaska, vojska ide kada politika odredi. Ovo pojašnjenje je potrebno jer je tu i rizik hrvatskih mladih života a i košta puno novca, rekao je, među ostalim, naglašavajući potrebu da svi hrvatski vojnici kao pripadnici međunarodnih mirovnih misija moraju imati status hrvatskog branitelja jer ako hrvatski vojnici odlaze izvan Hrvatske oni su u službi zaštite hrvatskih nacionalnih interesa, dakle u obrani Hrvatske.

Kod svakog ovakvog odlaska želimo da hrvatski građani budu jednaki sa svima drugima. Kao što odlazi Nijemac, Englezi ili Amerikanac neka odlazi i Hrvat a ako takav ne odlazi bolje da ostane doma.

Na pitanja i primjedbe iz rasprave odgovorio je zamjenik ministricе obrane **Zlatko Gareljić**. Priprema za svaku mirovnu misiju podrazumijeva i onu sigurnosnu, procjenu mogućih rizika ugroze ili prijetnji, a kada se govori o

ovoj misiji u Pakistanu i Indiji odnosno o pokrajinama Đama i Kašmir stoji konstatacija da je riječ o prihvatljivim rizicima i moguće prijetnje su zagađenost minama, neeksplozirana sredstva itd. Sudjelovanje u mirovnim misijama jasno je naznačeno u Strategiji nacionalne sigurnosti i Strategije obrane i riječ je o jednom od načina doprinosa RH međunarodnom miru i stabilnosti kroz sudjelovanje u misijama UN. Važno je i reći, rekao je među ostalim zamjenik ministricе, da sve ono što je predlagatelj rekao uz Odluku o sudjelovanju u misiji u Afganistanu govori i sada. Tvrdimo i tvrdili smo da naši ljudi sudjelujući u toj visokoj rizičnoj misiji imaju i životne i sve druge uvjete na razini onoga što imaju partnerske zemlje Njemačka, Nizozemska, koje su sada vodeće u toj misiji, ali i druge zemlje (plaće, dnevnice, uvjeti stanovanja itd.). Za sudjelovanje u konkretnoj mirovnoj misiji odgovarajući prijedlog ili zahtjev šalje se iz sjedišta UN a već godinu dana Hrvatska ima svog diplomatskog vojnog predstavnika u našoj misiji u UN u odgovarajućoj proceduri (razmatranje itd.) odgovaramo posebnom odjelu UN na takav upit, objasnio je zamjenik ministricе Gareljić. Ovaj put je riječ o povećanju broja vojnih promatrača s dva na pet.

Hrvatska Vlada poštovala je zaključak Sabora donesen nakon rasprave o misiji u Afganistanu o predlaganju zakonskih rješenja za statusna i druga pitanja pripadnika Oružanih snaga koji sudjeluju u mirovnim misijama i drugim aktivnostima izvan granica RH. U ožujku ove godine u Hrvatski sabor su upućeni dokumenti odnosno izvješća o sudjelovanju u mirovnim misijama s pregledom rješenja ovih pitanja u drugim zemljama, rekao je. Ujedno je ispravio navod iz rasprave i rekao da se Zakon o pravima hrvatskih branitelja ne primjenjuje na sudionike mirovnih misija pa ni one u Afganistanu, već Zakon o civilnim i vojnim invalidima rata (kroz izmjene i dopune tog zakona).

Na kraju je zamjenik ministricе obrane **Zlatko Gareljić** izrazio nadu da će se uskoro na sjednici Hrvatskog sabora raspravljati o spomenutom izvješću.

Dorica Nikolić opovrgnula je navod zamjenika ministra da su naši vojni policajci u Afganistanu u "odličnim uvjetima" jer kaže, ili ljudi koji pišu zastupnicima lažu ili zamjenik ministra ima krive informacije, a istina je jedna.

Zlatko Gareljić je odgovorio da je ovo preozbiljno pitanje a da bi se oglušilo na njega. Bilo bi neozbiljno tvrditi da netko u Afganistanu danas živi u odličnim uvjetima, ali ima sve one životne uvjete, najbolje moguće, koje imaju i druge članice misije i nije točno da plaće kasne dva do tri mjeseca. Plaće se isplaćuju na način koji je utvrđen prije odlaska u misiju s tim da se jedan dio (deset dolara) isplaćuje u gotovini za dnevne potrebe a preostali dio na dogovoren način na račune

pripadnika(ca) voda. A sve ono o čemu smo govorili apsolutno poštujemo upravo zbog toga što je riječ o pripadnicima Oružanih snaga RH i zaduženi smo za njihove životne uvjete i maksimalnu sigurnost, rekao je na kraju.

Rasprava je nakon toga bila zaključena.

Sukladno prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav **Hrvatski je sabor većinom glasova (84 za, 14 protiv, tri suzdržana)**

donio sljedeći zaključak: Ne postoje ustavno-pravne zapreke da se primijeni odredba članka 7. stavka 3. Ustava RH u slučaju sudjelovanja hrvatskih vojnih promatrača u mirovnoj misiji UNMOGIP (Indija-Pakistan); predlaže se Vladi Republike Hrvatske da donese odluku o sudjelovanju hrvatskih vojnih promatrača u mirovnoj misiji UNMOGIP (Indija i Pakistan).

D.K.

GRADNJA I ODRŽAVANJE JAVNIH CESTA U REPUBLICI HRVATSKOJ; PLAN GRAĐENJA I ODRŽAVANJA DRŽAVNIH CESTA U 2003. GODINI; PLAN GRAĐENJA, ODRŽAVANJA I SANACIJE AUTOCESTA U 2003. GODINI

Najveća ulaganja u Hrvatskoj odnose se na ceste

Osnovni ciljevi i odrednice razvoja i gospodarenja javnim cestama utvrđene su Strategijom razvitka RH (1999.) i Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. a osnovna organizacijska struktura i financiranje regulirani su Zakonom o javnim cestama. Na temelju usvojenog četverogodišnjeg programa Hrvatske ceste i Hrvatske autoceste te Županijske uprave za ceste donijele su svoje godišnje programe, koje ostvaruju. Kroz predmetne materijale Vlada daje osvrt na gradnju i održavanje javnih cesta u Republici Hrvatskoj, a napose na plan građenja i održavanja državnih cesta u 2003. godini, odnosno na plan građenja, održavanja i sanacije autocesta. Nakon rasprave zastupnici su primili na znanje predmetne materijale, dali neka zaduženja Vladi te joj predložili da realizira autocestu Zagreb-Dalmacija umjesto od Biska do Šestanovca u najkraćem mogućem roku.

Ostvarivanje plana građenja i održavanja državnih cesta u 2001.

Sukladno odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim cesta-

ma, Hrvatska uprava za ceste preoblikovana je u travnju 2001. u dva pravna slijednika: Hrvatske ceste d.o.o. i Hrvatske autoceste d.o.o., a Vlada donijela Odluku o podjeli imovine, prava i obveza, te rasporedu zaposlenika Hrvatske Uprave za ceste, prema kojoj će Hrvatske ceste d.o.o. upravljati državnim cestama u vrijednosti 64.464.320.930 kuna.

Iz podnesenih materijala je vidljivo da se ostvaruju gotovo svi projekti zacrtani u kratkoročnim i dugoročnim planovima i strategijama.

Tijekom 2001. Hrvatske ceste d.o.o. financirale su se iz sredstava Državnog proračuna, kreditnih sredstava i sredstava od vlastite poduzetničke djelatnosti (naknade za korištenje cesta i cestovnog zemljišta, naknade od pratećih uslužnih objekata, prihodi od prodaje udjela u poduzećima, prihodi od prodaje dokumentacije za nadmetanje i drugo).

Hrvatski sabor razmatrao je i prihvatio Izvješće o izvršenju Državnog proračuna za 2001. godinu u okviru kojeg su bile navedene sve ceste i cestovni objekti financirani iz Državnog proračuna. Na većini cesta i cestovnih objekata, nastavilo se s gradnjom i u 2002. godini, sukladno Programu građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine.

Plan izgradnje autocesta za 2001. godinu bazirao se na Programu građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001-2004. koji je Vlada donijela u veljači 2001, kao i na Izmjeni i dopuni Programa građenja javnih cesta iz siječnja 2002. i iznosio je 1.724.990.000 kuna. Obuhvaćao je izvođenje radova i ostale aktivnosti vezane uz izgradnju autocesta na pravcima Dragonja-Pula (750.000 kuna), Zagreb-Varaždin-Goričan (40.180.000 kuna), Bregana-Zagreb (59.390.000 kuna), Velika Kapanica-Županja (359.580.000 kuna), Županja-Lipovac (750.000 kuna), Bosiljevo-Čvor Sv. Rok (1.012.490.000 kuna) i Čvor Sv. Rok-Tunel Sv.Rok-Split (251.850.000 kuna). U 2001. u izgradnju autocesta investirano je ukupno 1.570.601.677

kuna ili 91,05 posto planiranih ulaganja za 2001. U taj iznos uključeno je ulaganje Hrvatske uprave za ceste u iznosu 189.830.000 kuna za razdoblje od 1. siječnja do 31. ožujka 2001. godine.

Na pravcu Zagreb-Goričan dužine 96,86 km do 2001. izgrađene su i puštene u promet dionice Varaždin-Čakovec-Goričan i Ivanja Reka-Popovec-Sv. Helena-Komin-Breznički Hum dužine 73,7 km. Na dionicama Breznički Hum-Novi Marof (9,50 km) i Novi Marof-Varaždin (13,60 km) provedeni su pripremni radovi kako bi se 2002. moglo započeti s izvođenjem građevinskih radova. Na navedenom pravcu u 2001. investirano je 48.065.558 kuna ili 3,06 posto ukupnih ulaganja u 2001. godini.

Na dionici Bosiljevo-Čvor Sv. Rok u 2001. investirano je 877.837.953 kuna, a 124.059.000 kuna uključeno u iznos izvedenih radova, što čini opravdani avans Bechtela. Na navedenoj dionici plan je ostvaren 86,7 posto i čini 55,89 posto ukupnih ulaganja u 2001. godini i to na četiri poddionice Bosiljevo-Josipdol, Josipdol-Jezerane, Ličko Lešće-Lički Osik i Lički Osik-Čvor Sv. Rok. Na poddionicama Jezerane-Žuta Lokva, Žuta Lokva-Ličko Lešće tijekom 2001. nije bilo aktivnosti.

Dionica Čvor Sv. Rok-Tunel Sv. Rok-Split (142,2 km) obuhvaća izgradnju jedanaest poddionica i to: Čvor Sv. Rok-Tunel Sv. Rok (11,70 km), Sv. Rok-Maslenica (15,22 km), Maslenica-Zadar 1 (12,45 km), Zadar 1-Zadar 2 (9,55 km), Zadar 2-Benkovac (15,7 km), Benkovac-Pirovac (21,3 km), Pirovac-Skradin (10 km), Skradin-Šibenik (9,4 km), Šibenik-Vrpolje (14,4 km), Vrpolje-Prgomet (15,54 km) i Prgomet-Dugopolje (28,58 km). Tijekom 2001. na cijeloj je dionici investirano 157.296.793 kune, a ostvaren plan je 62,46 posto i čini 10,02 posto ulaganja u 2001. godini. Najznačajniji radovi u 2001. odvijali su se na izgradnji tunela Sv. Rok dok na ostalim poddionicama nije bilo značajnijih aktivnosti.

Dionica od Bregane do Zagreba (12,9 km) puštena je u probni promet u studenom 2000., a u 2001. godini investirano je 63.573.581 kuna, što čini 4,05 posto ukupnih ulaganja u 2001. Na pravcu Zagreb-Lipovac investirano je u 2001. 233.480.222 kune što predstavlja 14,87 posto ukupnih ulaganja u 2001. i ostvarenje plana 64,80 posto. Tijekom godine izvođeni su radovi na dionici Velika

Kopanica-Županja (25,95 km), dok je za dionicu Županja-Lipovac izrađena projektna dokumentacija.

Na dionici Dragonja-Pula u 2001. utrošeno je 517.570 kuna što predstavlja 0,03 posto ukupnih ulaganja u 2001. godini, a navedeni je iznos obuhvatio troškove izrade projektne dokumentacije, ishode nje lokacijskih dozvola i izradu eksproprijacijskih elaborata, što predstavlja pripremu koncesije na Istarskom Ipsilonu.

Hrvatske autoceste d.o.o. u 2001. imale su obvezu održavanja 361,61 km autoceste i 48,80 km poluautocesta s pripadajućim objektima, mostovima, vijaduktima, tunelima, instalacijama, objektima naplate cestarine i objektima službe održavanja (u tu je kilometražu bio uključen i Krčki most, ukupne duljine 1,43 km s prilaznim cestama). Od osnivanja Društva do kraja 2001. troškovi redovnog održavanja iznosili su 18.248.805 kuna. Radovi po pojedinim stavkama izvršeni su u većim (ili manjim) količinama od planiranih. Iako je programom održavanja osiguran standard održavanja autocesta, iskustveno je utvrđeno da pojedine stavke standarda ne odgovaraju potrebama održavanja autocesta u kvalitetnom obliku. Tijekom 2001. troškovi izvanrednog održavanja iznosili su 20.926.332 kune.

Plan građenja i održavanja državnih cesta...

Investicije u ceste u 2003. financirat će se u iznosu od 844.493.400 kuna i to 47,37 posto iz kredita, 23,74 posto iz vlastitih sredstava i 28,89 posto iz sredstava povrata PDV-a. Planirana kreditna sredstva od 400.000.000 kuna ostvarit će se u 2003. godini od kredita Europske investicijske banke za program betterment, koji je već potpisan i od IBRD-a s kojom su u tijeku pregovori za financiranje investicija, vodeći računa o naknadno utvrđenom limitu dugoročnog zaduživanja.

Što se tiče strukture izdataka za održavanje državnih cesta navodi se da planirani iznosi za redovno i izvanredno održavanje državnih cesta sudjeluju sa 37,28 posto u ukupnim izdacima, a izdaci za županijske i lokalne ceste sa 12 posto. Za redovno i izvanredno održavanje državnih cesta planira se u 2003. izdvojiti 745.600.000 kuna, i to 350.000.000 kuna za redovno održavanje i 395.600.000 kuna za izvanredno održavanje cesta.

Na temelju članka 24. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim cestama "Hrvatske ceste" d.o.o. predlažu financiranje županijskih i lokalnih cesta u 2003. u visini 240.000.000 kuna, što predstavlja 18,35 posto našeg prihoda od goriva. Za redovno održavanje tih cesta planirano je izdvojiti 110.000.000 kuna, 60.000.000 kuna za izvanredno

Za održavanje županijskih i lokalnih cesta valja izdvojiti 240 milijuna kuna.

održavanje, 20.630.000 kuna za građenje i rekonstrukciju županijskih i lokalnih cesta, 32.500.000 kuna za interventna sredstva i 16.870.000 kuna za otočni program. Od planiranih 350.000.000 kuna za redovno održavanje po županijama planirano je 334.172.228 kuna. Glede programa obnove opreme na nekim dionicama obnovit će se samo dotrajala ili postaviti nedostajuća oprema, prvenstveno zaštitna metalna ograda i smjerokazni stupići. Planiranim programom započinje sustavna obnova cesta na otocima, a smisao programa je poboljšati prometnu povezanost naseljenih mjesta na otocima u cilju poticaja razvoja turizma. Nepostojanje sustavno i kvalitetno uređenih odmorišta je nedostatak naše državne cestovne mreže pa su Programom za 2003. planirana sredstva za izradu projekta te izgradnju odmorišta na glavnim cestama koje su prioritetne za promet u vrijeme turističke sezone. Također bi se u 2003. pristupilo sustavnom rješavanju dosad neasfaltiranih državnih cesta.

... i građenja, održavanja i sanacije autocesta u 2003.

Ovaj se plan donosi kao godišnji provedbeni dokument Programa građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine u dijelu Programa Vlade koji se odnosi na autoceste. Društvo Hrvatske autoceste za financiranje investicijskih ulaganja koristit će značajne iznose kreditnih sredstava uz državna jamstva. S obzirom na tu okolnost financijski plan Hrvatskih autocesta uključuje se u Konsolidiranu bilancu opće države i razmatra u tom dijelu u

okviru odobrenog Državnog proračuna RH za 2003.

Planom građenja za 2003. planiran je intenzitet graditeljskih aktivnosti na svim autocestovnim pravcima iz Programa na način da se ostvare međurokovi i rokovi iz Programa, s tim da će tijekom 2003. biti dovršeni i pušteni u promet ovi pravci: na pravcu Bosiljevo-Split (Dugopolje), dio od Bosiljeva do tunela Mala Kapela u dužini od 36 km, do kraja lipnja 2003. godine, a do lipnja ove godine i dio od čvora Gornja Ploča do Zadra 2 u dužini od 60 km. Na pravcu Zagreb-Goričan dio od Brezničkog Huma do Novog Marofa u dužini od 9,5 km, do kraja lipnja 2003. godine, a dionica od Novog Marofa do Varaždina duga 13,5 km, do kraja prosinca 2003. godine.

Obnova i uređenje postojeće mreže državnih cesta i njihovo dovođenje u korektno stanje iziskivali bi ulaganje od oko 3 milijarde kuna, a taj iznos nosi u sebi račun za višegodišnje zanemarivanje tih cesta.

U 2003. godini planirano je redovno održavanje postojećih 410,41 km autocesta i poluautocesta, kao i novih 119 km punog profila autoceste koje će biti dovršene i puštene u promet tijekom 2003. Radovi započeti u 2002. na sanaciju stupova i ležajnih sklopova malog luka Krčkog mosta planiraju se nastaviti i u 2003, a u planu je i početak sanacije kolničke konstrukcije na pravcima Zagreb-Lipovac, Zagreb-Macelj te obilaznice grada Zagreba. Planirano građenje, održavanje i sanacija autocesta financirat će se iz naplaćene cestarine, naknade na naftne derivate i iz kreditnih izvora. Planom je obuhvaćeno građenje autocesta na pravcima iz Programa građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine (4.311,740 milijuna kuna), izvanredno održavanje i sanacija autocesta (430,140 milijuna kuna), redovno održavanje autocesta (69,633 milijuna kuna), a napose troškovi upravljanja autocestama (179.268 milijuna kuna).

RADNA TIJELA

Odbor za pomorstvo, promet i veze raspravljao je o predmetnim materijalima kao matično radno tijelo.

Analiza izvršenja Programa građenja i održavanja javnih cesta u 2001. i 2002. godini ukazuje da se utvrđeni razvojni ciljevi ostvaruju u skladu s planiranom dinamikom, a ukupni program realizacije gradnje autocesta odvija, uglavnom prema predviđenoj dinamici. Postavlja se zahtjev da se na preostalim dionicama na pravcu Zagreb-Macelj što prije započne s izgradnjom. Posebno je istaknut problem i potreba za brзом sanacijom Krčkog mosta, s najvećim armirano betonskim lukom na svijetu, kako ne bi došlo do većih oštećenja.

Jedan od prioritarnih ciljeva na području razvoja cestovne infrastrukture je ostvarenje punog standarda održavanja ukupne mreže javnih cesta do 2007. godine, a ostvarena ulaganja u prve dvije godine i povećanje u odnosu na prijašnje razdoblje, potvrđuju realnost utvrđenog cilja i konačno skidanje s dnevnog reda jednog od najakutnijih problema cesta u Hrvatskoj. Tome valja dodati da su u tijeku završne pripreme za realizaciju I faze tzv. programa betterment, kojim će se postupno obnoviti oko 450 km državnih cesta, a u završnoj je fazi također proces privatizacije društva kapitala, koja izravno održavaju javne ceste.

Programom rekonstrukcije i novogradnje državnih cesta najvećim se dijelom ostvaruje u planiranom opsegu. Radi uvida u ukupnu realizaciju programa gradnje i održavanja javnih cesta u Republici Hrvatskoj potrebno je da Vlada do kraja travnja 2003. dostavi dopunu izvješća s izvršenjem Programa za 2001. godinu i 2002. te Plana za 2003. godinu za autoceste Rijeka-Zagreb i one u Istri. Konstatirano je da je u odnosu na orijentaciono planiranu dinamiku realizacije Programa došlo do nekih pomaka, prvenstveno, zbog izuzetne složenosti projekta i priprema ali će se taj pomak riješiti u predstojećim dvije godine ovog planskog razdoblja, dok će eventualni ostatak imati apsolutni prioritet dovršenja u 2005. godini. Odbor je mišljenja da je daleko važnije da se radovi izvedu kvalitetno makar i po cijenu malog prekoračenja roka za izgradnju objekta.

Razmotreni su zahtjevi lokalne samouprave na području Varaždinske županije,

prema kojima su učinjene ogromne štete na lokalnoj, županijskoj i državnoj mreži javnih cesta, prilikom izgradnje autoceste Zagreb-Goričan. S tim u vezi postavljeno je pitanje tko će snositi troškove sanacije tih cesta. Smatra se da su Hrvatske autoceste d.o.o. u zakonskoj i ugovornoj obvezi dostaviti te ceste u prvobitno stanje. Razmotren je i sustav naplate cestarine na autocestama te predloženo da se izučiti mogućnost racionalizacije postojećeg sustava radi znatno brže protočnosti. Izraženo je i mišljenje da je potrebno u materijalima koristiti točan naziv mjesta (primjerice Rupe Rupa).

Na osnovi izvršenog u razmatranom izvješću o realizaciji programa građenja i održavanja cesta u 2001. i u 2002. godini, proizlazi da se, na opće zadovoljstvo, ostvaruje program gradnje autocesta, program održavanja ali i rekonstrukcije državnih cesta. S tim u vezi Odbor ocjenjuje pozitivnim napore koje čine resorna ministarstva i tvrtke koje su izravno zadužene za realizaciju ovoga programa - Hrvatske ceste d.o.o., Hrvatske autoceste d.o.o., Županijske uprave za ceste i svi ostali sudionici u tom značajnom programu za Hrvatsku.

Glede izgradnje autoceste Zagreb-Dalmacija Odbor je zauzeo stajalište da ju je prijeko potrebno izgraditi umjesto od Biska do Šestanovca, pa je s tim u vezi potrebno izvršiti sve pripreme, kako bi se već slijedeće godine počelo s izgradnjom i te dionice. S tim u vezi Odbor je sugerirao Saboru da predloži Vladi realizaciju izgradnje te autoceste do Šestanovca.

Sukladno raspravi Odbor je predložio Saboru da primi na znanje predmetne materijale te zaduži Vladu da ubuduće dostavlja planove gradnje i održavanja državnih cesta i autocesta prije početka razdoblja na koja se odnose, a najkasnije do 15. prosinca tekuće godine, kako bi zastupnici Sabora prije donošenja dokumenata mogli provesti raspravu o istima i time utjecali na realizaciju osnovnih ciljeva utvrđenih Strategijom prometnog razvitka Republike Hrvatske i Programom građenja i održavanja javnih cesta. Uz to, Odbor predlaže Saboru da zaduži Vladu da do kraja travnja 2003. dopuni Izvješće s izvršenjem Programa za 2001. i 2002. godinu i Planom za 2003. godinu, za autocestu Rijeka-Zagreb i autocestu u Istri.

U raspravi u **Odboru za financije i državni proračun** istaknuto je da zna-

čenje cestovne infrastrukture za ukupan razvitak Republike Hrvatske kao i činjenica da se danas najveći programi i ulaganja u Hrvatskoj odnose na ceste, iziskuju aktivnu, nadzornu ulogu Hrvatskog sabora nad realizacijom Strategije prometnog razvitka te Programa građenja i održavanja javnih cesta. Nužnom je ocijenjena potreba veće informiranosti Hrvatskog sabora o stanju cestovne infrastrukture u Hrvatskoj uz mogućnost davanja ocjene godišnjih planova subjekata zaduženih za mrežu državnih cesta te autocesta. Istaknuto je kako je navedeno posebno dobilo na značenju uvođenjem novog modela financiranja i novim ustrojem gospodarenja cestovnom infrastrukturom, te izraženo mišljenje kako je značajno poboljšanje zakonske regulative u smislu stvaranja osnove za aktivnije uključivanje Hrvatskoga sabora u ovo područje bila dopuna Zakona o javnim cestama iz lipnja 2002. temeljem koje je uvedena obveza Vlade da jedanput godišnje Hrvatskom saboru podnosi izvješće o ostvarivanju dugoročnih ciljeva razvoja cestovne infrastrukture utvrđenih Strategijom i Programom.

Vežano uz materijal pod nazivom: "Gradnja i održavanje javnih cesta u Republici Hrvatskoj" ukazano je na veliki vremenski razmak od inicijative zastupnika do podnošenja tog materijala Saboru od strane Vlade, i izraženo mišljenje kako je o navedenom materijalu i dostavljenim Planovima trebalo provesti raspravu u prosincu lani.

U raspravi je izraženo mišljenje kako bi prilikom davanja ocjene da je značajnim investiranjem u cestogradnju pokrenut investicijski ciklus na dobrobit cijelog gospodarstva trebalo, zbog obveze vraćanja kredita, razmotriti isplativost tih ulaganja. Navedeno, po ocjeni Odbora, proizlazi i iz trenutne velike zaduženosti Republike Hrvatske te bi ovakva ulaganja u cestogradnju i neke neisplative projekte mogla u konačnici dovesti u pitanje financijsku stabilnost Republike Hrvatske. U raspravi je, među ostalim, pozitivno ocijenjeno nastojanje Vlade da Strategijom prometnog razvitka RH te Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. podigne ukupnu razinu kvalitete mreže cesta i riješi niz kritičnih dionica. Istaknuto je kako će suvremeniji promet omogućiti efikasnije uključivanje hrvatskog gospodarstva u međunarodnu robnu

razmjenu te osigurati dinamičniji gospodarski razvoj. Posebno je za povezivanje jadranskog područja s unutrašnjošću zemlje značajnim ocijenjen projekt izgradnje autoceste Zagreb-Split koji je Vlada definirala kao prioritetan zadatak.

Kažimo na kraju da je Odbor predložio Saboru da primi na znanje predmetne materijale.

RASPRAVA

Nastavljen započeti trend povećanih ulaganja u ceste

Prije istupa Vladinih predstavnika, zastupnica **Jadranka Katarinčić-Škrlić** predložila je u ime Kluba zastupnika HSLS-a stanku od 15 minuta kako bi se osigurao TV prijenos ove točke dnevnog reda. Ovo je, kaže, prvi put u tri i pol godine da parlament ima mogućnost detaljnije govoriti o cestogradnji i planovima cestogradnje, a prošla je godina dana od kako su zastupnici (njih 53) tražili da se hitno otvori rasprava o ovoj temi. Ukoliko se ne ishodi izravan televizijski prijenos, Klub predlaže da se ova rasprava odgodi za slijedeći dan prije podne. Zahtjevu se pridružio **Damir Kajin** u ime Kluba zastupnika IDS-a, a ako se tome ne udovolji predlaže da se ova rasprava, dakako, uz izravan TV prijenos prebaci za sutradan ili za dva dana kasnije (u subotu ujutro).

Treba žurno završiti cestu od Rijeke preko Zagreba jer već slijedeće godine susjedna Slovenija završava cestu od Kopra do Lendave, što može onda cestu Kopar-slovenska granica pretvoriti u Šengensku granicu.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a ove prijedloge klubova zastupnika podržala je **Jadranka Kosor**.

"Očekivao sam da će te dati podršku potpredsjedniku Hrvatskoga sabora, jer Vi kao novinarka znate da Sabor ima jako mali utjecaj da sada naredi TV prijenos", uzvratilo je zastupnici Kosor pot-

predsjednik **Baltazar Jalšovec**. Dodao je još kako on samo može apelirati na televiziju da ovu raspravu ponovi u subotu ujutro. Nakon što je zastupnica **Katarinčić-Škrlić** ponovila zahtjev svoga Kluba, gospodin **Jalšovec** odredio je stanku od 15 minuta. Ista je zastupnica ponovila po završetku stanke da bi za ovu točku dnevnog reda svakako trebalo ishoditi TV prijenos, a s obzirom na Poslovnik potpredsjednik Sabora, kaže, ima ovlasti da može odlučiti o odgodi rasprave za sutradan ili eventualno za par dana, s tim da se odrade neke druge točke dnevnog reda. "S obzirom na činjenicu da Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo troši veliki novac za marketing za cestogradnju, najmanje što Hrvatski sabor može napraviti je omogućiti besplatan TV prijenos ove rasprave", zaključila je ova zastupnica HSLS-a.

U ime Kluba zastupnika IDS-a, **Damir Kajin** je podvukao da se njegova prethodnica krivo izrazila kada je govorila o Ministarstvu za javne radove, obnovu i graditeljstvo, i spominjala trošenje novaca za reklamu. "Trebalo je reći da tražimo TV prijenos kako bi se besplatno reklamirali pred hrvatskom javnošću", zaključio je Kajin.

Potpredsjednik **Jalšovec** zaniijekao je mogućnost Sabora da se miješa u uređivačku politiku Hrvatske televizije. Televizija može, a to je bio i dogovor, točke dnevnog reda za koje drži da su interesantne reproducirati nekih od slijedećih dana, ako ih već ne može prenositi, objasnio je gospodin Jalšovec. Kako za nikakve druge točke odbori nisu odradili svoj dio posla, nastavlja se rasprava o predmetnim materijalima o cestama, zaključio je potpredsjednik Jalšovec.

Uvodno slovo o predmetnim materijalima za raspravu dali su Vladini predstavnici. Zastupnicima se najprije obratio zamjenik ministra pomorstva, prometa i veza, prof.dr.sc. **Pavle Komadina**.

Sukladno Strategiji prometnog razvitka i Zakona o javnim cestama, Vlada RH je donijela Program građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine. Vladin se program realizira godišnjim planovima Hrvatskih cesta kada se radi o državnim cestama, a planovima Hrvatskih autocesta kada se radi o autocestama. U 2001. godini javne su ceste financirane iz državnog proračuna, a Hrvatski je sabor raspravljajući i prihvativši Izvješće o izvršenju Državnog

proračuna za tu godinu ujedno raspravio i prihvatio i Izvješće o realizaciji proračunskih rashoda za građenje i održavanje javnih cesta. Ministarstvo pomorstva, prometa i veza kao nadležno ministarstvo za tehničko tehnološko jedinstvo cjelokupne mreže javnih cesta objedinilo je na zahtjev Vlade Izvješće Hrvatskih autocesta i Hrvatskih cesta za 2002. godinu, a koje je dostavljeno Hrvatskom saboru prije isteka 2002. godine. Dakle, Ministarstvo pomorstva, prometa i veza i Vlada ispunjavaju zakonsku obvezu da najmanje jedanput godišnje izvijeste Hrvatski sabor o realizaciji programa građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine, naglasio je gospodin Komadina. Vlada i resorna ministarstva dosljedno provode zakone tako što se ne pristupa građenju bez građevne dozvole niti se prometnice predaju na uporabu bez uporabne dozvole.

U nastavku gospodin Komadina se osvrnuo i na godišnji plan Hrvatskih cesta za 2003. godinu za koji je rekao da je usklađen s Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine, a sadrži i financijski plan sa strukturom ukupnih primitaka i izdataka. Tako se može vidjeti da ukupni prihod od naknada u cijeni goriva iznosi 1.356.000.000 kuna, da se planira povući 400.000.000 kredita, te osigurava 242.000.000 kuna od povrata PDV-a. Za investicijska ulaganja u ceste i strateške studije utrošilo bi se 922.000.000 kuna. Planom je predviđen intenzitet graditeljskih aktivnosti na svim cestovnim pravcima prema dinamici iz programa. Tako će do kraja lipnja 2003. biti puštene u promet pojedine dionice cesta i poveznice važne za odvijanje turističkog prometa, a s tim u vezi gospodin Komadina je spomenuo obilaznicu Udbine sa spojnom cestom Udbina -Čvor Gornja Ploča, zatim spojnu cestu industrijska zona-Bakar, Čvor "Čavle" G.B.A. i Bakar-Sveti Kuzam, Opuzen-Dubrovnik (RABA)- treća traka, Plano-Split, Lovrinac-Stobreč, III dionica obilaznice Split, prolaz kroz Knin-uređenje ceste, raskrižje Ilijina Glavica, dodatne trake na usponu Malovan, rekonstrukciju državne ceste D-8 kroz Zadar, rekonstrukciju i poboljšanje ceste Lupoglav-Labin, dionica kroz Kontošilj, na otoku Braču prilaz trajektnoj luci u Supetru, prolaz kroz Žrnovo na otoku Korčuli, Rogovići-Podberam i

D 26 Marinovec-Sveti Ivan Zelina. Iz Plana je vidljivo da će se u 2003. realizirati projektne pripreme i početak gradnje na dionicama spojnih cesta s autocestom Zagreb-Split te drugim cestama i obilaznicama gradova.

Što se tiče održavanja državnih cesta planirani su izdaci u iznosu od 745 milijuna kuna, dok za održavanje županijskih i lokalnih cesta valja izdvojiti 240 milijuna kuna, rekao je gospodin Komadina te zaključio da se nastavlja započeti trend povećanih ulaganja u održavanje i rekonstrukciju postojeće mreže cesta.

U nastavku sjednice govorio je zamjenik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo, **Venko Ćurlin**. Izgradnja autocesta u Hrvatskoj shodno Programu utvrđenom za 2001. do 2005. godine realizira se kroz tvrtku Hrvatske autoceste i kroz Hrvatske ceste d.o.o. Tako je dioničarskom društvu u 100-postotnom vlasništvu države data koncesija za izgradnju autoceste Zagreb-Rijeka, Istarskog ipsilona te cestovnog pravca Zagreb-Macelj. U ovoj godini planirano je dovršenje gradnje oko 120 km autocesta, a riječ je uglavnom o autocesti Zagreb-Split odnosno o dionici od čvora Gornja Ploča do Zadra 2 u dužini od 61 km, na istom pravcu ali od Bosiljeva do tunela Mala Kapela u dužini od 36 km, i dio ceste od Zagreba do Goričana (23 km). Planirano građenje, održavanje i sanacije financirali bi se naplatom cestarine, dijelom iz naknade na cijene naftnih derivata i iz kreditnih izvora. Ukupna vrijednost programa iznosi oko 4 milijarde i 300 milijuna kuna. Za ovu godinu predviđen je dovršetak dionice autoceste Zagreb-Rijeka između Kupljaka i Vrbovskog (17,7 km), te između Vukove Gorice i Bosiljeva 2 (7,8 km) koja je sastavni dio ceste prema Splitu čime bi bilo ukupno dovršeno 130 km autoceste prema Rijeci. Za Istarski ipsilon potpisna je između Vlade RH i Bina Istre Treći aneks osnovnog ugovora iz 1995. godine temeljem kojeg je izvršen plasman dionica od strane dioničarskog društva na tržištu kapitala i osigurana su sredstva za gradnju Istarskog ipsilona po dinamici koja bi trebala biti gotova do 2005. godine (plasiranje dionica na tržištu osigurano je bez garancije države). Na isti je način predviđena izgradnja autoceste između Zagreba i Macelja.

Višegodišnje zanemarivanje državnih cesta

U nastavku sjednice o stavovima Odbora za pomorstvo, promet i veze izvijestio je **Miroslav Korenika**.

Istupali su zatim predstavnici klubova zastupnika, a u ime LIBRE **Željko Pavlic**. LIBRA prihvaća predmetne materijale za raspravu, kaže Pavlic i smatra da treba postići primjereno vrednovanje vrijednosti geoprometnog položaja Hrvatske kroz europsku mrežu glavnih prometnih koridora. Također treba kvalitetno međusobno prometno povezati hrvatske regije, posebice obalnog i kontinentalnog područja uz povezivanje na europske prometne pravce. Nužno je razvojem prometne infrastrukture i prometnih djelatnosti pospješiti uključivanje hrvatskog gospodarstva u međunarodnu podjelu rada i osigurati dinamičan gospodarski razvitak. Razvojnim infrastrukturnim programima valja stvoriti konkretne mogućnosti za izravno ulaganje stranog kapitala, kao i za kreditnu potporu međunarodnih financijskih institucija, a napose razvijati integralni prijevoz kao suvereni oblik prijevoza primjeren zaštiti okoliša. Za ostvarenje tih strateških ciljeva treba osposobiti cestovnu mrežu tako da se što brže podigne razina kvalitete postojeće mreže cesta (kvalitetnijim održavanjem, modernizacijom i rekonstrukcijom), a napose ostvariti bržu izgradnju cesta visoke razine usluga. LIBRA prihvaća podnesena izvješća jer je iz njih vidljivo da se ostvaruju gotovo svi projekti zacrtani u kratkoročnim i dugoročnim planovima i strategijama. To se, kaže Pavlic, posebno odnosi na program građenja autocesta i poluautocesta u razdoblju od 2001. do 2005. godine, i njegovo izvršenje do 2003. godine. Ukupna predviđena duljina autocesta u Hrvatskoj iznosi 1365 km, a do 2000. godine izgrađeno je 400 km autocesta i 142 km poluautocesta. Programom od 2001. do 2005. predviđeno je izgraditi 450 km autocesta i 81 km poluautocesta, a sudeći po svemu ove će se godine ostvariti plan o izgradnji nešto više od 120 km autocesta. Tu se radi o nekim bitnim cestovnim dionicama koje u velikoj mjeri rješavaju prometne probleme na terenu. Tako npr. planira se završetak gradnje cijele dionice autoceste od Zagreba do Goričana čime se trajno rješava pitanje kvalitetnog povezivanja tog dijela Hrvatske sa Zagrebom i osta-

lim hrvatskim područjima. Tu valja istaći i planirani završetak autoceste do Zadra čime bi se skratila vožnja od Zagreba do tog mjesta za jedan sat i trajat će otprilike tri sata. Kod gradnje autocesta treba istaći njihovu indirektnu korist za društvo od razvoja zona male privrede, preko rasta cijena nekretnina do povećanog prometa u trgovini i ugostiteljstvo. Isto je tako činjenica da prilikom izgradnje autocesta dolazi do oštećenja lokalnih cesta koje treba što prije sanirati, ali ne na račun županija.

Neophodna je kvalitetnija i čvršća kontrola Hrvatskog sabora nad sredstvima i aktivnostima u cestogradnji.

Jedan od prioriteta ciljeva na području razvoja cestovne infrastrukture je ostvarenje punog standarda održavanja ukupne mreže javnih cesta do 2007. godine, posebno državnih i lokalnih cesta koje su na početku ostvarenja plana bile u izrazito teškom stanju. Hrvatska danas raspolaze s mrežom od oko 28 tisuća km javnih cesta od čega na mrežu državnih cesta otpada oko 6900 km. Većina tih cesta je u nedopustivo lošem stanju što je rezultat višegodišnjeg zanemarivanja održavanja mreže državnih cesta, politike štednje kao posljedice općenito nepovoljne gospodarske situacije, ali i veće popularnosti ili političke isplativosti gradnje novih cesta zbog kojih je dodatno trpjelo održavanje već postojećih, izgrađenih cesta. Za dovođenje državnih cesta u korektno stanje trebalo bi rekonstruirati kolnik na oko 1100 km, te ojačati ili obnoviti kolnik na gotovo 2600 km kilometara kolnika. Iskazano financijskim pokazateljima, obnova i uređenje postojeće mreže državnih cesta i njihovo dovođenje u korektno stanje iziskivali bi ulaganje od oko 3 milijarde kuna, rekao je Pavlic. I koliko god taj iznos izgledao velik, nosi u sebi račun za višegodišnje zanemarivanje državnih cesta.

U ime Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin** je izrazio zadovoljstvo što je konačno zaključen ugovor o gradnji Istarskog ipsilona i što je to prva cesta gdje se nije moralo osigurati državno jamstvo. Iako ovdje, kaže, nije riječ o autocesti, nego o

boljoj cesti s dva traka, tvrdi da se zbog zaustavljanja njezine gradnje izgubilo gotovo stotinjak milijuna maraka koliko bi inače uprihodila Istra.

Iako nema dvojbe da je autocesta Zagreb-Split potrebna, zastupnik podsjeća da će u konačnici ona koštati možda 20-tak milijardi kuna, a godišnji promet neće biti veći od 5000 vozila što je daleko ispod limita za gradnju autoceste. S druge strane vanjski dug Hrvatske enormno raste, između ostalog, i zbog cesta te danas doseže već 95 milijardi kuna, a do kraja mandata ove vlasti narast će na više od 100 milijardi kuna. Zastupnik naglašava da žurno treba završiti cestu od Rijeke preko Zagreba do Goričana jer već slijedeće godine susjedna Slovenija završava cestu od Kopra do Lendave, a to onda doista može cestu Kopar-sjever slovenske granice pretvoriti u Šengensku granicu, upozorava Kajin. Hrvatskoj stoga ne preostaje ništa drugo nego jako lobirati kod Mađara da svoj dio ceste što je prije moguće dovedu do razine naših Goričana.

Glede ulaganja u investicijske ceste zastupnika raduje što je u plan ušla rekonstrukcija i uređenje ceste Čabar-Hrvatsko vrijedna 20.000.000 kuna, ali odmah pita što je s ostalim mjestima duž te granice te dodaje kako ne bi volio da se ponovi slučaj od prije godinu dana s naseljima Škrile, Mlini, Bužini, Škudelini u dolini kanala Sv. Odorika odnosno rijeke Dragonje. Jednako tako zastupnik je iskazao zadovoljstvo što se pristupa gradnji ceste Porozina-Vransko jezero-Cres-Lošinj. Iako predviđena sredstva za tu gradnju nisu dostatna dobro je da se krenulo s tim projektom jer bez gradnje te dionice nema kvalitetnog turizma na Lošinj i Cresu.

Drži da bi jedan od prioriteta hrvatske cestogradnje trebale biti ceste do graničnih prijelaza kao npr. što je cesta Buzet-Požane. Preko prijelaza Požane u Istru uđe oko 20 posto inozemnih gostiju, odnosno 10 posto od ukupnih gostiju našeg turizma, a cesta do tog prijelaza je takva da onaj tko se njome vozi treba imati dosta smjelosti da se odluči na tu avanturu, naglašava Kajin.

Zastupnik je imao primjedbu na osiguranje sredstava za državne (javne) ceste po županijama. Od 1.998.000.000 kuna koliko ukupno imaju na raspolaganju državne ceste u Hrvatskoj na Istarsku županiju otpada dva posto ili 40 mili-

juna kuna. Kada se zna da ova županija u državnom proračunu participira sa 14 odnosno 15 posto sredstava ispada da Hrvatske ceste d.o.o. vode ili vide našu cestogradnju po starim kartama do 1945. godine kada Istra nije bila u Republici Hrvatskoj. Stoga zastupnik želi vjerovati da će tko god dobije slijedeći mandat izmijeniti to stanje. Drži da je tragično što se u ovom momentu ne razgovara o županijskim i lokalnim cestama nego samo o državnim. Razlog - županijske i lokalne ceste čine 3/4 ukupne dužine javnih cesta u RH ili gotovo 21.000 kilometara. Kada bi se o tim cestama otvorila cjelovita rasprava nastala bi prava konsternacija bez obzira što se za njih izdvaja iz naknada za korištenje cesta i u Hrvatskoj doseže cifru od 400 milijuna kuna. No, kada se taj iznos podijeli po svim našim županijama, tada se Hrvatska ne može pohvaliti održavanjem tih cesta. Stoga tema svih tema jeste naš javni dug i kada će nastupiti decentralizacija u Republici Hrvatskoj tako da se lokalna sredina može sama u većoj mjeri posvetiti gradnji krupne infrastrukture, zaključio je Kajin.

Kontrola utroška sredstava

Klub zastupnika HSLS-a drži kako bi u raspravi o gradnji i održavanju javnih cesta trebalo progovoriti o načinu kontrole utroška sredstava koje na različite načine izdvajaju hrvatski porezni obveznici, podvukao je **Mario Kovač**. Posve je jasno kako se tu radi o značajnim sredstvima jer npr. samo je godišnjim planom Hrvatskih cesta d.o.o. za 2002. godinu predviđeno ostvariti ukupno 1.714.544.000 kuna, ali se to po podacima iz dostavljenih materijala nije u potpunosti ostvarilo. I tu se dolazi do ključnog pitanja ima li Hrvatski sabor kontrolu nad trošenjem tih sredstava. Klub se boji da te kontrole nema ili barem ne u dovoljnoj mjeri. Zakon o javnim cestama vrlo jasno određuje kako i kojim aktima je regulirana aktivnost cestogradnje i održavanja cesta. Čitava piramida akata počiva na Strategiji prometnog razvika Republike Hrvatske koju donosi Hrvatski sabor na temelju koje Vlada donosi srednjoročni plan s orijentacijskom dinamikom gradnje odnosno održavanja javnih cesta što je i učinila za razdoblje od 2001. do 2004, a zatim u skladu s tim planom Hrvatske ceste d.o.o. i Hrvatske autoceste d.o.o. donose godišnje poslovne pla-

nove. Sama infrastruktura akata kojim se uređuju značajne aktivnosti Vlade glede cestogradnje baca bubu u uho jer osim Strategije prometnog razvitka Hrvatski sabor nema više neposredne mogućnosti odlučivati i raspravljati o ovim izuzetno značajnim aktivnostima države. Sada su saborski zastupnici u poziciji da raspravljaju o izvješćima glede predmetnih programa u cestogradnji što je ustvari rasprava post festum, a nikako ne kreiranje državne politike u ovom značajnom segmentu naših aktivnosti. Uz to, pitanje je da li se aktivnosti u cestogradnji odvijaju sukladno već spomenutim aktima? Ako se npr. uspoređi Srednjoročni plan održavanja javnih cesta kojeg je donijela Vlada od 2001. do 2004. s godišnjim planom Hrvatskih cesta d.o.o., a potomji plan s realizacijom u praksi tada dolazimo do spoznaje da su razlike velike i značajne, što jasno govori o potpunoj nemogućnosti efikasne kontrole od strane Sabora. Te činjenice također govore o mogućnosti političkog arbitriranja od strane Vlade, odnosno nadležnih ministarstava i Hrvatskih autocesta bez utjecaja Sabora. Zastupnik naglašava da je takav način rada nedopustiv i da ga valja pod hitno mijenjati tj. vratiti mogućnost kontrole od strane Sabora. Da bi potkrijepio tu tvrdnju o različitim iznosima sredstava u spomenutim dokumentima zastupnik je iznio nekoliko primjera, a mi izdvajamo prvi u nizu navedenih. Srednjoročnim planom Vlada je za rekonstrukciju ceste Udbina-Čvor Gornja Ploča predvidjela lani utrošiti 1,5 milijuna kuna, dok su svojim godišnjim planom Hrvatske ceste d.o.o. za poddionice pojačanog održavanja predvidjele 15 milijuna kuna, a stvarno je utrošeno 5,5 milijuna kuna. U takvoj situaciji pitanje je tko se može snaći u labirintu različitih brojčanih stavki i iznosa, a napose u realizaciji istih. Ovaj HSLS-ovac vjeruje da to može malo tko od zastupnika te dodaje: "možda je to i cilj jer ovom dimnom zavjesom akata, brojki i aktivnosti Vlada u miru bez zastupničkih zanovijetanja može raditi posao onako kako joj to odgovara". Zbog svega iznesenog Klub drži da je neophodna kvalitetnija i čvršća kontrola Hrvatskog sabora nad sredstvima i aktivnostima u cestogradnji odnosno zalaže se da Sabor o tome raspravlja kada i o državnom proračunu.

Zastupnik se usprotivio definiciji autoceste Zagreb-Split kao Račanove ili

čačićeve, podsjetivši da se radi o starom projektu tj. da su njezinu izgradnju još početkom sedamdesetih zahtijevali hrvatski sveučilištarci, kasnije prozvani kao nacionalisti jer su predlagali da se ona nazove autocesta kralja Tomislava. Klub smatra da izgradnju ove autoceste moraju sinkronizirano pratiti i drugi prometni projekti. Tu posebnu pažnju treba posvetiti spojnim cestama kod većih i velikih gradova. S tim u vezi upozorio je na neriješeno pitanje izgradnje izlaza s autoceste od Dugopolja do Bilica, ocijenivši da tom pravcu zbog velikog priljeva vozila ubuduće vrlo često prijete "prometni infarkt".

Nesporna je činjenica da aktualna Vlada realizira programe vezane uz našu cestogradnju i u tome je aktivna preko svojih poduzeća, a namiruje sve obveze prema poduzećima i gradi autoceste.

Na kraju zastupnik je sugerirao promjenu sustava naplate cestarina jer, kaže, izravan sustav naplate generira mnoge probleme: skuplju izgradnju s rijetkim priključcima, nadalje, manju dostupnost autocesta što smanjuje promet na njima za više od 20 posto, a bježanje teretnih vozila s autocesta uništava paralelne ceste. Klub ima prigovor na nepotrebno i skupo reklamiranje izgradnje autocesta, ali će ipak podržati Plan građenja, održavanja i sanacije autocesta u 2003. godini, ali iz razloga iznesenih tijekom rasprave ne i ostala dva izvješća - Plan građenja i održavanja državnih cesta u 2003., i Građenje i održavanje javnih cesta u RH.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a istupila je **Marina Matulović-Dropulić**. Budući da su iz proračuna RH izdvojene ceste, ova rasprava, kaže, jedini je način da saborski zastupnici i svi građani saznaju što će se graditi, a što održavati u našoj cestogradnji, makar u grubim crtama. No, za iole ozbiljniju raspravu trebalo je dostaviti puno više podataka, a naročito izvješće o tome što je napravljeno tijekom 2001. i 2002. godine, pa i na autocesti Rijeka-Zagreb i autocesti u Istri što je npr. zatražio Odbor za pomorstvo, promet i veze. U materijalima manjka podatak o tome je li bilo i koliko iznose

dugovi iz prethodnog razdoblja za izgradnju cesta, odnosno jesu li oni vraćeni ili su jednostavno uključeni u kredite koje aktualna Vlada neprestano uzima za izgradnju cesta. Iz dostavljenih izvješća jasno je da su potrebe u cestogradnji velike, a prihodi, unatoč novim naknadama i uzetim kreditima, još uvijek jako mali te da se ne ostvaruju u planiranim veličinama, posebno prihodi iz cijene benzina. Klub zastupnika HDZ-a smatra da bi programe izgradnje i održavanja cesta, koliko god ti radovi bili potrebni, trebalo uskladiti s realnim mogućnostima, a to znači da u svemu treba imati mjeru pa i u zaduživanju. Klub zastupnika HDZ-a podržava većinu investicija jer se time osigurava razvitak Hrvatske, ali drži da ne treba kretati u investicije pod svaku cijenu nego izraditi prioritete kao što je to utvrđeno Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine, i zadanog se u potpunosti držati. No, već danas je Hrvatski sabor prihvatio nova zaduženja u iznosu od oko 100 milijuna eura, a da nije dobio izvješće o ukupnim zaduženjima te dinamičnom vraćanju kredita Hrvatskih autocesta. Zbog toga će Klub predložiti zaključak kojim će se obvezati Vlada da u roku od 30 dana izvijesti Hrvatski sabor o svim preuzetim kreditima i izdanim jamstvima za izgradnju i održavanje javnih cesta u Republici Hrvatskoj s točnom dinamičkom vraćanju kredita te potencijalnom obveznom otplatom kredita u svojstvu jamca.

Zastupnica ističe kako nije dobar model izdvajanja cesta iz proračuna države i dodaje kako će se on neminovno vratiti u državni proračun zbog potrebe osiguranja vraćanja uzetih kredita i pokrivanja jamstva. Nije dobro niti to što zastupnici u Hrvatskom saboru uopće ne mogu utjecati na program gradnje i održavanja cesta nego ga samo mogu primiti na znanje tj. s njime upoznati. Klub je siguran da je zbog ogromnih sredstava koja se ulažu u cestogradnju potrebna puno jača kontrola Hrvatskog sabora, ali je siguran da se to za sada neće ostvariti, a u budućnosti će se tek vidjeti.

Omjer

Klub zastupnika SDP-a daje podršku programima koji se provode u Hrvatskim cestama i Hrvatskim autocestama, naglasio je **Miroslav Korenika**. Nesporna je

činjenica da su trgovačka društva koja su sudjelovala u izgradnji autocesta i svih ostalih cesta u Hrvatskoj potraživala enormne svote novaca pa su tako, kaže, samo za područje Varaždinske županije nenamireni dugovi 3. siječnja 2000. godine iznosili više od stotinu i pedeset milijuna kuna. Bilo je i nerealnih ugovora o kojima se još uvijek vode pregovori i razgovori, a takav ugovor je bio i onaj s Bechtelom i još nekim drugim tvrtkama. Uz to, ne bi trebalo zaboraviti da su se i do 3. siječnja 2000. gradile državne ceste i autoceste bez građevinske dozvole, i nije se plaćalo zemljište onima u čije se posjede ulazilo, a pritom se nitko nije bunio, barem ne javno, nastavlja Korenika. Činjenica je, međutim, da se nakon 3. siječnja počeo uvoditi red u toj sferi rada. Kada se radi o izgradnji državnih cesta svake godine, pa i ove vodili su se razgovori sa županijskim poglavarstvima oko planova i programa na području pojedine županije. Zastupnik je, kaže, i sam bio svjedok razgovora i dogovora u vezi s gradnjom Varaždinske obilaznice, a lokalna i regionalna samouprava vrlo je aktivno pomagala oko otkupa zemljišta kako bi se taj postupak ubrzao, i u jednom potezu provela gradnja. Svjesni smo, kaže Korenika, da i sama država preko svojih poduzeća kojima je vlasnik više ne ide u izgradnju bez pribavljene građevinske dozvole, a za to je prethodno potrebno ispuniti sve propisane radnje od pribavljanja odgovarajućih elaborata, preko otkupa zemljišta sve do javnih natječaja, dobivanja građevinske dozvole i samog izvođenja radova. Klub podržava programe koji se provode u Hrvatskim cestama i Hrvatskim autocestama, ali je isto tako svjestan da treba u hodu mijenjati programe koji su jednostavno neizvedivi. Ako za neki projekt ne postoji građevinska dozvola i projektna dokumentacija tada ne treba niti započeti s radovima, rezolutan je Korenika.

Nesporna je činjenica da je aktualna Vlada realizirala programe vezane uz našu cestogradnju i u tome je aktivna preko svojih poduzeća, a namiruju se sve obveze prema poduzećima i autocesta grade. Nužno je još ići u pojačano održavanje autocesta, pa i njihovu rekonstrukciju, te poraditi na tome da se sve državne ceste asfaltiraju, a napose povisiti služnost na cestama. Jednako tako Klub se slaže da je nužno racionalnije poslovanje Hrvatskih cesta i Hrvatskih autocesta,

a zastupnici bi o tome trebali dobiti više informacija. Ceste u Hrvatskoj pomažu imageu Hrvatske, a napose njezinom gospodarskom razvoju i razvoju turizma, pa valja podržati ne samo Program izgradnje autocesta već i to da on što prije zaživi. Iako u Klubu shvaćaju primjedbe da se Hrvatska previše zadužuje, njegovi zastupnici izražavaju stav da je svako zaduživanje vezano uz izgradnju infrastrukture bilo da je ona komunalna ili je riječ o cestogradnji dobar preduvjet za daljnji gospodarski razvoj RH.

Novac koji je 1971. prikupljen za gradnju autoceste Zagreb-Split nestao je i po svojoj prilici otišao je za gradnju pruge Beograd-Bar. Valja stoga naći način da se svi novac koji su se odricali odvajajući novac za tu kako su zvali Tomislavovu cestu sada omogućiti da u nekom određenom razdoblju dobiju povlasticu u korištenju autoceste između ta dva naša grada koja se sada gradi.

Uslijedili su ispravci netočnih navoda. Zastupnica **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)** nije se složila s konstatacijom da je prije bilo svega i svačega. Nikada, kaže, stranka kojoj pripada nije rekla da je prije 2000. bilo sve sjajno, ali nije bilo ni svega i svačega. Ako je takva već situacija s Bechtelom kako spominje zastupnik Korenika onda bi Odbor za pomorstvo, promet i veze u kojem je član i spomenuti zastupnik SDP-a zatražiti trebao dostaviti ugovor s tom stranom tvrtkom pa da se jednom zauvijek i to raščisti, a ne govori napamet. Najlakše je govoriti o dugovima, a ne podastri podanke.

I **Ivan Šuker (HDZ)** smatra da je, ako je već bilo nepravilnosti, na njih trebalo upozoriti ovim izvješćem kako se ne bi ponovile. Zastupniku Koreniki još je poručio da ne gradi ceste Vlada preko svojih poduzeća nego to čine pojedinci preko svojih poduzeća.

Klub zastupnika HSS-a pozdravlja činjenicu što je u prijedlogu gradnje autoceste i cestovni koridor od Mađar-

ske preko Belog Manastira i Osijeka do granice s BiH, jer je to najkraći put do najjužnijeg dijela Hrvatske - Ploče odnosno Dubrovnika, rekao je **Josip Golubić**. Gradnja tog cestovnog koridora bila bi od koristi za istočnu Slavoniju i južni dio Dalmacije, pa to valja što brže završiti. Na lokalnoj razini, u općinama i županijama malo se ulaže u modernizaciju cesta, a još uvijek ih ima i neasfaltiranih pa bi za tu namjenu valjalo predvidjeti više sredstava. Zastupnik podsjeća da sama gradnja autocesta, obilaznica i ostale cestovne infrastrukture donosi niz problema u gradnji. Osim što se uništavaju lokalne ceste, koje se zatim sporo obnavljaju tu su značajni problemi i sa zaštitom prirode, posebice šumama kao prirodnog dobra s brojnim opće korisnim funkcijama, a napose problemi vezani uz kamenolome. Na kraju je rekao da Klub podržava plan građenja i odluku Vlade o davanju suglasnosti na plan građenja i održavanja državnih cesta kao i suglasnost na program Hrvatskih autocesta. Istovremeno traži redovitije izvješćivanje o svim izvršenim programima vezanim uz izgradnju i održavanje cesta u RH.

Uslijedila je pojedinačna rasprava, a prva je riječ dobila **Dubravka Horvat (SDP)**. U kraćem istupu zastupnica se osvrnula na plan građenja i održavanja autocesta i državnih cesta u 2003. s aspekta regije Slavonije i Baranje. Najprije se postavlja pitanje koliko se sveukupno ulaže u sigurnost građana u prometovanje na tim državnim cestama, te koliko i u kojoj mjeri plan građenja i održavanja državnih cesta ima za cilj kvalitetnije povezivanje spomenute regije sa centralnom Hrvatskom, a napose koliko je u planu građenja državnih cesta prisutno pitanje boljeg prometnog povezivanja područja od posebne državne skrbi odnosno gospodarski slabije razvijenih područja. Nadalje što činimo da bi što bolje prometno povezali pogranična područja odnosno Istok Hrvatske na potezu od Iloka, Strošinaca, Vrbanje i Gunje? Konačno, koliko taj plan ima za cilj ostvarivanje strategije bržeg cestovnog razvitka u Slavoniji i Baranji. Možda bi već danas trebalo na jedan drugačiji način i ozbiljnije otvoriti pitanje razumnih priprema za program građenja ceste koja će spojiti pogranična mjesta Ilok do Strošinaca i Vrbanje s autocestom Zagreb-Lipovac. Osim ovih značajnih cestovnih pravaca postoji jedan

koji je s našeg aspekta i aspekta međunarodnog prometa, a napose sveukupnog razvoja gospodarstva i tranzita u zemlji najvažniji. Riječ je o cestovnom koridoru Mađarska granica-Beli Manastir, Osijek, Đakovo, Srednjaci do granice sa BiH dug oko 90 km. Ovaj cestovni projekt je od strateškog interesa ne samo za Slavoniju i Baranju nego i cijelu Hrvatsku, i kao takav morao bi se favorizirati, podvlači zastupnica. Iako pozdravlja uloženi 7 milijuna kuna u razvojne pripreme za taj projekt, drži kako ona neće biti dovoljna pa bi valjalo preispitati planove za ovu godinu i iznaći još sredstava, a napose redefinirati cijeli financijski plan u svrhu bržeg građenja spomenutog koridora. Ukoliko to nije moguće tada spomenuto treba imati u vidu kod ustrojavanja plana za 2004. godinu. Pozdravlja odluku o nastavku gradnje i završetku autoceste Županja-Lipovac. Glede sredstava koja su planom za ovu godinu predviđena za redovno održavanje državnih cesta na područje Slavonije i Baranje otpada oko 64 milijuna kuna ili 18 posto ukupnih ulaganja, a od toga na Brodsko-posavsku županiju oko 5,5 milijuna kuna, Virovitičko-podravsku oko 9 milijuna kuna, Požeško-slavonsku oko 11 milijuna kuna, Vukovarsko-srijemsku blizu 15 milijuna kuna odnosno Osječko-baranjsku oko 24 milijuna kuna. Pitanje je, međutim, je li tako predviđeno ulaganje u redovno održavanje cesta baš dobar omjer u odnosu na ukupno ulaganje u Hrvatskoj. Jednako tako može se postaviti i pitanje izvanrednog održavanja državnih cesta gdje od ukupno uloženi sredstava za te ceste u Slavoniju i Baranju odlazi 15 milijuna kuna ili oko 19 posto sredstava. Iz priloženih programa zastupnica ne vidi da će u ovoj godini biti izdvajanja za izvanredno održavanje državnih cesta u Požeško-slavonskoj i Osječko-baranjskoj županiji. Nepoznanica je koliko će se ove godine uložiti sredstava u razvojne pripreme za Podravsko-podunavsku cestu Virovitica-Osijek, Vukovar-Ilok, a napose za priključni cestovni pravac Vukovar-Vinkovci-Županja.

Glavni adut aktualne vlasti jeste autocesta Zagreb-Split

Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSL) drži da je glavni adut stranaka vladajuće koalicije pred predstojeće parlamentarne

izbore izgradnja autoceste Zagreb-Split, a napose ukupna cestogradnja u nas. "No, kako je krenulo, ministar Čačić do izbora više uopće neće skidati kacigu s glave, a sve će to biti popraćeno odgovarajućim marketingom, što je vjerojatno u redu, kako tisak izvještava". U tisku se tako može pročitati da je u pripremi snimanje jednog dokumentarca za koje će resorno ministarstvo utrošiti 4 milijuna kuna, a emitiranje spota na Hrvatskoj televiziji u trajanju od 20 sekundi koštati 28 tisuća kuna, dok je reklamiranje putem jumbo plakata jeftinije i iznosi 200 eura. Zastupnica Katarinčić-Škrlić smatra da se reklamira nešto za što uopće u hrvatskoj javnosti nema spora, a ako je nešto sporno onda je sporno to što svi žele da što više tih brzih prometnica čim prije bude gotovo. Kroz izjave pojedinih čelnika vladajuće koalicije licitira se čija je veća zasluga za izgradnju tih prometnica, a ova zastupnica podvlači da ta zasluga pripada upravo onima koji daju novac za te prometnice tj. našim građanima koji će vraćati kredite.

Osobno zastupnica se veseli gradnji svih cesta u Hrvatskoj, ali najbolje poznaje prilike u Istri od kuda dolazi. Umjesto da se danas vozimo zapadnim krakom Istarskog ipsilona kako je prvotno bilo zamišljeno izgubljene su tri godine, a radovi tek nedavno započeli. Pri tome je Vlada za takvu situaciju navodila svoje razloge naglašavajući da je s jedne strane postignutu uštedu oko niže cijene gradnje tog zapadnog kraka, a s druge strane je činjenica da se taj krak gradi preko koncesijskog modela gradnje. Iako su to Vladini razlozi pitanje je koliko su prihvatljivi, jer spomenuta ušteda od 12 milijuna eura koja se spominje ne može, kaže zastupnica, kompenzirati štetu za izgubljenu dobit u deviznom prilivu koju je izračunala Istarska turistička zajednica. I ova zastupnica primjećuje kako se ovdje ne radi o autocesti nego o brzom cesti. Drugi razlog koji se isticao cijelo vrijeme gradnje spomenutog ipsilona jeste model financiranja preko koncesije, što po mišljenju zastupnice nije opravdanje jer da se nije išlo preko koncesije moglo se riješiti na drugi način kao što je to slučaj kod drugih prometnica. Ukazala je na neprihvatljiv i nedopustiv odnos u posljednje tri godine prema državnoj cesti Učka-Buzet-Portone-Novigrad tj. cesti koja poprečno spaja istočni i zapadni krak Istarskog ipsilona, i žila je kucavica gornjeg dijela Portone.

U replici **Josip Leko (SDP)** je ustvrdio kako možda i nije pogrešna ocjena da je izgradnja autoceste Zagreb-Split glavni adut ove vlasti. Po mišljenju zastupnika to možda jeste adut ove vlasti ali nije glavni. Aktualna vlast kada su posrijedi ceste samo realizira dugogodišnju ideju i ceste se grade, ali puno važniji adut ove vlasti jeste rast bruto domaćeg proizvoda te zaustavljanje negativne stope rasta nezaposlenih itd. Zastupnica **Katarinčić-Škrlić** podsjetila je na temu ove rasprave, a to je cestogradnja pa je, kaže, shodno tome isključivo govorila o cestogradnji, a ne o ukupnom rastu gospodarstva i stanju u pojedinim njegovim segmentima.

Zastupnik **Ivan Šuker (HDZ)** upozorio je na rješavanje problema državne ceste D30 tj. njezino izmještanje iz centra Velike Gorice. Mjerenja su, kaže Šuker, pokazala da se radi o daleko najopterećenijoj cesti u Hrvatskoj. Najveći problem žitelja tog grada su vozila koja kroz njega prolaze (godišnji prosjek je 36000 vozila). Drži da je dobro što se konačno realizira projekt Domovinskog mosta pa su se i nekakva prometna rješenja u i oko Velike Gorice počela drugačije promišljati. Zastupnik žali što je za ovu godinu za pripremu, istraživanje, studije i projektiranje izmještanja D30 iz centra Velike Gorice predviđeno samo 600 tisuća kuna. Napominje da je drugom po redu opterećena cesta u Hrvatskoj ona Splitska cesta sa 18 tisuća vozila prosječno godišnje, a to je duplo manja opterećenost u odnosu na Velikogoričku cestu. Očigledno Turopoljci nisu dovoljno glasni u isticanju ovoga problema, rekao je Šuker. Stoga je, kaže, osjetio potrebu da kao gradonačelnik Velike Gorice i kao zastupnik javno upozori na složenost problema to više što kroz Veliku Goricu svakodnevno prolaze na desetine cisterni koje međusobno razmjenjuju kemijske industrije Zagreba i Siska. Cisterne prolaze uz vodocrpilište koje opskrbljuje vodom Veliku Goricu, a 80 posto vode iz tog vodocrpilišta ide u Zagreb. Pri tome ne treba zaboraviti da je u pripremi izgradnja i drugog vodocrpilišta. Ukoliko Vlada ne može u ovom trenutku financijski pratiti izgradnju te državne ceste zašto se ne razmišlja o davanju te ceste, s obzirom na njezinu ekonomsku vrijednost, u koncesiju ili na neki drugi način. Evidentno je da će već ovoga ljeta zbog najezde automobila u Velikoj Gorici i selima između Siska i Velike Gorice biti neizdrživo s obzirom na izgradnju mosta

u Hrvatskoj Kostajnici i promet koji će silazeći na čvorište Buzin ići preko Velike Gorice i Siska do Hrvatske Kostajnice. U dostavljenim materijalima trebalo je svakako naznačiti novčani iznos za četverogodišnji program izgradnje i održavanja cesta i autocesta.

U replici **Mladen Godek (LIBRA)** zaželio je zastupniku Šukeru da mu se ispune želje glede izmještanja ceste iz centra Velike Gorice, ali je odmah iskorištio priliku da ukaže na nesnošljivo stanje na brznoj cesti Vrbovec-Koprivnica te očekivanja Koprivničko-križevačke županije da konačno dobije neki znak razumijevanja i konkretne korake u rješavanju tog problema pa makar i kroz stratešku studiju od 600 tisuća kuna. Uzvratio je zastupnik **Šuker (HDZ)** konstatacijom da bi bio najsretniji da se riješi i problem o kojem govori zastupnik Godek, te dodao kako bi vjerojatno gotovo svi zastupnici mogli ispričati isti problem za svoj grad.

U ime Kluba zastupnika HSLs-a **Ivan Škarić** zahvalio se zastupnicima što su dali podršku izgradnji autoceste Zagreb-Split-Dubrovnik, a snažno, gotovo kao turopoljski top podržao zahtjev zastupnika Šukera te izrazio nadu da će uskoro na red doći i rješenje dionice Vrbovec-Koprivnica. U nastavku zastupnik se prisjetio 1971. godine kada je s oduševljenjem prihvaćena ideja o gradnji autoceste Zagreb-Split tzv. cesta kralja Tomislava, a napose entuzijazam s kojim je naš tada prosječan siromašan čovjek odvajao iz svog džepa za gradnju te ceste ili radio u slobodne subote. Nažalost, cesta nije izgrađena, novac je nestao po svojoj prilici na izgradnju pruge Beograd-Bar ili u neke druge pravce i džepove. Stoga je Škarić u ime Kluba zastupnika HSLs-a predložio da svi koji su tada odvajali za tu cestu dobiju povlastice u korištenju autoceste Zagreb-Split u određenom vremenskom trajanju koliko se već ocijeni da bi ta povlastica trajala. Isto tako bi trebalo misliti i na one koji su u gradnji te autoceste sudjelovali sa svojim sponzorskim sredstvima ili ušteđevinom.

Više nije bilo prijavljenih za raspravu. U završnoj riječi zamjenik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo, **Venko Ćurlin** ustvrdio je da uspostavljeni Vladin model načina građenja odnosno osiguravanja sredstava u cestogradnji ne ostavlja nikakve dugove bez pokrića za nastavak daljnje gradnje. Tako je autocesta Rijeka-Zagreb u zacrtanoj gradnji

u cijelosti pokrivena prihodima koje će ta cesta ostvariti, a autocesta Zagreb-Split-Šestanovac u svojoj prihodovnoj strani osigurava sredstva za vraćanje svih kreditnih obveza. S osnova sadašnje realizacije dugovi iz prihoda autocesta i dijela naplate goriva trebali bi se isplatiti do 2017. godine. Ispravljajući netočan navod **Ivan Šuker (HDZ)** je ustvrdio da je vrlo nezgodno koristiti terminologiju kako se ne ostavljaju dugovi. Ostavlja se kreditno zaduženje koje će netko trebati vratiti, naglašava Šuker. Isto tako smatra kako se ne može stalno govoriti kako je pronađen stalan izvor financiranja, jer najlakše je, kaže, podići cijenu goriva za 2 kune i onda iz tih novaca graditi ceste. Bilo bi zgodno stoga napraviti jednu analizu iz koje će se vidjeti da li troškovi održavanja cesta nadilaze tekuće prihode. Zastupnik upozorava da prihode od trošarina ne smatra tekućim nego fiskalnim prihodima.

Program građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine logičan je nastavak Strategije prometnog razvitka RH donesene u prethodnom sazivu Sabora, a postavljeni ciljevi u njemu gotovo se u potpunosti realiziraju, podvukao je Vladin predstavnik **Željko Vivoda**. Ti se ciljevi, pojasnio je gospodin Vivoda, prvenstveno odnose na održavanje cesta i realizaciju programa državnih cesta, a napose na poboljšanje održavanja i realizaciju programa županijskih i lokalnih cesta. Dodaje da se program izgradnje autocesta nalazi u daleko većem opsegu nego što je bilo prvobitno predviđeno. U nastavku osvrnuo se na onaj dio rasprave u kojem su zastupnici davali neke usporedbe u cestogradnji među pojedinim županijama i unutar jedne te iste županije, pogotovo kada se ta usporedba radi na bazi jedne ili dvije godine. Gospodin Vivoda navodi da je nemoguće raditi takve usporedbe npr. između Riječke aglomeracije i Istre jer je ona prva po tehnologiji građenja i strukturi prometa jedna od najtežih u Hrvatskoj i uz Split i još neke gradove (spomenutu Veliku Goricu) ima apsolutni prioritet u realizaciji. Isto tako podvlači da je dosta teško držati se predviđene dinamike izvršenja programa. Kada se zacrtavala dinamika građenja cesta Hrvatske ceste su bile svjesne da će biti odstupanja to više kada se zna da je dinamika izvršenja programa rađena u momentu kada nije bila izrađena projek-

tna dokumentacija niti razrađene studije. Ipak, Vladin predstavnik naglašava da će zaključno sa 2004. Hrvatske ceste realizirati više od 90 posto predviđenog programa. Do osjetnog odstupanja došlo je kod projekta zapadnog ulaza u Slavonski Brod, kod ceste Ponte Portone-Novigrad, pa i kod zaobilaznice Rijeka i još nekih drugih dionica. Glede ceste Porte Portone-Novigrad podsjeća da prolazi dolinom rijeke Mirne te da je prvotno bilo predviđeno da ta cesta prolazi po nasipu do Novigrada, ali su ispitivanja pokazala da je praktički nemoguće graditi po nasipu pa je potrebno izabrati drugu (primjereniju) varijantu građenja te ceste. Gospodin Vivoda naglašava da će se ovaj projekt realizirati do kraja 2004, a eventualno s pomakom u 2005. godinu.

Radi ispravka netočnog navoda javio se **Mario Kovač (HSLs)**. Reagirao je na onaj dio istupa gospodina Vivode u kojem kaže kako su Hrvatske ceste svjesne da je teško ispoštovati dinamiku iz srednjoročnog programa gradnje ceste. Zastupnik podsjeća Vladinog predstavnika da to nije stvar dobre volje Hrvatskih cesta nego je odredbi Zakona o javnim cestama. Još jedanput podsjeća da Hrvatski sabor donosi Strategiju prometnog razvitka RH, na temelju koje onda Vlada donosi srednjoročni program u cestogradnji, a Hrvatske ceste svoj godišnji plan. "Ako ne možete izvršiti predviđenu dinamiku radova, mijenjajte u Vladi ovaj program, zaključio je zastupnik Mario Kovač.

GLASOVANJE

Sukladno prijedlogu Odbora za pomorstvo, promet i veze zastupnici su primili na znanje ove materijale o kojima je vođena rasprava: Građenje i održavanje javnih cesta u RH; Plan građenja i održavanja državnih cesta u 2003. i Plan građenja, održavanja i sanacije autocesta u 2003. godini. Istodobno su zadužili Vladu RH da ubuduće dostavlja planove gradnje i održavanja državnih cesta i autocesta prije početka razdoblja na koje se odnose, a najkasnije do 15. prosinca tekuće godine, kako bi zastupnici Hrvatskoga sabora prije donošenje dokumenta mogli provesti raspravu o istima i time utjecali na realizaciju osnovnih ciljeva utvrđenih Strategijom prometnog razvitka RH i Programom građenja i održavanja javnih cesta. Vladi je predloženo

da realizira izgradnju autoceste Zagreb-Dalmacija umjesto od Biska do Šestanovca u najkraćem mogućem razdoblju. Za sugestiju Odbora da Sabor zaduži Vladu da do kraja travnja 2003. godine dopuni Izvješće s izvršenjem Programa za 2001. i 2002. godinu, te s Planom za 2003. godinu, za autocestu Rijeka-Zagreb i autocestu u Istri predsjednik Hrvatskoga sabora, gospodin **Tomčić** ustvrdio je da je prijedlog zaključaka s promašenim rokom. Pozvao je stoga predsjednika Odbora za pomorstvo pro-

met i veze da izmijeni predloženi rok što je dr. **Jure Radić** učinio pa je umjesto roka "do kraja travnja 2003." od Vlade zatraži da u roku od 30 dana dopuni spomenuto Izvješće. Nakon toga pristupilo se elektroničkom glasovanju, no ono nije uspjelo jer se nije kod svih upalila lampica identiteta. Stoga je predsjednik Tomčić zatražio da se ručno glasuje, te prozvao Stručnu službu Hrvatskog sabora i izvođača radova da konačno uredi ovaj sustav glasovanja ili vrati novac. **Nakon toga većinom glasova (96 "za",**

7 "protiv" i 2 "suzdržana") zastupnici su donijeli predložene zaključke. **Sukladno prijedlogu Kluba zastupnika HDZ-a većinom glasova (75 "za", 3 "protiv" i 27 "suzdržanih")** obvezali su Vladu da u roku od 30 dana izvjesti Sabor o svim preuzetim kreditima i izdanim jamstvima za izgradnju i održavanje javnih cesta u RH s točnom dinamikom vraćanja kredita te potencijalnom obvezom otplate kredita u svojstvu jamca.

J.Š.

INTERPELACIJA O RADU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE, POSEBNO MINISTARSTVA ZA JAVNE RADOVE, OBNOVU I GRADITELJSTVA I MINISTARSTVA POMORSTVA, PROMETA I VEZA

Odbijena interpelacija skupine zastupnika

Još početkom prosinca prošle godine sukladno članku 190. Poslovnika jedna desetina zastupnika Hrvatskoga sabora (13 zastupnika HSLŠ-a i trojica zastupnika iz drugih parlamentarnih stranaka) podnijela je ovu Interpelaciju, a kao neposredan povod za to iznijeli su nekoliko pitanja. Na prvom je mjestu neizvršavanje ciljeva i obveza utvrđenih Strategijom prometnog razvitka RH iz studenog 1999. godine i Programom građenja i održavanja javnih cesta iz veljače 2001. godine. Slijedi neizvršavanje obveze izrade materijala po inicijativi Kluba zastupnika HSLŠ-a od 24. travnja 2002. godine i zahtjevu Predsjednika Hrvatskoga sabora dva dana kasnije radi uvrštavanja u dnevni red 22. sjednice Hrvatskog sabora točke pod naslovom **Gradnja i održavanje javnih cesta u RH tj. Izvješća o realizaciji programa građenja i održavanja javnih cesta u RH u 2001. godini i Program građenja i održavanja javnih cesta u 2002. godini.** Kao povod za interpelaciju navode

i kršenje članka 9. stavka 2. Zakona o javnim cestama, prema kojem je Vlada dužna jedanput godišnje Saboru podnijeti izvješće o ostvarivanju dugoročnih ciljeva razvoja cestovne infrastrukture utvrđenih Strategijom i o izvršenju Programa građenja i održavanja javnih cesta. Konačno, povod interpelaciji je i zastoje u izgradnji Istarskog ipsilona koji traje već pune tri godine od 3. prosinca 1999. kada su puštene u promet, u roku definiranom Koncesijskim ugovorom novoizgrađene dionice Rogovići (Pazin)-Žminj-Kanfanar-Vodnjan (istočni krak, faza 1A). Nakon kraće rasprave većinom glasova zastupnici Hrvatskoga sabora odbili su ovu Interpelaciju.

O INTERPELACIJI

Zašto interpelacija

U veljači 2001. Vlada je donijela Program građenja i održavanja javnih cesta

Interpelaciju je podnijelo ukupno 16 zastupnika, njih 13 iz HSLŠ-a: Jadranka Katarinčić-Škrlić, Dražen Budiša, Mario Kovač, Jadranko Mijalić, Želimir Janjić, Željko Glavan, Joško Kontić, Marko Baričević, Ante Grabovac, Ivan Škarić, Željko Dragović, Dorica Nikolić i Đurđa Adlešić, te Zlatko Kramarić (LS) i HSP-ovci Miroslav Rožić i Ante Đapić.

za razdoblje od 2001. do 2004. koji predstavlja konkretizaciju ciljeva zacrtanih u Strategiji prometnog razvoja RH. Novi model financiranja i novi ustroj gospodarenja cestovnom infrastrukturom uveo je vlastiti prihod u odnosu na proračunska sredstva kojima se ranije financirala cestovna infrastruktura u Republici Hrvatskoj. Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. predviđena ulaganja u autoceste iznose 16 milijardi kn, a u održavanje, rekonstrukciju i gradnju ostalih javnih

cesta 7,6 milijardi kuna, ili ukupno 23,6 milijardi kuna. Po zahtjevu MMF-a da Državni proračun za 2003. godinu iskaže sve prihode i troškove, uz proračun priloženi su i Planovi Hrvatskih cesta d.o.o. i Hrvatskih autocesta d.o.o. koji predviđaju ukupno ulaganje u cestovnu infrastrukturu u iznosu od 7,3 milijarde kuna u 2003. godini. Iz naknade u cijeni goriva planira se prikupiti 2,5 milijuna kuna, a od ostalih sredstava veći dio iz zajma i manji od cestarine i naknade pri registraciji vozila. Najveći programi i ulaganja koja se danas u RH ostvaruju odnose se na ceste, pa Hrvatski sabor treba imati mogućnost nadzora, utjecaja na dinamiku i informaciju o tijeku realizacije Strategije i programa.

Programom smanjeno planirano ulaganje

U okviru programa izgradnje cesta najviše razine usluga u trećoj skupini prioriteta predviđeno je dovršenje zapadnog kraka Istarskog Y (dužine 54,8 km). Vlada je u prosincu 2001. izmijenila Program gradnje i održavanja cesta za razdoblje od 2001. do 2004. upravo u dijelu Istarskog Y smanjivši planirano ulaganje sa 1,3 milijarde kn na 0,113 milijardi kuna uz obrazloženja "da se briše jer će se realizirati kroz koncesiju, a ne kroz projekt Hrvatskih autocesta".

Nakon najavljene ubrzane izgradnje autoceste Bosiljevo-Sv. Rok-Split (320 km) do lipnja 2005. godine, na brojna zastupnička pitanja da li će to ugroziti ostale programe, Vladini su predstavnici vrlo precizno odgovorili "da neće doći u pitanje niti jedan od planiranih projekata, kao ni predviđena dinamika njihovog dovršenja". Da tomu nije tako dokaz je Istarski Y koji je prema dinamici već trebao biti gotov s više od 50 posto ukupnog projekta u 2001-2002. godini. Ne samo da se radovi ne realiziraju prema predviđenoj dinamici, već nisu izvršene sve nužne pripreme i nije zatvorena financijska konstrukcija, a Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo sada ističe problem izdavanja obveznica (produženje roka) i zatvaranja financijske konstrukcije.

Zastoj u izgradnji Istarskog ipsilona traje već pune tri godine, a u tom vremenu zastoja, Vlada RH kao Koncedent putem spomenutog Ministarstva i BINA-

ISTRA kao Koncesionar, pregovaraju o uvjetima izgradnje faze 1B Istarskog ipsilona (zapadni i južni krak), pokušavajući usuglasiti otvorena pitanja i taj odnos regulirati Aneksom 3. Koncesijskom ugovoru. Potpisnici interpelacije naglašavaju da pregovori traju predugo te da je na njih već sada utrošeno više vremena nego što je utrošeno za zatvaranje financijske konstrukcije za fazu 1A i izgradnju faze 1A zajedno.

Zastoj u izgradnji Istarskog ipsilona traje već pune tri godine, a pregovori nadležnih o uvjetima izgradnje faze 1B Istarskog ipsilona traju predugo.

Zbog dionica obuhvaćenih 1B fazom ponajviše se išlo u izgradnju Istarskog Y. Razlog - zapadni i južni krak Y veza su Istre sa zapadnim turističkim tržištem i upravo se od njih očekivalo i očekuje da budu pokretači gospodarskog rasta i razvoja. Prema postojećim proračunima Istarske turističke zajednice, izgradnja 1B faze Istarskog ipsilona sama bi proizvela godišnji porast turističkog prometa od 5 posto, što promatrano kroz devizni priliv nosi porast od 75.000.000 US dolara godišnje. No, stanje na terenu je suprotno - ceste u Istri su stare, spore, loše i opasne, i umjesto da pokrenu njen razvoj, postaju njen ograničavajući faktor. Pored Istarskog ipsilona zastupnici upozoravaju i na neizvršavanje programa gradnje i rekonstrukcije brze ceste: granični prijelaz Požane-Buzet i Lupoglav-Buzet-Ponte Portone-Novigrad.

Kako je dosad prošlo više od pola mandata ovog parlamentarnog saziva, te gotovo dvije godine od donošenja Programa, i četiri od donošenja Strategije očito je da su opredjeljenja u pogledu razvoja cestovne infrastrukture ostala samo lijepo sročene želje, bez konkretizacije u zbilji, kaže se dalje u Interpelaciji.

Prijedlog za uvrštavanje u dnevni red Sabora

Potaknut značenjem cestovne infrastrukture, kako za razvoj gospodarstva, tako i turizma, Klub zastupnika HSL-

a predložio je 24. travnja 2002. saborsku raspravu i uvrštavanje u dnevni red 22. sjednice točke: Gradnja i održavanje javnih cesta u RH, a u tom sklopu Izvješće o realizaciji programa gradnje i održavanja javnih cesta u RH u 2001. godini te Programa gradnje i održavanja javnih cesta u 2002. godini. Inicijativu su poduprla svojim potpisom 53 zastupnika redom iz stranaka vladajuće koalicije, a samo dva dana kasnije predsjednik Hrvatskog sabora zatražio od Vlade RH dostavu odgovarajućeg materijala, kako bi se na Saboru mogla provesti rasprava. Međutim, dosad materijal nije dostavljen, a na upit Kluba zastupnika HSL-a kod utvrđivanja dnevnog reda 26. sjednice Hrvatskoga sabora, koja je započela 6. studenoga 2002., potpredsjednik Vlade gospodin Goran Granić obećao je da će Vlada tijekom trajanja sjednice dostaviti izvješće. No, očito da niti to obećanje neće biti ispoštovano, navode potpisnici Interpelacije. Osim toga, Vlada je i prema dopuni Zakona o javnim cestama, provedenoj na inicijativu Kluba zastupnika HSL-a, i u Saboru usvojenju 24. svibnja 2002., dužna Hrvatskom saboru jedanput godišnje podnijeti izvješće o ostvarivanju dugoročnih ciljeva razvoja osnovne infrastrukture utvrđenih Strategijom prometnog razvoja RH, kao i o izvršavanju Programa gradnje i održavanja javnih cesta. Klub smatra da je to izvješće već trebalo biti prezentirano Hrvatskom saboru, i stoga smatra da Vlada neizvršavanjem zakonske obveze, krši Zakon i onemogućava Hrvatskom saboru da provodi određeni nadzor nad realizacijom Strategije i programa, te procjenjuje jesu li subjekti zaduženi za njihovu provedbu obavili svoj posao u roku, a ako nisu, koji su razlozi za to.

Čitav niz godina Istarski je ipsilono bio politička tema broj jedan, a priča o ipsilonu izvlačila kad god je to odgovaralo pojedinoj političkoj opciji.

Budući da se najveća ulaganja u Hrvatskoj odnose na cestogradnju ignoriranjem od strane Vlade i resornih ministarstava zakonske obveze i zahtjeva Kluba zastupnika HSL-a da se o sveukupnom

stanju u cestogradnji provede rasprava, predstavlja razlog podnošenja ove interpelacije. Potpisnici interpelacije ocjenjuju da neizvršavanje rečenih obveza predstavlja odstupanje od stajališta Vlade i ministarstava zacrtanih Programom građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine, te Strategijom prometnog razvoja RH.

IZVJEŠĆE VLADE

Program i realizacija

U Izvješću povodom Interpelacije Vlada podsjeća da je u skladu s odredbom stavka 1. članka 9. Zakona o javnim cestama donijela Program građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2001. do 2004. godine, u kojem su anticipirani osnovni postavljeni ciljevi dugoročnog razvitka cesta sukladno Strategiji prometnog razvitka. Operativna realizacija srednjoročnog Programa Vlade obavlja se putem zakonom normiranih subjekata i to godišnjim planovima - Hrvatskih cesta d.o.o. za građenje i održavanje mreže državnih cesta, osim autocesta, Hrvatskih autocesta d.o.o. za građenje i održavanje autocesta, te koncesijskih društava i novih subjekata za autoceste s naplatom i županijskih uprava za ceste za održavanje i građenje županijskih i lokalnih cesta. Godišnje planove donose Hrvatske ceste d.o.o. i Hrvatske autoceste d.o.o. uz suglasnost Vlade, sukladno članku 10. Zakona o javnim cestama. U Izvješću Vlada tvrdi da je izvršila svoju obvezu prema Hrvatskom saboru i Klubu zastupnika Hrvatske socijalnoliberalne stranke za 2001. godinu. Naime, izdaci za nabavu, izgradnju i investicijsko održavanje kapitalnih sredstava financirali su se s pozicije 25, računskog plana 600-700 Državnog proračuna RH za 2001. godinu. Vlada je dostavila Saboru Izvješće o izvršenju Državnog proračuna RH za 2001. godinu u okviru kojeg su navedeni i svi kapitalni projekti za izgradnju i održavanje državnih cesta, a Hrvatski sabor razmatrao i prihvatio Izvješće u ljeto 2002. godine.

Zakon o dopuni Zakona o javnim cestama donesen je potkraj svibnja 2002. godine, a stupio na snagu osmog dana od dana objave u Narodnim novinama (12. lipnja 2002.). Vidljivo je, dakle, da je rasprava u Saboru u vezi s izvrštava-

njen Državnog proračuna RH za 2001. provedena u srpnju tj. dva mjeseca nakon stupanja na snagu spomenutog Zakona. Prema dopunjenom članku 9. novim stavkom 2. Vlada nije imala obvezu dostaviti Saboru na raspravu Program građenja i održavanja javnih cesta za 2002. godinu.

Nije prekršen Zakon o javnim cestama

Vlada nije prekršila spomenutu odredbu Zakona o javnim cestama, jer je dostavila Saboru Izvješće o ostvarivanju Plana građenja i održavanja državnih cesta u 2001. i 2002. godini, a koje je objedinilo Ministarstvo pomorstva, prometa i veza, na temelju dostavljenih separata od Hrvatskih cesta d.o.o. i Hrvatskih autocesta d.o.o. U dijelu Izvješća, koji se odnosi na 2002. obuhvaćene su sve aktivnosti za prvih devet mjeseci 2002. godine. Iz navedenog proizlazi da Vlada poštuje zakonske obveze i zahtjeve Hrvatskoga sabora, te je čak i prije isteka godine dana dostavila Izvješće na raspravu i prihvaćanje.

Glede Istarskog ipsilona Vlada napominje da se njegova izgradnja realizira PPP/BOT modelom, sukladno kojem je BINA-ISTRA d.d. koncesionar temeljem Ugovora o koncesiji za financiranje, građenje, upravljanje i održavanje Jadranske autoceste, dionice Dragonja-Pula i Kanfanar-Pazin-Matulji, koji je sklopljen s Republikom Hrvatskom 25. rujna 1995. Vlada napominje da je u međuvremenu Ugovor o koncesiji dva puta izmijenjen (prvi put u rujnu 1997., a zatim dvije godine kasnije).

Dionica 1A Istarskog ipsilona izgrađena je i puštena u promet početkom prosinca 1999. godine, kojom od tada BINA-ISTRA upravlja i koju održava sukladno Ugovoru o koncesiji.

Ugovorom o koncesiji određeno je da, u slučaju realizacije samo Faze 1 projekta, koncesija traje 28 godina, od dana potpisivanja Ugovora o koncesiji, te da se BINA-ISTRA obvezuje zatvoriti financijsku konstrukciju za Fazu 1B u roku od 18 mjeseci, od dana zatvaranja financijske konstrukcije za Fazu 1A.

Prva izmjena predviđa pravo Republici Hrvatskoj, u slučaju da ne dođe do zatvaranja financijske konstrukcije za Fazu 1B na dan ili prije gore navedenog datuma, odlučiti da razdoblje koncesije za Fazu

1A završava istekom četrnaeste godine, od dana puštanja u promet Faze 1A (3. prosinca 2013.).

Drugom izmjenom, nastavlja Vlada, ograničena je mogućnost Koncesionara da naplaćuje cestarinu, te je uspostavljen sustav financijske potpore koju se Republika Hrvatska obvezala davati projektu i to tako da svake godine pokriva razliku sredstava koja su Koncesionaru potrebna, kako bi se podmirile sve obveze, uključujući troškove poslovanja Društva, otplatu kredita i povrat na kapital koji su dioničari uložili u projekt. Time je projekt, koji je izvorno bio osmišljen na PPP/BOT strukturi, transformiran u hibridnu "shadow tolls/tolls" strukturu, uz značajno prebacivanje rizika i financijskog opterećenja na stranu Republike Hrvatske. Dva osnova elementa, koja su za Republiku Hrvatsku izrazito nepovoljna, su, činjenica da se garantira povrat na dionički kapital, što odstupa od tržišne prakse, te da se sva plaćanja koja izvrši država tretiraju kao čista subvencija projektu- koja je nepovratna.

Spomenuti rok za zatvaranje financijske konstrukcije za Fazu 1B produljivan je nekoliko puta, jer se BINA-ISTRA i Republika Hrvatska nisu mogle složiti oko prihvatljive strukture financiranja za Fazu 1B. Unatrag dvije godine intenzitet pregovora s BINA-ISTROM se povećao, te je načelni dogovor o prihvatljivoj financijskoj konstrukciji postignut 24. srpnja 2002., kada je potpisan Memorandum o međusobnom razumijevanju. Memorandum predviđa zatvaranje financijske konstrukcije za izgradnju Faze 1B putem izdavanja obveznica bez državnog jamstva, a rok za zatvaranje financijske konstrukcije produljen je do 2. studenog ove godine, uz opciju produljenja ako se Republika Hrvatska s tim složila.

Struktura transakcija

U nastavku Vlada daje iscrpno izvješće o strukturi transakcija koja je određena Memorandumom. Tvrdi se da je ugovorna struktura na kojoj će se temeljiti zatvaranje financijske konstrukcije za izgradnju Faze 1B proizišla iz iscrpnih pregovora, koje su predstavnici Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo vodili s predstavnicima BINA-ISTRE tijekom prošle dvije godine.

Cijena građenja smanjena je s početnih 161 milijun eura na 149 milijuna eura, a

alokacija rizika oslikana kroz financijski doprinos države poboljšana tako da je povrat dioničkog kapitala, koji će se uložiti za izgradnju Faze 1B (10 posto vrijednosti građevinskih radova), podložan komercijalnom riziku, te nije pokriven nikakvom garancijom povrata. Vlada kaže kako je pritom bitno naglasiti da će se sav doprinos koji država uplati Koncesionaru smatrati povratnim predujmom, čiji će iznos biti uvećan za stopu inflacije. Sva neto tekuća sredstva s kojima Koncesionar bude raspolagao za isplatu dioničarima, dijelit će se tako da će 70 posto biti plaćeno državi za povrat predujma, a 30 posto dioničarima u obliku dividende. Za uspostavu, prema postojećoj ugovornoj strukturi država treba Koncesionaru platiti 137 milijuna eura nepovratne subvencije do kraja 2009. godine, s tim da je do kraja 2002. plaćeno 84 milijuna eura. Prema financijskim projekcijama, temeljenim na novoj strukturi, država treba Koncesionaru platiti 260 milijuna eura u obliku povratnog predujma, od čega će se 243 milijuna eura vratiti za vrijeme trajanja projekta. U slučaju da se prihodi od prometa povećaju ili smanje u odnosu na projekcije, i ovaj iznos će se povećati, odnosno smanjiti, podvlači Vlada. Budući da je Hrvatska vlasnik 49 posto dioničkog kapitala BINA-ISTRE ove izmjenne će rezultirati tako da sva neto tekuća sredstva namijenjena za dividende, umjesto dosadašnjeg omjera 51 posto prema 49 posto u korist Bouygues-a, dijeliti 15 posto Bouygues, a 85 posto Republika Hrvatska.

Priprema dokumentacije za izdavanje obveznica

Na kraju Vlada navodi da se od potpisivanja Memoranduma intenzivno radi na pripremi dokumentacije za izdavanje obveznica. Financijska konstrukcija izdavanja obveznica planirana je na ovaj način: obveznice 220 milijuna eura za izgradnju Faze 1B1 i Faze 1B2 te refinanciranje izgrađene Faze 1A (89,194 milijuna eura); 30 milijuna eura stand by kredit (rizik "Mirna" vijadukta i 10 posto prekoračenja, ako se dogodi), te 70 milijuna eura stand by kredit za financiranje Faza 1B3 i 1B2-2. Izdavanje obveznica trebalo je započeti polovicom siječnja 2003, a učinci tog izdavanja moraju biti prihvatljivi za Republiku Hrvatsku. Zatvaranje

financijske konstrukcije dovršilo bi se do 15. veljače 2003. godine. U međuvremenu, na dionici 1B1 (Medaki-Nova Vas) otkupljeno je zemljište i dovršava se prelaganje postojećih instalacija. Uz to, izrađen je glavni projekt za dionicu 1B2-1 (Buje-Umag), a otkup zemljišta trebao je započeti u veljači ove godine. Skupština Istarske županije izmijenila je prostorni plan u proljeće 2002, a time i položaj dionice 1B3 (Vodnjan-Pula), i pri završetku je izrada dokumentacije za lokacijsku dozvolu ove dionice.

Za otkup zemljišta do danas je utrošeno 40 milijuna kuna, a za premještanje postojećih instalacija 10 milijuna kuna, ili sveukupno 50 milijuna kuna. Izgradnja dionice 1B1 (Medaki-Nova Vas) trebala je započeti u proljeće 2003. godine.

RASPRAVA

Uvodno je interpelaciju obrazložila predstavnica zastupnika koji su pokrenuli interpelaciju, gospođa **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSLs)**. Zastupnica je upozorila na značaj instituta interpelacije naglašavajući da se ne koristi često, a predstavlja posljednju mjeru koja po Poslovniku o radu Hrvatskoga sabora zastupnicima stoji na raspolaganju, i u konačnici može voditi u izglasavanje nepovjerenja Vladi u cjelini ili o njenim pojedinim odlukama. Vlada je, kaže, u roku od osam dana od dana podnošenja Interpelacije reagirala i dostavila Izvješće ali ono sadržajno ne odgovara na postavljena pitanja u Interpelaciji. U Izvješću se ne objašnjava zašto ranije nije dostavljen materijal i omogućeno da se vodi rasprava o tome u parlamentu. Istodobno zastupnica upozorava na pokušaj da se rasprava koja je u Hrvatskom saboru vođena o izvršenju Državnog proračuna za 2001. godinu, i prihvaćeno Izvješće o tome na 23. sjednici Sabora prikažu kao nadomjestak za traženu raspravu o cestogradnji. Pritom je u odgovoru potpuno zanemarena činjenica da je kroz tu raspravu ustvari tražena i rasprava o planu građenja javnih cesta za 2002. godinu. Na kraju je Saboru sa zakašnjenjem dostavljeno Izvješće o ostvarivanju Plana građenja i održavanja državnih cesta u 2001. i 2002. s tim da su u dijelu Izvješća koji se odnosi na proteklu godinu obuhvaćene tek aktivnosti za prvih devet mjeseci 2002. godine.

Zastupnica je izrazila zadovoljstvo što je konačno počela gradnja zapadnog kraka Istarskog ipsilona, ali dodaje kako su obećanja iz programa te gradnje doživjela svojevremensko odstupanje. Isto tako naglašava da su razlozi (pitanja) zbog kojih je podnesena ova interpelacija dijelom ispunjeni, ali uz prilična vremenska odstupanja. Zbog toga je Klub zastupnika HSLs-a koristeći mogućnost iz članka 195. Poslovnika po kojem raspravu o interpelaciji Sabor može završiti utvrđivanjem stajališta o pitanju koje je pokrenuto interpolacijom, predložio dva zaključka. Prvim bi se zadužila Vlada da odmah gradi zapadni krak Istarskog ipsilona u punom profilu kao autocestu, te da ubuduće dostavlja Hrvatskom saboru na raspravu godišnje planove gradnje i održavanja državnih cesta i autocesta prije početka razdoblja na koje se planovi odnose, a najkasnije krajem tekuće godine za narednu godinu.

Prigovor Vladi zbog neprisustvovanja raspravi

Petar Žitnik (HSS) se pozvao na članak 194. stavak 2. Poslovnika po kojem predsjednik Vlade, kada je interpelacija pokrenuta o radu Vlade, odnosno pojedini ministar, kada se interpelacija odnosi na rad ministarstva, imaju pravo na sjednici usmeno obrazložiti izvješće Vlade povodom interpelacije. Dakle, samo predsjednik Vlade ili ministar (u ovom slučaju gospodin Čačić) imaju pravo podnijeti spomenuta izvješća, prokomentirao je zastupnik Žitnik te dodao i ovo: "To što nema tih predstavnika Vlade samo govori o tome na koji način se Vlada i pojedini ministri odnose prema Hrvatskome saboru.

Mladen Godek (LIBRA) nije se složio s ovakvim tumačenjem spomenute odredbe Poslovnika. Drži da se rasprava može nastaviti, ali neće biti stava Vlade, kaže.

Ni Vlada ni nadležna ministarstva nisu odstupili od provedbe Zakona

Posljednji sudionik ove rasprave bila je **Lucija Debeljuh**. U ime Kluba zastupnika SDP-a zastupnica nije podržala interpelaciju o radu Vlade jer drži da niti

Vlada i Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo kao i Ministarstvo pomorstva, prometa i veza ne odstupaju od općeg stajališta u provođenju Zakona o javnim cestama. Jedan od strateških ciljeva ove Vlade jeste ulaganje u cestovnu infrastrukturu, a Klub drži da se sve nadležne institucije vrlo intenzivno bave provođenjem toga cilja. Čitav niz godina Istarski je ipilon bio politička tema broj 1, a priča o ipsilonu prigodno se izvlačila kad god je pojedinoj političkoj opciji odgovaralo. O razlozima kašnjenja dovršetka Istarskog ipsilona već je sve rečeno, i Klub očekuje da radovi na tom projektu napreduju po zacrtanoj dinamici. Sve u

svemu Klub zastupnika SDP-a optimistički gleda na plan izgradnje, rekonstrukciju i održavanje cesta u RH jer cijeni da je Vlada prepoznala značaj izgradnje cestovne infrastrukture za ukupan gospodarski razvoj. Zaključujući raspravu podvukla je još da Klub ne podržava interpelaciju o radu Vlade i posebno spomenuta dva ministarstva.

Više nije bilo zainteresiranih za raspravu. Prilikom glasovanja najprije su zastupnici odlučivali o prijedlogu prvog zaključka Kluba zastupnika HSLS-a. Sa 31 glasom "za", 12 "protiv" i 62 "suzdržana" zastupnici nisu prihvatili zaključak Kluba kojim bi se zadužila Vlada da zapa-

dni krak Istarskog ipsilona odmah gradi u punom profilu kao autocestu. O drugom se prijedlogu zaključka nije glasovalo jer je on praktički izglasan u sklopu rasprave o temama vezanim uz planove gradnje i održavanja cesta u RH. **Na kraju zastupnici su većinom glasova (67 "za" i 38 "protiv") odbili Interpelaciju o radu Vlade RH, posebno Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo i Ministarstva pomorstva, prometa i veza, u vezi s izvršenjem Strategije prometnog razvitka Republike Hrvatske i Programa građenja i održavanja javnih cesta u Republike Hrvatske.**

J.Š.

**izvješća
HRVATSKOGA
SABORA**

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika),
Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Jasna Rodić, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj
GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rađa
TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić
ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722
fax: 01/6303-018
Web: www.sabor.hr
E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162
Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora